De Økonomiske Råd
Formandskabet

DANSK ØKONOMI FORÅR 2026

AKTUEL ØKONOMISK POLITIK

KONJUNKTUR OG OFFENTLIGE FINANSER

MARKEDSMAGT, LØN OG BESKÆFTIGELSE

HØJTLØNNET UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT

RAPPORT FRA FORMANDSKABET

Det Økonomiske Råd
Det Økonomiske Råd blev oprettet i 1962 og har til opgave "at følge landets økonomiske udvikling og belyse de langsigtede udviklingsperspektiver samt at bidrage til at samordne de forskellige økonomiske interesser". Rådet ledes af et formandskab og består herudover af op til 20 medlemmer. Loven om De Økonomiske Råd er senest revideret i forbindelse med vedtagelse af lovforslag nr. 1790 den 29. december 2025, hvorefter dele af EU-direktiv om krav til medlemsstaternes budgetmæssige rammer vedrørende uafhængige finanspolitiske institutioner indgår. Loven kan ses på De Økonomiske Råds hjemmeside: https://dors.dk/raad-vismaend/loven-oekonomiske-raad.

Formandskabet
Professor Carl-Johan Dalgaard (formand), Københavns Universitet, professor Jakob Roland Munch, Københavns Universitet, professor Jette Bredahl Jacobsen, Københavns Universitet og professor Mette Ejrnæs, Københavns Universitet.

Rådets øvrige medlemmer
Finansministeriet: Departementschef Kent Harnisch, *Økonomiministeriet*: Departementschef Stig Henneberg, *KL - Kommunale organisationer*: Adm. direktør Kristian Vendelbo, *Danmarks Nationalbank*: Nationalbankdirektør Signe Krogstrup, *Dansk Arbejdsgiverforening*: Adm. direktør Jacob Holbraad, *FH - Fagbevægelsens Hovedorganisation*: Formand Morten Skov Christiansen, forbundsformand Claus Jensen, forbundsformand Henning Overgaard, *Akademikerne*: Formand Tomas Kepler, *DI*: Politisk direktør Morten Høyer, *SMVdanmark*: Adm. direktør Jakob Brandt, *Landbrug & Fødevarer*: Formand Søren Søndergaard, *Dansk Erhverv*: Direktør Morten Langager, *Forbrugerrådet Tænk*: Direktør Winni Grosbøll, *CEPOS*: Direktør Jes Brinchmann Christensen, *Finans Danmark*: Adm. direktør Lars Gert Lose, *Arbejderbevægelsens Erhvervsråd*: Formand Michael Rosholm samt s*ærligt sagkyndige*: Professor Anna Piil Damm, professor Mette Gørtz og professor Torben M. Andersen.

Sekretariatet
Direktør Niels Lynggård Hansen, *kontorchefer* Christian Ellermann-Aarslev, Morten Holm, Thomas Bue Bjørner, *administrationschef* Peter Fruergaard Schrøder, *chefkonsulenter* David Tønners, Ilya Manuylov, Kamilla Holmgaard, Mads Rahbek Jørgensen, Mickey Petersen, Niels Christian Fredslund, Poul Schou, *specialkonsulenter* August Twile Nielsen, Chris Anker Sørensen, Eva Rye Lyngs, Henriette Storgaard Madsen, Iben Büchler Nielsen, Janne Nyborg Vinge, Jonas Ehn Bødker, Nicoline Josephine Bach, *fuldmægtige* Astrid Sophie Fugleholm, Emil Tobias Mortensen, Freja Hein Svendsen, Jakob Langager, Mads Rickers Østergaard, Rasmus Rose Sørensen, *kontorfuldmægtige* Danne Nors Jørgensen samt *studentermedhjælpere* Anton Orm Hansen, August Johan Hedman Mouritsen, Christian Emil Riisberg, Ida Marie Melsen, Konrad Juel Thide, Max Møller Nielsen, Nord Valentin Tørnqvist, Sara Nørholm Sabzevari og Simon Mortensgaard Raut.

De Økonomiske Råd
Formandskabet

DANSK ØKONOMI FORÅR 2026

AKTUEL ØKONOMISK POLITIK

KONJUNKTUR OG OFFENTLIGE FINANSER

MARKEDSMAGT, LØN OG BESKÆFTIGELSE

HØJTLØNNET UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT

RAPPORT FRA FORMANDSKABET

Dansk Økonomi, forår 2026

Signaturforklaring:

- Oplysning kan ikke foreligge/foreligger ikke

Som følge af afrundinger kan summen af tallene i tabellerne afvige fra totalen

Publikationen kan bestilles hos:
Stibo Complete lager og logistik
Helgeshøj Alle 36
2630 Høje Taastrup
Tlf.: 43 63 23 00
E-mail: kundeservice@stibocomplete.com
Hjemmeside: www.stibocomplete.com

Henvendelse om publikationen kan i øvrigt ske til:
De Økonomiske Råds sekretariat
Emil Møllers Gade 41
8700 Horsens
Tlf.: 51 51 28 00
E-mail: dors@dors.dk
Hjemmeside: www.dors.dk

Tryk: Stibo Complete
Pris: 200 kr. inkl. moms
Oplag: 640
ISBN: 978-87-93948-22-8
ISSN: 0419-9480

Publikationen kan elektronisk hentes på
De Økonomiske Råds hjemmeside: www.dors.dk

INDHOLD

	RAPPORTENS HOVEDKONKLUSIONER	**1**
KAPITEL I	**AKTUEL ØKONOMISK POLITIK**	**13**
	Litteratur	31
	Bilag	33
KAPITEL II	**KONJUNKTUR OG OFFENTLIGE FINANSER**	**35**
	II.1 Indledning	37
	II.2 Konjunkturudsigter for dansk økonomi	39
	II.3 Offentlige finanser mod 2035	75
	II.4 International økonomi og finansielle markeder	90
	II.5 Effekter af begrænset energiudbud	106
	II.6 Effekter af amerikansk told	113
	II.7 Sammenfatning og vurderinger	125
	Litteratur	129
KAPITEL III	**MARKEDSMAGT, LØN OG BESKÆFTIGELSE**	**135**
	III.1 Indledning	137
	III.2 Konsekvenser af markedsmagt	139
	III.3 Markedsmagt på arbejdsmarkedet	149
	III.4 Fremstillingsvirksomheder og markedsmagt	163
	III.5 Fagforeninger og markedsmagt	179
	III.6 Sammenfatning og diskussion	189
	Litteratur	195
KAPITEL IV	**HØJTLØNNET UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT**	**201**
	IV.1 Indledning	203
	IV.2 Mekanismer og empiriske resultater	207
	IV.3 Udenlandsk arbejdskraft i Danmark	216
	IV.4 Kollegaeffekter	227
	IV.5 Offentlige finanser og regneprincipper	247
	IV.6 Sammenfatning	259
	Litteratur	263
	Bilag	266
	SKRIFTLIGE INDLÆG FRA DET ØKONOMISKE RÅDS MEDLEMMER	**271**
	ENGLISH SUMMARY AND RECOMMENDATIONS	**313**

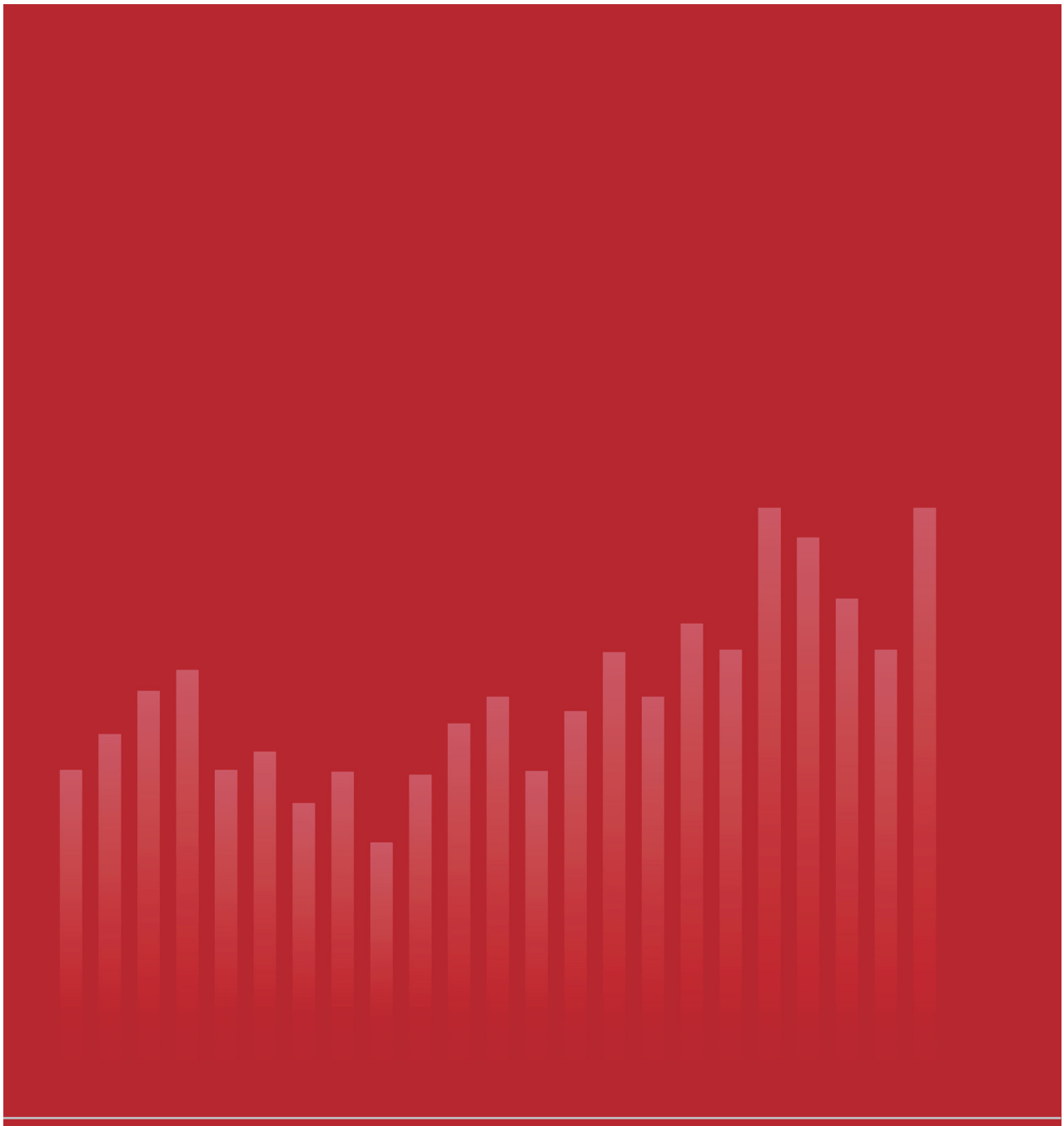

Dansk Økonomi, forår 2026

De Økonomiske Råd
Formandskabet

RAPPORTENS HOVED-KONKLUSIONER

Dansk Økonomi, forår 2026

RAPPORTENS HOVEDKONKLUSIONER

Kapitel I kommenterer aktuel økonomisk politik, herunder finanspolitik og ministeriernes regneprincipper.

Kapitel II præsenterer en fremskrivning af dansk økonomi, som på trods af geopolitisk usikkerhed og stigende energipriser står stærkt og vurderes at have udsigt til afdæmpet vækst de kommende år. Formandskabet vurderer, at der på nuværende tidspunkt ikke er klare tegn på ubalancer i dansk økonomi. Den planlagte finanspolitik vurderes at være konjunkturmedløbende.

Kapitel III kortlægger, at virksomheder har markedsmagt på dele af det danske arbejdsmarked. Øget organiseringsgrad i fagforeninger kan øge løn og beskæftigelse i virksomheder med markedsmagt på arbejdsmarkedet og dermed mindske det samfundsøkonomiske tab herfra.

Kapitel IV undersøger, hvordan højtlønnede udlændinge, der er kommet til Danmark via beløbsordningen, påvirker deres danske kollegers løn samt de offentlige finanser. Beløbsordningen er målrettet udlændinge fra lande uden for EU/EØS, som får et job i Danmark med en høj løn.

RAPPORTENS HOVEDKONKLUSIONER

Nærværende rapport er udarbejdet af formandskabet til mødet i Det Økonomiske Råd den 26. maj 2026. Rapporten indeholder fire kapitler:

- Aktuel økonomisk politik
- Konjunktur og offentlige finanser
- Markedsmagt, løn og beskæftigelse
- Højtlønnet udenlandsk arbejdskraft

Vurderinger og anbefalinger i rapporten er alene formandskabets. I forhold til diskussionsoplægget, der blev diskuteret på rådsmødet, er der kun foretaget korrekturrettelser og mindre justeringer af teksten. I slutningen af rapporten er skriftlige kommentarer fra rådets medlemmer optrykt. I tilknytning til rapporten er der udarbejdet en række notater, der uddyber og dokumenterer beregninger og analyser. Disse notater er sammen med data bag figurer tilgængelige på www.dors.dk.

KAPITEL I, AKTUEL ØKONOMISK POLITIK

Kapitel I sammenfatter vurderinger og anbefalinger til den økonomiske politik og tager forskellige emner op i relation til ministeriernes regneprincipper. Blandt de vigtigste budskaber i kapitlet er:

- Dansk økonomi vurderes at befinde sig i en afdæmpet højkonjunktur. Udviklingen de kommende år er dog forbundet med betydelig usikkerhed som følge af krigen i Mellemøsten, og konsekvenserne heraf kan vise sig større end lagt til grund for prognosen. Formandskabet vurderer, at den planlagte finanspolitik for 2026-27 er konjunktur*med*løbende. Selvom formandskabet ikke aktuelt ser klare tegn på betydelige konjunkturbetingede ubalancer i dansk økonomi, øges risikoen herfor, når finanspolitikken er konjunkturmedløbende.

- De offentlige finanser vurderes grundlæggende at være i god forfatning. EU's grænser for den offentlige saldo og den offentlige gæld vurderes at blive overholdt med en bred sikkerhedsmargin. De nationale regler i budgetloven om et strukturelt underskud på 1 pct. af BNP vurderes overholdt med den vedtagne politik hele vejen frem til 2035, og også målsætningerne om underskud på 0,5 pct. af BNP i 2030 og 0,6 pct. af BNP i 2035 vurderes overholdt.

- Formandskabets vurdering af de offentlige finanser frem mod 2035 er mindre optimistisk end Finansministeriets. I nærværende fremskrivning opgøres det finanspolitiske råderum til 90 mia. kr., hvilket er 30 mia. kr. lavere end Finansministeriets vurdering. Beregningen af råderummet er forbundet med betydelig usikkerhed, hvilket taler for at udvise forsigtighed i udmøntningen af det estimerede råderum.

- Folketinget vedtog den 26. februar 2026 at udbetale ca. 5,5 mia. kr. i fødevarechecks til udvalgte borgere, der er blevet ramt af stigende fødevarepriser. Fødevarechecken er et mere hensigtsmæssigt instrument end tiltag, der griber ind i prisdannelsen, da højere fødevarepriser afspejler knaphed og tilskynder husholdninger og virksomheder til at substituere væk fra de varer, der er steget mest i pris.

- Den nuværende løbende satsregulering af overførselsindkomster følger lønudviklingen med to års forsinkelse. Det gør modtagerne sårbare over for pludselige stigninger i inflationen. Det kan overvejes at justere ordningen, så reguleringen på kort sigt inddrager opdaterede inflationsskøn uden at bryde med den langsigtede overensstemmelse med lønudviklingen.

- Et bredt folketingsflertal indgik i januar 2026 en aftale om at prioritere 6 mia. kr. årligt fra 2028 til enten at nedsætte momsen på alle fødevarer eller fjerne momsen på frugt og grønt for at reducere leveomkostningerne. Indførelse af differentieret moms er dog en uhensigtsmæssig måde at reducere befolkningens leveomkostninger på. Alternative veje til lavere priser som lavere elafgift eller en generelt lavere momssats vil være mere hensigtsmæssige. En lempelse af planlovens begrænsninger på butiksstørrelse kan også forventes at reducere det generelle prisniveau. En sådan ændring vil skulle afvejes mod det hensyn til detailhandelens struktur, som den nuværende planlov afspejler.

- Formandskabet fraråder midlertidige lettelser af brændstofafgifterne i Danmark, da lavere afgifter svækker prissignalet og øger efterspørgslen efter olie i en situation med knaphed. Hvis det politisk ønskes at støtte husholdninger ramt af stigende brændstof- og energipriser, bør støtten i stedet målrettes de husholdninger, der er hårdest ramt og har begrænsede muligheder for at reducere forbruget af brændstof. En midlertidig forhøjelse af befordringsfradraget for pendlere med lav prisfølsomhed eller målrettet støtte til varmepumper for boligejere med lave indkomster vil være mindre forvridende støtteordninger end lavere brændstofafgifter.

- I en analyse fra januar 2026 konkluderer Miljø- og Ligestillingsministeriet, at det ud fra en samfundsøkonomisk betragtning er mere hensigtsmæssigt at sikre rent drikkevand via et arealafgrænset forbud mod sprøjtemidler og gødskning end via øget rensning af grundvandet. Selvom ministeriets skøn for omkostninger ved forbud og rensning er usikkert bestemt, og de konkrete beregningsforudsætninger kan diskuteres, vurderer formandskabet ligeledes, at målrettede forbud er den samfundsøkonomisk mest fordelagtige løsning til at sikre rent drikkevand på lang sigt.

KAPITEL II, KONJUNKTUR OG OFFENTLIGE FINANSER

Krigen i Mellemøsten, som brød ud i begyndelsen af 2026, har ført til kraftig fornyet usikkerhed om den geopolitiske situation og stigende energipriser. Det rammer dansk og international økonomi, men gennemslaget er forbundet med stor usikkerhed. Det er eksempelvis endnu uvist, om energipriserne vil falde tilbage i løbet af 2026 eller mere vedvarende vil forblive på et højere niveau. Rapportens kapitel II præsenterer en prognose for dansk økonomi, som er baseret på de finansielle markeders aktuelle forventninger om, at energipriserne vil falde i løbet af 2026. Usikkerheden om udviklingen som følge af krigen i Mellemøsten er dog så stor, at kapitlet også præsenterer et risikoscenarie med mere vedvarende energiprisstigninger. Kapitlet leder frem til følgende konklusioner:

- Dansk økonomi har et stærkt udgangspunkt, og hvis energiprisstigningerne gradvist falder i løbet af 2026 på linje med de finansielle markeders aktuelle forventninger, er der udsigt til afdæmpet vækst de kommende år, jf. de mørkegrønne søjler i venstre del af figur A. Formandskabet vurderer aktuelt, at der ikke er klare tegn på ubalancer i dansk økonomi.

- Der har været høje prisstigninger på ejerlejlighedsmarkedet i København gennem 2024-25, men det vurderes for nærværende ikke at udgøre en risiko for realøkonomien i sin helhed og den finansielle stabilitet. Den faktiske belåningsgrad er ikke steget tilsvarende, da boligkøberne kommer med en stor udbetaling. Samtidig er den finansielle regulering strammet siden finanskrisen, og reguleringen skønnes overordnet set at adressere de samfundsøkonomiske risici knyttet til boligmarkedet.

- Energiprisstigningerne som følge af krigen i Mellemøsten kan vise sig at vare længere end antaget i prognosen beskrevet ovenfor. Hvis situationen i Mellemøsten fastfryses, og Hormuzstrædet ikke genåbnes for skibstrafik de kommende måneder, kan det medføre mere markante energiprisstigninger, som vil påvirke international og dansk økonomi. Beregninger i et muligt risikoscenarie for dansk økonomi viser, at hvis oliepriserne forbliver på et højt niveau i 2026-27, og de internationale vækstudsigter dermed forværres, vil det også føre til højere forbrugerpriser i Danmark, end det er lagt til grund i prognosen, jf. de lysegrønne søjler i venstre del af figuren. Det dæmper væksten i dansk økonomi, men der vurderes fortsat at være udsigt til afdæmpet fremgang i 2026-27.

- Den tidligere regerings planlagte finanspolitik indebærer kraftig vækst i de offentlige udgifter i de kommende år, blandt andet som følge af stigende forsvarsudgifter. Der er dog stor usikkerhed knyttet til, om disse kan realiseres som planlagt, samt hvorvidt forsvarsudgifterne anvendes i Danmark eller på eksempelvis forsvarsmateriel købt i udlandet. Den planlagte finanspolitik vurderes trods usikkerheden at være konjunkturmedløbende. Selv i risikoscenariet, hvor væksten i dansk økonomi er svagere, og hvor forværringen af konjunktursituationen isoleret set kan begrunde en vis lempelse af finanspolitikken, vurderes den planlagte lempelse at være større, end stabiliseringshensyn tilsiger, uanset om importindholdet er gennemsnitligt eller højt.

- Det vurderes, at de offentlige finanser grundlæggende er sunde. Det skønnes, at den offentlige saldo overholder stabilitets- og vækstpagtens underskudsgrænse, samt at den

strukturelle saldo overholder budgetlovens underskudsgrænse, jf. højre del af figur A. På baggrund af fremskrivningen af de offentlige finanser vurderes et betydeligt råderum på 90 mia. kr. frem mod 2035. Det vurderes, at dækning af det demografi- og velstandskorrigerede træk samt løft i forsvarsudgifterne til 3,5 pct. af BNP vil lægge beslag på 49 mia. kr. af det opgjorte råderum i 2035. Hvis disse udgifter prioriteres, vil der således være 41 mia. kr. tilbage i råderummet til andre prioriteter frem mod 2035.

FIGUR A **AFTAGENDE VÆKST I DANSK ØKONOMI, MEN SUNDE OFFENTLIGE FINANSER**

Dansk økonomi har et stærkt udgangspunkt til at modstå stigende energipriser som følge af krigen i Mellemøsten. Som udgangspunkt vurderes der også de kommende år at være moderat vækst i dansk økonomi, jf. de mørkegrønne søjler i venstre figur. I tilfælde af længerevarende høje energipriser rammes dansk økonomi ligesom international økonomi hårdere, jf. de lysegrønne søjler i venstre figur. De offentlige finanser er grundlæggende sunde, og fremskrivningen peger på, at både stabilitets- og vækstpagtens grænse for det faktiske underskud samt budgetlovens grænse for det strukturelle underskud overholdes, jf. højre figur.

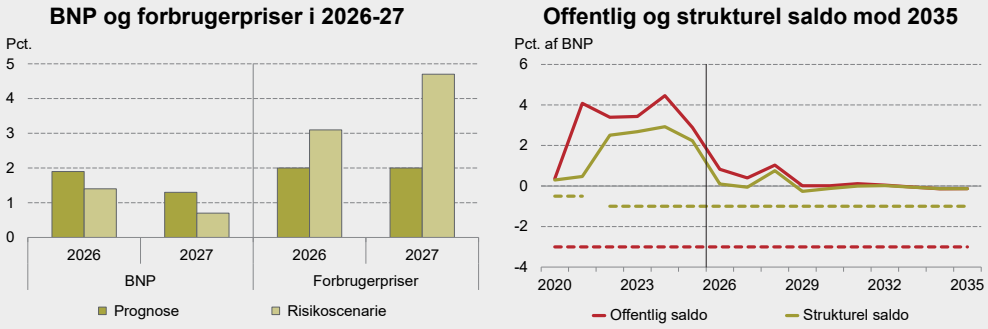

Anm.: I venstre figur viser 'Prognose' BNP-vækst hhv. vækst i forbrugerpriser i 2026 hhv. 2027. 'Risikoscenarie' viser de tilsvarende vækstrater i en situation, hvor energiprisstigningerne er mere vedvarende. I figuren til højre angiver den stiplede røde linje stabilitets- og vækstpagtens underskudsgrænse for den offentlige saldo, mens den stiplede grønne linje angiver budgetlovens underskudsgrænse for den strukturelle saldo. Den lodrette streg markerer overgang til prognose.

Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger.

KAPITEL III, MARKEDSMAGT, LØN OG BESKÆFTIGELSE

Når virksomheder har markedsmagt på et lokalt arbejdsmarked, kan de være tilbøjelige til at reducere beskæftigelsen og betale lavere løn for at begrænse lønomkostningerne. Virksomhedernes markedsmagt kan imidlertid modvirkes af, at lønmodtagerne organiserer sig i fagforeninger. Det sker ved, at fagforeninger kan forpligte virksomhederne til en løn, der sikrer bedre overensstemmelse mellem virksomhedens lønomkostninger og arbejdskraftens værdiskabelse, hvilket kan øge beskæftigelsen og medføre en samfundsøkonomisk gevinst. I kapitlet kortlægges markedsmagt på det danske arbejdsmarked, og det undersøges, hvordan markedsmagt påvirker løn og beskæftigelse. Analyserne leder frem til følgende konklusioner:

- Der er tegn på, at virksomhederne har markedsmagt på dele af det danske arbejdsmarked, med variation afhængigt af geografi og virksomhedens størrelse. I fremstillingsvirksomhederne giver markedsmagt anledning til en betydelig forskel mellem arbejdskraftens værdiskabelse og lønnen, jf. figur B. Forskellen er større for store fremstillingsvirksomheder end for de øvrige fremstillingsvirksomheder.

- Lønforhandling mellem arbejdsmarkedets parter har bidraget til at reducere forskellen mellem arbejdskraftens værdiskabelse og lønnen, særligt i de store fremstillingsvirksomheder.

- Fagforeninger spiller en central rolle i forhandlingen mellem lønmodtagere og virksomheder både i de kollektive overenskomstforhandlinger og på den enkelte arbejdsplads. Organiseringsgraden blandt danske lønmodtagere er imidlertid faldet siden 2000. Faldet gælder bredt på tværs af stillinger og geografi og kan have svækket lønmodtagernes mulighed for at modvirke virksomhedernes markedsmagt.

- Kapitlets analyser viser, at i virksomheder med markedsmagt øger organiseringsgraden både løn og beskæftigelse, jf. figur C.

- Resultaterne indikerer dermed, at højere organiseringsgrad kan mindske samfundsøkonomiske tab fra virksomheders markedsmagt. Set i det lys kan virksomhedernes markedsmagt kombineret med den faldende organiseringsgrad have ført til en mindre hensigtsmæssig anvendelse af økonomiens ressourcer og en lavere produktivitetsvækst.

- Der er derfor isoleret set et fagøkonomisk argument for et skattefradrag for medlemskontingenter i overenskomstbærende fagforeninger. I det omfang fradragets hensigt er at støtte overenskomstbærende fagforeninger som modvægt til virksomheders markedsmagt på arbejdsmarkedet, kan fradraget målrettes overenskomstbærende fagforeninger.

- En væsentlig kilde til virksomhedernes markedsmagt er manglende mobilitet mellem forskellige arbejdsmarkeder på grund af geografiske og kompetencemæssige barrierer. Politikker, der øger mobiliteten, kan derfor mindske virksomhedernes markedsmagt. Sådanne politikker omfatter f.eks. befordringsfradraget, infrastrukturinvesteringer samt støtte til efter- og videreuddannelse.

FIGUR B **VIRKSOMHEDERNES MARKEDSMAGT**

Fremstillingsvirksomhederne havde i perioden 2000-21 overordnet set markedsmagt på arbejdsmarkedet. Det gav sig udslag i en forskel på arbejdskraftens værdiskabelse og lønnen, som var størst i store virksomheder. Forhandling om fordelingen af overskud har imidlertid bidraget til at reducere forskellen.

FIGUR C **EFFEKTER AF ORGANISERING**

Højere organiseringsgrad fører til højere lønninger. I virksomheder med markedsmagt øger organiseringsgraden desuden beskæftigelsen, mens der ingen effekt er i virksomheder uden markedsmagt.

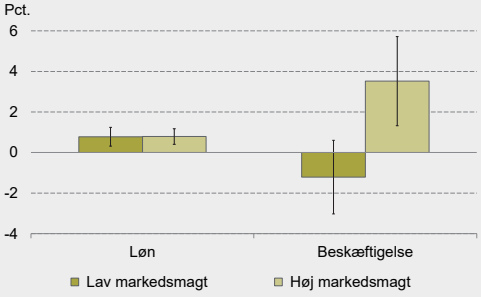

Anm.: Figur B viser lønafslaget (forskellen mellem arbejdskraftens værdiskabelse og lønnen) for danske fremstillingsvirksomheder i perioden 2000-21 samt den reduktion af lønafslaget, som følger af forhandling mellem lønmodtagere og virksomheden om fordelingen af overskuddet. Lønafslaget er opdelt efter virksomhedernes værditilvækst. *Store virksomheder* dækker derfor over de 123 fremstillingsvirksomheder, som er i top 1 pct. af fordelingen af værdivækst alle år i perioden 2000-21. Figur C viser effekten på løn og beskæftigelse af en stigning i organiseringsgraden for virksomheder med hhv. lav og høj markedsmagt.

Kilde: Egne beregninger baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

KAPITEL IV, HØJTLØNNET UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT

Udenlandsk arbejdskraft er blevet en vigtig faktor i dansk økonomi. I kapitlet fokuseres på en særlig type af udenlandsk arbejdskraft: udlændinge fra lande uden for EU, der er kommet til Danmark via beløbsordningen. Ordningen, der blev indført i 2008, er for udlændinge, som har et jobtilbud i Danmark med løn over en vis grænse. Anvendelsen af beløbsordningen er steget betydeligt siden dens indførelse, men personer på beløbsordningen udgør fortsat en beskeden andel af gruppen af udenlandsk arbejdskraft og af den samlede arbejdsstyrke. I 2025 opholdt lidt over 25.000 personer sig i Danmark via beløbsordningen. I kapitlets analyser undersøges det, hvorvidt udenlandsk arbejdskraft på beløbsordningen påvirker deres indfødte kollegers lønninger lokalt på den enkelte arbejdsplads. I kapitlet diskuteres desuden Finansministeriets regneprincipper ved ændringer i beløbsordningen. Analyserne i kapitlet leder frem til følgende konklusioner:

- Udlændinge på beløbsordningen er relativt unge, ofte mænd, veluddannede og med lønindkomster i den øvre del af lønfordelingen. Deres løn er også typisk højere end beløbsgrænsen, dvs. den lovbestemte grænse for udlændinges mindste månedsløn. En betydelig andel er ansat til at varetage opgaver relateret til software. Cirka halvdelen af personerne på beløbsordningen kommer fra Asien.

- Der undersøges to centrale mekanismer, hvorigennem tilgang af udenlandsk arbejdskraft potentielt kan påvirke efterspørgslen efter arbejdskraft: graden af kompetencekomplementaritet og omfanget af vidensspredning fra højtlønnet udenlandsk arbejdskraft på beløbsordningen til deres indfødte kolleger.

- Analyserne tyder på, at der over tid er kompetencekomplementaritet. Det er afspejlet i, at der efter fire år er en stigning i lønnen for en indfødt medarbejder, som har arbejdet med en højtlønnet udenlandsk kollega på beløbsordningen, relativt til en indfødt medarbejder, der ikke har haft udenlandske kolleger på beløbsordningen. Stigningen i lønnen er dog beskeden. Lønstigningen er tydeligere for yngre indfødte kolleger end for ældre, jf. figur D.

- Analyserne antyder yderligere, at de kompetencer, de indfødte tilegner sig under samarbejdet med udlændinge på beløbsordningen, øger de indfødtes fremtidige produktivitet i nye arbejdssammenhænge (nyt job og arbejdssted). Det er afspejlet i, at der også er beskedne positive løneffekter over tid for de indfødte, der skifter til et nyt arbejdssted, efter at have arbejdet med udlændinge på beløbsordningen, relativt til indfødte, som ikke har haft kolleger på beløbsordningen.

- Finansministeriets regneprincipper for effekter på beskæftigelse og offentlige finanser ved ændringer i beløbsordningen vurderes at være dybdegående. Formandskabet ser det som positivt, at den centrale effekt på tilgang af udenlandsk arbejdskraft, der indregnes ved ændringer i beløbsgrænsen, bygger på en empirisk analyse for Danmark af forhøjelsen af beløbsgrænsen i 2016.

- Det kan dog overvejes at ændre den gennemgående antagelse i regneprincipperne om, at der ikke skelnes mellem personer på beløbsordningen og øvrig udenlandsk arbejdskraft i

opgørelsen af virkningerne på de offentlige finanser. Beregninger præsenteret i kapitlet tyder således på, at det direkte bidrag til de offentlige finanser er større for personer på beløbsordningen end for anden udenlandsk arbejdskraft, som også har lønindkomster over beløbsgrænsen, jf. figur E. I modsat retning kan det trække, at personer på beløbsordningen har lidt større tilbøjelighed til at have børn og flere kontakter med sundhedsvæsenet end anden udenlandsk arbejdskraft.

FIGUR D **EFFEKTER PÅ INDFØDTES LØN EFTER 4 ÅR**

Større gevinst for yngre indfødte af at have arbejdet med højtlønnede personer på beløbsordningen. Effekter er til stede også for indfødte, der skifter job.

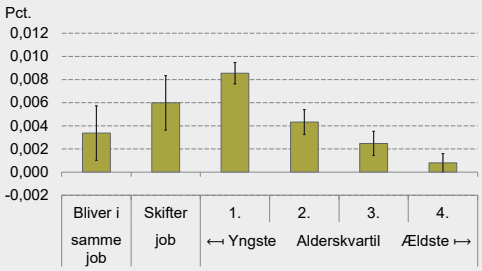

FIGUR E **DIREKTE BIDRAG TIL OFFENTLIGE FINANSER**

Personer på beløbsordningen har et lidt større direkte bidrag til de offentlige finanser end andre typer af udenlandsk arbejdskraft, som også har en løn over beløbsgrænsen.

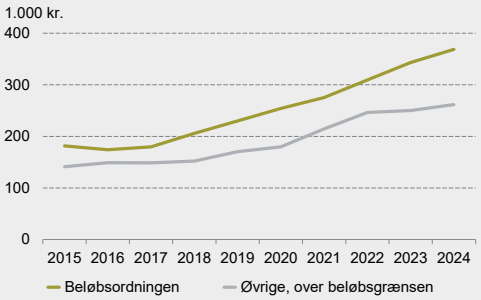

Anm.: Estimater i figuren til venstre viser procentvise ændringer i indfødtes lønninger som følge af en 1 pct. stigning i gennemsnitslønnen for kolleger på beløbsordningen. De lodrette streger er 95-pct. konfidensintervaller. Det direkte bidrag til de offentlige finanser i figuren til højre er opgjort for personer, der kom til Danmark i 2014. Det direkte bidrag er opgjort som indkomstskatter fratrukket overførselsudgifter og medtager ikke udgifter til sundhed, uddannelse, børnepasning og øvrigt offentligt forbrug. Det er opgjort i 2025-priser.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

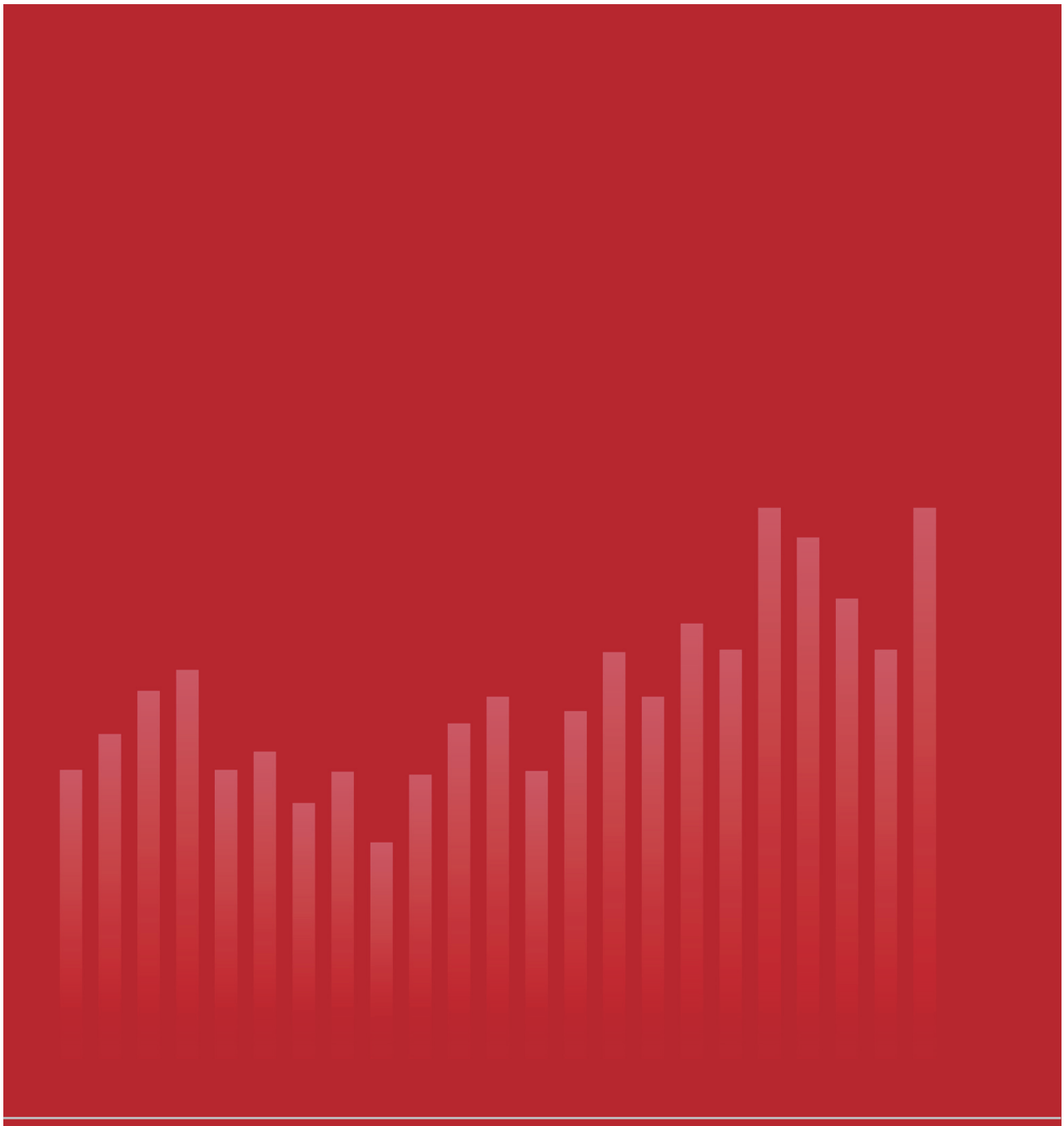

Dansk Økonomi, forår 2026

De Økonomiske Råd
Formandskabet

KAPITEL I
AKTUEL ØKONOMISK POLITIK

Dansk Økonomi, forår 2026

KAPITEL I
AKTUEL ØKONOMISK POLITIK

I kapitlet afrapporteres formandskabets vurderinger og anbefalinger til den økonomiske politik.

Formandskabet vurderer, at den planlagte finanspolitik for 2026-27 er lempeligere, end stabiliseringshensyn tilsiger. Der er på nuværende tidspunkt ikke klare tegn på konjunkturbetingede ubalancer i dansk økonomi, men den planlagte finanspolitik øger risikoen for, at de opbygges.

Der beregnes et finanspolitisk råderum på 90 mia. kr. Beregningen af råderummet er forbundet med betydelig usikkerhed, og Finansministeriets opgørelse er 30 mia. kr. højere. Usikkerheden taler for at udvise forsigtighed i udmøntningen af råderummet.

Det er aftalt at prioritere 6 mia. kr. årligt fra 2028 til enten at nedsætte momsen på alle fødevarer eller fjerne momsen på frugt og grønt. Formandskabet vurderer, at indførelse af differentieret moms er en uhensigtsmæssig måde at reducere befolkningens leveomkostninger på.

I.1 AKTUEL ØKONOMISK POLITIK

I dette kapitel præsenteres formandskabets vurderinger og anbefalinger til den aktuelle økonomiske politik. Kapitlet indeholder følgende:

- Finanspolitik og offentlige finanser
- Tiltag afledt af prisstigninger
- Differentieret moms
- Energi- og miljøpolitik
- Ministeriernes regneprincipper

FINANSPOLITIK OG OFFENTLIGE FINANSER

Udsigt til høj beskæftigelse og konjunktur-*med*løbende finanspolitik, …

Krigen i Mellemøsten har øget energipriserne markant og ført til yderligere usikkerhed om den geopolitiske situation. Det påvirker både international og dansk økonomi, men det er fortsat uklart i hvor høj grad, den globale vækst påvirkes. Dansk økonomi har et stærkt udgangspunkt, og hvis krigen i Mellemøsten afsluttes inden for den nærmeste fremtid, og Hormuzstrædet genåbner, skønnes der at være udsigt til afdæmpet fremgang, fortsat høj beskæftigelse og inflation på ca. 2 pct. de kommende år. Det indebærer, at dansk økonomi forbliver i en moderat højkonjunktur med et begrænset løn- og prispres. Samtidig vurderes finanspolitikken, som planlagt af den tidligere regering, at være konjunktur*med*løbende, jf. afsnit II.7.

… men usikkerhed om finanspolitikkens aktivitetsvirkning

Finanspolitikkens aktivitetsvirkning opgøres med stor usikkerhed. Det skyldes, at en betydelig del af den planlagte vækst i det offentlige forbrug og investeringer anvendes på forsvar. Det er usikkert, om de planlagte indkøb af forsvarsmateriel vil indgå i det offentlige forbrug, som der budgetteres med. Der er også usikkerhed om, hvor stor en andel af forsvarsudgifterne, der anvendes i Danmark henholdsvis på varer købt i udlandet. Selv med et højt importindhold for forsvarsmateriel vurderes den planlagte finanspolitik dog at være konjunkturmedløbende. Det skal ses i lyset af, at der også er vedtaget en række andre ekspansive finanspolitiske tiltag i form af eksempelvis fødevarecheck, skattelettelser samt udgiftsforhøjelser som følge af kommune- og regionsaftalerne.

Finanspolitikken er konjunktur-medløbende, selv i risikoscenarie

Krigen i Mellemøsten kan vise sig at have større negative konsekvenser for energiudbuddet og den globale vækst end lagt til grund for prognosen. I et risikoscenarie, hvor oliepriserne forbliver på det aktuelt høje niveau de kommende år, skønnes inflationen at tiltage til ca. 4½ pct. i

2027. I dette scenarie dæmpes BNP-væksten, og beskæftigelsen aftager gennem 2026 og 2027. Forværringen af konjunktursituationen kan isoleret set begrunde en vis lempelse af finanspolitikken i perioden, men den planlagte lempelse vurderes at være større, end stabiliseringshensyn tilsiger i scenariet. Dette er også tilfældet, selv hvis importindholdet for forsvarsmateriel er højt.

Konjunkturmedløbende finanspolitik øger risiko for opbygning af ubalancer

Finanspolitikken anvendes til andre formål end at stabilisere konjunktursituationen, herunder til at opnå politiske mål. Hvis man fraviger stabiliseringshensyn for at kunne realisere politiske mål, kan der være samfundsøkonomiske omkostninger forbundet hermed. Omkostningerne kan have karakter af ubalancer på boligmarkedet, et uholdbart løn- og prispres, øgede transaktionsomkostninger på arbejdsmarkedet og svag produktivitet, jf. også afsnit II.3 i *Dansk Økonomi, forår 2025*.

Ikke klare tegn på betydelige ubalancer

Priserne på ejerlejligheder i København er steget med ca. 40 pct. de seneste to år, men der er tegn på, at den faktiske belåningsgrad ikke er steget i samme omfang. Det vurderes for nærværende, at boligprisstigningerne ikke udgør en bredere risiko for realøkonomien og den finansielle stabilitet. Generelt vurderes dansk økonomi kun at være præget af et begrænset løn- og prispres, og produktiviteten viser tegn på normalisering. Samlet vurderer formandskabet, at der ikke er klare tegn på betydelige konjunkturbetingede ubalancer i dansk økonomi. Risikoen øges dog, når finanspolitikken er konjunkturmedløbende. Det er en politisk afvejning, om den ønskede udgiftsvækst begrunder de forøgede samfundsøkonomiske risici ved konjunkturmedløbende finanspolitik.

Finansiel regulering adresserer risici

Risiciene på boligmarkedet inddæmmes af, at den finansielle regulering er strammet siden finanskrisen. Formandskabet vurderer, at reguleringen overordnet adresserer de samfundsøkonomiske risici knyttet til boligmarkedet. Det er imidlertid centralt for forebyggelsen af ubalancer på boligmarkedet, at denne regulering fungerer effektivt for såvel det private ejerboligmarked som for markedet for erhvervsejendomme.

Finanspolitik bør ikke reagere på midlertidige udbudsstød

Krigen i Mellemøsten repræsenterer en begrænsning af udbuddet af energi. Ved et midlertidigt udbudsstød er der ved anvendelsen af aktiv finanspolitik en afvejning mellem at stabilisere aktiviteten og den samlede prisudvikling. Det skyldes, at i en situation med begrænsninger på udbuddet og deraf følgende prisstigninger, vil en finanspolitisk lempelse øge efterspørgslen, hvilket vil forstærke prispresset. I lyset af den aktuelle internationale situation er der derfor grund til øget opmærksomhed omkring afvejningen mellem udgiftsvækst og de mulige forøgede samfundsøkonomiske risici ved at føre en konjunkturmedløbende politik.

Gode argumenter for saldomål på -0,6 pct. af BNP i 2035

I forbindelse med offentliggørelsen af *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden* i februar præsenterede den tidligere regering en mellemfristet fremskrivning med et nyt mellemfristet mål om et underskud på 0,6 pct. af BNP i 2035, samt en fortsat målsætning om underskud på 0,5 pct. af BNP i 2030. Det vurderes, at der er gode argumenter for at øge underskuddene fra 2030 til 2035 i lyset af demografisk modvind i de kommende år, hvor der er udsigt til, at store generationer forlader arbejdsmarkedet. Med et underskud på 0,6 pct. af BNP i 2035 er de offentlige finanser stadig holdbare på lang sigt, så de offentlige finanser kan bære en årrække med moderate underskud på den strukturelle saldo.

Grundlæggende sunde offentlige finanser

De offentlige finanser vurderes grundlæggende at være i god forfatning. EU's grænser for den offentlige saldo og den offentlige gæld vurderes at blive overholdt med en bred sikkerhedsmargin. De nationale regler i budgetloven om et strukturelt underskud på 1 pct. af BNP vurderes med den vedtagne politik at blive overholdt frem til 2035. Målsætningerne om underskud på 0,5 pct. af BNP i 2030 og 0,6 pct. af BNP i 2035 vurderes ligeledes overholdt.

Betydeligt råderum på 90 mia. kr. mod 2035

På baggrund af fremskrivningen af de offentlige finanser vurderes et betydeligt råderum på 90 mia. kr. frem mod 2035. Hvis der tages højde for det velstands- og demografikorrigerede træk på det offentlige forbrug samt omkostninger til at finansiere forsvarsudgifter på 3,5 pct. af BNP i 2035, efterlader det 41 mia. kr. i råderummet til finansiering af nye tiltag frem mod 2035. Formandskabets vurdering af de offentlige indtægter er lavere end Finansministeriets. Finansministeriets opgørelse af råderummet i 2035 er således 30 mia. kr. højere end formandskabets.

Usikkerhed om opgørelse taler for forsigtighed ved udmøntning af råderummet

Beregningen af råderummet er forbundet med betydelig usikkerhed, og råderummets størrelse kan efterfølgende blive revideret både op og ned, jf. afsnit II.3. Den store usikkerhed taler i sig selv for forsigtighed i forbindelse af udmøntningen af råderummet. Det gælder særligt nu, hvor planlægningshorisonten forlænges til 2035, hvilket øger usikkerheden.

TILTAG AFLEDT AF PRISSTIGNINGER

Tiltag bør begrundes i fordeling …

De seneste års prisstigninger på fødevarer og energi har ført til forskellige typer af tiltag til at understøtte husholdningernes købekraft. Det rejser spørgsmålet om, hvordan midlertidige og permanente prisstigninger håndteres mest hensigtsmæssigt. Prisstigningerne på fødevarer og energi er i høj grad kommet udefra, og konsekvenserne af

prisstigningerne rammer bredt i samfundet. Lavindkomstgrupper rammes dog særligt hårdt, da fødevarer og energi udgør en større andel af deres samlede forbrug sammenlignet med andre indkomstgrupper, jf. Danmarks Statistik (2024). Hvis man fra statslig side vil afbøde konsekvenserne for alle, vil det kræve ressourcer, som i sidste ende opkræves fra selvsamme borgere og virksomheder. Derfor er afbødningen reelt et spørgsmål om omfordeling, jf. kapitel I i *Dansk Økonomi, efterår 2022*.

… og bør ikke forstyrre prissignaler i økonomien

Overordnet set er det ikke ønskeligt, at eventuelle kompensationer forvrider anden regulering eller markedsbaserede mekanismer, der bidrager til en hensigtsmæssig udnyttelse af samfundets ressourcer. Man bør derfor søge at udgå tiltag, der griber ind i prisdannelsen og forstyrrer prissignalerne. Desuden bør man i den nuværende situation være opmærksom på, hvordan tiltag påvirker efterspørgslen i samfundet. I det følgende diskuteres både økonomiske støtteordninger begrundet i prisstigninger samt mere strukturelle tiltag til at afbøde konsekvenserne af prisstigninger.

Fødevarecheck

Hensigtsmæssigt at fødevarecheck ikke påvirker priserne, …

Folketinget vedtog den 26. februar at udbetale cirka 5,5 mia. kr. i fødevarechecks i 2026 for at genoprette købekraften hos udvalgte borgere, der er ramt af stigende fødevarepriser. Checken gives som udgangspunkt til overførselsmodtagere og beskæftigede med hjemmeboende børn og en årlig indkomst under 498.200 kr. Da fødevarechecken er en kontant udbetaling, griber den ikke ind i selve prisdannelsen, hvilket er hensigtsmæssigt, da de højere fødevarepriser afspejler knaphed og sender et signal til husholdninger og virksomheder om at substituere væk fra de varer, der er steget mest i pris. Fødevarechecken kan dermed ses som et målrettet og midlertidigt tiltag til at kompensere for tabt købekraft.

… men gentagne ordninger kan påvirke forventningerne

Fødevarechecken har i udgangspunktet ikke strukturelle effekter på dansk økonomi. De seneste år er der imidlertid vedtaget en række kompensationsordninger afledt af prisstigninger i samfundet. Der er en risiko for, at fortsat gentagne kompensationsordninger med tiden kan bidrage til at påvirke husholdningernes forventninger, så de i fremtiden forventer lignende støtte i perioder med høje prisstigninger. Det kan i sidste ende bidrage til højere inflationsforventninger og derigennem forstærket prispres.

Ændring i satsreguleringen

Overførsler følger private lønninger med en forsinkelse

De gentagne kompensationsordninger til overførselsmodtagere kan give anledning til at overveje mere strukturelle løsninger på udfordringer relateret til pludselige stigninger i inflationen. Overførslerne reguleres for nuværende med udgangspunkt i satsreguleringsprocenten, som er baseret på lønudviklingen i den private sektor to år før finansåret. Det betyder, at satsreguleringen kan beregnes på baggrund af endelige tal for lønudviklingen. Eksempelvis er satsreguleringsprocenten for 2026 bestemt på baggrund af lønstigningerne i 2024. Formålet med satsreguleringen er, at udviklingen i overførselsindkomsterne skal følge udviklingen i lønningerne i den private sektor.

Forslag om ny model med inflationsskøn

Andersen mfl. (2026) foreslår en ændring af satsreguleringen, så den ud over lønudviklingen to år tidligere bygger på et skøn for det pågældende års inflation. Et korrektionsled sikrer, at overførslerne over tid vil afspejle den faktiske lønudvikling på samme måde som i dag. Større ændringer i forbrugerpriserne vil derfor hurtigere føre til en højere regulering af overførslerne, såfremt den højere inflation fanges af skønnet for inflationen. Andersen mfl. (2026) viser, at overførselsindkomstmodtagerne med denne model ikke ville have oplevet et så stort eller langvarigt fald i realindkomsten i og efter 2022, som tilfældet var med den eksisterende ordning.

Værd at overveje en tilsvarende ændring

Modellen kan tænkes at mindske behovet for mere ad hoc-prægede ændringer i overførslerne, som er begrundet i prisstigninger. Det er derfor værd at overveje at indføre modellen eller en variant heraf. Som eksempel bygger reguleringen af forskellige overførsler i Norge på et skøn for det kommende års lønudvikling med efterfølgende korrektion for fejlskøn. Såfremt beregningen af satsreguleringen skal baseres på skøn, så vil det blandt andet kræve, at der er gennemsigtighed bag metoden og beregningsforudsætningerne for skønnet.

Kompensation for højere energipriser

Lavere brændstofafgifter frarådes, da de forstyrrer prissignal

Sverige og Tyskland har valgt midlertidigt at nedsætte brændstofafgifterne. For det enkelte land kan lavere afgifter umiddelbart fremstå som en måde at hjælpe egne borgere på, da landets efterspørgsel kun i begrænset omfang påvirker verdensmarkedsprisen på olie. Hvis flere lande gør det samme, vil den samlede efterspørgsel efter olie imidlertid stige i en periode med faldende udbud, hvilket ikke er hensigtsmæssigt, når problemet er knaphed på olie. EU-Kommissionen (2026) fremhæver ligeledes, at tiltag i forbindelse med de højere energipriser bør opretholde incitamentet til at mindske efterspørgslen efter energi.

Formandskabet fraråder tilsvarende lettelser i Danmark, da afgiftslettelserne forstyrrer prissignalet.

Økonomiske principper for støtte

Hvis der er et politisk ønske om at yde støtte, vil rene nationaløkonomiske hensyn tilsige, at støtten (i) er så målrettet som muligt, og (ii) er udformet sådan, at risikoen for, at man senere fortryder tiltaget, er så lille som muligt. Fortrydelse kan f.eks. opstå ved midlertidig nedsætning af brændstofafgifter, hvis verdensmarkedsprisen på olie stiger yderligere i de kommende år, idet samfundets benzinafhængighed fastholdes ved lempelsen, og det mindsker samfundets resiliens.

En midlertidig forhøjelse af befordrings-fradraget, …

Bilkørsel synes på kort til mellemlangt sigt at være forholdsvis uelastisk over for ændringer i brændstofpriser, jf. Gillingham og Munk-Nielsen (2019). Resultaterne peger på, at særligt husholdninger med mellemlange pendlingsafstande omkring 12-30 km har en relativt lav brændstofprisfølsomhed i deres kørsel. En midlertidig forhøjelse af befordringsfradraget målrettet pendlere med lav prisfølsomhed kan være et mindre forvridende instrument end lavere brændstofafgifter. Risikoen for fortrydelse er begrænset, da befordringsfradraget ikke er betinget af, at transporten sker i en benzin- eller dieselbil. Tiltaget svækker derfor ikke i nævneværdigt omfang de eksisterende prisincitamenter til at omstille transportforbruget væk fra fossile brændstoffer.

… tilskud til leasing af elbiler …

Tilsvarende kan man overveje en midlertidig målrettet støtte til leasing af elbiler for husholdninger med lave indkomster og et stort transportbehov, som det blandt andet kendes fra Frankrig. Her kan husholdninger med en relativ lav indkomst opnå støtte til leasing af en elbil, hvis de enten kører mere end 15 km mellem hjem og arbejde med eget køretøj eller kører mere end 8.000 km årligt i forbindelse med deres erhvervsaktivitet. Et sådant tiltag vil sandsynligvis have økonomiske bivirkninger, herunder administrative omkostninger. På den anden side vil denne form for kompensation bidrage til yderligere fremadrettet resiliens over for olieprisstigninger og understøtte opfyldelsen af ambitionerne i klimaloven.

… eller tilskud til varmepumper er mindre forvridende end lavere brændstofafgifter

De stigende energipriser påvirker ikke alene omkostningerne ved bilkørsel, men også husholdningernes udgifter til opvarmning. Hvis det politisk ønskes at understøtte husholdninger ramt af højere energipriser, kan øget støtte til installation af varmepumper være et alternativ til lavere brændstofafgifter. En sådan støtte kan samtidig understøtte omstillingen væk fra olie- og gasfyr. Tilskud til varmepumper kan dog være et relativt dyrt klimapolitisk instrument, hvis tilskuddet i væsentligt omfang går til boligejere, der også ville have installeret en varmepumpe uden støtte. Dette gælder for op til to ud af tre tilskud under den

nuværende ordning, jf. *Økonomi og Miljø, 2025*. Derfor bør et evt. tilskud målrettes boligejere med lave indkomster.

Samspil mellem kompensation og principper

De tre tiltag eksemplificerer initiativer, der lever op til de førnævnte principper. For det første er de målrettet grupper, der på kort sigt har meget svært ved at tilpasse deres forbrug af fossile brændsler. Dermed begrænses effekten på den samlede efterspørgsel. For det andet er de karakteriseret ved, at risikoen for fortrydelse er begrænset, da de ikke blot kompenserer, men også bidrager til øget samfundsøkonomisk resiliens gennem mindsket afhængighed af fossile brændsler.

DIFFERENTIERET MOMS

Aftale om 6 mia. kroner til differentieret momsnedsættelse

Et bredt folketingsflertal indgik i januar 2026 en aftale om at prioritere 6 mia. kr. årligt fra 2028 til enten at nedsætte momsen på alle fødevarer eller fjerne momsen på frugt og grønt. Ifølge aftalen er dens formål at "reducere leveomkostningerne for danskerne". En arbejdsgruppe af embedsmænd skal ifølge aftalen i løbet af andet halvår 2026 finde frem til den mest hensigtsmæssige model for differentieret moms. Arbejdsgruppen kan ifølge aftalen også undersøge alternative instrumenter, der kan "reducere priserne på udvalgte varegrupper".

Problemer ved differentieret moms

Som beskrevet i *Økonomi og Miljø, 2025* er differentieret moms ikke særlig målrettet mod hverken drivhusgasreduktioner, folkesundhed eller beskyttelse af udsatte befolkningsgruppers forbrugsmuligheder. I hvert tilfælde findes der bedre konkrete instrumenter. Empirien sætter også spørgsmålstegn ved omfanget af prisgennemslaget af afgiftsreduktioner.

Effekt på priser er usikker

I et omfattende studie af alle momsændringer i EU fra 1996 til 2015 samt et sektorspecifikt eksperiment i Finland finder Benzarti mfl. (2020), at momsnedsættelser har markant mindre prisgennemslag end momsforøgelser, der ofte slår igennem næsten én til én. Det lavere gennemslag observeres helt ud på en 10 års horisont. Omvendt finder Gaarder (2019), at en konkret momsreduktion på fødevarer i Norge i 2001 havde et gennemslag på fødevarepriserne på kort sigt tæt ved én til én. Samlet set må prisgennemslagets størrelse derfor anses for usikkert.[1]

1) Foreløbige erfaringer i Sverige tyder på et højt gennemslag af en nedsættelse af fødevaremomsen i april 2026 fra 12 til 6 pct., jf. SVT (2026). Der er dog endnu ikke gennemført videnskabelige analyser af den samlede effekt af denne afgiftsændring.

Differentieret moms øger private omkostninger til at håndtere indgående moms …

Differentierede momssatser er betydelig mere omkostningsfulde at håndtere for erhvervslivet end en ensartet momssats. Den første administrative udfordring opstår i bogholderiet. Virksomheder har fradragsret for indgående moms ved salg af videreforarbejdede varer og tjenester og har pligt til at kontrollere, at indrapporteringen sker korrekt. I dag skal bogholderiet blot holde styr på samlet indkøb, siden momssatsen som udgangspunkt er ensartet på 25 pct. I et differentieret momssystem skal indgående moms håndteres linje for linje for at sikre dokumentation for momsfradrag til myndighederne. Herved bliver regnskabssystemet uundgåeligt mere komplekst hele vejen igennem forsyningskæden.

… og udgående moms

Det næste problem opstår, når udgående moms skal beregnes. Det skyldes behovet for meget præcise regler for, hvad der eksempelvis udgør frugt og grønt (adskillelsesproblemet) samt udredning af sammensætningsproblemer. Adskillelsesproblemet for en virksomhed, der sælger frisk juice, kan være spørgsmålet om, hvorvidt frisk juice er frugt. Er det eksempelvis frugt, hvis frugtkødet bevares i juiceflasken? Sammensætningsproblemer kan illustreres ved en pizzasælger, hvor pizzaerne indeholder både kød og grønt. Hvad er den gennemsnitlige momssats på pizzaen? Skal den eksempelvis baseres på overfladeareal, kalorier eller vægt? Disse overvejelser kaster også administrative omkostninger af sig.

Administration spiser en del af prisnedsættelsen

Skatteministeriet (2024a) har beregnet, at en særskilt nedsættelse af momsen på frugt og grønt ville øge erhvervslivets administrative omkostninger med ca. 270 mio. kr. årligt som følge af større udgifter til afgrænsning, bogføring og momsangivelse. Dertil kommer erhvervslivets sagsomkostninger i forbindelse med tvister om afgrænsningen. DI (2026) skønner danske virksomheders administrationsomkostninger ved differentieret moms på 2,67 mia. kr. årligt. Undersøgelser fra andre lande, hvor der findes differentierede momssatser, peger ligeledes på, at disse medfører forøgede omkostninger for erhvervslivet. Det gælder således i Sverige og Norge, jf. Skatteministeriet (2024a) og Madsen mfl. (2019). Såfremt disse omkostninger overvæltes til forbrugerne, vil prisreduktionen som følge af lavere moms på udvalgte varer blive væsentligt reduceret. Det er konsistent med Benedek mfl. (2020), som finder, at ændringer i den generelle momssats typisk slår mere igennem på forbrugerpriserne end ændringer i reducerede satser og omklassificeringer mellem satser.

Differentieret moms øger offentlige udgifter til kontrol

Når skattemyndighederne i dag skal kontrollere, at momsindberetningen sker korrekt, skal de alene kende virksomhedens omsætning. I et differentieret momssystem skal myndighederne holde styr på, hvilke varer virksomheden sælger og bruger i produktionen. Hertil kommer

behovet for at håndtere løbede adskillelsesproblemer, jf. eksemplerne ovenfor. Skatteministeriet (2024a) har angivet meromkostningerne for skattevæsnet ved en nedsat moms på frugt og grønt fra 25 til 15 pct. til mellem 70 og 290 mio. kr. i de første fem år og efterfølgende mellem 15 og 35 mio. kr. årligt. Dertil kommer omkostninger til systemtilpasninger og mindre løbende udgifter til it-drift.

Differentieret moms sænker offentlige indtægter fra moms

Når momssatserne bliver forskellige, skabes tilskyndelse i erhvervslivet til at justere vareudbuddet sådan, at flere varer kan opfylde kriterierne for en lavere momssats. Derved mindskes provenuet til staten mere, end den umiddelbare momsnedsættelse på eksempelvis frugt og grønt tilsiger. Da momsindtægter er en betydelig del af den danske stats skatteindtægter, kan det med tiden rejse et behov for tiltag, der tilvejebringer indtægter til staten på anden vis.

Differentieret moms har usikker priseffekt, men en forudsigelig omkostningseffekt for samfundet

Når økonomer advarer mod at skabe et momssystem med forskellige satser på forskellige varer, så skyldes det altså, at:

1. Det øger virksomhedernes administrative omkostninger
2. Det øger statens administrative omkostninger
3. Det indebærer nye forvridninger, der mindsker provenuet fra varebeskatning, som dermed skal findes andre steder
4. Den varige prisgevinst for forbrugeren er usikker, blandt andet på grund af punkt 1.

Alternative veje til lavere priser

Husholdningernes forbrugsmuligheder afhænger både af deres indkomster og af prisniveauet på de varer og tjenester, de køber. Hvis der er et politisk ønske om at forbedre forbrugsmulighederne, evt. for særlige befolkningsgrupper, vil en ændring af indkomstbeskatningen eller indkomstoverførslerne være mere målrettede instrumenter end en differentieret moms. I det følgende tages imidlertid udgangspunkt i, at der er et udtrykkeligt politisk ønske om at formindske danskernes leveomkostninger frem for blot at forøge deres forbrugsmuligheder, jf. aftaleteksten nævnt ovenfor. Det giver anledning til at overveje andre måder, hvorpå politikerne kan skabe lavere priser, end at indføre en differentieret moms. Denne problemstilling diskuteres i det følgende.

En generel momsnedsættelse er enklere

Et muligt alternativ til differentieret moms er en generel reduktion af momssatsen. En sådan løsning vil være administrativt enklere, fordi den i mindre omfang giver anledning til afgrænsningsproblemer, særskilt bogføring og øget kontrol. Til gengæld vil en generel momsnedsættelse være mindre målrettet mod fødevarepriser, idet lettelsen fordeles på alt momspligtigt forbrug. Valget mellem de to modeller afhænger derfor af, om formålet specifikt er at sænke priserne på fødevarer eller mere bredt at reducere leveomkostningerne. En reduktion af

momsen med 6 mia. kr. vil dog kun give rum for en nedsættelse af den generelle momssats med mindre end et procentpoint, jf. Skatteministeriet (2024a). Gennemslaget på de samlede leveomkostninger kan imidlertid blive større end ved en differentieret momsnedsættelse med samme provenuvirkning, fordi de administrative omkostninger vil være lavere ved en generel momsreduktion.

Lavere elafgift vil reducere priserne

En permanent nedsættelse af elafgiften for husholdninger er en anden vej til lavere forbrugerpriser. Det vil sænke det samlede afgiftstryk og i sig selv udgøre en strukturel forbedring, fordi elafgiften ikke er målrettet eksterne omkostninger, jf. *Økonomi og Miljø, 2025*. Ifølge Danmarks Statistiks forbrugsundersøgelse udgjorde elektricitet ca. 2½ pct. af husholdningernes samlede forbrugsudgifter i 2024, mens fødevarer udgjorde ca. 10 pct.

Dansk detailhandel er meget koncentreret

Generelt afhænger forbrugerprisniveauet af konkurrencesituationen på de forskellige produktmarkeder, idet en lavere grad af konkurrence medfører højere priser. Den danske detailhandelsstruktur er relativt koncentreret med relativt få, men store detailhandelskæder, jf. Hansen (2015). De tre største detailhandelskæder stod således for næsten 90 pct. af omsætningen blandt de danske supermarkeder i 2025, jf. Danielle (2026).

Lempelse af planloven skønnes at medføre lavere priser

Et konkret tiltag, der forventes at øge konkurrencen og medføre lavere gennemsnitlige priser på dagligvarer, er en fjernelse af planlovens begrænsninger på butiksstørrelse. Begrænsningerne skyldes blandt andet et ønske om at beskytte de eksisterende mindre detailhandlere og supermarkeder, især i mindre bysamfund. Finansministeriet vurderede i 2016, at en fjernelse af planlovens begrænsninger på butiksstørrelse under forskellige beregningsforudsætninger ville sænke priserne i butikkerne med 2,3 pct., jf. Finansministeriet (2016). Planlovens bestemmelser indebærer altså en afvejning mellem hensyn til forbrugernes gennemsnitlige leveomkostninger på den ene side og et fordelingsmæssigt ønske om at sikre en særlig butiksstruktur samt at undgå eventuelle negative miljøeffekter på den anden side.

ENERGI- OG MILJØPOLITIK

Energiø Bornholm

Politisk aftale om støtte til Energiø Bornholm trods forværrede vilkår

I januar 2026 blev der indgået en dansk-tysk aftale om Energiø Bornholm, som indebærer, at Tyskland finansierer 70 pct. af støtten til havvindproducenten. I februar blev der indgået en dansk politisk aftale om samlet dansk støtte til projektet for forventet 43 mia. kr. i perioden

2026-2056. Heraf udgør den forventede danske statsstøtte til producenten 23 mia. kr. Til sammenligning var det centrale skøn for støtten til producenten *uden* tysk medfinansiering 15 mia. kr. i Energistyrelsens samfundsøkonomiske analyse fra 2023, jf. Energistyrelsen (2023). Det indikerer, at vilkårene for havvind er forværret væsentligt siden 2023, hvor Energistyrelsens analyse viste negativ samfundsøkonomi under de fleste antagelser.

Samfundsøkonomi bør genberegnes

Formandskabet har tidligere anbefalet, at der foretages en genberegning af projektets samfundsøkonomi. De ændrede forudsætninger siden 2023 gør en genberegning mere relevant. Hvis nogle gevinster såsom værdien af mindsket afhængighed af energi fra Rusland ikke kan værdisættes og medregnes, kan analysen bidrage til at tydeliggøre den politiske betalingsvillighed for disse udeladte gevinster. Projektets betydning for dansk og europæisk import af energi bør derfor belyses. Det kan desuden være relevant at sammenligne samfundsøkonomien – dansk og internationalt – med konkurrerende projekter såsom havvind tættere på Sjælland.

Regulering af kvælstofudledninger

Loft for reduktioner via omsættelige kvoter …

Fra 2027 ændres kvælstofindsatsen fra den nuværende kombination af regelregulering og tilskud til en kombination af omsættelige udledningskvoter og tilskud til blandt andet arealomlægning, herunder fra Den Grønne Arealfond. Kvælstofreduktioner opnås samfundsøkonomisk billigst via omsættelige kvoter eller målrettede afgifter, jf. kapitel I i *Økonomi og Miljø, 2024* og *Økonomi og Miljø, 2017*. I juni 2025 blev der aftalt en metode til at fastlægge et loft for reduktionerne via omsættelige kvoter. I december 2025 skønnede regeringen, at denne metode indebærer, at ca. to tredjedele af reduktionerne sker via omsættelige kvoter samlet set.

… øger de samfunds-økonomiske omkostninger

Det er positivt, at der indføres et kvotesystem med muligheden for handel med kvoter mellem bedrifter. Dog øges de samfundsøkonomiske omkostninger, når kun en andel af kvælstofreduktionerne sker via omsættelige kvoter. Det skyldes, at samfundsøkonomisk dyrere tilskud i højere grad må tages i brug. Konsekvenserne for samfundet som helhed (og ikke blot landbrugere) bør tydeliggøres ved valg af reguleringsmodel.

Kvotetildeling og kompensation mindsker arealomlægning…

Aftalerne fra juni og december 2025 indebærer, at udledningskvoterne tildeles gratis til landbrugere, og at der desuden udbetales forskellige typer af kompensation pr. hektar landbrugsareal. Hvis landbrugeren gennem sine driftsbeslutninger kan påvirke det areal, der ligger til grund for tildeling af kvoter og kompensation, vil der være samfundsøkonomiske meromkostninger. Eksempelvis mindskes landbrugernes tilskyndelse til at omlægge jord til skov, hvis dette fører til færre kvoter eller mindsket kompensation fremover. Kvotetildeling og kompensation bør derfor så vidt muligt baseres på enten bedriftens samlede areal (og ikke kun landbrugsarealet) eller på historiske forhold.

… og bør derfor baseres på historiske forhold

Drikkevand

Gevinst ved forbud mod sprøjtemidler og gødskning ifølge Miljøministeriet

I Aftale om et Grønt Danmark fremgår, at der senest i 2027 skal tages konkret stilling til, hvordan der sikres en samlet beskyttelse af de sårbare grundvandsdannende områder. Miljø- og Ligestillingsministeriet offentliggjorde i januar 2026 *Analyse af Reguleringsmuligheder for Beskyttelse af Drikkevandet*, som sammenligner gevinster og omkostninger ved forskellige tiltag målrettet landbrugets brug af sprøjtemidler og gødskning. Ministeriets opgørelse viser at gevinsterne ved at sikre rent drikkevand overstiger omkostningerne markant. Ministeriet sammenligner yderligere omkostningerne ved rensning af vandet med omkostningerne ved et forbud mod sprøjtemidler og gødskning i sårbare grundvandsdannende områder. Ministeriet konkluderer på den baggrund, at et arealafgrænset forbud mod udledninger ud fra en samfundsøkonomisk betragtning er mere hensigtsmæssig end øget rensning af grundvandet.

På kort sigt er der brug for rensning af drikkevandet

Det kan tage mange år fra en forurening rammer drikkevandet. Derfor er det værd at skelne mellem sikring af rent drikkevand på kort og lang sigt. Analysen fra Miljø- og Ligestillingsministeriet peger på, at der allerede findes forurening i en del af vandforsyningsboringerne, og at nogle vandforsyninger derfor er nødt til at blande eller rense vandet. Uanset om man benytter sig af rensning eller forbud mod sprøjtemidler og gødskning på den lange bane, kan der derfor være behov for rensning på den korte bane.

Omkostninger ved rensning og forbud er usikre, …

Den samfundsøkonomisk bedste løsning for at sikre rent drikkevand på lang sigt afhænger blandt andet af omkostningerne ved forskellige tiltag. Miljøministeriet anfører, at der er stor usikkerhed om, hvad rensning koster. Også estimatet for omkostninger er usikkert bestemt, da det baserer sig på et begrænset datagrundlag.

… men formandskabet er enig i anbefaling om forbud

Formandskabet bemærker dog, at rensning, trods usikkerhed på begge estimater, skal blive meget billigt, før det vil være at foretrække frem for forbud ud fra en samfundsøkonomisk beregning. Et yderligere argument for at forbyde sprøjtemidler og gødskning frem for rensning er, at en undersøgelse viser, at danskerne værdsætter rent drikkevand højere end renset drikkevand, jf. Hasler mfl. (2007). Dertil kommer, at sprøjtemidler kan bestå af mange forskellige kemikalier. I det omfang giftigheden er relateret til såkaldte evighedskemikalier, der stort set ikke nedbrydes i naturen, vil et forbud med tiden blive nødvendigt, jf. kapitel II i *Økonomi og Miljø, 2025*. Samlet set vurderer formandskabet, at målrettede forbud er den samfundsøkonomisk mest fordelagtige løsning til at sikre rent drikkevand på lang sigt.

Omlægning af bilbeskatning til kørselsafgifter

Ekspertgruppe vurderer, at vejafgifter teknisk kan lade sig gøre

I december 2020 blev der med *Aftale om grøn omstilling af vejtransporten* afsat 20 mio. kr. til et offentligt-privat udviklingssamarbejde, der skulle afsøge de teknologiske og administrative udfordringer ved kørselsafgifter. Dette arbejde er nu afsluttet med rapporten *Forsøg med vejafgifter for personbiler*, jf. DTU og Sund & Bælt (2026). Rapporten samler erfaringerne fra et vejafgiftsforsøg for personbiler. Resultaterne peger på, at vejafgifter kan reducere trafikken i de områder og tidsrum, hvor de anvendes, og at differentiering efter tid og sted kan bidrage til en mere målrettet regulering af trængsel. Samtidig viser rapporten, at en sådan ordning teknisk lader sig gennemføre, men også at brugervenlighed og administration er centrale hensyn ved den konkrete udformning.

Formandskabet anbefaler en omlægning til kørselsafgifter

Argumentet for en omlægning er, at de nuværende registrerings- og ejerafgifter kun i begrænset omfang er målrettet de marginale eksterne omkostninger ved bilkørsel, jf. *Økonomi og Miljø, 2021*. Trængsel, ulykker og slitage mm. afhænger af, hvor og hvornår der køres, og ikke alene af om husholdningen ejer en bil. Kørselsafgifter kan derfor målrettes de konkrete gener ved kørsel, hvilke giver bilisterne et mere præcist incitament til at tilpasse kørslen end bilafgifter. En omlægning fra bilafgifter til kørselsafgifter vil indebære en yderligere omfordeling til husholdninger med de laveste indkomster. Husholdninger med lavere indkomster vil få bedre mulighed for at eje en bil, og bilister uden for de store byer vil vinde på reformen, mens bilister i de store byer umiddelbart taber på reformen, jf. *Økonomi og Miljø, 2021*. På baggrund af resultaterne i rapporten anbefaler formandskabet stadig en omlægning, hvor registrerings- og ejerafgifter i vidt omfang afløses af kørselsafgifter, da sådan en omlægning kan medføre en betydelig samfundsøkonomisk gevinst, jf. kapitel I i *Økonomi og Miljø, 2021*.

MINISTERIERNES REGNEPRINCIPPER

Formandskabet har til rolle løbende at foretage eftersyn af de adfærdsvirkninger, som lægges til grund for ministeriernes konsekvensvurderinger af økonomisk-politiske tiltag. Finansministeren er ud fra et følg-eller-forklar-princip forpligtet til enten at følge formandskabets anbefalinger vedrørende regneprincipper eller forklare, hvorfor anbefalingerne ikke følges.

I det følgende behandles tre emner relateret til ministeriernes regneprincipper. Først følges op på tidligere anbefalinger til justeringer af regneprincipper for boafgiften, hvorefter anbefalinger fra kapitlet om beløbsordninger behandles. Endelig vurderes dokumentationen af ministeriernes regneprincipper for arbejdsudbudseffekter af skattetiltag målrettet seniorer.

Adfærdseffekter af boafgift

Positivt, at ministerier vil regne effekter på arbejdsudbud af ændringer i boafgift

Formandskabet vurderede i *Dansk Økonomi, forår 2024*, at der var empirisk grundlag for, at ministerierne fremover indregner en indkomsteffekt på arbejdsudbuddet af ændringer i boafgiften. Effekten skal størrelsesmæssigt svare til den effekt, ministerierne anvender ved ændringer i personfradraget. Det er derfor positivt, at ministerierne fremover vil indregne arbejdsudbudseffekter af ændringer i bo- og gaveafgiften, som svarer til arbejdsudbudseffekterne på personskatteområdet, jf. *Regneprincipper for bo- og gaveafgiften, samt dødsboskatten, marts 2026*.

Ministerier antager nul effekt på offentlige finanser pga. opsparingseffekt

Ministerierne fastholder samtidig, at adfærdsvirkningen på de offentlige finanser af ændringer i boafgiften er nul. Deres begrundelse er, at der må formodes at være en virkning på arveladers opsparing, som ministerierne beregningsteknisk antager påvirker de offentlige finanser i samme størrelsesorden, men modsat retning af arbejdsudbudseffekterne. Der er modsatrettede indkomst- og substitutionseffekter, så teoretisk er effekten af en højere boafgift på opsparingen ikke entydig. Men på baggrund af den internationale litteratur formodes substitutionseffekten at dominere, så højere arveafgift fører til, at opsparingen reduceres, jf. *Dansk Økonomi, forår 2019*.

Virker ikke velbegrundet

Selvom fortegnet for denne opsparingseffekt i ministeriernes regneprincip synes velbegrundet, foreligger der ingen dokumentation for, at størrelsesordenen for de offentlige finanser netop skulle være den samme som for arbejdsudbuddet. Det vil også have betydning for effekten på de offentlige finanser, om arveladers opsparing påvirkes som følge af ændringer i arbejdsudbuddet, privat forbrug, porteføl-

sammensætningen mv. Det samlede resultat om en nettovirkning på nul virker derfor ikke velbegrundet. De vurderede konsekvenser for de offentlige finanser af opsparingseffekten bør begrundes direkte ud fra empiriske estimater, som vurderes at være retvisende for situationen i Danmark.

Brug for mere viden om virkninger af kapitalindkomstskat og en samlet dokumentation

Ministerierne har en forskellig praksis for at indregne effekter på opsparings- og porteføljesammensætning af ændringer i kapitalindkomstskatterne. Ved ændringer i den høje sats for aktieindkomstskatten regner ministerierne for eksempel en selvfinansieringsgrad på 10 pct. fra ændringer i opsparings og porteføljesammensætning, jf. *svar til Skatteudvalget spørgsmål nr. 194 af 13. januar 2026*, mens selvfinansieringsgraden ved højere boafgift som nævnt beregningsteknisk antages at modsvare selvfinansieringsgraden ved højere arbejdsudbud. Derimod indregner ministerierne ikke opsparingseffekter ved ændringer i formueskatten, jf. *svar til Skatteudvalget på spørgsmål nr. 243 af 3. februar 2026*. Det vil være hensigtsmæssigt, hvis der tilvejebringes et bedre empirisk grundlag for effekter af kapitalindkomstskatter på opsparing og porteføljesammensætning, og der fremlægges en samlet dokumentation for, hvordan ministerierne håndterer sådanne effekter i dag.

Regneprincipper for beløbsordningen

Regneprincipper vurderes at være dybdegående

I kapitel IV er foretaget en vurdering af Finansministeriets regneprincipper for effekter på beskæftigelse og offentlige finanser ved ændringer i beløbsordningen. Regneprincipperne indebærer, at en reduktion af beløbsordningens indkomstgrænse forøger beskæftigelsen, som resultat af øget tilgang af udenlandsk arbejdskraft, og forbedrer de offentlige finanser. Regneprincipperne vurderes at være dybdegående, og det er hensigtsmæssigt, at den centrale effekt på tilgangen af udenlandsk arbejdskraft ved ændringer i beløbsordningen bygger på en empirisk analyse for Danmark.

Personer på beløbsordningen har et lidt større direkte bidrag til offentlige finanser end andre udlændinge

Det kan dog overvejes at ændre den gennemgående antagelse i regneprincipperne om, at der ikke skelnes mellem personer på beløbsordningen og øvrig udenlandsk arbejdskraft i opgørelsen af virkningerne på de offentlige finanser. Beregninger præsenteret i kapitlet tyder således på, at bidraget til de offentlige finanser (opgjort som indkomstskat fratrukket overførselsudgifter) er større for personer på beløbsordningen end for andre udlændinge med omtrent samme indkomster. Det taler for, at Finansministeriets regneprincipper undervurderer den positive virkning på de offentlige finanser ved at reducere indkomstgrænsen i den ordinære beløbsordning idet al udenlandsk arbejdskraft indgår i en samlet gruppe. Det kan dog trække i modsatte retning, at

personer på beløbsordningen har lidt større tilbøjelighed til at have børn og lidt flere kontakter med sundhedsvæsenet end anden udenlandsk arbejdskraft.

Arbejdsudbudseffekter af skattetiltag målrettet seniorer

Flere skattelettelser med henblik på at øge arbejdsudbud for seniorer

Der har de senere år været en række tiltag med det formål at øge den økonomiske tilskyndelse til at udskyde tilbagetrækningsalderen, herunder indførelsen af seniorpræmien i 2019 og afskaffelsen af modregning i folkepensionen i 2023. Ministeriernes regneprincipper indebærer forskellige provenutab i forhold til beskæftigelsesstigningen ved skattelettelserne, men for de fleste tiltag beregnes en højere arbejdsudbudseffekt pr. tabt provenukrone end ved skattelettelser målrettet den brede befolkning, jf. bilag I.1. F.eks. er provenutabet i forhold til beskæftigelsesstigningen 1,0 mio. kr. ved et beskæftigelsesfradrag målrettet seniorer to år før pensionsalderen, mens det er 3,2 mio. kr. ved en generel stigning i beskæftigelsesfradraget.

Begrænset litteratur om effekten af tiltag rettet mod seniorer

Den empiriske litteratur vedrørende beskæftigelseseffekter af skattetiltag målrettet seniorer lige før pensionsalderen er meget begrænset. Der findes kun enkelte studier af tilsvarende ordninger i Australien og Quebec. Der er for personer på eller lige over pensionsalderen lidt flere undersøgelser. Der findes nogle udenlandske studier, hvoraf tre af studierne ligger til grund for den regneregel, Finansministeriet konkret anvender, jf. Finansministeriet (2024). Derudover finder Eberhardt og Knudsen (2023) positive, men små og ikke-signifikante effekter på beskæftigelsen af indførelsen af seniorpræmien i Danmark. Beskæftigelsesministeriet (2025) samt Lehmann og Søborg (2026) undersøger effekten af afskaffelsen af modregning af egen arbejdsindkomst i folkepensionen i 2023. De finder en samlet beskæftigelseseffekt af omtrent samme størrelsesorden, som ministerierne lagde til grund, da tiltaget blev vedtaget.

Ministerierne bør fremlægge en samlet dokumentation for tiltag rettet mod seniorer

De økonomiske ministerier har ikke offentliggjort dokumentation af de indregnede arbejdsudbudseffekter ved forlængelsen af det særlige beskæftigelsesfradrag fra to til fem år før folkepensionsalderen eller for afskaffelsen af modregning i folkepensionen. For de øvrige ordninger anvendes forskellige beregningsmetoder til at vurdere arbejdsudbudseffekter af de forskellige tiltag. Overordnet indebærer ministeriernes regneprincipper, at der er variation i, hvor effektive de forskellige tiltag rettet mod seniorer vurderes at være i forhold til at øge beskæftigelsen, som kan være vanskelig at begrunde ud fra den empiriske litteratur. Ministerierne bør fremlægge en samlet dokumentation af effekterne af de forskellige tiltag rettet mod seniorer, som forklarer disse forskelle.

LITTERATUR

Andersen, T.M., M.M. Kjeldsen og M. Svarer (2026): Forslag til alternativ satsregulering, der sikrer mere stabil realindkomst for modtagere af overførselsindkomster. Center for Erhvervsøkonomisk Forskning og Analyse (CEFAU), Aarhus Universitet.

Benedek, D., R.A. de Mooij, M. Keen og P. Wingender (2020): Varieties of VAT pass through. *International Tax and Public Finance*, 27 (4), s. 890-930.

Benzarti, Y., D. Carloni, J. Harju og T. Kosonen (2020): What goes up may not come down: asymmetric incidence of value-added taxes. *Journal of Political Economy*, 128 (12), s. 4438-4474.

Beskæftigelsesministeriet (2025): Status på arbejdsmarkedet – tema om modregning i folkepension.

Danielle, A. (2026): Top 10 Supermarket Groups in Denmark by Market Share. Grocerytradenews.com.

Danmarks Statistik (2024): Nationalregnskabets indkomst, forbrug og opsparing opgjort for forskellige indkomstgrupper. Analyse.

DI (2026): Differentieret moms giver byrder i milliardklassen. Analyse.

De Økonomiske Råds formandskab: *Dansk Økonomi, forår 2019, efterår 2022, forår 2024* samt *forår 2025, Økonomi og Miljø, 2021, 2024* samt *2025.*

DTU og Sund & Bælt (2026): Forsøg med vejafgifter for personbiler.

Eberhardt, O.T. og L.M. Knudsen (2023): Eyes on the Prize: An empirical analysis of the Senior Prize. *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 2023:4.

Energistyrelsen (2023): Results of the cost-benefit analyses of establishing offshore wind in the form of an energy island in the Baltic Sea.

EU-Kommissionen (2026): AccelerateEU – Energy Union: affordable and secure energy through accelerated action. Communication EU/2026/370, 22. april 2026.

Finansministeriet (2016): Effekt ved at ophæve restriktionerne i planloven for opførelse af hypermarkeder. Notat, 1. februar 2016.

Finansministeriet (2024): Regneprincipper for de økonomiske konsekvenser ved seniorpræmien. Dokumentationsnotat.

Finansministeriet og Skatteministeriet (2026): Regneprincipper for bo- og gaveafgiften samt dødsboskatten. Marts 2026.

Gaarder, I. (2019): Incidence and distributional effects of value added taxes. *The Economic Journal*, 129 (618), s. 853-876.

Gillingham, K. og A. Munk-Nielsen (2019): A tale of two tails: Commuting and the fuel price response in driving. *Journal of Urban Economics*, 109, s. 27-40.

Hansen, H.O. (2015): Hvorfor er danske fødevarepriser dyre? *Tidsskrift for Landøkonomi*, 201 (1), s. 45-56.

Hasler, B., T. Lundhede og L. Martinsen (2007): Protection versus purification – assessing the benefits of drinking water quality. *Nordic Hydrology*, 38, s. 373-386.

Lehmann, H.C.J. og F. Søborg (2026): The Labor Supply Effects of Abolishing the Retirement Earnings Test: Evidence from Danish Micro Data. *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 5.

Madsen, V.H., V. Christiansen og A. Mikelsen (2019): Enklere merverdiavgift med én sats. Norges offentlige utredninger, 2019:11.

Miljø- og Ligestillingsministeriet (2026): Analyse af reguleringsmuligheder for beskyttelse af drikkevandet.

Skatteministeriet (2024a): Analyse af differentieret moms. Publikation.

Skatteministeriet (2024b): Danskerne har taget elbiler til sig. Aktuelle skattetal, 24. maj 2024.

Skatteministeriet (2024c): Ekstra beskæftigelsesfradrag til seniorer. Dokumentationsnotat.

Skatteministeriet (2025): Skatteøkonomisk Redegørelse 2025. Publikation.

SVT (2026): SVT har granskat momssänkningen – större vinst att byta till billig butik. Nyhed på svt.se, 7. maj 2026.

BILAG I.1 ARBEJDSUDBUDSEFFEKTER AF SKATTETILTAG MÅLRETTET SENIORER

Tabel I.1 viser provenutabet ved forskellige skattetiltag før og efter pensionsalderen. Ministeriernes regneprincipper indebærer forskellige provenutab i forhold til beskæftigelsesstigningen ved skattelettelserne, men for de fleste tiltag beregnes en højere arbejdsudbudseffekt pr. tabt provenukrone end ved det generelle beskæftigelsesfradrag.

TABEL I.1 BESKÆFTIGELSESSTIGNING OG PROVENUTAB VED FORSKELLIGE TILTAG FØR OG EFTER PENSIONSALDEREN, 2025-NIVEAU

Tabellen angiver provenutab pr. beskæftigede for en række skattetiltag

Tiltag	Beskæftigelse	Provenutab	Provenutab i forhold til beskæftigelse
Tiltag før folkepensionsalderen	*Pers.*	*Mio. kr.*	*Mio. kr. pr. person*
Generelt beskæftigelsesfradrag (højere sats og maksimum)	230	730	3,2
Særligt besk.fradrag op til 2 år før pensionsalder	110	110	1,0
Forhøjelse af besk.fradrag til seniorer og udvidelse fra 2 til 5 år	400	980	2,5
Tiltag efter folkepensionsalderen			
Afskaffelse af modregning af egen arbejdsindkomst i folkepension mv.	1.050	460	0,4
Højere seniorpræmie			
1. år efter folkepensionsalderen	20	90	4,6
2. år efter folkepensionsalderen	30	60	2,0
3. år efter folkepensionsalderen	30	50	1,7

Anm.: I tabellen angiver de sidste tre rækker effekterne af at forhøje seniorpræmien med 10.000 kr. Provenutabet er opgjort efter adfærd og tilbageløb. Provenutab er rundet til nærmeste 10 mio. kr. Tallene er omregnet til 2025-niveau ved brug af inflationen som diskonteringsrate. For 2026 er antaget en inflation på 2,0 %.

Kilder: *Skatteøkonomisk Redegørelse 2025*, Skatteministeriet (2024c) og Finansministeriet (2024)

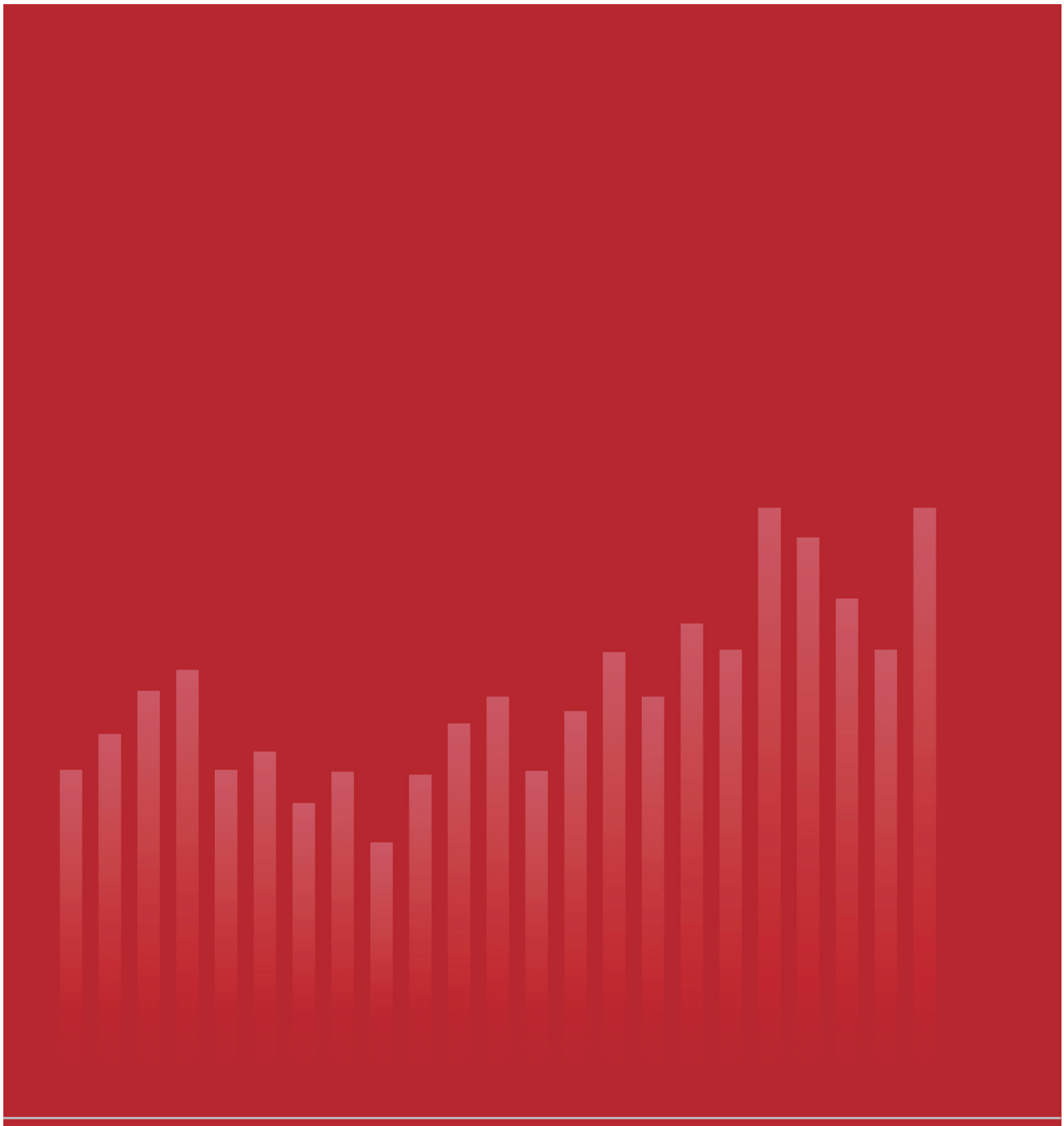

Dansk Økonomi, forår 2026

De Økonomiske Råd
Formandskabet

KAPITEL II
KONJUNKTUR OG OFFENTLIGE FINANSER

Dansk Økonomi, forår 2026

KAPITEL II
KONJUNKTUR OG OFFENTLIGE FINANSER

Krigen i Mellemøsten har ført til fornyet usikkerhed om den geopolitiske situation og stigende energipriser. Det rammer dansk og international økonomi, men gennemslagskraften er forbundet med stor usikkerhed.

Dansk økonomi har dog et stærkt udgangspunkt, og i prognosen er der udsigt til afdæmpet vækst på ca. 2 pct. i 2026 og ca. 1¼ pct. i 2027. I et risikoscenarie, hvor energipriserne forbliver høje i 2026-27, dæmpes væksten i dansk økonomi med i alt ca. 1 pct.point i 2026-27.

Formandskabet vurderer, at der ikke er klare tegn på ubalancer i dansk økonomi på nuværende tidspunkt. Den planlagte finanspolitik vurderes konjunkturmedløbende.

Det vurderes, at de offentlige finanser grundlæggende er sunde, samt at grænserne i budgetloven såvel som stabilitets- og vækstpagten overholdes. På den baggrund skønnes et betydeligt råderum mod 2035 på 90 mia. kr.

II.1 INDLEDNING

Fornyet international uro øger usikkerhed om vækstudsigter

Den internationale situation er præget af stor usikkerhed og uro. Senest har udbruddet af krigen i Mellemøsten i begyndelsen af 2026 medført blokerede forsyningskæder, hvilket har ført til kraftigt stigende energipriser. Den geopolitiske uro har reduceret de internationale vækstudsigter og ført til stigende inflation. Situationen i verdensøkonomien rammer også dansk økonomi de kommende år, men effektens omfang er forbundet med stor usikkerhed. Dansk økonomi har dog et godt udgangspunkt med produktionsfremgang, høj beskæftigelse og sunde offentlige finanser.

Dansk økonomi påvirkes mindre af kortvarige energiprisstigninger

Prognosen for de førstkommende års udvikling i dansk økonomi samt de offentlige finanser præsenteres i afsnit II.2. Givet den aktuelle internationale situation, vurderes dansk økonomi de kommende år at befinde sig i en moderat højkonjunktur, som har været aftagende de seneste år. BNP-væksten skønnes til lidt under 2 pct. i år og 1¼ pct. næste år, mens inflationen i prognosen ventes at være omkring 2 pct. både i år og næste år. Prognosen bygger på de aktuelle markedsforventninger primo maj om, at energiprisstigningerne som følge af krigen i Mellemøsten aftager igen i løbet af 2026, jf. afsnit II.4. Finansloven for 2026 indebærer en markant finanspolitisk lempelse, men budgetlovens og EU's regler for de offentlige finanser overholdes fortsat.

Risikoscenarie: Vækstudsigter forværres

Der er aktuelt betydelig usikkerhed knyttet til udviklingen i international økonomi. Hvis situationen i Mellemøsten fastfryses, og Hormuzstrædet ikke genåbnes for skibstrafik inden for en overskuelig tidshorisont, kan det medføre mere markante energiprisstigninger, eller at energipriserne forbliver høje i en længere periode end antaget i prognosen. Det vil forværre de negative effekter på international og dansk økonomi. I afsnit II.2 præsenteres derfor et muligt risikoscenarie, hvor det forudsættes, at energipriserne forbliver på et højt niveau resten af året samt i 2027. I risikoscenariet forværres udsigterne for dansk økonomi, og væksten reduceres med omkring ½ pct.point i 2026-27, mens inflationen stiger yderligere med lidt mere end 1 pct.point i 2026 og ca. 2¾ pct.point i 2027 i forhold til prognosen i kapitlet.

Sunde offentlige finanser mod 2035

Den mellemfristede fremskrivning i nærværende kapitel er forlænget fra 2030 til 2035, da den tidligere regering i februar 2026 præsenterede en 2035-plan. Afsnit II.3 vurderer på baggrund af fremskrivningen mod 2035, at de offentlige finanser grundlæggende er sunde, og at budgetlovens mål overholdes. Dette afspejles i et finanspolitisk råderum på 90 mia. kr. frem mod 2035.

Udsigt til afdæmpet vækst i international økonomi

Udviklingen i den internationale økonomi og på de finansielle markeder præsenteres i afsnit II.4. Afsnittet beskriver blandt andet udviklingen i energipriser, renter og vækstudsigter for Danmarks største handelspartnere i kølvandet på krigen i Mellemøsten. De seneste internationale prognoser forventer, at krigen i Mellemøsten øger inflationen og dæmper aktiviteten i 2026-27. Udviklingen er forbundet med ekstraordinær usikkerhed, og risikofaktorer for udviklingen i international økonomi diskuteres afslutningsvist i afsnittet. Afsnit II.5 går i dybden med kanaler, hvorigennem begrænsninger af energiudbud kan påvirke inflation og aktivitet.

Små effekter af told det seneste år

Inden krigen i Mellemøsten blev indledt i starten af 2026, var usikkerheden om verdensøkonomien i høj grad knyttet til usikkerhed om gennemslaget af de toldsatser, som den amerikanske administration i foråret 2025 pålagde resten af verden. I afsnit II.6 samles op på udviklingen det seneste år, og der præsenteres nyere litteratur om effekterne af den ændrede amerikanske handelspolitik. De kortsigtede effekter af forøgede toldsatser har hidtil været små, men der er fortsat usikkerhed om de fremadrettede økonomiske effekter.

Sammenfatning og vurderinger

Afsnit II.7 sammenfatter de vurderinger, der danner grundlag for anbefalingerne vedrørende finanspolitikken, som præsenteres i rapportens kapitel I. Nærværende kapitel er desuden suppleret af to baggrundsnotater, som kan findes på www.dors.dk: *Baggrundsnotat: Realøkonomi*, der indeholder en række supplerende figurer og tabeller samt yderligere dokumentation af fremskrivningen til 2035, samt *Baggrundsnotat: Offentlige finanser*, der indeholder yderligere dokumentation af fremskrivningen af de offentlige finanser.

II.2 KONJUNKTURUDSIGTER FOR DANSK ØKONOMI

Indhold i afsnittet

I dette afsnit beskrives og vurderes konjunktursituationen i dansk økonomi i 2026-27. Hovedtræk i prognosen er præsenteret i tabel II.1, og en række væsentlige forudsætninger er beskrevet i boks II.1. I resten af afsnittet uddybes vurderingerne bag skønnene præsenteret i tabel II.1. Herudover har afsnittet ekstra fokus på at beskrive udviklingen i beskæftigelsen siden 2013, ligesom udviklingen på boligmarkedet i og omkring København diskuteres. Afsnittet afsluttes med en beskrivelse af et risikoscenarie for udviklingen i dansk økonomi.

Krig i Mellemøsten giver usikkerhed og påvirker vækstudsigter

Den internationale situation er aktuelt præget af høj usikkerhed som følge af krig og blokerede forsyningskæder i Mellemøsten, jf. også afsnit II.4. Situationen påvirker den internationale økonomi negativt ved at øge priser og sænke aktiviteten, og vil også påvirke de danske vækstudsigter de kommende år. Der er dog betragtelig usikkerhed om størrelsen på gennemslaget, jf. diskussionen i afsnit II.5. Den betydelige usikkerhed knyttet til situationen i Mellemøsten giver anledning til, at der i tillæg til kapitlets prognose er udarbejdet et risikoscenarie, hvori krigen i Mellemøsten står på i længere tid end lagt til grund for prognosen. Dette scenarie diskuteres sidst i afsnittet.

Solidt udgangspunkt for dansk økonomi …

Dansk økonomi voksede i 2025 og er med høj beskæftigelse, velkonsoliderede husholdninger, optimistiske virksomheder, stabil og lav inflation samt overskud på den offentlige saldo godt rustet til at modstå den internationale modvind.

… og udsigt til afdæmpet fremgang

Produktionsfremgangen i dansk økonomi var med 2,9 pct. relativt høj i 2025, jf. tabel II.1, men aftog i forhold til i 2024. I 2026-27 ventes yderligere produktionsafdæmpning, blandt andet som følge af den internationale situation og den usikkerhed, det medfører for husholdninger og virksomheder. Hertil kommer, at danskejede, udenlandsk producerede varer (M&P-varer) de kommende år skønnes at bidrage mindre til BNP-væksten, end tilfældet har været siden 2022. BNP-væksten ventes derfor at aftage til ca. 2 pct. i 2026 og 1¼ pct. i 2027, hvilket også skønnes at indebære en aftagende beskæftigelsesfremgang i 2026-27, jf. tabel II.1. Dansk økonomi skønnes i 2025 at have befundet sig i en moderat højkonjunktur med en ledighed kun lidt under det skønnede strukturelle niveau og dermed et begrænset indenlandsk drevet løn- og prispres. Dette billede ventes at bestå i 2026-27.

TABEL II.1 PROGNOSENS HOVEDTAL

	2025	2025	2026	2027
	Mia. kr.	---------- Realvækst, pct.		---------
Privat forbrug	1.337	2,3	2,3	2,3
Offentligt forbrug	711	1,5	4,5	0,9
Offentlige investeringer	102	8,2	7,7	15,5
Boliginvesteringer	139	1,0	0,0	2,0
Erhvervsinvesteringer	428	-7,3	-1,4	-1,3
Lagerinvesteringer	8	0,0	-0,1	0,1
Indenlandsk efterspørgsel i alt	2.726	0,6	2,2	2,0
Eksport	2.148	3,0	2,7	2,8
Import	1.810	-0,4	3,4	4,1
Bruttonationalprodukt (BNP)	3.063	2,9	1,9	1,3
BVT i private byerhverv	1.876	4,5	1,9	1,0
BVT i private byerhverv ekskl. M&P	1.666	3,8	1,9	1,0
	1.000 pers.	------- Ændring i 1.000 pers.		----
Arbejdsstyrke	3.222	34	20	14
Beskæftigelse	3.145	33	14	1
		----------	1.000 pers.	----------
Bruttoledighed		88	93	107
		----------	Pct.	----------
Forbrugerpriser		2,4	2,0	2,0
Timelønsomkostninger		3,8	3,4	3,3
Kontantpris på enfamiliehuse		6,1	5,7	1,8
Timeproduktivitet, priv. byerhv. ekskl. M&P		2,7	1,5	1,2
30-årig dansk realkreditrente		4,1	4,1	4,3
		----------	Pct. af BNP	----------
Betalingsbalance		12,5	12,4	12,3

Anm.: I tabellen er oplysninger om 2025 baseret på offentliggjort statistik, mens 2026-27 er prognose. Forbrugerpriserne er udtrykt ved deflatoren for det private forbrug. Lagerinvesteringerne angiver vækstbidraget til BNP. Renten er nominel og angivet som årsgennemsnit.

Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank, Macrobond og egne beregninger.

BOKS II.1 CENTRALE FORUDSÆTNINGER

Vurderingen af dansk økonomi er baseret på en række forudsætninger, som er nærmere beskrevet nedenfor. Prognosen er udarbejdet ved brug af De Økonomiske Råds sekretariats makroøkonometriske model SMEC, jf. Grinderslev og Smidt (2023).

International økonomi og finansielle forhold
Prognosens internationale vækstforudsætninger er baseret på IMF's prognose fra april 2026. Det indebærer en sammenvejet BNP-vækst på de danske eksportmarkeder på ca. 2 pct. i både 2026 og 2027. Olieprisen forudsættes at følge markedsforventningerne fra primo maj. Det indebærer en gradvist faldende oliepris primo maj. Olieprisen forudsættes i 2026 at have et årsniveau på 88 dollar pr. tønde og 78 dollar pr. tønde i 2027. Valutakurser forudsættes konstante fra niveauet i april 2026. Det forudsættes i tråd med markedsforventningerne primo maj, at ECB hæver renten i den resterende del af 2026, hvorefter den holdes omtrent konstant igennem 2027. Det svarer til et gennemsnitligt renteniveau på ca. 2¼ pct. i 2026 og ca. 2¾ pct. i 2027. Forudsætningerne om international økonomi er nærmere beskrevet i afsnit II.4.

Offentlige finanser
Prognosen for udviklingen i de offentlige finanser bygger på gældende lovgivning og indgåede aftaler. Det drejer sig blandt andet om finansloven for 2026 og aftaler med kommuner og regioner. Det offentlige forbrug følger således de vedtagne udgiftslofter for 2026-27, hvilket er lavere end det, den tidligere regering lagde op til i *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker* verden. Hertil kommer, at fødevarechecken fra 2026 er indarbejdet. De offentlige investeringer er i 2026 forudsat at følge den indgåede finanslov, mens de i 2027 følger realvæksten *Økonomisk Redegørelse, december 2025* tillagt ændring som følge af de vedtagne korrektioner i udgiftslofterne for 2027. Skatter, afgifter og overførselsindkomster forudsættes reguleret, som den gældende lovgivning tilsiger. I prognosen er afskaffelsen af chokoladeafgiften, bogmomsen og forhøjelsen af beskæftigelsesfradraget til seniorer ikke indarbejdet, da det er uklart, om der fortsat er et flertal bag disse aftaler efter folketingsvalget, og da de endnu ikke er udmøntet i konkret lovgivning.

TILBAGEHOLDENHED BLANDT FORBRUGERE

Svag forbrugsvækst set i lyset af relativt høj indkomstvækst

Det private forbrug er siden midten af 2023 steget i et tempo, der omtrent svarer til den gennemsnitlige vækst i perioden 2015-19, jf. venstre del af figur II.1. Set i forhold til indkomstfremgangen i perioden har forbrugsvæksten dog været relativt svag, og forbrugerne har i 2023-25 brugt en faldende andel af deres indkomst på forbrug.

FIGUR II.1 FORBRUG OG FORBRUGERTILLID

Det private forbrug er steget afdæmpet siden midten af 2023, men betragteligt mindre end indkomstfremgangen har tilsagt. Den lave forbrugskvote skal ses i lyset af lav forbrugertillid i perioden.

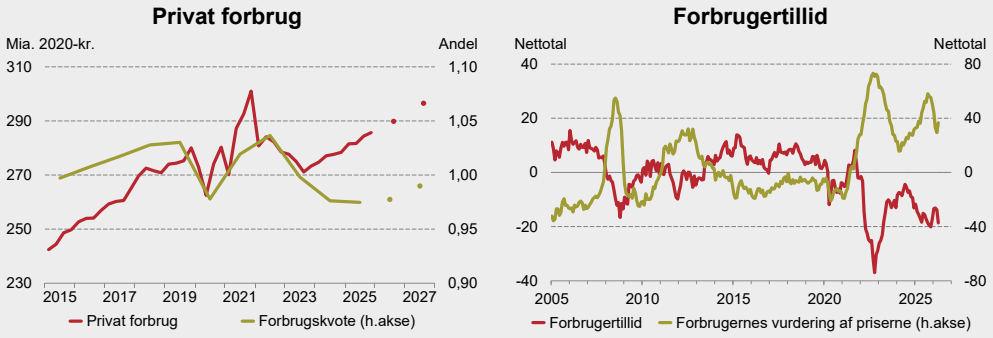

Anm.: Seneste observation er 4. kvartal 2025 for forbruget i venstre figur. Forbrugskvoten i venstre figur viser forbruget som andel af den kortsigtede disponible indkomst, som indeholder løn- og overførselsindkomst efter skat. Prikker angiver prognose. I højre figur er seneste observation april 2026.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken og ADAM's databank samt egne beregninger.

Geopolitisk uro og høje priser har dæmpet forbrugslyst

Den relativt svage forbrugsudvikling skal ses i lyset af, at den geopolitiske situation de seneste år har været forbundet med betragtelig usikkerhed. Samtidig er forbrugerne blevet mødt af prisstigninger på særligt fødevarer det seneste år. Begge dele vurderes at have medvirket til, at forbrugertilliden er faldet mere, end de realøkonomiske forhold tilsiger, jf. diskussionerne i afsnit II.7 i *Dansk Økonomi, forår 2025* og afsnit II.2 i *Dansk Økonomi, efterår 2025*. En negativ vurdering af den økonomiske situation fra forbrugernes side kan bidrage til et ønske om større forsigtighedsopsparing svarende til, at en relativt lav andel af indkomsten anvendes til forbrug.

Krig i Mellemøsten i 2026 kan dæmpe forbruget igen, …

Forbrugernes syn på den økonomiske situation blev lidt forbedret igennem 2025, hvor blandt andet deres vurdering af priserne faldt, jf. højre del af figur II.1. Krigen i Mellemøsten har imidlertid givet anledning til kraftigt stigende brændstofpriser, som i lighed med fødevarepriser er meget synlige for forbrugerne. Forbrugertilliden for april viser således, at forbrugerne oplever stigende priser, og samtidig blev den generelle forbrugertillid forværret. Der er en tendens til, at forbrugerne tolker stigende priser som et udtryk for en forværring af den økonomiske situation, jf. Coibion (2020), og den seneste tids prisstigninger kan derfor på ny føre til forbrugstilbageholdenhed.

… og forbrugskvoten ventes at være lav også i 2026-27

Det private forbrug skønnes i år og næste år at stige afdæmpet med ca. 2¼ pct. årligt, jf. tabel II.1. Forventningen om forbrugsfremgang bygger på, at der skønnes at være udsigt til realindkomstfremgang afledt af fortsat høj beskæftigelse, regulering af overførselsindkomster og lønstigninger, der skønnes at overstige inflationen i år og næste år, jf. senere. Den usikre geopolitiske situation og de fornyede prisstigninger vurderes dog at medvirke til fortsat tilbageholdenhed blandt forbrugerne, og forbrugskvoten ventes kun at stige svagt i 2026-27.

HØJ OFFENTLIG EFTERSPØRGSEL

Høj vækst i det offentlige forbrug i 2026

Det offentlige forbrug er forudsat at vokse med 4½ pct. i 2026, hvilket forudsætter, at de aftalte budgetter i kommune- og regionsaftaler samt finansloven udnyttes fuldt ud. Når væksten i år forudsættes at blive høj, skyldes det dels en høj planlagt vækst i det offentlige forbrug i finansloven og dels, at det offentlige forbrug i 2025 blev mindre, end det var planlagt i finansloven for 2025. Det lavere offentlige forbrug i 2025 er blandt andet drevet af, at en del af de foretagne forsvarsindkøb ikke blev leveret i 2025, og derfor ikke indgår i Danmarks Statistiks opgørelse af det offentlige forbrug og offentlige investeringer, jf. beskrivelsen vedrørende finanseffekten senere i afsnittet.

Vækst i investeringer drevet af investeringer i forsvaret

Det er lagt til grund, at de offentlige investeringer vil vokse med næsten 25 pct. i løbet af 2026 og 2027. Den høje vækst i investeringerne skal ses i lyset af, at en del af de øgede forsvarsudgifter bliver kategoriseret som investeringer.

Der er usikkerhed om, hvor store forsvarsudgifterne bliver

Der er større usikkerhed end normalt om udviklingen i de offentlige udgifter i 2026-27. Det skyldes, at en stor del af væksten er forudsat at komme fra højere forsvarsudgifter. Det er svært at periodisere disse udgifter på forhånd, da størrelsen afhænger af, hvornår eksempelvis større indkøb bliver leveret til Danmark. Hvis disse leverancer kommer senere end forudsat, vil det offentlige forbrug og/eller investeringer i indeværende år blive mindre, end det er lagt til grund i prognosen.

INVESTERINGER DÆMPES AF USIKKERHED

Relativt højt investeringsniveau de seneste år

Erhvervsinvesteringerne er steget de seneste år, og investeringskvoten har siden 2022 ligget højere end gennemsnittet siden 2000, jf. figur II.2. Det harmonerer med, at virksomhederne i industrien gennem de seneste år har meldt om relativt høj kapacitetsudnyttelse, hvilket kan have medvirket til at holde investeringskvoten på et højt niveau. Det

relativt høje investeringsniveau skal formentlig også ses i sammenhæng med den fremgang, der har været i medicinalindustrien i perioden. Det afspejles både i en betragtelig stigning i investeringer i intellektuelle rettigheder, jf. *Dansk Økonomi, efterår 2025*, og højere investeringer i erhvervsbyggeriet, jf. Danmarks Nationalbank (2026a). Der findes kun oplysninger om brancheforddelte investeringer frem til 2022, men disse tyder på, at medicinalindustrien har medvirket til at løfte begge typer af investeringer de seneste år.

FIGUR II.2 ERHVERVSINVESTERINGER

Erhvervsinvesteringerne er faldet igennem 2025, men investeringskvoten ligger fortsat på et højt niveau relativt til gennemsnittet i perioden 2000-25.

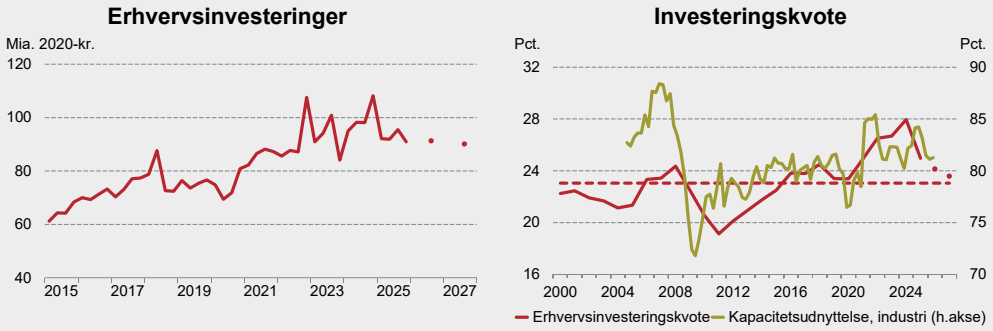

Anm.: Seneste observation er 4. kvartal 2025 for erhvervsinvesteringerne i venstre figur samt erhvervsinvesteringskvoten i højre figur og 1. kvartal 2026 for kapacitetsudnyttelsen i højre figur. Erhvervsinvesteringskvoten viser de reale erhvervsinvesteringer relativt til realt BVT i de private byerhverv ekskl. M&P. Prikkerne angiver i begge figurer prognose. Den stiplede linje angiver den gennemsnitlige erhvervsinvesteringskvote i perioden 2000-25.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken og ADAM's databank samt egne beregninger.

Svagere investeringsudvikling igennem 2025

I 2025 udviklede investeringerne sig svagere med et fald på ca. 2 pct. igennem året, jf. venstre del af figur II.2.[1] Det skyldes hovedsageligt et fald i investeringerne i intellektuelle rettigheder i slutningen af året. Det er formentlig delvist et resultat af, at medicinalvirksomhedernes forventninger til fremtidig produktion og beskæftigelse faldt betragteligt i løbet af 2025. Hertil kommer den høje internationale usikkerhed og de seneste års rentestigninger, der bidrager til at dæmpe investeringerne.

1) Den mere negative årsvækstrate i tabel II.1 dækker over, at niveauet i 2024 var ekstraordinært højt som følge af patenter købt i udlandet, jf. *Dansk Økonomi, efterår 2025*. Faldet i erhvervsinvesteringerne fra 4. kvartal 2024 til 1. kvartal 2025 afspejler en normalisering efter det ekstraordinært høje niveau snarere end et egentligt investeringsfald.

Medicinalindustriens forventninger tilsiger afdæmpet investeringslyst

Medicinalindustriens forventninger er steget lidt igen i april, så der nu forventes produktionsfremgang og omtrent uændret beskæftigelse. Samtidig vurderes ordrebeholdning imidlertid fortsat at være for lille eller ikke tilstrækkelig. Det har givet sig udslag i, at vurderingen af kapacitetsudnyttelsen er faldet markant i slutningen af 2025 og i begyndelsen af 2026, og en klar overvægt af virksomhederne i medicinalindustrien vurderer i andet kvartal 2026, at produktionskapaciteten er for stor. Den seneste undersøgelse af investeringsforventningerne understøtter billedet af en svagere udvikling i medicinalindustrien. I april 2026 forventede en overvægt af virksomhederne således omtrent uændrede investeringer modsat de seneste års forventninger om fremgang. Det må forventes at bidrage til at holde investeringerne nede de kommende år.

Udsigt til svag investeringsudvikling i 2026-27

Erhvervsinvesteringerne forventes på den baggrund også at udvikle sig svagt de kommende år med et lille fald i såvel 2026 som 2027, jf. tabel II.1. Det skyldes dels en forventet svag udvikling i investeringerne i medicinalindustrien som beskrevet ovenfor, dels situationen i Mellemøsten i begyndelsen af 2026. Sidstnævnte bidrager til at fastholde virksomhederne i en usikker international økonomisk situation, hvilket fordrer en vis forsigtighed i investeringsbeslutningerne. Herudover bidrager situationen til at øge renterne og dermed virksomhedernes finansieringsomkostninger. Investeringskvoten ventes derfor at falde yderligere i 2026-27 mod et mere gennemsnitligt historisk niveau, jf. prikkerne i højre del af figur II.2.

EKSPORTEN HOLDER STAND TRODS INTERNATIONAL URO

Dansk eksport er steget trods international uro

Dansk eksport har indtil videre klaret sig godt igennem den betragtelige uro, der har præget international økonomi de seneste år. Eksporten er således steget, og i perioden 2021-24 har eksportfremgangen også været højere, end væksten på eksportmarkederne alt andet lige ville tilsige. Fremgangen i 2025 var dog lidt mere afdæmpet end i årene forinden, og eksporten steg samlet 3 pct., jf. tabel II.1.

Fortsat eksportvækst i 2025 trods højere told

Fremgangen i 2025 var ligesom de foregående år omtrent ligeligt drevet af danskejede varer, der produceres og sælges i udlandet (såkaldt M&P-eksport) og almindelig vare- og tjenesteeksport, jf. figur II.3. Såvel vare- som tjenesteeksporten steg gennem året. Den fortsatte stigning i vareeksporten tyder ikke på, at danske eksportvirksomheder i gennemsnit er væsentligt påvirket af de amerikanske toldforhøjelser i 2025. Det skal ses i lyset af, at dele af eksporten (eksempelvis medicinalprodukter) har været undtaget fra told, men kan også skyldes, at

eksportørerne har haft mulighed for at afsætte varerne på andre markeder, jf. diskussionen i afsnit II.6.

FIGUR II.3 ÆNDRING I EKSPORT FORDELT PÅ TYPER

Eksporten er de seneste år steget markant, både som følge af fremgang i den almindelige vare- og tjenesteeksport, men også pga. en markant fremgang i M&P-eksporten. Fremgangen i begge eksporttyper var i 2025 imidlertid lidt mere afdæmpet end årene før.

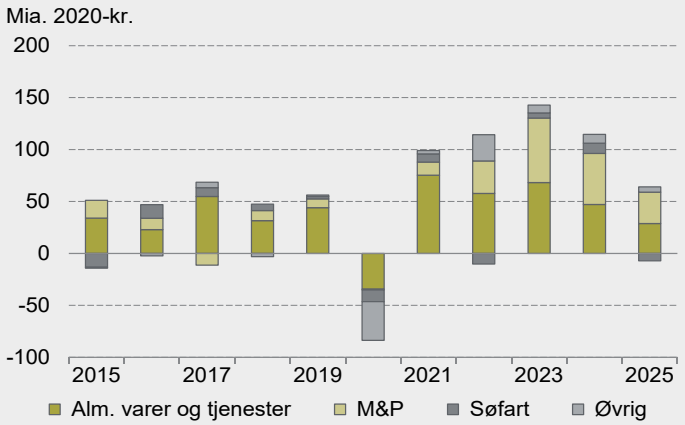

Anm.: Figuren viser de årlige ændringer i eksporten. Kategorien øvrig dækker over energi og turisme.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken og ADAM's databank samt egne beregninger.

Udsigt til afdæmpet fremgang på danske eksportmarkeder …

I 2026-27 ventes fremgang på de danske eksportmarkeder på ca. 2 pct. årligt, jf. afsnit II.4. Det svarer omtrent til fremgangen i 2025. Vækstudsigterne påvirkes af modsatrettede effekter. På den ene side ventes krigen i Iran med blokerede forsyningskæder og betragtelige energiprisstigninger at øge inflationen og dæmpe aktiviteten. På den anden side ventes ekspansiv finanspolitik, fortsatte investeringer i teknologi og reallønsfremgang blandt husholdninger i Danmarks aftagerlande at holde hånden under væksten på eksportmarkederne.

… og i den almindelige danske vare- og tjenesteeksport

Der er betragtelig usikkerhed om effekterne af krigen i Mellemøsten, såvel internationalt som for dansk økonomi. Prognosen for dansk økonomi er baseret på en forudsætning om, at energipriserne falder fra det nuværende høje niveau i resten af 2026, men energipriserne ventes i 2026-27 at være højere end forud for krigen i Mellemøsten, jf. boks II.1

og afsnit II.4. Under disse forudsætninger er der ifølge internationale organisationer basis for fortsat vækst på eksportmarkederne. Det giver tilsvarende et potentiale for fremgang i den almindelige danske vare- og tjenesteeksport. Dansk produktion anvender i gennemsnit mindre energi pr. produceret enhed end produktionen i andre lande, jf. afsnit II.4. Det kan afbøde de negative effekter fra de stigende energipriser for dansk økonomi. Samlet ventes eksporten at stige ca. 2¾ pct. årligt i 2026-27, jf. tabel II.1.

Udsigt til fald i M&P-eksporten opgjort i kroner, …

Medicinalvarer produceret og solgt i USA skønnes de seneste år at have ydet et væsentligt bidrag til den kraftigt stigende M&P-eksport, jf. baggrundsnotatet.[2] I 2025 aftog omsætningsvæksten i det største danske medicinalselskab, Novo Nordisk, dog betragteligt, og sammenhængen mellem ændringer i Novo Nordisks omsætning og M&P-eksporten var mindre tydelig i 2025. Det indikerer, at andre (også ikke-medicinal) virksomheder i større omfang bidrog til M&P-væksten i 2025 end tidligere. Såvel analytikere som Novo Nordisk selv forventer et omsætningsfald i 2026. Dette omsætningsfald ventes i vid udstrækning at være drevet af et prisfald på medicinalprodukter produceret og solgt i udlandet, blandt andet som følge af Novo Nordisks aftale med de amerikanske myndigheder om at reducere salgsprisen på en række produkter.

… men afdæmpet fremgang i den mængdemæssige eksport

Novo Nordisk angav i forbindelse med regnskabet for 1. kvartal 2026, at salgspriserne i USA faldt i kvartalet, hvilket bidrog til et omsætningsfald trods en stigning i de solgte mængder. Det er på linje med statikken for industriens produktion og omsætning, der ligeledes peger på omsætningsfald, men produktionsfremgang i første kvartal. Omsætningsfaldet i medicinalindustrien er konsistent med, at M&P-eksporten opgjort i kroner er faldet i første kvartal 2026. I seneste forventningsundersøgelsen for april peger medicinalvirksomhederne ligeledes på, at priserne er faldet de seneste måneder. Kombineret med oplysningerne fra Novo Nordisk, vurderes der at være udsigt til et fald i M&P-eksporten i år, når den opgøres i kroner, men afdæmpet fremgang opgjort i mængder. Det indebærer, at M&P-eksporten også i 2026-27 ventes at yde et positivt bidrag til realvæksten i dansk økonomi. Det er dog forventningen, at bidraget er af mere begrænset størrelse end de seneste år.

2) Baggrundsnotat: Realøkonomi, *Dansk Økonomi, forår 2026*, som findes på ww.dors.dk. I resten af afsnittet benævnes dette "baggrundsnotatet".

BNP-VÆKSTEN AFTAGER

Mere afdæmpet BNP-vækst i 2026-27 end i 2025

Væksten i dansk BNP ventes at aftage fra ca. 3 pct. i 2025 til lidt under 2 pct. i år og ca. 1¼ pct. i 2027, jf. tabel II.1. Væksten skønnes drevet af fortsat fremgang i den almindelige vare- og tjenesteeksport samt afdæmpet fremgang i det private forbrug, ligesom et højt offentligt forbrug ventes at bidrage positivt i særligt 2026, jf. beskrivelsen af efterspørgslen ovenfor.

Svag start på året og udsigt til afdæmpet fremgang

Den afdæmpede fremgang ventes drevet af indenlandsk produktion i de private byerhverv, mens BVT fra varer produceret og solgt i udlandet (M&P) kun ventes at bidrage i begrænset omgang, jf. diskussionen tidligere i afsnittet. Indikatorerne peger på, at produktionen i industrien (både med og uden medicinal) steg lidt i første kvartal, mens produktionen i serviceerhvervene har haft en svag start på året med tendens til produktionsfald, jf. figur II.4. Virksomhederne er fortsat relativt optimistiske trods de forværrede internationale udsigter, og der vurderes at være potentiale for, at produktionen stiger afdæmpet gennem året i både industrien og serviceerhvervene. Produktionsfremgangen vil forventeligt variere på tværs af brancher, og virksomheder med et højere energiforbrug, herunder særligt en høj afhængighed af olie, må forventes at tilpasse produktionen mest i lyset af de højere energiomkostninger, jf. også afsnit II.5. En høj afhængighed af olie kan særligt ramme transport- samt bygge- og anlægsbranchen. Disse brancher udgjorde i 2025 ca. 15 pct. af produktionen i de private byerhverv ekskl. M&P.

Uændret produktionsgab i 2025-27

Produktionen skønnes de seneste år at have ligget en smule under det skønnede strukturelle niveau som følge af omtrent stilstand i produktionen i 2022-23. Det står i kontrast til situationen på arbejdsmarkedet, hvor udviklingen har været mere gunstig de seneste år, jf. beskrivelsen nedenfor. Kombinationen har medført en bemærkelsesværdigt svag produktivitetsudvikling med et historisk stort produktivitetsfald i 2022. Den svage produktivitetsudvikling skønnes i vidt omfang at være konjunkturbetinget og afspejler, at der har været pres på arbejdsmarkedet de seneste år, jf. nedenfor og afsnit II.6 i *Dansk Økonomi, efterår 2025*. Produktionsfremgangen i 2024-25 vurderes dog at have bragt produktionen tilbage over strukturelt niveau i 2025. Den skønnede vækst i 2026-27 er omtrent på niveau med den underliggende strukturelle vækst, og produktionsgabet ventes på den baggrund at være omtrent uændret på i underkanten af ½ pct. af BNP i prognoseperioden.

FIGUR II.4 PRODUKTIONSINDIKATORER

Produktionen i industrien, både med og uden medicinalindustrien steg i 1. kvartal 2026, mens den faldt i servicesektoren i årets første måneder.

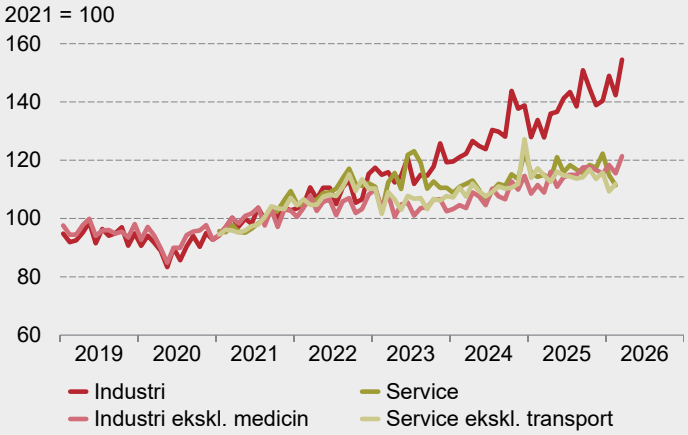

Anm.: Serviceerhvervenes produktionsindikator er ekskl. finans- og forsikringsvirksomhed. Seneste observation er marts 2026 for industrien og februar 2026 for serviceerhvervene.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken.

ARBEJDSMARKEDET ER FORTSAT STÆRKT

Stor stigning i beskæftigelsen i 2025

Arbejdsmarkedet er fortsat stærkt med stigende beskæftigelse og lav ledighed, jf. figur II.5. I 2025 steg lønmodtagerbeskæftigelsen med næsten 40.000 personer, mens ledigheden kun er steget svagt igennem året svarende til 500 personer i gennemsnit i forhold til 2024. Beskæftigelsesfremgangen er dermed i lighed med årene før i overvejende grad tilvejebragt gennem en udvidelse af arbejdsstyrken.

FIGUR II.5 LEDIGHED OG BESKÆFTIGELSE

Ledigheden er steget svagt gennem 2025, men er fortsat på et lavt niveau, mens beskæftigelsen fortsat steg gennem 2025. Ledighedsgab, og dermed presset på arbejdsmarkedet, vurderes at være af begrænset størrelse, hvilket sammen med den stigende beskæftigelse har bidraget til en opjustering af den strukturelle beskæftigelse.

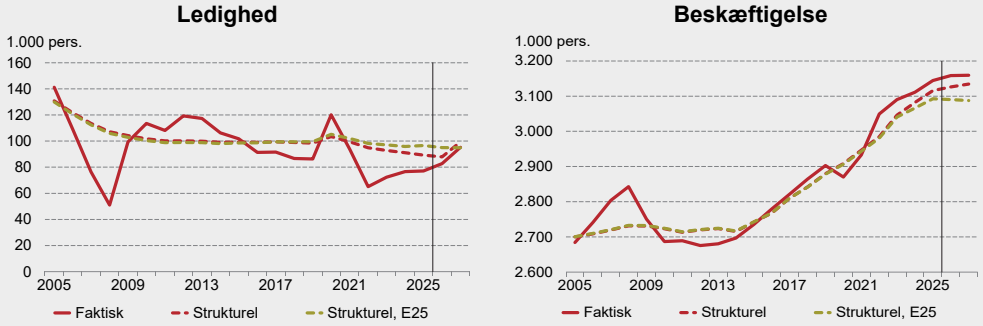

Anm.: E25 angiver *Dansk Økonomi, efterår 2025*. Stigningen i den strukturelle ledighed i 2027 skyldes en ændring af registreringspraksis som følge af initiativerne i *Reform af beskæftigelsesindsatsen* fra april 2025 og har ikke betydning for ledighedsgabet. De lodrette streger markerer overgang til prognose.

Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger.

Beskæftigelsen for danske statsborgere mellem 25 og 54 år er faldet en smule

Beskæftigelsen er steget gennem en længere årrække, bortset fra en midlertidig nedgang under coronapandemien og er fra juni 2013 til juni 2025 steget med i alt 480.000 personer. Beskæftigelsesstigningen er dels frembragt, fordi en større andel af befolkningen er beskæftigede i 2025 i forhold til 2013, det vil sige via stigende beskæftigelsesfrekvens, dels gennem en stigning i befolkningen drevet af en stigning i antallet af ikke-danske statsborgere i perioden juni 2013 til juni 2025, jf. figur II.6. Som det fremgår af figuren, bidrager stigende beskæftigelsesfrekvenser positivt for både danske og udenlandske statsborgere på tværs af aldersgrupper. For danske statsborgere mellem 25 og 54 år modvirkes dette dog af, at der er færre personer i denne aldersgruppe i juni 2025 i forhold til juni 2013. Det betyder, at gruppen af danske statsborgere mellem 25 og 54 år samlet set har medvirket til at reducere beskæftigelsen over perioden.

FIGUR II.6 BIDRAG TIL BESKÆFTIGELSESUDVIKLING FRA ÆNDRINGER I DEMOGRAFI HENHOLDSVIS BESKÆFTIGELSESFREKVENS, 2013-25

Stigende beskæftigelsesfrekvenser på tværs af statsborgerskab og alder har bidraget til beskæftigelsesfremgang siden 2013. Færre danske statsborgere under 55 har bidraget til lavere beskæftigelse over perioden, mens flere udenlandske statsborgere i alle aldersgrupper har bidraget til at øge beskæftigelsen.

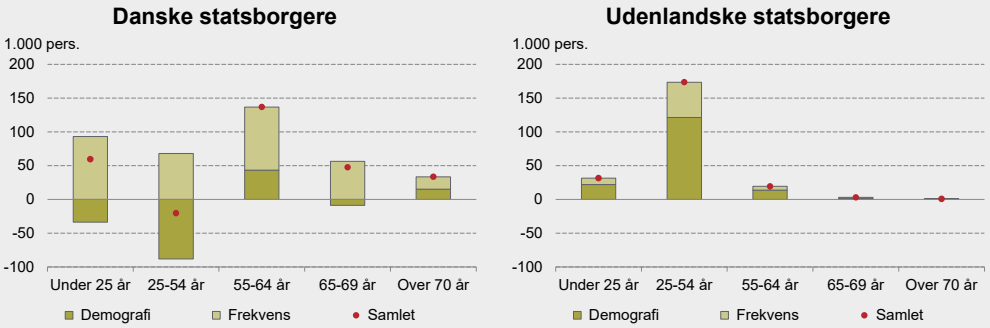

Anm.: Figuren viser ændringer i lønmodtagerbeskæftigelsen fra juni 2013 til juni 2025 fordelt på bidrag fra antal personer i gruppen (demografi) hhv. beskæftigelsesfrekvensen. Bidraget i befolkningssammensætningen findes ved at beregne, hvor mange der ville have været i gruppen, hvis beskæftigelsesfrekvensen var som i juni 2013, mens bidraget fra beskæftigelsesfrekvensen findes ved at beregne, hvor mange der ville have været i gruppen, hvis befolkningssammensætningen var som i juni 2013.

Kilde: Egne beregninger på registerdata fra Danmarks Statistik.

Stigning for ældre og unge skyldes, at en større andel af grupperne er i beskæftigelse

De stigende beskæftigelsesfrekvenser for danske statsborgere i de ældre aldersgrupper skyldes formentlig i høj grad tilbagetrækningsreformerne, som har hævet både efterløns- og folkepensionsaldrene fra 2019 og frem, jf. også *Dansk Økonomi, forår 2021* og *efterår 2022*. Det vurderes at have medvirket til at øge både den faktiske og den strukturelle beskæftigelse, ved at en større andel af personerne i gruppen er beskæftigede. Analyserne af stigende efterløns- og pensionsaldre viser dog, at de stigende tilbagetrækningsaldre ikke i sig selv kan forklare hele stigningen i de ældres beskæftigelse, jf. også *Dansk Økonomi, efterår 2022*, hvorfor en del af den stigende beskæftigelse må skyldes andre faktorer, eksempelvis ændrede normer, gunstig konjunkturudvikling og forbedrede arbejdsforhold. Stigningen i beskæftigelsesfrekvensen for unge i perioden 2013-25 vurderes i højere grad at være konjunkturbetinget. Det skal ses i lyset af, at analyser af konjunkturfølsomheden i arbejdsstyrken typisk finder, at konjunkturfølsomheden drives af de yngste aldersgrupper, herunder af studerende

med bibeskæftigelse, jf. *Dansk Økonomi, efterår 2019*, Finansministeriet (2020) og Danmarks Nationalbank (2026b).

Stigning i frekvens og bestand med udenlandsk statsborgerskab

For personer med udenlandsk statsborgerskab er der derimod sket en kraftig stigning i antallet af personer siden 2013, hvilket har ydet et væsentligt bidrag til den stigende beskæftigelse over perioden. For de 25-54-årige bidrager en stigning i beskæftigelsesfrekvensen siden 2013 også til fremgangen. De udenlandske statsborgere er en sammensat gruppe, hvor nogle har været længe i Danmark, mens andre er nytilkomne på arbejdsmarkedet, jf. også *Dansk Økonomi, efterår 2024*. Det skønnes, at ca. 70 pct. af de udenlandske statsborgere har langvarigt ophold i Danmark, hvorfor deres adfærd formentlig minder om resten af den danske arbejdsstyrke.

Begrænset pres på arbejdsmarkedet I 2025

Presset på arbejdsmarkedet, målt som antallet af ledige stillinger pr. ledig, er gradvist faldet siden 2022, jf. figur II.7. Den stigende beskæftigelse og den lave ledighed i samme periode har dermed ikke været fulgt af et øget pres på arbejdsmarkedet, ligesom udviklingen ikke har givet sig udslag i en tilsvarende stigning i lønstigningstakten. Det tilsiger, at der kan opretholdes et lavere ledighedsniveau i dansk økonomi uden at øge lønpresset, svarende til at den strukturelle ledighed og dermed ledighedsgabet er lavere end tidligere vurderet. Det skønnes på den baggrund, at den strukturelle ledighed er ca. 7.000 personer lavere end skønnet i *Dansk Økonomi, efterår 2025*, jf. venstre del af figur II.5 tidligere i afsnittet og baggrundsnotatet. Det giver sig udslag i et forholdsvist beskedent ledighedsgab på ca. -½ i 2025, jf. figur II.7.

Større andel af beskæftigelsesfremgang vurderes at være strukturel

Det mindre lønpres og den fortsatte beskæftigelsesfremgang bidrager ligeledes til, at mere af de seneste års beskæftigelsesfremgang nu vurderes at være strukturelt betinget, og den strukturelle beskæftigelse er på den baggrund opjusteret med ca. 20.000 personer i 2025 i forhold til *Dansk Økonomi, efterår 2025*, jf. højre del af figur II.5 (tidligere i afsnittet).

Nye på arbejdsmarkedet har dæmpet lønpres

En del af det højere strukturelle beskæftigelsesniveau vurderes at kunne tilskrives den betydelige stigning i beskæftigelsen blandt udenlandske statsborgere. Analyser i afsnit II.6 i *Dansk Økonomi, efterår 2025* tyder således på, at personer med kort erfaring på det danske arbejdsmarked, herunder nye arbejdstagere fra udlandet, har bidraget til at mindske lønpresset de seneste år. En del af de udenlandske lønmodtagere kan dermed tolkes som værende en strukturel forøgelse af arbejdsstyrken, da de øger beskæftigelsesniveauet, uden at det fører til et øget lønpres. Som beskrevet i tidligere rapporter er der dog ikke en entydig sammenhæng mellem at mindske lønpresset på kort sigt og stå til rådighed for det danske arbejdsmarked på længere sigt. Det

kan således senere vise sig, at en større del af de udenlandske statsborgere end aktuelt forudsat udrejser fra Danmark ved et konjunkturelt betinget tilbageslag, jf. eksempelvis *Dansk Økonomi, efterår 2025*.

FIGUR II.7 PRES PÅ ARBEJDSMARKEDET

Presset på arbejdsmarkedet opgjort ved antallet af ledige stillinger pr. ledig er faldet siden 2022. Det harmonerer med udviklingen i det skønnede ledighedsgab.

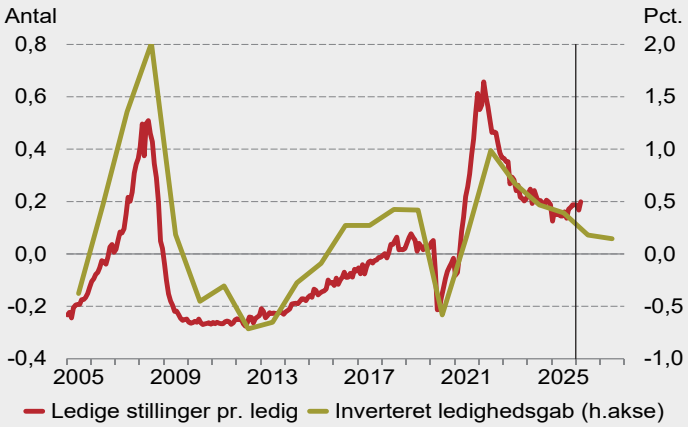

Anm.: Ledige stillinger pr. ledig er vist relativt til gennemsnittet over perioden. Antallet af stillinger er opgjort af Jobindsats, og ledigheden er nettoledigheden. Seneste observation er marts 2026. Ledighedsgab er vist med omvendt fortegn, så et positivt gab svarer til en situation med højkonjunktur. Den lodrette streg markerer overgang til prognose for ledighedsgabet.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, Jobindsats og egne beregninger.

Ikke tegn på stort omslag på arbejdsmarkedet

Efterspørgslen efter arbejdskraft har stabiliseret sig på et niveau lidt højere end gennemsnittet siden 2005, jf. figur II.7, og virksomhederne er som tidligere beskrevet fortsat relativt optimistiske. Forventningerne til beskæftigelsen de kommende måneder er fortsat positive på tværs af brancher (medicinalindustrien undtaget) og indikerer for nuværende ikke et stort omslag på arbejdsmarkedet. Det kan dog hurtigt vende, hvis krigen i Mellemøsten eskalerer eller trækker ud. På den negative side var der en vis nedadrettet beskæftigelsestilpasning i medicinalindustrien i februar 2026, ligesom der er varslet fyringer i andre virksomheder. Fyringsvarslerne har således ligget højere i de første måneder af 2026 end gennemsnittet i perioden efter coronapandemien. I slutningen af 2025 steg ledigheden en smule, særligt for unge mellem 16

og 24 år. Dette er fortsat ind i 2026, hvor også ledigheden for de øvrige aldersgrupper viser tegn på svag stigning. I økonomiske vendinger er det typisk grupper med svag tilknytning til arbejdsmarkedet, herunder unge og personer med kortere uddannelsesniveau, som først overgår til ledighed, jf. *Dansk Økonomi, efterår 2019*. Stigningen i ledighed for unge kan dermed være en indikation på, at konjunktursituationen er ved at blive normaliseret.

Udsigt til fortsat høj beskæftigelse

Krigen i Mellemøsten og den deraf følgende usikkerhed om fremtidige produktionsomkostninger og afsætningsvilkår ventes at give anledning til en vis tilbageholdenhed med yderligere ansættelser i virksomhederne. Beskæftigelsen ventes på den baggrund at stige mere afdæmpet gennem den resterende del af 2026, end tilfældet har været de seneste år. I 2027 ventes et svagt fald gennem året, men set henover 2026-27 ventes beskæftigelsen fortsat at ligge på et højt niveau. Som årsgennemsnit indebærer prognosen en beskæftigelsesstigning på ca. 14.000 personer i 2026 og omtrent uændret i 2027, jf. tabel II.1.

Stigning i ledighed i 2027 er ikke konjunkturbetinget

Den mere afdæmpede beskæftigelsesudvikling skønnes primært at vedrøre en konjunkturbetinget tilpasning af arbejdsstyrken, og ledigheden skønnes kun at stige svagt i 2026-27. Som det fremgår af tabel II.1 i begyndelsen af afsnittet, ventes bruttoledigheden i 2027 at stige med ca. 14.000 personer. Stigningen skyldes dog primært en ændring af registreringspraksis som følge af initiativerne i *Reform af beskæftigelsesindsatsen* fra april 2025, hvor flere kontanthjælpsmodtagere visiteres som jobparate og derfor indgår i ledighedsbegrebet fremfor at indgå i gruppen af kontanthjælpsmodtagere uden for arbejdsstyrken. Reformen forudsættes at øge såvel faktisk som strukturel ledighed i 2027 og påvirker dermed ikke det skønnede ledighedsgab i 2027. Prognosen indebærer, at presset på arbejdsmarkedet mindskes yderligere en smule de kommende år, og ledighedsgabet reduceres gradvist fra ca. -½ pct. i 2025 til ca. -¼ pct. i 2026-27, jf. figur II.7.

INFLATIONEN ØGES AF HØJERE ENERGIPRISER

Inflationen faldt i begyndelsen af 2026

Forbrugerprisstigningstakten tiltog markant i 2022 i kølvandet på pressede forsyningskæder og høj efterspørgsel efter coronapandemien samt Ruslands invasion af Ukraine med stigende energi- og råvarepriser til følge. Siden midten af 2024 har forbrugerprisstigningstakten været relativt stabil på et niveau omkring 2 pct., indtil lavere elafgift fik stigningstakten til at falde i begyndelsen af 2026, jf. figur II.8.

FIGUR II.8 PRIS- OG LØNSTIGNINGER

Forbrugerprisstigningstakten faldt i begyndelsen af 2026 pga. afgiftsnedsættelser. Både de nominelle og de reale lønninger steg i 2025.

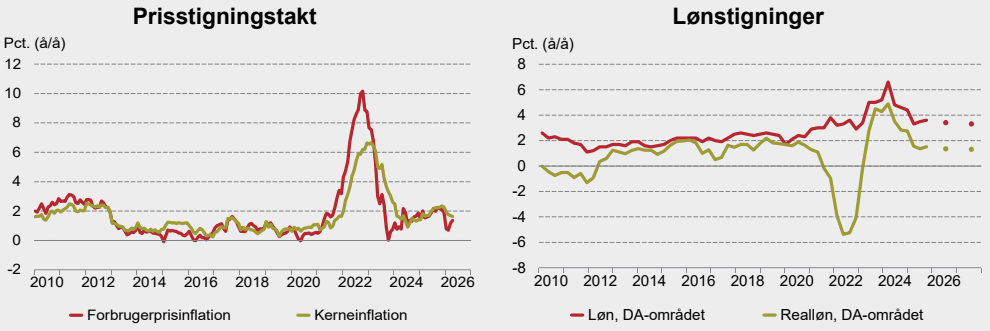

Anm.: Seneste observation er april 2026 i venstre figur og 4. kvartal 2025 i højre figur. Reallønnen i højre figur er lønstigningstakten ifølge DA's lønindeks deflateret med forbrugerpriserne ifølge Danmarks Statistik. Prikkerne angiver prognose. I prognosen er lønningerne deflateret med forbrugsdeflatoren.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, DA's lønstatistik og egne beregninger.

Højere energipriser øger inflation direkte og indirekte

Krigen i Mellemøsten har fået energipriserne, herunder særligt oliepriserne, til at stige markant i første del af 2026, jf. afsnit II.4. Hertil kommer, at flere af landene i regionen spiller en central rolle i produktionen af andre varer, der anvendes globalt, herunder gødning, plast, visse metaller og helium. Sidstnævnte anvendes i produktionen af halvledere, som bruges til alt fra elbiler til smartphones. Højere energi- og råvarepriser øger forbrugerpriserne direkte, men vil herudover have yderligere indirekte effekter ved at øge virksomhedernes omkostninger. Højere energiomkostninger sendes typisk videre til forbrugerne, jf. *Økonomi og Miljø, 2022*, og øger dermed forbrugerpriserne igen. Energi udgør en begrænset andel af det samlede private forbrug, hvorfor den direkte effekt skønnes at være af begrænset størrelse trods de markante stigninger. De indirekte effekter kan dog vise sig ganske markante, hvilket sidst sås i 2022, jf. *Dansk Økonomi, efterår 2022*.

Højere kerne- end forbrugerprisinflation i 2026

Samlet skønnes forbrugerpriserne at stige ca. 2 pct. i både 2026 og 2027, jf. tabel II.1. Den moderate inflation dækker dog over, at den midlertidige nedsættelse af elafgiften skønnes at reducere forbrugerprisstigningstakten med lidt mere end ½ pct.point i 2026. Den underliggende kerneinflation er højere og skønnes til ca. 2½ pct. Det skal ses i lyset af, at højere energipriser også ventes at slå igennem på de øvrige priser i økonomien. I 2027 trækker nedsættelsen af elafgiften

ikke længere prisstigningstakten ned, idet afgifterne fastholdes på det lave niveau. Til gengæld bidrager et forventet fald i energipriserne i 2027 i forhold til 2026 til at reducere prisstigningstakten. Dette beror på de seneste markedsforventninger, som indebærer, at energipriserne gradvist reduceres fra det nuværende høje niveau, jf. afsnit II.4.

Forventning om stigende fødevarepriser

De højere energipriser forventes også at føre til højere fødevarepriser. Det skyldes, at fødevarepriser ikke kun afspejler råvarepriser, men også fragtomkostninger, forarbejdningsomkostninger, distributions- og emballageomkostninger, som alle påvirkes af energipriser, jf. *Dansk Økonomi, efterår 2025*. Desuden har krigen i Mellemøsten ført til store stigninger i gødningspriser. Stigende gødningspriser resulterer dog typisk først i fødevareprisstigninger med en forsinkelse, da allerede gødede afgrøder og indkøbte gødningslagre til en start vil udskyde prisstigningerne, jf. OECD/FAO (2025). Effekterne vil derfor formentlig vise sig gradvist henover de kommende år. Den seneste forventningsundersøgelse peger på, at danske supermarkeder i april i højere grad er begyndt at forvente højere salgspriser.

Omtrent normalt lønpres på arbejdsmarkedet

De nominelle lønstigninger forventes at være lidt mere end 3¼ pct. i både 2026 og 2027, jf. figur II.8. Det er omtrent på niveau med referenceforløbet for de indgåede overenskomster og kun en smule højere end de lønstigninger, der kan forventes i en neutral konjunktursituation. Den forventede lønstigningstakt hviler på, at det løndrivende pres på arbejdsmarkedet vurderes at være aftaget de seneste år, og at der i 2026-27 kun vurderes at være et begrænset løndrivende pres, svarende til et begrænset ledighedsgab, jf. beskrivelsen tidligere i afsnittet.

Flere med kort erfaring har dæmpet samlet lønvækst

En del af forklaringen på det mindre lønpres er formentlig, at sammensætningen af beskæftigelsen har ændret sig de seneste år. De senere års beskæftigelsesstigning er i vid udstrækning tilvejebragt gennem en stigning i antallet af unge, ældre og udenlandske statsborgere, jf. beskrivelsen tidligere i afsnittet. Både unge og nytilkomne udenlandske statsborgere har kort erfaring på det danske arbejdsmarked, hvilket typisk er forbundet med lavere løn, jf. afsnit II.6 i *Dansk Økonomi, efterår 2025*. Dette har bidraget til at holde den samlede lønvækst nede de seneste år.

Sammenhæng mellem pres på arbejdsmarkedet og bidrag fra ændret beskæftigelses-sammensætning

At lønpresset holdes nede som følge af ændringer i beskæftigelsessammensætningen er særligt tilfældet i perioder med et voksende pres på arbejdsmarkedet, jf. figur II.9. Når væksten i ledige stillinger pr. ledig er positiv (rød kurve), er der på samme tid et negativt bidrag til lønvæksten fra beskæftigelsessammensætningen (grøn kurve). I perioder med et stigende pres på arbejdsmarkedet ændres sammensætningen af gruppen af lønmodtagere dermed i retning af flere lønmodtagere

med lavere løn. Det medfører, at den gennemsnitlige løn for den samlede gruppe beskæftigede stiger svagere, end lønnen for de lønmodtagere, som også var i beskæftigelse før et tiltagende pres på arbejdsmarkedet.

FIGUR II.9 SAMMENHÆNG MELLEM ARBEJDSMARKEDSPRES OG LØNBIDRAG FRA ÆNDRET BESKÆFTIGELSESSAMMENSÆTNING

I perioder med stigende pres på arbejdsmarkedet (rød kurve), er der en tendens til, at lønvæksten holdes nede som følge af, at beskæftigelsessammensætningen i højere grad består af grupper med lavere gennemsnitlig løn (grøn kurve).

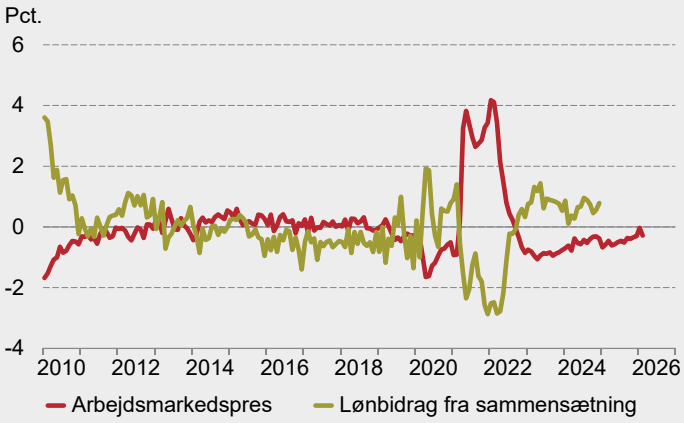

Anm.: "Arbejdsmarkedspres" viser standardiseret vækst i antallet af ledige stillinger pr. ledig i forhold til samme måned året før. Væksten i antallet af ledige stillinger pr. ledig er standardiseret på baggrund af hele dataserien. Når arbejdsmarkedspresset i figuren er positiv, svarer det til, at væksten i antallet af ledige stillinger pr. ledig er højere end den gennemsnitlige vækst i perioden, målt i standardafvigelser. "Lønbidrag fra sammensætning" viser standardiserede ændringer i et mål for, hvordan sammensætningen af beskæftigelsen påvirker lønudviklingen i forhold til samme måned året før, jf. analyser i afsnit II.6 i *Dansk Økonomi, efterår 2025*. Når lønbidraget fra sammensætningen i figuren er negativt, svarer det til, at ændringer i beskæftigelsessammensætning bidrager til, at den samlede lønudvikling i forhold til samme måned året før er lavere, end den ellers ville være i fravær af dette bidrag.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, Jobindsats og egne beregninger bl.a. på baggrund af registerdata.

Faldende organiseringsgrad kan også have dæmpet lønpres

Et andet bidrag til de seneste års relativt afdæmpede lønvækst kan være, at virksomhedernes markedsmagt på arbejdsmarkedet er høj, mens der er en tendens til faldende organiseringsgrad blandt lønmodtagerne, jf. rapportens kapitel III. Det ændrer forhandlingsbalancen på arbejdsmarkedet og kan have medvirket til mere afdæmpet lønfremgang, end presset på arbejdsmarkedet alt andet lige ville tilsige.

Udsigt til moderat lønstigningstakt

Forventningerne til inflation og lønstigningstakt indebærer, at der vurderes at være udsigt til reallønsstigninger på ca. 1½ pct. årligt i 2026-27. Det er lavere end ventet forud for krigen i Mellemøsten, jf. *Konjunktur og offentlige finanser – prognoseopdatering, vinter 2026*, og lidt lavere end de gennemsnitlige reallønsstigninger i perioden 2015-19, jf. figur II.8 tidligere i afsnittet.

Usikkerhed om lønmodtagernes reaktion på højere inflation

Højere forbrugerpriser, særligt prisstigninger på varer, der er synlige for forbrugerne såsom benzin, kan lede til højere lønkrav de førstkommende år for at afbøde et reallønstab. Det gælder særligt i tilfælde, hvor lønmodtagerne har nylige erfaringer med betydelige reallønstab som følge af uventet høj inflation, jf. afsnit II.5. Dette må formodes at være tilfældet i den aktuelle situation, hvor lønmodtagerne i 2022 oplevede et markant reallønstab. Reallønstabet blev i gennemsnit genoprettet på det private område i løbet af 2024, men langsommere på det offentlige arbejdsmarked, og realindkomsten for visse grupper af indkomstoverførselsmodtagere er fortsat ikke fuldt tilbage på niveauet fra 2021. Effekten modvirkes dog af, at der aktuelt ikke vurderes at være udsigt til egentlige reallønsfald, ligesom presset på arbejdsmarkedet er mindre end i 2022, hvilket svækker lønmodtagernes forhandlingsposition.

BOLIGMARKEDET

Stigende priser, særligt på lejligheder

Boligpriserne fortsætter med at stige. I 2025 steg den nominelle pris på et enfamiliehus i gennemsnit 6,1 pct. sammenlignet med 2024, mens de nominelle lejlighedspriser i gennemsnit steg 10,7 pct. De gennemsnitlige prisstigninger varierer på tværs af landet med de største stigninger i København og Nordsjælland og de mindste i Nord- og Vestjylland. Boligsidens og Homes opgørelser af priserne tyder på, at boligprisstigningerne er fortsat ind i 2026. Det gælder ikke mindst priserne på lejligheder i København og Hovedstaden mere bredt, hvor priserne henover de seneste to år er steget ca. 40 pct., jf. venstre del af figur II.10. Det indebærer, at en lejlighed i Hovedstaden pr. kvadratmeter nu i gennemsnit koster mere end tre gange så meget som et gennemsnitligt hus i hele landet, mens det for en lejlighed i København er ca. fire gange så meget.

FIGUR II.10 BOLIGMARKEDET

Boligpriserne fortsætter med at stige, og særligt lejlighedspriserne er steget markant siden 2022. I samme periode har efterspørgslen opgjort som antallet af fremvisninger været støt stigende relativt til udbuddet af boliger.

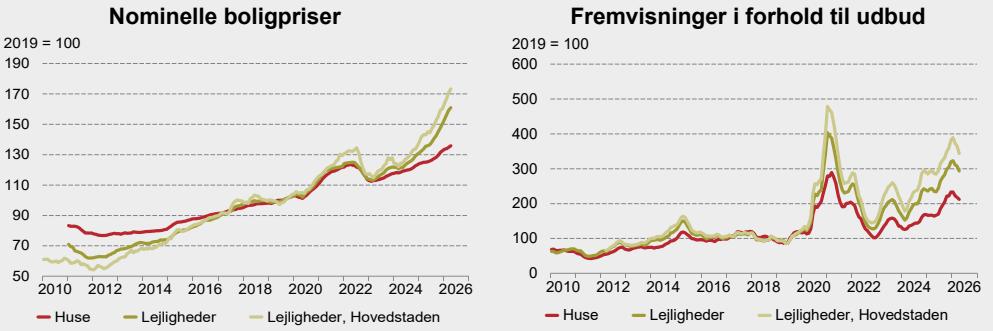

Anm.: Huse henholdsvis lejligheder angiver gennemsnit for hele landet. Seneste observation er april 2026.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, Macrobond, Home via. Danske Bank og egne beregninger.

Prisstigninger i København udgør ikke nødvendigvis samfundsøkonomisk risiko

De seneste års markante boligprisstigninger i København har påkaldt sig opmærksomhed, jf. eksempelvis Det Systemiske Risikoråd (2026). Høje boligprisstigninger er ikke i sig selv et problem i en samfundsøkonomisk henseende, og over længere tid er der en tendens til, at boligpriser stiger mere end den generelle inflation, jf. baggrundsnotatet. Meget høj boligprisvækst påkalder sig dog opmærksomhed, og i visse tilfælde kan høj boligprisvækst, også på et lokalt marked, udgøre en bredere samfundsøkonomisk risiko, jf. også boks II.4 i *Dansk Økonomi, forår 2025*. Det gælder eksempelvis, hvis de stigende priser er drevet af høj kreditvækst, eller hvis prisvæksten er drevet af selvopfyldende forventninger, som spreder sig til andre områder. Nedenfor diskuteres derfor først en række årsager til, at de københavnske boligpriser kan stige, uden at det udgør en bredere risiko. Herefter vurderes indikationer på mere risikobetonet adfærd.

Høj efterspørgsel øger priserne

Der kan være en række velbegrundede og fundamentale årsager til, at priserne på lejligheder i København stiger mere end på boliger andre steder i landet. For det første er der en tendens til, at indkomsterne stiger mere i Hovedstaden end i landet som gennemsnit. For det andet kan det være vanskeligt og dyrt at bygge nyt i København, hvilket betyder, at prisudviklingen er mere følsom over for ændringer i efterspørgslen. Homes opgørelse af fremvisningsaktiviteten tyder på, at efterspørgslen efter lejligheder i Hovedstaden er faldet igennem 2025 og

i begyndelsen af 2026. I samme periode er udbuddet af ejerlejligheder dog faldet kraftigt, og antallet af fremvisninger relativt til udbuddet fortsat højt, jf. højre del af figur II.10. Denne ubalance bidrager til et opadgående pres på priserne. Det samme er tilfældet for huse og lejligheder i hele landet, men udviklingen er mere markant for ejerlejligheder i Hovedstaden. På det seneste er der dog tegn på, at efterspørgslen er faldet lidt i forhold til udbuddet, hvilket kan medvirke til at dæmpe prisstigningerne fremadrettet.

Præferenceskift kan påvirke efterspørgsel

For det andet kan skift i præferencer påvirke efterspørgslen efter bestemte boliger bestemte steder. Eksempelvis kan skift i retning af flere enlige og ældre indebære en relativt større efterspørgsel efter mindre og mere vedligeholdelsesfri boliger, som eksempelvis ejerlejligheder, jf. Nordea (2026). Herudover kan skift i boligernes anvendelsesmuligheder også påvirke efterspørgslen. Det gælder eksempelvis, hvis flere nyopførte lejligheder sælges uden bopælspligt, eller hvis mulighederne for udlejning af private boliger forbedres.[3]

Høj indvandring fra udlandet til København …

For det tredje er befolkningen i København (og Hovedstadsområdet mere generelt) steget de seneste år. En større befolkning øger alt andet lige efterspørgslen efter boliger og bidrager derigennem til højere boligpriser. Den højere befolkning skyldes dels, at der fødes flere end der dør (dvs. et fødselsoverskud), dels at der har været høj (netto)indvandring fra udlandet. Disse faktorer modvirker, at der i både København by og Region Hovedstaden de seneste år har været flere personer, der er flyttet fra området til andre dele af Danmark end omvendt. Flytninger internt i Danmark trækker dermed befolkningen i København ned, mens der er fortsat tilflytning fra udlandet.

… kan øge boligefterspørgsel

Den stigende befolkning er en længerevarende tendens og ikke kun noget, der er set de seneste år. Siden coronapandemien er nettoindvandringsandelen imidlertid steget, og i København opvejer nettoindvandring fra udlandet den stigende tendens til flytning fra København til andre dele af landet, jf. baggrundsnotatet. Analyser i rapportens kapitel IV samt Danmarks Nationalbank (2026c) understøtter, at en betragtelig del af den tilrejsende udenlandske arbejdskraft bosætter sig i København og Hovedstadsområdet. Den øgede tilgang af udenlandsk arbejdskraft kan på denne måde være med til at øge boligefterspørgslen og dermed priserne i København.

3) Lejligheder uden bopælspligt udgør en begrænset del af boliger i København, jf. Social- og Boligministeriet (2025). Reglerne for salg af boliger uden bopælspligt blev desuden strammet i 2021, men lovgivningen gælder kun nye lokalplaner. Der opføres og sælges derfor fortsat boliger uden bopælspligt, som er vedtaget i lokalplaner før 2021.

Studie understøtter, at indvandring kan øge boligpriser

En analyse indikerer, at øget indvandring fra udlandet tidligere har ført til højere huslejer og højere boligpriser i Danmark, jf. Damm mfl. (2025). Studiet finder også, at en øget indvandring fra udlandet kun i mindre grad har ført til, at de oprindelige beboere i kommunerne, hvor indvandringen sker til, flytter væk fra området. Der kan dog være en tendens til fraflytning af lokale borgere inden for forskellige områder i en given kommune. Resultaterne i studiet bygger på effekter af øget indvandring af flygtninge, hvorfor det ikke er entydigt, hvorvidt resultaterne kan udbredes til også at gælde udenlandske statsborgere mere generelt. Det er dog sandsynligt, at udenlandske statsborgere, som indvandrer på eksempelvis beløbsordningen, i højere grad vil kunne føre til højere boligpriser, da de ligger højt i indkomstfordelingen, jf. rapportens kapitel IV, og derfor alt andet lige har bedre mulighed for at indtræde på både ejer- og lejeboligmarkedet end flygtninge.

Høj boligbyrde mindsker potentiale for yderligere prisstigninger, …

De markante lejlighedsprisstigninger i København øger alt andet lige omkostningerne ved at købe en bolig med belåning op til lånegrænsen. De seneste års prisstigninger har således øget den stiliserede boligbyrde til et relativt højt niveau, jf. baggrundsnotatet.[4] De høje omkostninger relativt til indkomsten mindsker alt andet lige potentialet for yderligere prisstigninger.

… men faktisk belåning blandt købere er lavere

Den stiliserede boligbyrde er en gennemsnitsbetragtning, såfremt en køber låner op til lånegrænserne, og den afspejler derfor ikke nødvendigvis den økonomiske belastning, som købet af en bolig faktisk indebærer. Flere analyser har peget på, at få boligkøbere optager lån op til grænsen, og at boligkøberne i København kommer med en meget stor udbetaling. Mulighederne herfor er forbedret de seneste år, hvor husholdningerne generelt har øget deres opsparingsandel. Derved bliver den faktiske belåning og boligbyrde betydeligt lavere end den stiliserede, jf. RED (2026) og Danmarks Nationalbank (2025a). Dette mindsker de samfundsøkonomiske risici ved boligprisstigningerne, men kan have fordelingsmæssige konsekvenser, idet adgangen til markedet koncentreres på en snævrere del af befolkningen. Indtil videre er restanceprocenterne, der angiver andelen af boliglån, hvor betalingerne ikke overholdes, historisk lave og viser ikke tegn på stigning, jf. Finans Danmark (2026). Det vidner om en robust privatøkonomi blandt boligejerne, hvilket dog også skal ses i lyset af den aktuelt gunstige konjunktursituation med høj beskæftigelse.

4) Den stiliserede boligbyrde opgør omkostningerne ved at købe en gennemsnitlig bolig med belåning op til lånegrænsen som andel af den gennemsnitlige disponible indkomst.

Udlånsvæksten er steget, men niveauet er fortsat afdæmpet for husholdninger

Høj kreditvækst kan være et udtryk for, at stigende boligpriser kræver stigende låntagning. Det kan dog også give anledning til kreditfinansieret forbrugsvækst og dermed forstærke makroøkonomiske udsving, jf. Andersen mfl. (2016). Sidstnævnte er der ikke umiddelbart tegn på i den aktuelle situation, hvor forbrugskvoten som tidligere beskrevet er relativt lav. Udlånsvæksten til såvel erhverv som husholdninger er steget de seneste år, jf. figur II.11. For husholdninger er udlånsvæksten fortsat afdæmpet set i et længere perspektiv, mens udlånsvæksten til erhverv er relativt høj set i forhold til perioden siden 2010. Udlånsvæksten til både husholdninger og erhverv er imidlertid betydeligt lavere end i årene omkring finanskrisen. Nationalbankens seneste udlånsundersøgelse peger på en stigning i efterspørgslen efter lån fra både privat- og erhvervskunder, og flere af kreditinstitutterne melder om større interesse for finansiering af køb-før-salg, jf. Danmarks Nationalbank (2026d). Sidstnævnte kan være et tegn på en selvopfyldende effekt i boligprisstigningerne, jf. Erhvervs- og Vækstministeriet (2013).

FIGUR II.11 UDLÅNSVÆKST

Udlånsvæksten er steget de seneste år. Særligt til erhverv er udlånsvæksten relativt høj set i forhold til perioden siden 2010.

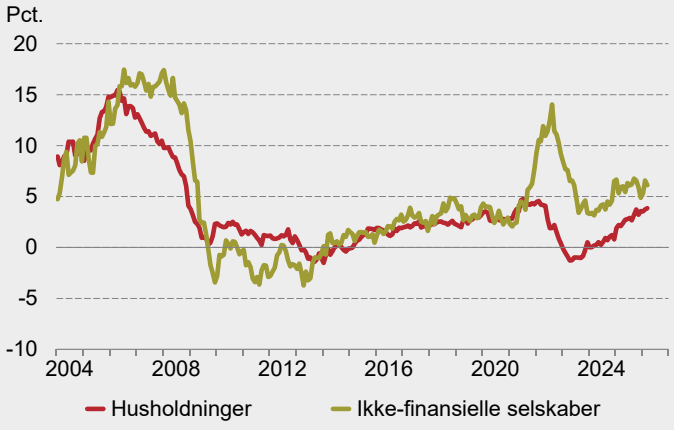

Anm.: Udlånet til erhverv steg kraftigt i 2021-22. Det kan hovedsageligt tilskrives stigende træk på kassekreditter, bl.a. som led i virksomhedernes lageropbygning for at sikre forsyningssikkerhed over for kunderne i en periode med pres på forsyningskæderne, jf. Danmarks Nationalbank (2023). Seneste observation er marts 2026.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken.

Finansiel regulering målrettet boligkøbere er strammet siden finanskrisen

Siden finanskrisen er den finansielle regulering strammet betragteligt, jf. blandt andet kapitel III i *Dansk Økonomi, forår 2022*. Reguleringen indebærer en række tiltag målrettet boligkøberne i form af begrænsninger i belåningsgraden (gæld i forhold til boligens værdi), gældsfaktoren (gæld i forhold til indkomst) samt i adgangen til særligt risikable låntyper. Den seneste tids markante boligprisstigninger i København indikerer, at disse tiltag ikke har udgjort en væsentlig begrænsning for låntagningen i København de seneste år. Det kan som tidligere nævnt blandt andet skyldes høje udbetalinger ved boligkøb. Det understøttes af beregninger på detaljeret kreditdata, der viser en stabil gældsfaktor på ca. 3½ i 2023-24, jf. Danmarks Nationalbank (2026a).[5] I 2025 er gældsfaktoren dog steget og var i 3. kvartal 2025 tæt på 4, hvor en række begrænsninger i lånemulighederne træder i kraft. Til sammenligning var den lidt over 4 i 2006 op til finanskrisen. Lånebegrænsningerne kan derfor blive vigtigere den kommende tid og medvirke til at dæmpe prisstigningerne fremadrettet.

Historisk har erhvervslån givet større tab end boliglån

Erfaringer fra tidligere kriser peger på, at pengeinstitutter historisk har oplevet større tab på eksponeringer over for erhvervsejendomme end på boliglån, jf. kapitel III i *Dansk Økonomi, forår 2022*. Der er som beskrevet ovenfor tegn på et stigende udlån til ikke-finansielle selskaber. Det påkalder sig alt andet lige opmærksomhed. Der er siden finanskrisen systematisk gennemført såkaldte stresstest af kreditinstitutterne for at vurdere, hvordan de er rustet til et hårdt økonomisk tilbageslag. De seneste vurderinger peger på, at kreditinstitutterne kan modstå selv et hårdt tilbageslag med kraftige fald i priserne på bolig såvel som erhvervsejendomme, jf. Finanstilsynet (2025) og Danmarks Nationalbank (2025b).

Forventningsdrevne effekter er vanskelige at måle

Kreditdreven boligprisvækst kan som nævnt udgøre en bredere samfundsøkonomisk risiko, og det samme kan selvopfyldende forventninger. Det kan dog være vanskeligt at afgøre, hvorvidt sidstnævnte gør sig gældende. Én måde at tilgå spørgsmålet er ved spørgeskemabaserede forventningsundersøgelser. En forventningsundersøgelse fra Boligøkonomisk videncenter peger i den forbindelse på, at der de seneste år har været en stigende tendens til, at førstegangskøbernes årsag til boligkøb er, at de forventer en kapitalgevinst, jf. Boligøkonomisk Videncenter (2025). I en anden undersøgelse fra 1. kvartal 2026 peges på forventninger om højere priser i mange områder, men særligt omkring København og i Aarhus, jf. Dansk Ejendomsmæglerforening (2026). I tillæg til de spørgeskemabaserede undersøgelser findes en række mere formelle test, der forsøger at besvare, om priserne stiger

5) Gældsfaktoren er her opgjort som medianen af boliggæld som procent af indkomst for boligkøbere i et kvartal.

mere, end de underliggende fundamentale forhold kan forklare. En sådan test viser, at der aktuelt ikke er tegn herpå, jf. baggrundsnotatet.

Vis spredning af boligprisstigninger er forventelig

Eventuelle bredere samfundsøkonomiske effekter forværres, hvis selvopfyldende forventningsdrevne boligprisstigninger i ét område spreder sig til omkringliggende områder. En vis spredning af høje prisstigninger i Hovedstaden til omkringliggende områder er imidlertid forventelig og kan virke afdæmpende på boligprisfremgangen i Hovedstaden ved at forskyde efterspørgslen længere væk geografisk set, jf. eksempelvis Hviid (2017). Såfremt spredningen er drevet af selvopfyldende forventninger, indebærer det dog en realøkonomisk risiko. Eksempelvis sås i årene efter finanskrisen de største boligprisfald på de dele af Sjælland, hvor prisstigningerne i Hovedstaden havde spredt mest sig til, jf. Erhvervs- og Vækstministeriet (2013).

Også husprisstigninger omkring København

Såvel hus- som lejlighedspriserne er også steget betragteligt i områderne omkring København det seneste år. Lejlighedsmarkedet er mere bredt præget af et lavt udbud, der bidrager til at løfte priserne, men stigningstakterne i andre områder har set henover de seneste to år været lavere end i København, jf. også baggrundsnotatet. Huspriserne er generelt steget mindre de seneste år end priserne på københavnske lejligheder – såvel i København som i områderne omkring. Det står i kontrast til perioden op til finanskrisen i 2000'erne, hvor huspriserne i områderne omkring København steg næsten ligeså meget som på lejligheder i København, jf. figur II.12. Det tyder dermed indtil videre på en mindre grad af spredning end tidligere. Risikoen for spredningseffekter øges imidlertid, jo længere tid, boligprisfremgangen i København står på.

Opsummering: Høje prisstigninger påkalder sig opmærksomhed, …

Boligprisudviklingen i København påkalder sig opmærksomhed med betragtelige vækstrater de seneste år. Høje boligprisstigninger udgør i sig selv ikke en samfundsøkonomisk risiko, og en vis grad af spredning er udtryk for en stabiliserende faktor. De københavnske boligkøberes økonomiske belastning er trods de høje priser ikke umiddelbart uholdbar høj, blandt andet pga. store udbetalinger i forbindelse med køb, ligesom der ikke er tegn på kreditdreven forbrugsvækst. Det mindsker de samfundsøkonomiske risici.

… men regulering adresserer i udgangspunktet risici

Den finansielle regulering adresserer samlet set de samfundsøkonomiske risici knyttet til boligmarkedet, jf. *Dansk Økonomi, forår 2022*. Reguleringen af husholdningernes boliglån er strammet væsentligt siden finanskrisen, og disse regler kan blive vigtigere for dynamikken på det københavnske boligmarked den kommende tid, idet den gennemsnitlige gældsfaktor i 2025 er steget til et niveau, hvor lånebegrænsningerne oftere vil træde i kraft. Lånebegrænsningerne kan dermed

virke dæmpende på prisstigningerne den kommende tid. Markedet for erhvervsudlån er som udgangspunkt forbundet med mindre gennemsigtighed pga. større heterogenitet og færre handler. De seneste stresstest peger dog på, at de danske kreditinstitutter er robuste, selv ved store fald i ejendomspriserne.

FIGUR II.12 BOLIGPRISSTIGNINGER I OG OMKRING KØBENHAVN

Lejlighedspriserne i København er steget markant det seneste år. Huspriserne i de omkringliggende områder er også steget, men i betragteligt mindre grad end på et sammenligneligt tidspunkt i 2000'erne.

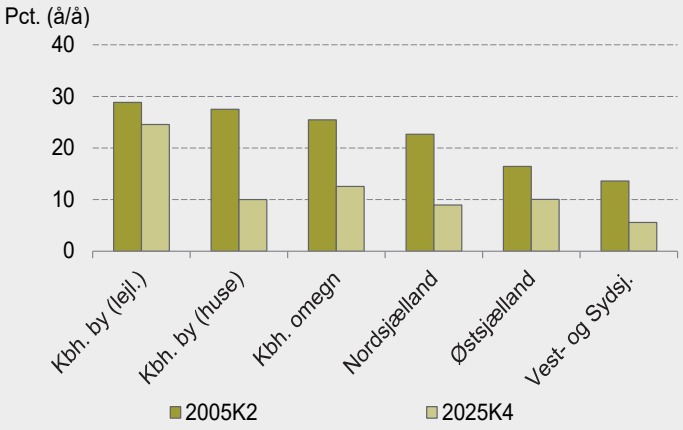

Anm.: Figuren viser de procentvise ændringer i forhold til samme kvartal året før. 2. kvartal 2005 er valgt som sammenligning, fordi den seneste tids prisstigninger på lejligheder i København minder om prisstigningerne i 2005. Dette er uddybet i baggrundsnotatet.

Kilde: Finans Danmark og egne beregninger.

Krig i Mellemøsten øger renter og dæmper derfor boligpriser

Udviklingen på boligmarkedet ventes ligesom andre dele af dansk økonomi at blive påvirket af krigen i Mellemøsten. Det skyldes ikke mindst, at der er udsigt til et højere renteniveau end forud for krigen, jf. afsnit II.4, men også at højere generelle prisstigninger reducerer den ventede realindkomstfremgang, og at der opstår fornyet usikkerhed om de økonomiske udsigter. Alle dele ventes at dæmpe boligefterspørgslen i 2026-27.

Udsigt til afdæmpet boligprisfremgang igennem 2026 og 2027

Der er dog også faktorer, der understøtter boligefterspørgslen de kommende år: Husholdningernes reale indkomster ventes fortsat at blive forøget, og de seneste års udvikling peger på, at usikkerhed omkring den internationale situation i højere grad påvirker forbruget end boligefterspørgslen. Samlet set skønnes der at være udsigt til afdæmpet boligprisvækst igennem både 2026 og 2027. Det indebærer en nominel prisstigning på 5¾ pct. i 2026 relativt til gennemsnittet for 2025 og ca. 1¾ pct. i 2027. Den fortsat høje gennemsnitlige årsvækst i 2026 dækker til dels over, at boligpriserne er steget gennem 2025 og i første kvartal af 2026. Prognosen indebærer mere afdæmpet vækst i de resterende kvartaler af 2026 med en gennemsnitlig kvartalsvækst på ca. ½ pct. Til sammenligning steg priserne mere end 2 pct. i kvartalet i slutningen af 2025 og ca. 1¾ pct. i første kvartal 2026.

Boliginvesteringer dæmpes

Boliginvesteringerne ventes ligeledes påvirket af krigen i Mellemøsten. De seneste års høje boligprisfremgang gør det alt andet lige mere rentabelt at bygge nyt, men omvendt er der udsigt til stigende materialepriser og renter som følge af krigen samt betragtelig usikkerhed. Det kan fremrykke visse dele af boliginvesteringerne lidt, eksempelvis så mindre renoveringer igangsættes, inden omkostningerne øges, men herudover dæmper usikkerhed og udsigten til øgede omkostninger investeringslysten. Boliginvesteringerne ventes på den baggrund at udvikle sig svagt med kun afdæmpet fremgang gennem 2026 og 2027.

OFFENTLIGE FINANSER

De offentlige finanser står stærkt

De offentlige finanser står efter en årrække med store overskud stærkt. ØMU-gælden er således faldet fra 38 pct. af BNP ved udgangen af 2019 til 28 pct. af BNP ved udgangen af 2025, jf. tabel II.2. I 2026-27 ventes der fortsat overskud på den faktiske saldo, mens den strukturelle saldo i de kommende år viser omtrent balance. Dette er på linje med vurderingen i *Dansk Økonomi, efterår 2025*.

Stort overskud i 2025

For 2025 viser Danmarks Statistiks foreløbige opgørelse et overskud på den offentlige saldo på 88 mia. kr. svarende til 2,9 pct. af BNP, jf. tabel II.2. Overskuddet er 40 mia. kr. højere end skønnet i *Dansk Økonomi, efterår 2025*. Dette skal ses i sammenhæng med det lavere end ventede offentlige forbrug samt indtægter fra aktie-, PAL- og selskabsskatterne, som var højere end ventet i *Dansk Økonomi, efterår 2025*.

TABEL II.2 OFFENTLIGE FINANSER

Ekspansiv finanspolitik svækker den offentlige og strukturelle saldo i de kommende år.

	2025	2026	2027
	---------- Pct. af BNP ----------		
Offentlig saldo	2,9	0,8	0,4
Strukturel saldo[a)]	2,2	0,1	-0,1
ØMU-gæld	27,9	28,3	29,1
Offentlig nettoformue	26,9	27,2	27,1

a) Den strukturelle saldo er opgjort efter budgetlovens metode.

Kilde: Danmarks Statistik, ADAMs databanker og egne beregninger.

Ekspansiv finanspolitik svækker den offentlige saldo …

I 2026-27 svækkes den offentlige saldo som følge af ekspansiv finanspolitik, herunder bidrag fra stigende forsvarsudgifter, fødevarecheck og skattelettelser. De samlede offentlige udgifter ventes at stige fra 46,1 pct. af BNP i 2025 til 47,8 pct. af BNP i 2027 drevet af højere forbrug og investeringer. På indtægtssiden bidrager en forventning om en normalisering af indtægterne fra aktie-, PAL- samt selskabsskat fra et højt niveau i 2025 yderligere til svækkelsen. Samlet indebærer dette en bevægelse fra et overskud på 2,7 pct. af BNP i 2025 mod et mindre overskud på den offentlige saldo i 2027 på 0,4 pct. af BNP.

… og tilsvarende den strukturelle saldo

De kommende års ekspansive finanspolitik påvirker ligeledes den strukturelle saldo, der er den offentlige saldo korrigeret for konjunkturudsving og andre midlertidige forhold med effekt på de offentlige finanser. Den strukturelle saldo falder fra 2,2 pct. af BNP i 2025 til omtrent balance i 2027, jf. tabel II.2. Det skal primært ses i lyset af stigning i det offentlige forbrug og de offentlige investeringer fra 2025 til 2027 på 1,7 pct. af BNP. Den midlertidige lempelse af elafgiften i 2026-27 vurderes at svække den strukturelle saldo med yderligere 0,2 pct. af BNP. Den resterende svækkelse skyldes blandt andet stigende udgifter til folkepension samt lempelserne i personskatterne, der følger af *Aftale om Reform af personskat* fra december 2023.

FINANSEFFEKT

Finanspolitikken er ekspansiv fra 2025

Den samlede finanspolitik gav et lille positivt bidrag til kapacitetspresset i dansk økonomi i 2025 drevet af væksten i de offentlige investeringer. I 2026 ventes et stort positivt aktivitetsbidrag, særligt fra udviklingen i det offentlige forbrug. I 2027 reduceres finanspolitikkens påvirkning af økonomien, men der er fortsat et positivt bidrag, hvilket skyldes væksten i de offentlige investeringer, jf. tabel II.3. Væksten i det offentlige forbrug og de offentlige investeringer i de førstkommende år er imidlertid i vid udstrækning drevet af forudsatte stigninger i forsvarsudgifterne. Der er usikkerhed om, hvordan de højere forsvarsudgifter påvirker dansk økonomi, og det vurderes, at den normale beregning af finanseffekten indebærer en overvurdering af finanseffekten.

TABEL II.3 FINANSEFFEKT

Finanspolitikken vurderes at øge kapacitetspresset i 2026-27.

	2025	2026	2027
	--------	Pct.point	--------
Off.forbrug	0,0	0,8	0,0
Off.inv.	0,2	0,2	0,4
Indkomstoverførsler	0,0	0,1	-0,1
Indkomstskatter	0,1	0,1	0,0
Afgifter	0,0	0,1	0,0
Øvrige	0,0	-0,1	0,0
Finanseffekt i alt	0,3	1,2	0,3

Anm.: Finanseffekten angiver, hvor meget finanspolitikken bidrager til kapacitetspresset i økonomien i et enkelt år i forhold til et neutralt finanspolitisk forløb.

Kilde: Egne beregninger.

Finanseffekt i 2025 blev lavere end skønnet i efteråret

Baseret på de foreløbige oplysninger fra Danmarks Statistiks nationalregnskab kan finanseffekten i 2025 beregnes til 0,3 pct. af BNP, hvor der i *Dansk Økonomi, efterår 2025* blev skønnet en finanseffekt på 0,6 pct. af BNP. Den realiserede finanspolitik blev altså mindre ekspansiv end vurderet. Den lavere finanseffekt skyldes hovedsageligt, at væksten i det offentlige forbrug i 2025 blev lavere, end det var forudsat i *Dansk Økonomi, efterår 2025*.

Ekspansiv finanspolitik i 2026

Finansloven for 2026 indebærer en realvækst i det offentlige forbrug på 4½ pct., hvis de offentlige budgetter udnyttes fuldt ud. Realvæksten i det offentlige forbrug bidrager med ca. ¾ pct. af BNP til finanseffekten i 2026. Dertil kommer, at indkomstskattelettelser, nedsættelsen af elafgiften samt fødevarechecken ligeledes bidrager til at øge aktiviteten. Samlet set vurderes finanseffekten med gængse regneregler og et gennemsnitligt importindhold at blive ca. 1¼ pct. af BNP i 2026.

Forsvarsudgifternes gennemslag på økonomien kan være overvurderet

Det er i beregningen af finanseffekten forudsat, at forsvarsudgifterne påvirker kapacitetspresset på samme vis som øvrige stigninger i det offentlige forbrug. I fremskrivningen er det forudsat, at væksten i det offentlige varekøb som følge af øgede forsvarsudgifter vil have den samme importandel, som det samlede offentlige forbrug. Det er dog langt fra givet, at det vil være tilfældet, da Danmark hidtil har haft en forholdsvis lille forsvarsindustri. Det er muligt, at en større andel af stigningen i det offentlige varekøb end normalt vil stamme fra import. Antages det som et beregningseksempel, at halvdelen af stigningen i det offentlige varekøb udelukkende stammer fra import, vil det reducere finanseffekten for 2026 med lidt mindre end ½ pct. af BNP.

Usikkert hvornår forsvarsudgifterne vil indgå i nationalregnskabet

Der er betydelig usikkerhed om, hvor store forsvarsudgifterne i 2026 bliver i Danmarks Statistiks opgørelse, da det afhænger af, hvornår de indkøb, der er foretaget før 2026 og i løbet af 2026, bliver leveret. Finanseffekten kan altså blive lavere end det skønnede i år, hvis en væsentlig andel af de indkøb, der foretages i løbet af året, først bliver leveret senere.

Selv hvis Forsvarsministeriet bruger penge som planlagt, …

… kan det offentlige forbrug og saldo afvige fra det planlagte

Der er en væsentlig principiel forskel på, hvordan forsvarsudgifterne opgøres i et givet år af NATO og Danmarks Statistik. I NATO's opgørelse tages der udgangspunkt i, hvornår et indkøb er bestilt, mens der i Danmarks Statistiks opgørelse tages udgangspunkt i, hvornår et indkøb bliver leveret. På lang sigt vil de to opgørelsesmetoder give omtrent det samme, men i en periode, hvor forsvarsudgifterne stiger kraftigt, vil NATO's opgørelse være større end Danmarks Statistiks opgørelse, da der typisk går en lang periode, fra større forsvarsindkøb bliver bestilt, til de bliver leveret. De foreløbige opgørelser af forsvarsudgifterne er da også væsentligt lavere hos Danmarks Statistik end i NATO's opgørelse, jf. figur II.13. Det offentlige forbrug i Danmarks Statistiks opgørelse kan altså blive lavere (eller højere, hvis indkøb fra tidligere år bliver leveret i 2026) end planlagt, selvom Forsvarsministeriet foretager indkøbene, som det er planlagt i de politiske aftaler.

FIGUR II.13 FORSVARSUDGIFTER

Der er stor forskel på opgørelsen af forsvarsudgifterne hos Danmarks Statistik og NATO.

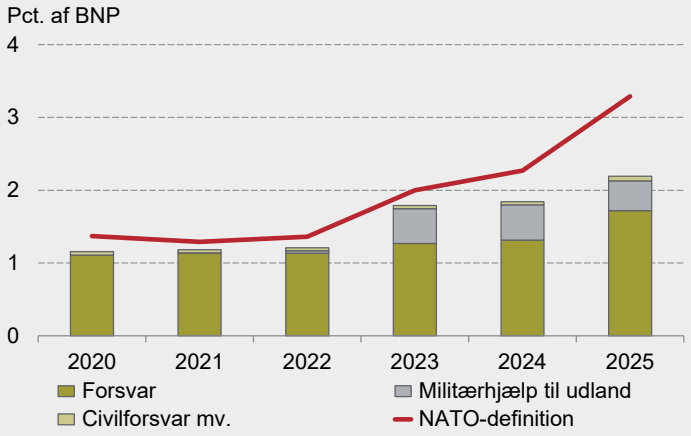

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken og ADAM's databank samt *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden*.

Finanspolitikken planlægges også ekspansiv i 2027

Finanspolitikken for 2027 planlægges først med finanslovsforslaget for 2027, der fremlægges i august 2026. Prognosen er derfor baseret på forudsætningerne om finanspolitikken i *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker* verden fra februar 2026, hvori der forudsættes en ekspansiv finanspolitik primært drevet af en høj vækst i de offentlige investeringer. Der skønnes en finanseffekt på 0,3 pct. af BNP i 2027.

Forskellige modeller kan forklare højere finanseffekt end Finansministeriet

Finansministeriet skønner en lidt lavere finanseffekt for 2025 og 2026 samlet set.[6] Nærværende beregning af finanseffekten bygger på SMEC, mens Finansministeriets skøn bygger på MAKRO. De to modeller har forskellige vurderinger af, hvordan en given finanspolitik påvirker BNP-væksten. Det er som illustration valgt at beregne aktivitetsvirkningen af finanspolitikken med anvendelse af MAKRO-modellens skøn for aktivitetsvirkning af ændringen i forskellige typer af offentlige indtægter og udgifter. Hvis de alternative skøn anvendes, reduceres finanseffekten med omkring 40 pct. set over 2025 og 2026, og finanseffekten bliver lidt lavere end vurderet af Finansministeriet samlet set.

6) Når der er store forskelle på vurderingen af finanseffekterne i 2025 og 2026 skyldes det bl.a., at der siden Finansministeriets beregning af finanseffekterne er offentliggjort nye nationalregnskabsdata for 2025, hvilket er indarbejdet i nærværende fremskrivning.

RISIKOSCENARIE FOR UDVIKLINGEN I DANSK ØKONOMI

Risiko for høje energipriser i en længere periode

Det kan have betydelige konsekvenser for energiprisudviklingen, hvis krigen i Mellemøsten trækkes i langdrag. Prognosen for dansk økonomi hviler på, at energipriserne vil falde fra det nuværende niveau i løbet af 2026 i tråd med markedsforventningerne primo maj. Det afspejler en situation, hvor Hormuzstrædet genåbnes for skibstrafik, og udsigterne på energimarkederne normaliseres. Der er imidlertid risiko for, at situationen fastfryses, og Hormuzstrædet forbliver lukket. Samtidigt kan ødelæggelserne på energiinfrastrukturen potentielt blive større end ventet, hvis krigen i Mellemøsten eskalerer yderligere. Det kan betyde, at energipriserne forbliver høje i 2026 og 2027.

Usikkerhed illustreres med risikoscenarie

Krigen i Mellemøsten kan på den måde få større konsekvenser for dansk økonomi end lagt til grund i prognosen. For at give et billede af denne hændelsesspecifikke usikkerhed præsenteres et risikoscenarie for udviklingen i dansk økonomi, hvor det forudsættes, at energipriserne forbliver høje i både 2026 og 2027 svarende til, at energipriserne fastholdes omtrent på niveauet fra april 2026, jf. boks II.2.[7] De internationale forudsætninger for risikoscenariet er baseret på IMF's risikoscenarie for international økonomi, jf. IMF(2026a), og beskrives nærmere i boks II.2.[8] Det er generelt vanskeligt at opstille præcise scenarier, da udfaldsrummet for energiprisudviklingen over de kommende måneder er stort. Risikoscenariet illustrerer dermed konsekvenserne af en mulig udvikling, der er betydeligt mere negativ end lagt til grund i prognosen. Det kan dog samtidigt ikke afvises, at energiprisstigningerne og konsekvenserne for dansk økonomi af forskellige årsager kan vise sig større end skitseret i risikoscenariet, jf. diskussionen senere i afsnittet.

7) Den gennemsnitlige oliepris i april 2026 var 117 dollar pr. tønde baseret på den europæiske spotpris for brentolie FOB. Prisen afspejler fysisk levering af Nordsø-råolie og kan afvige fra den globale benchmark pris.

8) OECD og ECB har tilsvarende lavet risikoscenarier med højere olieprisforudsætninger end i deres basisscenarier, jf. OECD (2026) og ECB (2026). OECD's risikoscenarie er sammenligneligt med IMF's scenarie, mens olieprisen i ECB's hårdeste scenarie stiger mere i 2026 end forudsat i IMF's scenarie.

BOKS II.2 INTERNATIONALE FORUDSÆTNINGER FOR RISIKOSCENARIE

Udviklingen i energipriserne er behæftet med stor usikkerhed relateret til udfaldet af krigen i Mellemøsten. Af denne årsag har IMF i deres seneste prognose inkluderet risikoscenarier, hvor energiprisstigninger forudsættes højere og mere vedvarende end i deres referencescenarie, jf. IMF (2026a). De internationale forudsætninger i risikoscenariet for dansk økonomi er baseret på IMF's hårde risikoscenarie og fremgår af tabel A.

TABEL A FORUDSÆTNINGER I PROGNOSE OG RISIKOSCENARIE

		Prognose		Risikoscenarie	
	2025	2026	2027	2026	2027
Oliepris (amerikanske dollars)	69	85	76	110	125
BNP-vækst i aftagerlande (pct.)	1,8	1,9	1,9	1,0	1,4
ECB's indlånsrente	2,3	2,1	2,5	2,3	3,3

Anm.: Olieprisen er baseret på den europæiske spotpris for brentolie FOB.
Kilde: IMF (2026a) og egne beregninger.

Scenariet indebærer, at olieprisen forbliver på et højere niveau i 2026 og 2027, end hvad der er lagt til grund for prognosen, jf. figur A. De høje energipriser øger samtidigt inflationen globalt, hvilket medfører højere renter i både USA og euroområdet. Rentestigningerne bidrager i tillæg til de direkte effekter af højere energipriser til at reducere BNP-væksten i Danmarks primære aftagerlande i 2026-27, jf. figur B.

FIGUR A OLIEPRIS

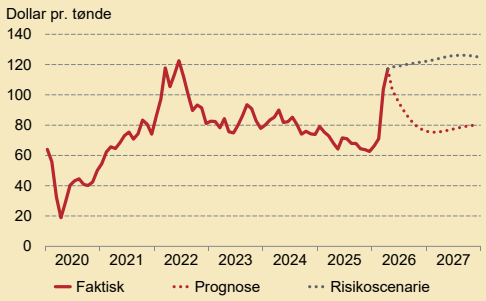

FIGUR B BNP I AFTAGERLANDE

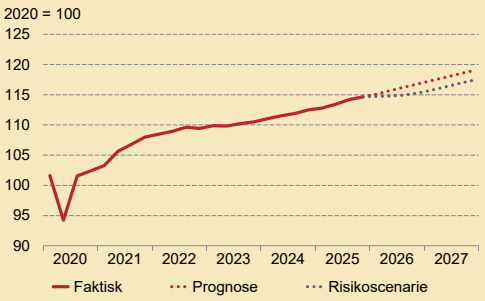

Anm.: Figur A viser olieprisudviklingen i prognosen og i risikoscenariet. Figur B viser det sammenvejede BNP på Danmarks største eksportmarkeder i prognosen og i risikoscenariet.
Kilde: IMF (2026a) og egne beregninger.

Risikoscenarie vil have mærkbare konsekvenser for dansk økonomi

De internationale forudsætninger for risikoscenariet indebærer en kombination af højere energipriser, lavere vækst i udlandet og højere renter. Det udgør samlet set et hårdt udefrakommende stød til dansk økonomi og vil have mærkbare konsekvenser for udviklingen i produktion, beskæftigelse og forbrugerpriser over de kommende år. Konsekvenserne af risikoscenariet for dansk økonomi fremgår af tabel II.4 og udfoldes yderligere nedenfor.

TABEL II.4 RISIKOSCENARIE FOR DANSK ØKONOMI

		Prognose		Risikoscenarie	
	2025	**2026**	**2027**	**2026**	**2027**
	---------- Realvækst, pct. ----------				
Privat forbrug	2,3	2,3	2,3	1,6	0,7
Erhvervsinvesteringer	-7,3	-1,4	-1,3	-2,3	-3,7
Eksport	3,0	2,7	2,8	2,1	2,7
Import	-0,4	3,4	4,1	2,6	2,7
Bruttonationalprodukt (BNP)	2,9	1,9	1,3	1,4	0,7
	---------- Ændring i 1.000 pers. ----------				
Beskæftigelse	33	14	1	1	-14
	---------- Pct. ----------				
Forbrugerpriser	2,4	2,0	2,0	3,1	4,7

Anm.: Forbrugerpriserne er udtrykt ved deflatoren for det private forbrug. Antagelserne for risikoscenariets gennemslag på dansk økonomi uddybes yderligere i baggrundsnotatet.
Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank, Macrobond og egne beregninger.

Højere forbrugerpriser

De højere og mere vedvarende energiprisstigninger øger de danske forbrugerpriser betydeligt sammenlignet med prognosen. Forbrugerpriserne ventes i risikoscenariet at stige omtrent 3 pct. i 2026, en stigning på omkring 1 pct.point i forhold til prognosen. I 2027 forventes prisstigninger på særligt importvarer og landbrugsproduktion yderligere at bidrage til forbrugerprisstigningerne på grund af en længere gennemslagstid til forbrugerpriserne end energiprisstigningerne. Det øger forbrugerprisstigningerne til ca. 4¾ pct. i 2027, en stigning på 2¾ pct.point i forhold til prognosen.

Reduktion i BNP-vækst

Risikoscenariet indebærer reduceret BNP-vækst med ca. ½ pct.point i både 2026 og 2027 sammenlignet med prognosen. Reduktionen i BNP-væksten drives primært af lavere vækst i det private forbrug og erhvervsinvesteringerne, da de stigende forbrugerpriser medvirker til at reducere den disponible indkomst og øge renteniveauet. I 2026 bi-

drager et fald i eksportvæksten desuden til den reducerede BNP-vækst, hvilket skyldes lavere BNP-vækst på Danmarks eksportmarkeder.

Svagere udvikling i beskæftigelsen

Den lavere BNP-vækst i risikoscenariet medfører samtidigt en svækkelse af beskæftigelsesudviklingen. Risikoscenariet indebærer omtrent uændret beskæftigelse i 2026 sammenlignet med 2025 opgjort som årsgennemsnit. Udviklingen er dermed mere negativ end i prognosen, hvor beskæftigelsesfremgangen i 2026 er ca. 14.000. I lyset af beskæftigelsesudviklingen i 2025 samt de første måneder af 2026 vil risikoscenariet derfor medføre en faldende beskæftigelsesudvikling i resten af året. Denne udvikling ventes at fortsætte i 2027, hvor beskæftigelsen i risikoscenariet ventes af falde med ca. 14.000 personer.

Dansk eksport rammes mindre hårdt end udlandet

Konsekvenserne af risikoscenariet ventes i nogen grad at blive afbødet gennem eksportudviklingen, da energiintensiteten i dansk produktion er relativt lav sammenlignet med andre lande som følge af produktionssammensætningen, jf. afsnit II.4. Sammensætningen af dansk eksport, med en relativt høj andel af blandt andet medicinalvarer, som i mindre grad er afhængig af den internationale konjunktursituation, medvirker samtidigt til at gøre eksportudviklingen mindre følsom over for den lavere vækst på de danske eksportmarkeder. I risikoscenariet bidrager dette samlet set til at understøtte eksportvæksten.

Negative effekter kan vise sig større end i risikoscenariet

Reduktionen i BNP og beskæftigelse i risikoscenariet kan være et underkantsskøn. Krigen i Mellemøsten kan eksempelvis have en mere negativ effekt på forbruger- og erhvervstilliden, hvilket kan medføre et større fald i det private forbrug og erhvervsinvesteringerne, end risikoscenariet tilsiger. Det kan lede til egentlig tilbagegang i dansk økonomi. Herudover tages der ikke direkte højde for, at en forlænget lukning af Hormuzstrædet vil påvirke forsyningen af (og dermed priserne på) andre varer, der transporteres gennem strædet. Tidligere erfaringer viser desuden, at vendinger i økonomien kan ske meget hurtigt på grund af selvopfyldende forventningseffekter blandt forbrugere og virksomheder. Det kan samtidigt heller ikke udelukkes, at udbudsbegrænsningen af olie og gas forværres mere end lagt til grund i risikoscenariet. En mangelsituation med større stigninger i energipriserne eller politisk rationering af eksempelvis olie og relaterede produkter vil kunne medføre et langt større økonomisk tilbageslag end i det aktuelle risikoscenarie.

II.3 OFFENTLIGE FINANSER MOD 2035

Mellemfristet fremskrivning mod 2035

I forbindelse med offentliggørelsen af, *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden* introducerede den tidligere regering et mellemfristet mål for det strukturelle underskud på 0,6 pct. af BNP i 2035 og en mellemfristet fremskrivning til 2035 med en opgørelse af det finanspolitiske råderum. I denne rapport er den mellemfristede fremskrivning derfor forlænget til 2035. I dette afsnit vurderes de offentlige finanser frem mod 2035 i forhold til budgetlovens og EU's regler, og der beregnes et råderum for perioden mod 2030 og 2035, som sammenlignes med råderummet i *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden*. De centrale forudsætninger bag udviklingen i de offentlige finanser er uddybet i *Baggrundsnotat: Offentlige finanser*. Afsnittet bygger på den beskrevne konjunkturudvikling i perioden 2026-27 og fokuserer på perioden 2028-35. De centrale forudsætninger bag den mellemfristede fremskrivning fremgår af boks II.3.

Indhold i afsnittet

Afsnittet indledes med en kort beskrivelse af udviklingen i befolkning og arbejdsmarked. Andre centrale realøkonomiske forudsætninger er uddybet i *Baggrundsnotat: Realøkonomi*. Herefter beskrives udviklingen i de offentlige finanser samt råderummet.

BOKS II.3 CENTRALE FORUDSÆTNINGER

Fremskrivningen af dansk økonomi inkl. offentlige finanser mod 2035 er foretaget ved hjælp af De Økonomiske Råds sekretariats makroøkonomiske model SMEC, jf. Grinderslev og Smidt (2023). Fremskrivningen bygger på konjunkturvurderingen beskrevet i afsnit II.2 og forudsætter herefter en gradvis konjunkturnormalisering frem mod 2035. Fremskrivningen bygger på den vedtagne politik og politiske aftaler, hvor der er et flertal i Folketinget bag. Det indebærer blandt andet, at der indarbejdes de vedtagne udgiftslofter for de offentlige udgifter samt stigningen i folkepensionsalderen i 2030 og 2035. Beløbsgrænser i skattesystemet og satserne for overførsler følger de vedtagne reguleringsprincipper.

Ud over vedtagen politik og politiske aftaler bygger det makroøkonomiske forløb på en række forudsætninger. Det gælder eksempelvis udlandsvækst, strukturel beskæftigelse og renteniveauer. Disse forudsætninger beskrives herunder:

Centrale forudsætninger:

- Sammenvejet BNP-vækst i de primære aftagerlande for dansk eksport følger på mellemlang sigt den strukturelle vækst baseret på OECD's skøn fra september 2025 i *Economic Outlook 117*. Dette indebærer en vækst på 1,7 pct. i gennemsnit i perioden 2028-35.
- Olieprisen forudsættes at stige fra et årsniveau på 78 dollar pr. tønde i 2027 til 102 dollar pr. tønde i 2035 i tråd med den seneste prognose fra Det Internationale Energiagentur (scenariet: "Stated Policies") fra november 2025, jf. IEA (2025).
- Den tiårige danske statsobligationsrente forudsættes at falde fra 3,0 pct. i 2027 til 2,6 pct. i 2035, mens den 30-årige realkreditrente er omtrent uændret på 4,3 pct. fra 2027 til 2035.
- Strukturel beskæftigelse forudsættes at falde ca. 10.000 personer fra 2027 til 2035.
- Strukturelt BNP forudsættes at stige ca. 1 pct. årligt i perioden fra 2027 til 2035 drevet af en tilsvarende årlig vækst i den strukturelle timeproduktivitet på ca. 1 pct.
- Det offentlige forbrug følger de vedtagne udgiftslofter for 2026-29 og er derved lavere end det, den tidligere regering lagde op til i *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden*. Fra 2030 er det beregningsteknisk lagt til grund, at væksten i det offentlige forbrug følger et demografi- og velstandsforløb.
- Reguleringen af overførselsindkomster og skatter følger den gældende lovgivning. Det indebærer, at overførselsmodtagerne løbende øger indbetalinger til obligatorisk pension til 3,3 pct. af ydelsen frem til 2030, hvorefter indbetalingsprocenten er konstant.
- De offentlige investeringer forudsættes fra 2028 at udgøre en konstant andel af BNP svarende til et gennemsnit af de offentlige investeringer i pct. af BNP for perioden 2011-25.
- *Aftale om ramme til nedsættelse af moms på fødevarer eller frugt og grønt* fra januar 2026 er ikke indarbejdet i skøn for momsprovenuer eller offentlige udgifter. Det skyldes, at aftalen prioriterer 6 mia. kr. i det finanspolitiske råderum til en fremtidig nedsættelse af momsen, men hverken momsnedsættelsen eller finansieringen ved lavere udgiftslofter er vedtaget ved lov.

BEFOLKNING OG ARBEJDSMARKED

Strukturel beskæftigelse stiger med ca. 8.000 personer i perioden 2025-35

Den strukturelle beskæftigelse antages for årene 2026-35 at følge udviklingen i den socioøkonomiske fremskrivning fra DREAM, som bygger på forudsætningerne i Danmarks Statistiks officielle befolkningsfremskrivning. Samlet fremskrives en strukturel beskæftigelse, som stiger med ca. 18.000 personer fra 2025 til 2027, og efterfølgende falder med ca. 10.000 personer frem mod 2035, jf. figur II.14.

FIGUR II.14 STRUKTUREL BESKÆFTIGELSE

Den strukturelle beskæftigelse skønnes at være steget med ca. 375.000 personer de seneste ti år. Mod 2035 ventes i nærværende fremskrivning en omtrent uændret strukturel beskæftigelse, mens Finansministeriet skønner en afdæmpet stigning.

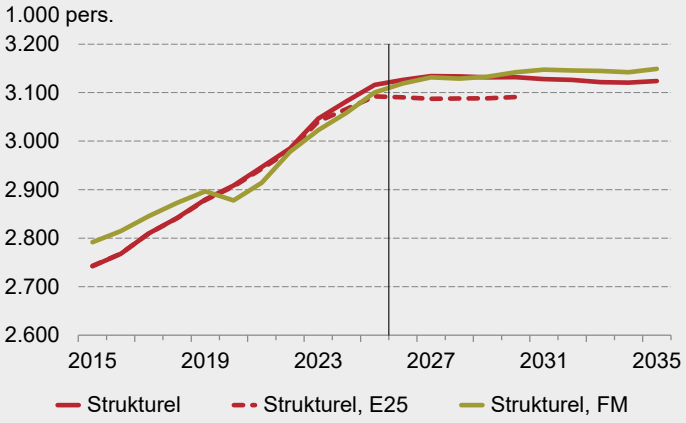

Anm.: "Strukturel" viser den strukturelle beskæftigelse i nærværende fremskrivning, mens "Strukturel, E25" viser den strukturelle beskæftigelse fra *Dansk økonomi, efterår 2025*. "Strukturel, FM" viser Finansministeriets seneste strukturelle beskæftigelse fra *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden*.

Kilde: *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden*, Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger.

Opjustering på ca. 40.000 personer i 2030 i forhold til efterårets fremskrivning

Samlet set er den strukturelle beskæftigelse opjusteret med ca. 40.000 personer i 2030 i forhold til *Dansk Økonomi, efterår 2025*. En del af opjusteringen i perioden 2027-35 skyldes en ændring i fremskrivningen af ukrainske statsborgere i Danmark, som har ophold efter *Lov om midlertidig opholdstilladelse for personer, der er fordrevet fra Ukraine*

(særloven). Det er i nærværende fremskrivning lagt til grund, at disse personers udvandringssandsynlighed svarer til andre ikke-vestlige indvandrere med ophold til erhverv, uafhængigt af, om særloven udløber eller forlænges. Dette står i kontrast til de seneste års fremskrivninger fra såvel De Økonomiske Råds formandskab som Finansministeriet, hvori det har været lagt til grund, at alle ukrainske statsborgere med ophold efter særloven udvandrer med det samme, når særloven udløber (aktuelt marts 2027). Den ændrede forudsætning medfører isoleret set en stigning i den strukturelle beskæftigelse i nærværende fremskrivning på omkring 15.000 personer i 2035.

Stigende befolkning, men omtrent uændret beskæftigelse

I befolkningsfremskrivningen fra Danmarks Statistik ventes en samlet stigning på ca. 140.000 personer fra 2025 til 2035, jf. figur II.15. Befolkningsstigningen afspejler en stigning i antallet af personer over 67 år, mens antallet af personer mellem 15 og 66 år falder. Beskæftigelsen er i samme periode omtrent uændret, hvilket afspejler en stigning i beskæftigelsen for personer over 67 år, mens beskæftigelsen for personer mellem 15 og 66 år falder tilsvarende. Den stigende beskæftigelse for personer over 67 år skyldes blandt andet en stigning i folkepensionsalderen fra 67 år i 2025 til 69 år i 2035.

Beskæftigelsesstigning for indvandrere, men fald for personer med dansk herkomst

Opdelt på herkomst skønnes en faldende beskæftigelse for personer med dansk herkomst, mens beskæftigelsen er stigende for indvandrere og efterkommere frem mod 2035. Beskæftigelsesstigningen for indvandrere og efterkommere dækker primært over en stigende beskæftigelse for vestlige indvandrere og efterkommere, mens beskæftigelsen er omtrent uændret for ikke-vestlige indvandrere og efterkommere. Beskæftigelsesstigningen for indvandrere skal ses i lyset af en længere periode med en stor stigning i beskæftigelsen for udenlandske statsborgere fra både vestlige og ikke-vestlige lande, jf. afsnit II.2. Frem mod 2035 ventes en mindre beskæftigelsesstigning fra personer med udenlandsk herkomst end i de foregående år.

Finansministeriets strukturelle beskæftigelse er 25.000 personer højere i 2035

I modsætning til nærværende fremskrivning, antager Finansministeriet i *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden*, at den strukturelle beskæftigelse stiger afdæmpet i hele perioden 2025-35, jf. figur II.14 ovenfor. I Finansministeriets fremskrivning stiger den strukturelle beskæftigelse med ca. 31.000 personer i perioden 2025-27, mens den efterfølgende stiger med yderligere 17.000 personer i perioden 2028-35. Den strukturelle beskæftigelse er derfor i Finansministeriets fremskrivning ca. 25.000 personer højere i 2035 end i nærværende fremskrivning.

FIGUR II.15 BEFOLKNINGS- OG BESKÆFTIGELSESÆNDRING MOD 2035

Befolkningsfremskrivningen indebærer en stigende befolkning frem mod 2035. Det skyldes primært flere personer over 67 år samt flere indvandrere og efterkommere. Den strukturelle beskæftigelse ventes derimod at være omtrent konstant.

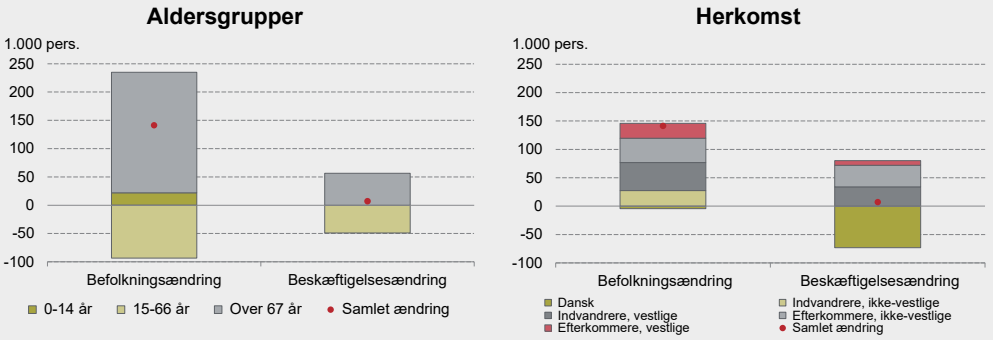

Anm.: Figuren viser ændringen i befolkningen og den strukturelle beskæftigelse fra 2025 til 2035 i fremskrivningen opdelt på aldersgrupper (figuren til venstre) og herkomst (figuren til højre). Den samlede befolkningsændring i perioden 2025-35 er lidt mere end 140.000 personer, mens ændringen i beskæftigelsen i samme periode er ca. 8.000 personer.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af befolkningsfremskrivningen samt den socioøkonomiske fremskrivning fra DREAM.

OFFENTLIG SALDO OG GÆLD MOD 2035

Store overskud på saldoen i den første halvdel af 2020'erne …

Der var store overskud på den offentlige saldo i den første halvdel af 2020'erne på trods af midlertidige udgifter relateret til coronapandemien, kompensationsordninger afledt af højere energipriser samt oprustning og militærstøtte til Ukraine. Overskuddene skal ses i lyset af, at udviklingen i dansk økonomi har været bedre end ventet. Dette kommer f.eks. til udtryk ved, at skønnene for den strukturelle saldo gradvist er blevet opjusteret i de senere år, blandt andet på baggrund af gradvise opjusteringer af den strukturelle beskæftigelse. Den strukturelle saldo skønnes således nu til 2,9 pct. af BNP i 2024 og 2,2 pct. af BNP i 2025, jf. venstre del af figur II.16.

… giver nu mulighed for finanspolitiske lempelser

Det er på baggrund af disse markante overskud, at det er muligt at finansiere øgede forsvarsudgifter gennem finanspolitiske lempelser. Den strukturelle saldo skønnes således til 0,1 pct. af BNP i 2026. Uden dette stærke udgangspunkt for de offentlige finanser ville de store stigninger i forsvarsudgifterne fra 1,1-1,4 pct. af BNP i årene før 2022 til

3,4 pct. af BNP i 2026 have medført et behov for finanspolitiske stramninger på andre områder eller øget gældstagning.

FIGUR II.16 OFFENTLIGE SALDO OG NETTOFORMUE MOD 2035

Offentlige overskud vendes til moderate underskud mod 2035, og nettoformuen ventes at falde moderat.

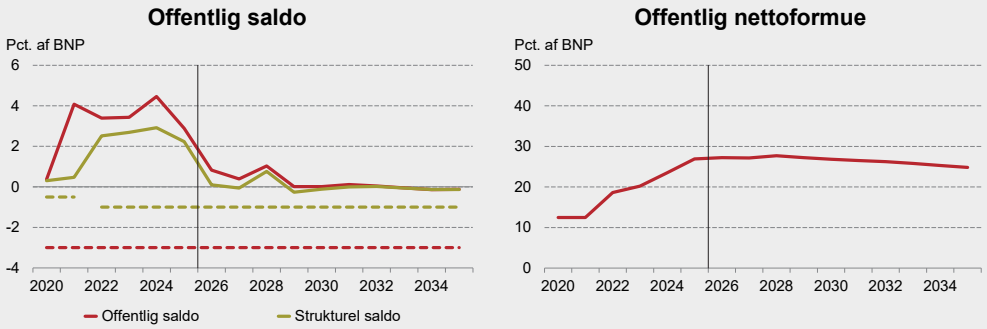

Anm.: I figuren til venstre angiver den stiplede røde linje stabilitets- og vækstpagtens underskudsgrænse for den offentlige saldo, mens den stiplede grønne linje angiver budgetlovens underskudsgrænse for den strukturelle saldo. Den lodrette streg i begge figurer markerer overgang til prognose.

Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger.

Overskud vendes til underskud mod 2035 pga. politik og demografi

Den offentlige saldo ventes svækket fra 2,9 pct. af BNP i 2025 til 0,8 pct. af BNP i 2026, jf. venstre del af figur II.16. Mod 2035 svækkes saldoen yderligere til et underskud på 0,1 pct. af BNP i 2035. Svækkelsen af den offentlige saldo fra 2026 til 2035 skyldes til dels en lempelse af finanspolitikken fra 2026 til 2029 med de vedtagne udgiftsloft-er. Dertil kommer en demografisk betinget svækkelse af saldoen mod 2035. Som nævnt ovenfor stiger befolkningen med 140.000 personer fra 2025 til 2035, hvilket øger de offentlige udgifter, mens beskæftigelsen i samme periode kun ventes at stige svagt.

Svagt faldende nettoformue mod 2035

De kommende års moderate overskud på den offentlige saldo modvirkes af moderate underskud i årene efter 2028. Dette giver en svagt faldende offentlig nettoformue, jf. højre del af figur II.16. ØMU-gælden ventes at stige til 35,5 pct. af BNP i 2035 og holder dermed stor afstand til grænsen på 60 pct. af BNP fastsat i stabilitets- og vækstpagten.

ÆNDRING I SKØN FOR STRUKTUREL SALDO MOD 2030

Strukturel saldo opjusteret i 2025 og uændret i 2026

Skønnet for den strukturelle saldo i 2025 er opjusteret i forhold til *Dansk Økonomi, efterår 2025*. Det skal ses i lyset af, at det offentlige forbrug blev lavere end ventet i 2025, og at den strukturelle beskæftigelse er opjusteret. I 2026 er skønnet for den strukturelle saldo omtrent uændret til trods for opjusteringen af den strukturelle beskæftigelse. Det skyldes, at metoden bag det strukturelle niveau for registreringsafgiften er ændret, så det følger Finansministeriets tilgang. Denne indebærer et hurtigere fald i salget af biler med forbrændingsmotorer end lagt til grund i *Dansk Økonomi, efterår 2025.*

Strukturel saldo styrket med 0,8 pct. af BNP i 2030

Set i forhold til skønnet i *Dansk Økonomi, efterår 2025* er den strukturelle saldo i 2030 opjusteret med 0,8 pct. af BNP, jf. tabel II.5. Opjusteringen skyldes hovedsageligt en opjustering af den strukturelle beskæftigelse, men ændrede forudsætninger om finanspolitikken forbedrer også saldoen. Årsagerne uddybes nedenfor.

Saldoen i 2030 forbedres med 0,6 pct. af BNP pga. ændrede skøn …

Ændrede skøn forbedrer den strukturelle saldo med 0,6 pct. af BNP i 2030 og forklarer dermed hovedparten af opjusteringen. Heraf giver opjusteringen af den strukturelle beskæftigelse i 2030 med ca. 40.000 personer i forhold til *Dansk Økonomi, efterår 2025* en forbedring af den strukturelle saldo på godt 0,3 pct. af BNP, mens 0,1 pct. af BNP skal ses i lyset af de ændrede forudsætninger om ukrainere med opholdstilladelse i henhold til særloven, jf. tabel II.5.

… og en stramning af den vedtagne finanspolitik på 0,2 pct. af BNP

Den resterende del af opjusteringen af den strukturelle saldo i 2030 skyldes en nedjustering af det offentlige forbrug i 2029.[9] Det statslige delloft for driftsudgifter i 2029 blev nedjusteret i forbindelse med vedtagelsen af finansloven for 2026. Det lavere udgiftsloft finansierer nye tiltag, hvoraf to ikke er indarbejdet i denne fremskrivning. Det første udeladte tiltag er forhøjelsen af beskæftigelsesfradraget for seniorer, som ikke blev vedtaget før folketingsvalget. Efter valget er der ikke længere flertal bag den aftalte forhøjelse af fradraget, hvorfor det ikke medtages i vurderingen af de offentlige finanser. Det andet tiltag, som ikke er indarbejdet, finansierer øgede offentlige investeringer på forsvarsområdet. Niveauet for de offentlige investeringer i 2029 fastsættes dog først i forbindelse med finansloven for 2029. Investeringerne i denne fremskrivning følger derfor et neutralt forløb, der ikke påvirkes af ændringen i det statslige delloft for driftsudgifter. Samlet medfører

9) 2029 er sidste år med udgiftslofter. Det er dermed udgangspunktet for fremskrivningen af det offentlige forbrug i de efterfølgende år, hvor udviklingen forudsættes at følge væksten i det velstandskorrigerede demografiske træk. En nedjustering af det offentlige forbrug i 2029 påvirker derfor også niveauet for det offentlige forbrug de følgende år.

disse to forhold derfor en beregningsteknisk stramning af finanspolitikken på 0,2 pct. af BNP i 2030, der kommer til udtryk ved en nedjustering af det offentlige forbrug, jf. tabel II.5.

TABEL II.5 ÆNDRINGER I STRUKTUREL SALDO SIDEN EFTERÅRET

Opjustering af skøn for strukturel saldo skal særligt ses i lyset af en højere strukturel beskæftigelse.

	2025	2026	2030
		Pct. af BNP	
Dansk Økonomi, forår 2026	2,2	0,1	-0,2
Dansk Økonomi, efterår 2025	1,6	0,0	-1,0
Forskel	**0,6**	**0,1**	**0,8**
Bidrag til forskel			
Ændrede skøn	**0,3**	**0,1**	**0,6**
Strukturel beskæftigelse	0,4	0,5	0,3
Antagelse om særlov			0,1
Registreringsafgift[a)]	-0,4	-0,4	0,0
Øvrige forhold	0,4	-0,1	0,1
Finanspolitik	**0,3**	**0,0**	**0,2**
Offentligt forbrug	0,2	0,1	0,2
Offentlige investeringer	0,1	0,0	0,0
Chokolade- og kaffeafgifter[b)]		0,0	0,1
Udskydelse af registreringsafgift		0,0	-0,1
Fødevarecheck		-0,1	

a) I denne fremskrivning er metoden til beregning af det strukturelle niveau for registreringsafgiften ændret, så Finansministeriets metode følges. Finansministeriets metode indebærer et hurtigere fald i salget af biler med forbrændingsmotorer end lagt til grund i *Dansk Økonomi, efterår 2025*.

b) Afskaffelsen af afgifter på chokolade og kaffe var en del af den tidligere regerings finanslovsforslag for 2026, der lå til grund for *Dansk Økonomi, efterår* 2025 samt *Aftale om finansloven for 2026* fra oktober 2025. Tiltaget blev ikke vedtaget i Folketinget før udskrivelsen af folketingsvalget, og der er efter valget ikke længere flertal bag aftalen. Derfor indregnes afskaffelsen af afgifterne ikke i denne fremskrivning, hvilket forbedrer den strukturelle saldo i forhold til *Dansk Økonomi, efterår 2025*.

Kilde: *Dansk Økonomi, efterår 2025* og egne beregninger.

RÅDERUM MOD 2030 OG 2035

Saldomål om underskud på 0,5 pct. af BNP i 2030 og 0,6 pct. af BNP i 2035

Råderummet er et centralt finanspolitisk begreb, der betegner, hvor mange midler der er til rådighed til nye finanspolitiske tiltag frem mod et mellemfristet slutår. Det beregnes som forskellen mellem et mellemfristet saldomål og den saldo, der ville opstå i en situation med nulvækst i det offentlige forbrug, jf. boks II.4. Råderummet viser derved den højest mulige vækst i det offentlige forbrug frem til slutåret. Hidtil har der været en mellemfristet saldomålsætning om et underskud på 0,5 pct. af BNP i 2030. Med offentliggørelsen af *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden* i februar 2026 introducerede den tidligere regering et yderligere mellemfristet saldomål om et strukturelt underskud på 0,6 pct. af BNP i 2035.

I afsnittet beregnes råderummet til 2030 og til 2035

I *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden* blev råderummet beregnet frem mod henholdsvis 2030 og 2035. Råderummet viser den højest mulige vækst i det offentlige forbrug frem til slutåret, altså først for perioden 2026-30 givet saldomålsætningen på -0,5 pct. af BNP i 2030. Derefter beregnes råderummet, så det viser den højest mulige vækst i det offentlige forbrug fra 2026 til 2035 givet saldomålsætningen på -0,6 pct. af BNP i 2035. I dette afsnit præsenteres formandskabets vurdering af råderummet med de to forskellige slutår.

Råderum kan finansiere oprustning samt demografi- og velstandstræk …

Råderummet opgøres i nærværende fremskrivning til 90 mia. kr. frem til 2035 og 61 mia. kr. til 2030.[10] Råderummet skal blandt andet dække aftalte politiske prioriteter, herunder øgede forsvarsudgifter og en vækst i det offentlige forbrug, hvis der er politisk ønske om, at det offentlige forbrug eksempelvis skal følge demografi- og velstandstrækket. Fra 2026 til 2035 er der kun behov for en begrænset forøgelse af forsvarsudgifterne på 4 mia. kr. Det skyldes, at forsvarsudgifterne allerede er planlagt til at udgøre lige under 3,4 pct. af BNP i 2026, og den aktuelle politiske målsætning er at hæve forsvarsudgifterne til 3,5 pct. af BNP. Det skønnes, at demografi- og velstandstrækket på det offentlige forbrug i perioden udgør 45 mia. kr., jf. figur II.17.

10) Det råderum, der præsenteres i det følgende, er baseret på Finansministeriets politikforløb, der på visse områder afviger for det forløb, der er indarbejdet i nærværende fremskrivning.

… og yderligere 41 mia. kr. til andre tiltag

Hvis det politisk ønskes, at det offentlige forbrug skal følge demografi- og velstandstrækket, samt de højere forsvarsudgifter, vil der fortsat være 41 mia. kr. tilbage. I råderummet mod 2035 til andre politiske prioriteringer som eksempelvis skattelettelser eller forbedret offentlig service på prioriterede områder. Hovedparten af råderummet opstår frem mod 2030, hvor beregningen af råderummet forudsætter, at den strukturelle saldo bliver svækket fra et overskud på 0,1 pct. af BNP til et underskud på 0,5 pct. af BNP, mens der kun er en begrænset stigning i råderummet fra 2030 til 2035. Der er altså mulighed for en større lempelse i perioden 2026-30 set i forhold til perioden efter 2030.

FIGUR II.17 MULIG ANVENDELSE AF RÅDERUM MOD 2035

Frem mod 2035 kan råderum finansiere forsvarsudgifter på 3,5 pct. af BNP og demografi og velstandstræk på offentligt forbrug samt andre tiltag.

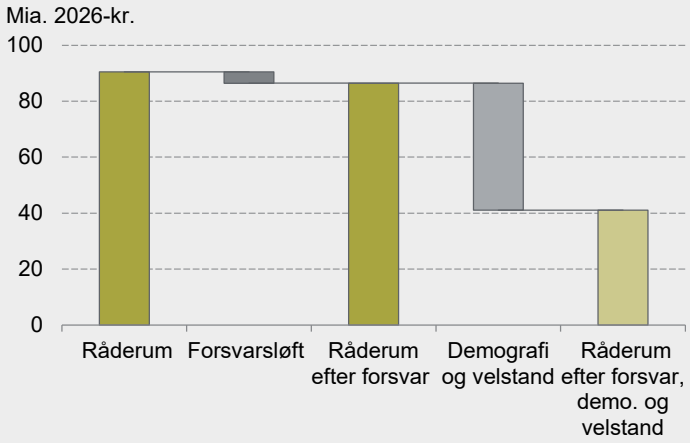

Kilde: Egne beregninger.

BOKS II.4 OPGØRELSE AF RÅDERUMMET I 2030 OG 2035

Råderummet opgøres af Finansministeriet. Råderummet beregnes som afstanden mellem den mellemfristede målsætning for saldoen og den saldo, der vil opstå i en hypotetisk situation, hvor der er nulvækst i det offentlige forbrug fra den gældende finanslov (eller i efteråret forslaget til finanslov for det efterfølgende år). Indkomstoverførslerne fremskrives med afsæt i gældende lovgivning, mens de øvrige offentlige udgifter følger et beregningsteknisk forløb. De offentlige indtægter vil løbende stige frem mod det mellemfristede år, da der er produktivitetsvækst i økonomien, hvilket øger skatteindtægterne som følge af en højere lønsum, mens afgifter og moms stiger som følge af vækst i det private forbrug.

Nulvækst i det offentlige forbrug indebærer, at det offentlige forbrug reduceres som andel af BNP. I fravær af vækst i det offentlige forbrug vil der derfor opstå et offentligt overskud, jf. figur A. Dette overskud øges over tid, så det opgjorte råderum vil blive større, jo længere planlægningshorisonten er. Derfor er råderummet frem mod 2035 større end råderummet frem mod 2030, jf. figur B.

Råderummet afhænger desuden af saldomålsætningen. Den strukturelle saldo skønnes til 0,1 pct. af BNP i 2026. I *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden* er præsenteret en saldomålsætning om et underskud på 0,5 pct. af BNP i 2030 og 0,6 pct. i 2035. Målsætningen om et underskud på 0,5 pct. af BNP i 2030 giver derfor isoleret set mulighed for en lempelse på 0,6 pct. af BNP eller ca. 18 mia. kr. fra 2026 til 2030. Forskellen i saldomålsætningen mellem 2030 og 2035 øger isoleret set råderummet i 2035 med 0,1 pct. af BNP eller ca. 3 mia. kr. i forhold til en situation, hvor der havde været den samme saldomålsætning i begge år.

FIGUR A SALDO VED NULVÆKST

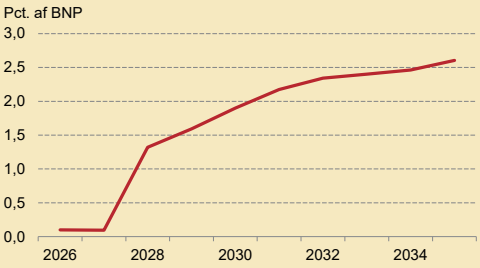

FIGUR B FINANSMINISTERIETS RÅDERUM

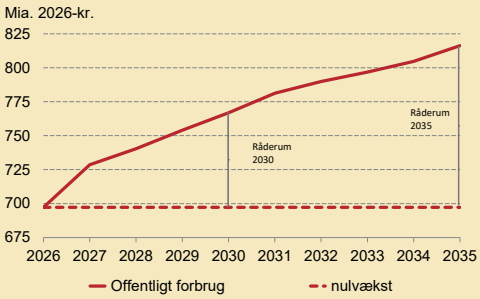

Anm.: Saldoen i figur A angiver den strukturelle saldo i nærværende fremskrivning, hvis der havde været nulvækst i det offentlige forbrug. Råderummet i figur B er råderummet opgjort af Finansministeriets råderum. "Offentligt forbrug" i figur B er Finansministeriets udvikling i det offentlige forbrug mod 2035 i 2026-priser.

Kilde: *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden* og egne beregninger.

FORSKELLE I RÅDERUM I FORHOLD TIL FINANSMINISTERIET

Råderum er 10 mia. kr. mindre end Finansministeriets i 2030 …

I *Dansk Økonomi, efterår 2025* var det opgjorte råderum mod 2030 over 30 mia. kr. mindre end Finansministeriets opgørelse, mens forskellen nu vurderes at være 10 mia. kr., jf. tabel II.6. Forskellen i det opgjorte råderum er mindre, blandt andet fordi Finansministeriet har reduceret vurderingen af provenuet fra aktieindkomstskatten i 2030, mens der er sket en opjustering af råderummet i nærværende fremskrivning blandt andet som følge af en højere vurdering af den strukturelle beskæftigelse i 2030.

… og 30 mia. kr. lavere i 2035

I nærværende fremskrivning vurderes råderummet frem mod 2035 som nævnt at være på 90 mia. kr., hvilket er 30 mia. kr. mindre end Finansministeriets vurdering af råderummet på 120 mia. kr. Forskellen illustrerer, at opgørelsen af råderummet er forbundet med betydelig usikkerhed, hvilket diskuteres nedenfor.

TABEL II.6 FORSKELLE I RÅDERUM MOD 2035

Råderummet skønnes 10 mia. kr. mindre i 2030 og 30 mia. kr. mindre i 2035 end Finansministeriets seneste opgørelse.

	2030	2035
	--- Mia. 2026-kr. ---	
Råderum opgjort af Finansministeriet	**71**	**120**
Forskel i politik	*19*	*18*
Råderum opgjort af DØRS	**61**	**90**
Forskel til Finansministeriet	**-10**	**-30**
Heraf		
Aktieindkomstskat	-7	-13
Strukturel beskæftigelse	-3	-8
Selskabsskat	-2	0
Andre forskelle	1	-8

Anm.: Forskel i politik dækker over, at reduktion af moms på fødevarer og fortsat stigning i pensionsindbetaling for overførselsmodtagere efter 2030 ikke er indarbejdet i nærværende fremskrivning. Herudover er der korrigeret for forskelle i de offentlige investeringer i de to fremskrivninger. Endeligt er det efter folketingsvalget uklart, om der er flertal for sænkelse af chokolade- og kaffeafgifterne, indførelse af nulmoms på bøger samt forhøjelse af beskæftigelsesfradraget for seniorer og forlængelse til 5 år.

Kilde: *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden* og egne beregninger.

Aktieindkomstskat er 13 mia. kr. lavere i 2035 blandt andet som følge af højere privat forbrug

Frem mod 2035 vurderer Finansministeriet, at provenuet fra aktieindkomstskat vil stige som andel af BNP, mens det i nærværende fremskrivning forudsættes, at provenuet vil være konstant på 1,7 pct. af BNP mod 2035, jf. figur II.18. Derved opstår en gradvist stigende forskel i vurderingen af provenuet fra aktieindkomstskat. Den stigende forskel skal blandt andet ses i lyset af, at det private forbrug i nærværende fremskrivning udgør en højere andel af BNP, end det er tilfældet i Finansministeriets fremskrivning. Det vil reducere husholdningernes opsparing frem mod 2035 i nærværende fremskrivning. Derved bliver der også en mindre aktieformue og en lavere indtægt fra aktieindkomstskat. Modsat giver det højere forbrug anledning til højere indtægter fra moms og afgifter.

FIGUR II.18 PRIVAT FORBRUG OG AKTIEINDKOMSTSKAT

Det private forbrug vurderes at udgøre en større andel af BNP i nærværende fremskrivning end i Finansministeriets fremskrivning. Det medfører en lavere opsparing, og derved reduceres indtægterne fra aktieindkomstskat.

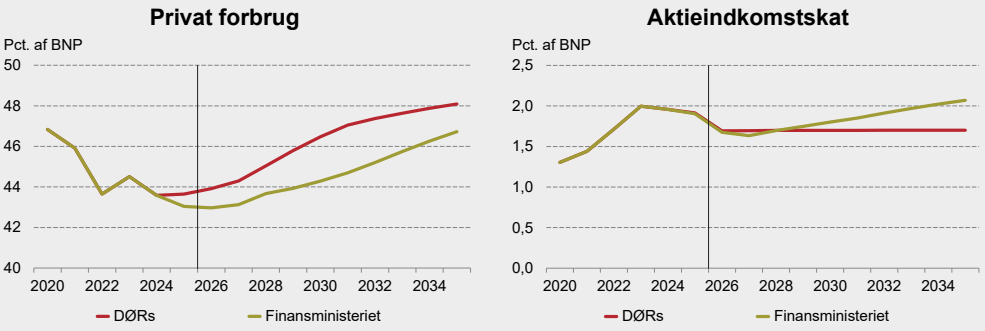

Kilde: *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden*, Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger.

Lavere beskæftigelse reducerer råderummet

I nærværende fremskrivning vurderes den strukturelle beskæftigelse at blive lavere i 2035, end det er tilfældet hos Finansministeriet, jf. ovenfor. Det reducerer råderummet, jf. tabel II.6.

Indtægter fra selskabsskatten er omtrent ens i 2035, men vejen dertil er forskellig

Finansministeriet skønner højere indtægter fra selskabsskat i 2030, mens indtægterne er omtrent ens i 2035. I nærværende fremskrivning forudsættes et lidt lavere niveau for den strukturelle indtægt fra selskabsskat i 2026 end i Finansministeriets fremskrivning. I nærværende fremskrivning er det forudsat, at danskejede, udenlandsk producerede varer (M&P) udgør en stort set konstant andel af økonomien fra 2025

og frem. Det resulterer i, at den strukturelle indtægt fra selskabsskat udgør en omtrent uændret andel af BNP fra 2025 til 2035, efter den har været stigende i perioden frem til 2025, jf. figur II.19. Finansministeriet lægger i deres fremskrivning til grund, at den nuværende høje mark-up i den private selskabssektor reduceres til et niveau mellem niveauet i 2022 og 2024 på sigt, hvilket skyldes en forudsætning om, at det høje niveau for selskabsskatter knyttet til M&P aktiviteter gradvist reduceres, jf. Finansministeriet (2025). Det resulterer i et gradvist fald i selskabsskatterne i Finansministeriets fremskrivning mod 2035.

FIGUR II.19 STRUKTURELLE INDTÆGTER FRA SELSKABSSKAT

Der er mindre forskelle i udviklingen for selskabsskatteindtægterne fra 2025 til 2035.

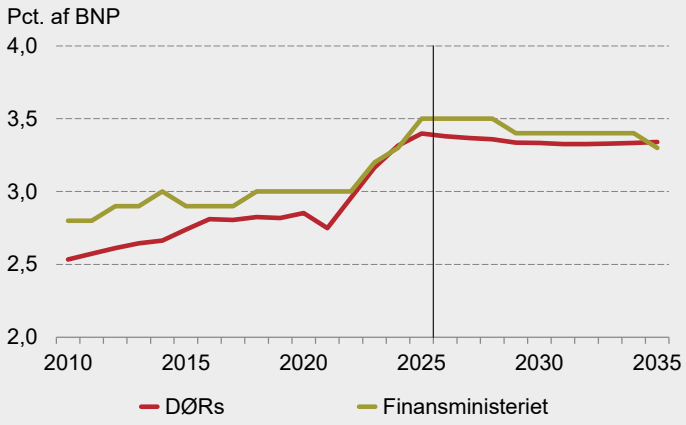

Kilde: *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden* og egne beregninger.

Små forskelle på øvrige poster dækker over betydelige bruttoforskelle

"Andre forskelle" i tabel II.6 dækker over alle øvrige forskelle i fremskrivningerne, der samlet set giver anledning til mindre samlede forskelle, men dækker over store bruttoforskelle. Det gælder særligt for de faktiske offentlige indtægter fra moms og afgifter, som vurderes at give et større provenu i nærværende fremskrivning, end det skønnes af Finansministeriets fremskrivning, jf. *Baggrundsnotat: Offentlige finanser*. Det modvirkes af, at Finansministeriet vurderer de faktiske indtægter fra personskat er højere ned i nærværende fremskrivning. Det skyldes blandt andet forskelle i vurderingen af lønudviklingen. Det er

imidlertid ikke muligt at beregne effekten på den strukturelle saldo i 2030 og 2035 af disse forhold.[11]

Forskel i vurdering af råderum understreger usikkerheden

Når der er en væsentlig forskel på opgørelsen af råderummet i nærværende fremskrivning og i Finansministeriets fremskrivning, illustrerer det, at der er en stor grad af usikkerhed knyttet til opgørelsen af råderummet. Den faktiske usikkerhed på størrelsen af råderummet kan ikke opgøres og må nødvendigvis være større end forskellen på det opgjorte råderum i de to opgørelser, da der i begge fremskrivninger er usikkerhed i begge retninger, når råderummet beregnes.

Særligt usikkerhed, når økonomiens strukturer ændres

Fremskrivninger af økonomien baserer sig på historiske erfaringer om økonomiens sammenhænge. Det er derfor særligt vanskeligt at forudsige udviklingen på områder, hvor økonomiens strukturer ændrer sig hastigt.

Svært at adskille strukturelle og midlertidige stigninger i aktieindkomstskatten

Aktieindkomstskatterne er eksempelvis steget fra i gennemsnit at udgøre 0,9 pct. af BNP i perioden 2012-15 til at udgøre 1,9 pct. af BNP i gennemsnit de seneste fire år fra 2022 til 2025. En del af stigningen skyldes, at aktieformuerne hos husholdningerne er steget i perioden, men det skyldes også, at afkastet i de mellemliggende ti år har været højere end det, der forudsættes om det langsigtede afkast i nærværende fremskrivning. I fremskrivningen skal det derfor vurderes, hvor meget af stigningen, der er strukturel, og hvor meget der afspejler midlertidigt høje afkast. Derfor kan indtægten fra aktieindkomstskatten både blive højere og lavere end skønnet i nærværende fremskrivning.

Kraftig stigning i beskæftigelsen

Den strukturelle beskæftigelse vurderes at være steget kraftigt i de seneste ti år, og skønnet for den strukturelle beskæftigelse er løbende blevet opjusteret. Den strukturelle beskæftigelse i 2026 er eksempelvis opjusteret med ca. 150.000 personer siden *Dansk Økonomi, forår 2022*. En del af stigningen skyldes øget tilstrømning af udenlandsk arbejdskraft, hvor det er usikkert, om de vil forblive i Danmark eller rejse ud igen senere. Hvis den udenlandske arbejdskraft udvandrer i større omfang, end det er forudsat i fremskrivningen af den strukturelle beskæftigelse, kan det medføre, at den strukturelle beskæftigelse vil blive nedjusteret på et senere tidspunkt. De kraftige opjusteringer af den strukturelle beskæftigelse har isoleret set forbedret den strukturelle saldo med i omegnen af 1¼ pct. af BNP. Det svarer til ca. 40 mia. kr. eller to tredjedele af det opgjorte råderum frem mod 2030 i nærværende fremskrivning.

11) Det skyldes blandt andet, at der er et positivt bidrag til disse skatter fra konjunkturerne. Dertil kommer, at de forskellige vurderinger af lønudviklingen også påvirker de offentlige udgifter blandt andet igennem satsreguleringen.

OFFENTLIGE FINANSER OG BUDGETLOVEN

De europæiske finanspolitiske regler overholdes

På baggrund af nærværende fremskrivning er der udsigt til, at de europæiske finanspolitiske regler overholdes. Den offentlige saldo skønnes i hele perioden frem til 2035 at holde en god afstand til underskudsgrænsen på 3 pct. af BNP. Samtidigt skønnes det, at ØMU-gælden også holder en bred sikkerhedsmargin til grænsen på 60 pct. af BNP.

Budgetlovens regler for den strukturelle saldo overholdes

Det skønnes, at den strukturelle saldo i indeværende år vil have et overskud på 0,1 pct. af BNP, så der er afstand til grænsen for det strukturelle underskud på 1 pct. af BNP. Samtidigt vurderes det, at de offentliggjorte mellemfristede målsætninger om et underskud på den strukturelle saldo på 0,5 pct. af BNP i 2030 og 0,6 pct. af BNP i 2035 vil blive overholdt med de anvendte forudsætninger.

Grundlæggende sunde offentlige finanser

Samlet overholdes de finanspolitiske regler, og de offentlige finanser vurderes at være sunde frem mod 2035 på trods af betydelige finanspolitiske lempelser og demografisk modvind.

II.4 INTERNATIONAL ØKONOMI OG FINANSIELLE MARKEDER

Krig i Mellemøsten skaber fornyet usikkerhed

International økonomi har de seneste år været præget af en række ekstraordinære omstændigheder, der også har præget den økonomiske udvikling. I begyndelsen af 2026 er der på ny opstået uro og usikkerhed om den internationale situation, da USA og Israel udførte en række luftangreb på Iran. Som modsvar har Iran blokeret for skibstrafikken i Hormuzstrædet, hvor ca. 20 pct. af verdens olieproduktion transporteres igennem, og udført adskillige luftangreb mod energiinfrastruktur i flere af landene i Mellemøsten.

Stigende energipriser dæmper vækstudsigter

Krigen i Mellemøsten har i de første måneder af 2026 ført til kraftigt stigende olie- og energipriser og givet uro på de finansielle markeder. Det reducerer de internationale vækstudsigter og øger inflationen. De finansielle markeder forventer imidlertid, at energipriserne vil falde i løbet af 2026 fra det nuværende høje niveau. Krigen bidrager dog til usikkerhed om de globale konjunkturer, og skulle situationen eskalere yderligere eller blive mere vedvarende, vil det internationale konjunkturbillede forværres med lavere økonomisk vækst og højere inflation til følge. Dette udgør en betydelig nedadrettet risiko for udsigterne for

international økonomi de kommende år, jf. risikoscenariet med forhøjede energipriser i afsnit II.2.

PROGNOSEN FOR INTERNATIONAL ØKONOMI

Udbudsbegrænsninger som følge af krig i Mellemøsten

International økonomi viste sig robust over for geopolitiske spændinger og handelshindringer i 2025, og der var en sammenvejet BNP-vækst på Danmarks største eksportmarkeder på ca. 1,8 pct. Krigen i Mellemøsten har reduceret udskibningen af olie gennem Hormuzstrædet til næsten nul, jf. figur II.20, og tilgængeligheden af andre råvarer, som eksempelvis naturgas, gødning og helium, er reduceret som følge af krigen. Udbudsbegrænsningerne er fortsat til stede primo maj, og det er forbundet med usikkerhed, hvor længe det vil fortsætte. Dette udgør en betragtelig usikkerhedsfaktor for den økonomiske udvikling de kommende år.

FIGUR II.20 ANTAL OLIETANKERE DER PASSERER HORMUZSTRÆDET

Antallet af olietankere, der passerer gennem Hormuzstrædet, er reduceret til næsten nul.

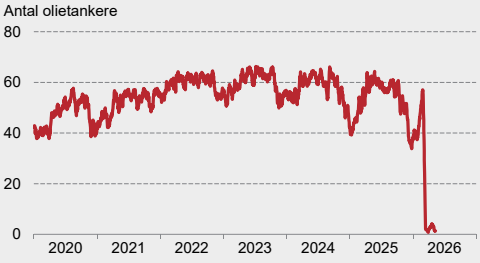

FIGUR II.21 VÆKSTUDSIGTER FOR DANMARKS STØRSTE EKSPORTMARKEDER

Der er udsigt til en stabil vækst på Danmarks eksportmarkeder trods stigende energipriser.

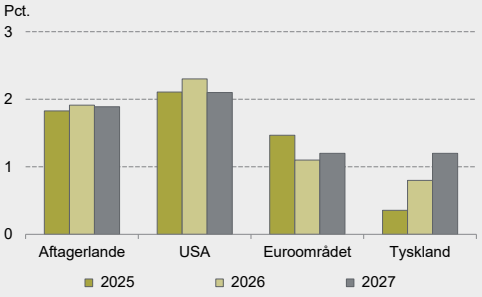

Anm.: Aftagerlande består af Tyskland, USA, Sverige, Norge, Holland, Kina, Storbritannien, Frankrig og Polen. Vækstudsigterne er baseret på IMF's prognose fra april 2026, med undtagelse af Norge, hvor vækstudsigterne er baseret på Statistisk Sentralbyrås prognose fra marts 2026. BNP-væksten i aftagerlandene er handelsvægtet. Data for antallet af olietankere der dagligt passerer gennem Hormuzstrædet er fra IMF's Portwatch og er udglattet med et 2 uges glidende gennemsnit. Seneste observation er d. 10. maj.

Kilde: IMF, Statistisk Sentralbyrå og egne beregninger.

Udsigt til fortsat BNP-vækst på eksportmarkeder i 2026-27

De højere energipriser og den fortsatte usikkerhed om gennemslaget af de amerikanske toldsatser bidrager til at dæmpe vækstudsigterne, men der skønnes i både 2026 og 2027 at være udsigt til en sammenvejet BNP-vækst på lidt under 2 pct. på Danmarks største eksportmarkeder, jf. figur II.21. BNP-væksten ventes dermed de kommende år at være omtrent på niveau med væksten i 2025. Vækstudsigterne for Danmarks største eksportmarkeder forventes derfor samlet set at yde et afdæmpet, men positivt bidrag til udviklingen i dansk eksport de kommende år, jf. afsnit II.2. Prognosen for international økonomi bygger på IMF's prognose fra april 2026, jf. IMF (2026a). Heri lægges til grund, at energiprisstigningerne vil være gradvist faldende i den resterende del af 2026 fra niveauet i primo maj.

Energiprisstigninger påvirker vækstudsigter negativt, …

Den fortsatte fremgang i international økonomi i 2026-27 skal ses i lyset af en række modsatrettede effekter. På den ene side forventes de højere energipriser at reducere vækstudsigterne. IMF forventer, at energiprisstigninger vil reducere væksten i højindkomstlande med ca. 0,2 pct.point i 2026, mens den globale inflation øges med ca. 0,5 pct.point, jf. IMF (2026a). I samme retning trækker, at effekterne af de højere amerikanske toldsatser forventes gradvist at påvirke aktiviteten i 2026-27. Dette diskuteres nærmere i afsnit II.6.

… men amerikansk toldnedsættelse, finanspolitik og investeringer holder væksten oppe

På den anden side bidrager en række andre forhold til at øge væksten. Det amerikanske toldniveau er reduceret i forhold til udgangspunktet i *Dansk Økonomi, efterår 2025*. Lempelig finanspolitik ventes at påvirke vækstudsigterne positivt i USA og Tyskland i 2026-27. Yderligere har BNP-væksten i slutningen af 2025 og de første måneder af 2026 været påvirket positivt af en høj vækst i amerikanske investeringer relateret til kunstig intelligens, jf. IMF (2026a), hvilket også har øget de globale vækstudsigter.

ENERGIPRISUDVIKLINGEN I 2026

Markant stigning i energipriser i 2026, …

I marts 2026 steg energipriserne markant som følge af krigen i Mellemøsten, jf. figur II.22. Særligt olieprisen er steget hurtigt, da olie fra mange olieproducerende lande i Mellemøsten har været forhindret i at nå verdensmarkedet som følge af lukningen af Hormuzstrædet. Ligeledes er de europæiske gaspriser steget, dog i et mindre omfang end olieprisen, og gaspriserne ligger fortsat betydeligt under niveauet fra energikrisen i 2022. Årsager til dette beskrives senere i afsnittet.

… men energipriser ventes at falde i løbet af 2026

Markedsforventningen primo maj er, at energipriserne vil falde i de resterende måneder af 2026, hvor særligt olieprisen ventes at falde til et lavere niveau, jf. figur II.22. Forventningen på de finansielle markeder

er dog, at olieprisen i de kommende år ikke falder til det samme niveau som før krigen. Det skal formentlig ses i lyset af, at en del af energiinfrastrukturen i Mellemøsten er blevet ramt, og det vil tage tid at genskabe kapaciteten. Derudover er der en væsentlig forsinkelse fra, at olie udskibes og fragtes med olietankere gennem Hormuzstrædet, til den er fremme ved leveringsdestinationer rundt om i verden.

FIGUR II.22 OLIE- OG GASPRIS

Både olie- og gasprisen er steget markant i begyndelsen af 2026 som følge af krigen i Mellemøsten.

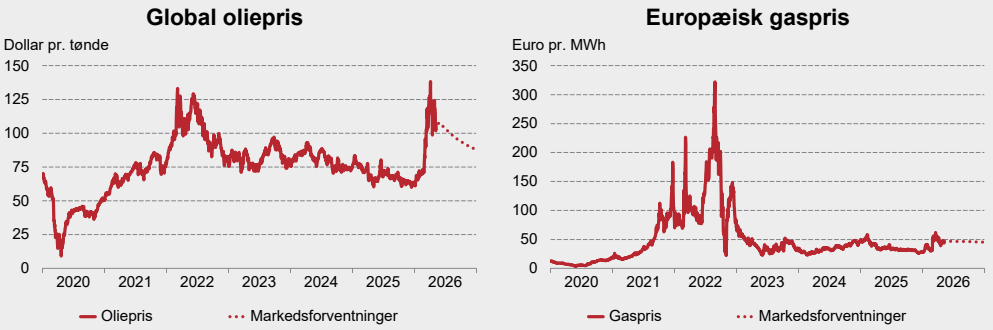

Anm.: Figuren viser de nominelle olie- og gaspriser opgjort i henholdsvis amerikanske dollar pr. tønde og euro pr. megawatttime. Prikkerne viser markedsforventningerne til priserne for resten af 2026. Markedsforventningerne er udledt ved futureskontrakter. Seneste observation er d. 11. maj 2026 i begge figurer.

Kilde: Macrobond, Energy Information Administration, Intercontinental Exchange og egne beregninger.

Øget olieudbud fra andre kilder

En række forhold har dæmpet gennemslaget af krigens udbudsbegrænsninger på energipriserne. Eksempelvis besluttede medlemslandene af Det Internationale Energiagentur (IEA) d. 11 marts 2026 løbende at frigive olie fra strategiske olielagre svarende til i alt 400 millioner tønder olie, hvilket ca. svarer til 20 dages olieeksport gennem Hormuzstrædet og 20 pct. af de samlede strategiske olielagre. Denne effekt vil midlertidigt dæmpe prisstigningerne, så længe der er olie på lager. Yderligere er sanktioner på iransk og russisk olieeksport lempet, hvilket også har øget olieudbuddet. Dertil har flere af landene i Mellemøsten anlagte olierørledninger, så der kan transporteres olie uden om Hormuzstrædet. Sidstnævnte forhold kan mere permanent øge udbuddet af olie og reducere afhængigheden af transport gennem Hormuzstrædet.

Højere gaspriser i Europa og Asien end i USA

Naturgaspriserne i Europa og Asien er steget som følge af udbudsforstyrrelserne i Mellemøsten, mens naturgaspriserne i USA har været næsten uforandrede. Naturgaspriser kan i perioder med udbudsforstyrrelser og høj volatilitet variere betragteligt på tværs af forskellige markeder. Det skyldes, at naturgas primært transporteres gennem anlagte gasrørledninger, hvilket gør det svært hurtigt at ændre udbuddet på et marked. Særligt landene i Asien er afhængige af import af flydende naturgas fra Mellemøsten, hvilket har været med til at øge gaspriserne i disse lande, jf. figur II.23.

FIGUR II.23 GASPRISER

Gaspriser kan variere betydeligt på tværs af regioner i perioder med høj volatilitet.

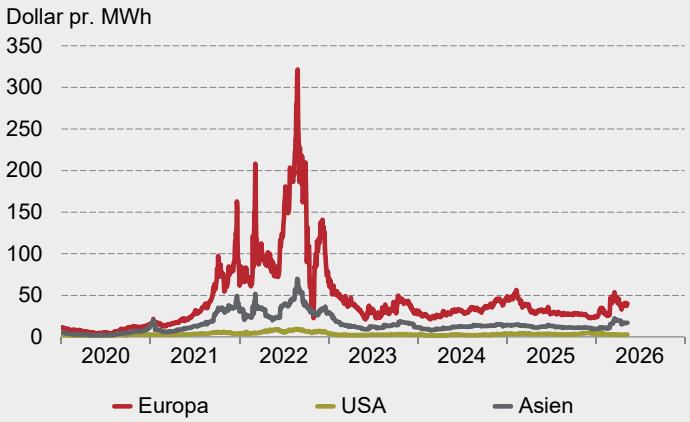

Anm.: Figuren viser naturgaspriser i Europa, USA og Asien opgjort i amerikanske dollar pr. megawatttime. Seneste observation er d. 11. maj 2026.

Kilde: Macrobond og egne beregninger.

Øget forbrug af flydende naturgas øger betydningen af globale energipriser

Det europæiske gasmarked påvirkes i høj grad af prisen på flydende naturgas. Det skyldes, at det globale naturgasmarked siden Ruslands invasion af Ukraine i 2022 er blevet mere integreret, og EU har i vidt omfang erstattet importen af russisk gas med flydende naturgas fra andre lande, jf. figur II.24.[12] Selvom en stor del af den europæiske import af flydende naturgas kommer fra USA, handles flydende naturgas

12) Stigningen i de europæiske gaspriser har indtil videre været mere afdæmpet end efter Ruslands invasion af Ukraine i 2022. Det skyldes, at Europa dengang importerede meget gas fra Rusland gennem allerede anlagte gasrørledninger, som ikke kunne erstattes på kort sigt.

i høj grad globalt. Dermed har globale naturgaspriser en større indflydelse på de europæiske gaspriser i dag end i 2022, hvor det i højere grad var europæiske forhold, der bestemte de europæiske gaspriser, og som derfor bidrog til de meget markante gasprisstigninger.

FIGUR II.24 EUROPÆISK GASIMPORT

Siden Ruslands invasion af Ukraine i 2022 er EU's import af gas fra Rusland reduceret markant. Den mindre import af russisk gas er til dels blevet erstattet af flydende naturgasimport fra USA, men også den samlede gasimport er reduceret.

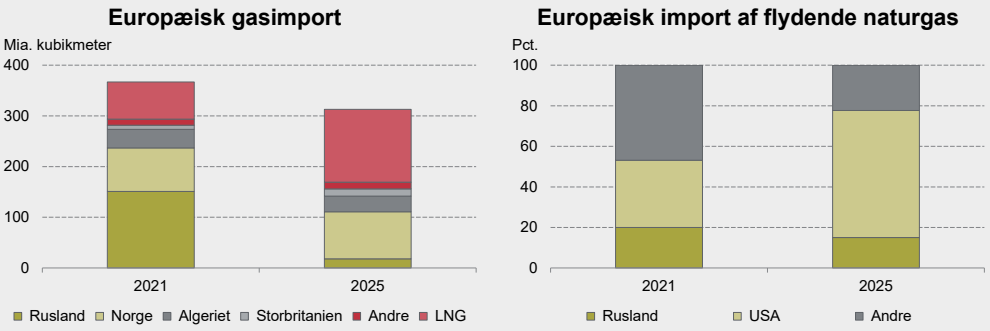

Anm.: Venstre figur viser bruttoimporten af naturgas i EU opdelt efter oprindelsesland i mia. kubikmeter. LNG angiver importen af Liquefied Natural Gas (flydende naturgas). Højre figur viser andelen af importeret flydende naturgas i EU efter oprindelsesland.

Kilde: Macrobond, Bruegel og egne beregninger.

STIGENDE ENERGIPRISERS PÅVIRKNING PÅ INTERNATIONALE VÆKSTUDSIGTER

Forskelligt gennemslag på tværs af lande

De højere energipriser påvirker de enkelte lande forskelligt. Det skyldes en række forhold. For det første står alle lande ikke over for de samme prisstigninger på energi. Naturgaspriserne i Europa og Asien er eksempelvis steget betydeligt mere end i USA, jf. figur II.23 tidligere i afsnittet. Det reducerer alt andet lige vækstudsigterne i Asien og Europa mest.

Bytteforholds-effekter …

For det andet påvirkes den økonomiske vækst af, om det enkelte land er nettoeksportør eller -importør af energi. For et land, der er nettoimportør af energi, vil stigende energipriser føre til en forværring af landets bytteforhold (forholdet mellem eksport- og importpriser) på import- og eksportmarkedet. En forværring af bytteforholdet svarer til et

realindkomstfald, hvorved både den samlede efterspørgsel og den økonomiske vækst reduceres. I prognosen fra IMF er væksten i højindkomstlande, der er nettoeksportører af energi, eksempelvis under ét omtrent uforandret siden IMF's seneste prognose fra før krigen, mens væksten for højindkomstlande, der er nettoimportører af energi, under ét er reduceret med ca. 0.2 pct.point, jf. IMF (2026a).

… reducerer vækst i Europa og Asien

Flere af landene i Europa og Asien er nettoimportører af energi og påvirkes dermed negativt af de højere energipriser, jf. figur II.25. I Europa importerer særligt Tyskland en stor andel af det samlede energiforbrug, hvor nettoimporten af energi er ca. 70 pct. Tyskland samt de andre europæiske lande udgør en stor andel af det samlede danske eksportmarked, og dermed vil vækstnedgangen i disse lande i højt omfang påvirke de danske vækstudsigter.

Valutakursændringer kan afbøde effekter fra stigende energipriser

Den negative påvirkning fra en forværring i bytteforholdet for lande, der er nettoimportører af energi, kan delvist blive modvirket af valutakursændringer. Det skyldes, at stigende energipriser vil øge efterspørgslen efter energieksportøres valuta, da udenlandske købere skal betale for den importerede energi i det eksporterende lands valuta. Da euroområdet er nettoimportør af energi, vil det alt andet lige betyde, at euroen, og dermed den danske krone grundet fastkurspolitikken, deprecierer overfor energieksportørers valuta. En depreciering af kronen vil øge Danmarks konkurrenceevne over for udlandet og øge den økonomiske aktivitet gennem øget eksport. Deprecieringen vil dog lede til en stigning i forbrugerprisstigningstakten, da importerede varer bliver dyrere.

Forskelle i energiintensitet i produktionen

For det tredje afhænger påvirkningen af den økonomiske vækst i det enkelte land også af, hvor energiintensiv produktionen er, ligesom det er væsentligt, hvilke energikilder der benyttes. Energiintensitet dækker over, hvor meget energi det kræver at opnå en given produktionsmængde. Hvor energiintensive enkelte landes økonomier er, afhænger i høj grad af produktionssammensætningen i det enkelte land, samt hvor effektivt energi udnyttes. De europæiske lande har i gennemsnit en forholdsvis lav energiintensitet i produktionen, jf. figur II.25, og det afbøder de negative effekter gennem de øvrige kanaler. Energiintensiteten i den amerikanske produktion er højere, men dog lavere end i en række af de asiatiske lande, som dermed må forventes at blive hårdest ramt ad denne kanal.

FIGUR II.25 ENERGIIMPORT OG ENERGIINTENSITET

Mange europæiske lande er nettoimportører af energi, mens USA omvendt er nettoeksportør. USA har derimod en høj energiintensitet i produktionen sammenlignet med de europæiske lande.

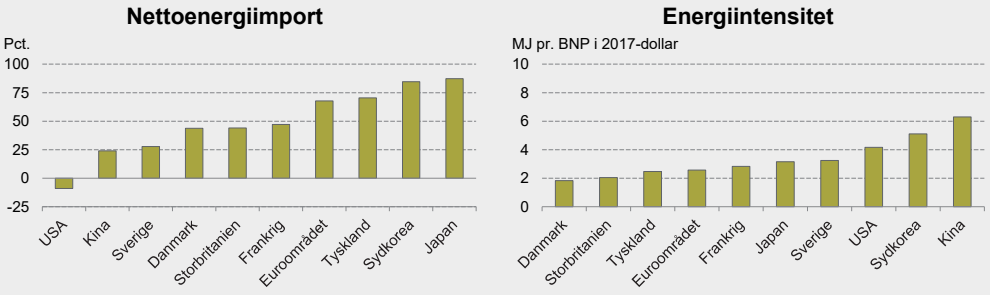

Anm.: Venstre figur viser nettoenergiimporten i pct. af det samlede energiforbrug i 2023 målt i tons olieækvivalenter, hvorved forskellige typer energi bliver sammenlignelige. Nettoenergiimporten er beregnet som energiforbruget fratrukket energiproduktionen. En positiv værdi indikerer dermed nettoenergiimport, mens en negativ værdi angiver en nettoenergieksport i pct. af energiforbruget. Højre figur viser energiintensiteten i produktionen i 2022 målt ved forbruget af energi målt i megajoule i forhold til den totale produktion målt i købekraftskorrigeret BNP i 2017-dollar. En lav værdi indikerer et lavt energiforbrug relativt til den økonomiske produktion.

Kilde: Macrobond og Verdensbanken.

Samlet påvirkes USA mindre negativt

Samlet ventes vækstudsigterne for amerikansk økonomi i mindst omfang at blive reduceret som følge af energiprisstigningerne, mens de asiatiske økonomier rammes hårdest. IMF vurderer, at væksten i USA kun påvirkes svagt negativt af de stigende energipriser, mens forbrugerprisstigningstakten forventes at stige, jf. IMF (2026a).

AMERIKANSK ØKONOMI

BNP-vækst i USA drevet af teknologiinvesteringer

Den amerikanske økonomi klarede sig bedre i 2025 end forventet i *Dansk Økonomi, efterår 2025*. Særligt teknologirelaterede investeringer, som eksempelvis investeringer i datacentre, har bidraget til at øge BNP-væksten mere end forventet. Bidraget fra investeringer i teknologi modvirkede de negative effekter fra nedlukningen af det føderale statsapparat i lidt over en måned i efteråret 2025, som førte til en markant reduktion i den offentlige efterspørgsel, jf. IMF (2026a).

Svag jobskabelse i USA

Beskæftigelsesfremgangen i USA var svag i løbet af 2025, og den svage udvikling er fortsat ind i de første måneder af 2026, jf. figur II.26.

Den amerikanske beskæftigelse har været omtrent konstant siden april 2025, mens arbejdsløsheden har været svagt stigende. Det er konsistent med, at antallet af ledige stillinger pr. ledig, som viser virksomhedernes efterspørgsel efter arbejdskraft i forhold til udbuddet af arbejdskraft, indikerer et aftagende pres på det amerikanske arbejdsmarked. En svagere udvikling i amerikansk økonomi vil påvirke vækstudsigterne i Danmark negativt ved at reducere eksportvæksten. De indførte toldsatser i 2025 har formodentlig bidraget til at dæmpe beskæftigelsesvæksten, jf. afsnit II.6.

FIGUR II.26 ARBEJDSMARKEDET I USA

Beskæftigelsen er over det seneste år stagneret i USA, og ledigheden samt ledige stillinger pr. ledig indikerer aftagende kapacitetspres på det amerikanske arbejdsmarked.

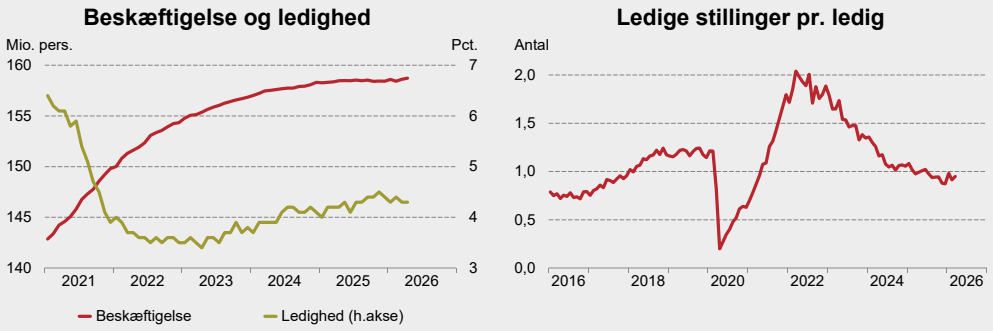

Anm.: Venstre figur viser den sæsonkorrigerede beskæftigelse og ledighed i USA. Seneste observation er april 2026. Højre figur viser antallet af ledige stillinger pr. ledig i USA. Seneste observation er marts 2026.
Kilde: Macrobond, U.S. Bureau of Labor Statistics og egne beregninger.

Finanspolitiske lempelser i USA i 2026-27

I de førstkommende år påvirkes BNP-væksten i USA positivt af finanspolitiske lempelser i form af blandt andet skattelettelser. En del af dette er relateret til, at den amerikanske højesteret i begyndelsen af 2026 afgjorde, at en væsentlig andel af de amerikanske toldsatser, der blev indført i løbet af 2025, var ulovlige, jf. afsnit II.6. Det har reduceret det effektive amerikanske toldniveau i 2026 sammenlignet med 2025. Forbliver det amerikanske toldniveau lavere i 2026 end niveauet i 2025, vil det bidrage til en mere lempelig finanspolitik, idet told er en skat på amerikanske importører, som lempes, hvis toldniveauet reduceres. Yderligere vil amerikanske importører, der har betalt ulovligt opkrævet told, være berettiget til at få tolden tilbagebetalt. Omfanget og

hastigheden, hvorved tolden tilbagebetales, er dog uvis, men udbetalingerne vil føre til en endnu mere lempelig finanspolitik.

Stigende energipriser reducerer den økonomiske vækst

Selvom USA i mindre grad end andre lande påvirkes negativt af de højere energipriser, bidrager udviklingen fortsat til at dæmpe vækstudsigterne i forhold til en situation uden højere energipriser, jf. IMF (2026a). De højere energipriser ventes at reducere de amerikanske husholdningers realindkomster, hvilket bidrager til at reducere væksten i det private forbrug, jf. OECD (2026). Virksomheder vil også blive negativt påvirket i form af øgede energiomkostninger i produktionen. Yderligere overstiger inflationen i USA fortsat inflationsmålsætningen på 2 pct., og stigende energipriser kan øge de pengepolitiske renter mere end aktuelt forventet, jf. diskussionen senere i afsnittet.

EUROPÆISK ØKONOMI

BNP-vækst i euroområdet reduceret af stigende energipriser

I euroområdet forventes BNP-væksten i 2026 at falde til ca. 1 pct., hvilket er ca. ½ pct.point lavere end i 2025, jf. figur II.21 tidligere i afsnittet. Stigende energipriser som følge af krigen i Mellemøsten er den primære årsag til, at væksten ventes at blive lavere i 2026 end i 2025, jf. IMF (2026a). Som beskrevet tidligere, hviler IMF's prognose på en forventning om, at energipriserne reduceres i løbet af 2026 fra det nuværende høje niveau, hvorved de højere priser primært påvirker udsigterne for 2026. I 2027 forventes væksten igen at stige til ca. 1¼ pct. i takt med, at de negative effekter fra energiprisstigningerne mindskes. Der er dog betragtelige nedadrettede risici knyttet til den økonomiske vækst i euroområdet som følge af den store afhængighed af importeret energi, jf. diskussionen tidligere i afsnittet. Det er særligt Tyskland, der forventes at være drivende for BNP-væksten i 2026-27 efter en årrække med lav vækst. BNP-væksten i Tyskland forventes at blive ca. ¾ pct. i 2026 og stige til ca. 1½ pct. i 2027. Udviklingen drives særligt af finanspolitiske lempelser i form af investeringer i forsvar og infrastruktur, mens energiprisstigninger påvirker væksten negativt.

Modstandsdygtigt arbejdsmarked

Arbejdsmarkedet i euroområdet har ligesom i Danmark de seneste år vist sig modstandsdygtigt over for de mange negative globale økonomiske stød. Ledigheden har stabiliseret sig på lidt over 6 pct. siden midten af 2024, og beskæftigelsen har været stigende i 2025, jf. venstre del af figur II.27. Siden udgangen af 2024 er beskæftigelsen steget med lidt under 1,3 mio. personer. Den stigende beskæftigelse dækker dog over en meget forskelligartet udvikling på tværs af lande. Særligt i Spanien er beskæftigelsen steget, og fremgangen her udgør omtrent halvdelen af den samlede beskæftigelsesfremgang i euroområdet siden udgangen af 2024, jf. højre del af figur II.27. Det skal ses i lyset af,

at den spanske beskæftigelse udgør ca. 13 pct. af den samlede beskæftigelse i euroområdet. Høj indvandring fra flere sydamerikanske lande har bidraget til beskæftigelsesfremgangen i Spanien. Den europæiske turismeindustri har desuden bidraget til beskæftigelsesfremgangen i en række sydeuropæiske lande som Spanien og Italien. Omvendt er beskæftigelsen i Tyskland faldet svagt i samme periode.

FIGUR II.27 ARBEJDSMARKEDET I EUROOMRÅDET

Ledigheden ligger stabilt i euroområdet, og beskæftigelsen har været stigende, særligt i flere sydeuropæiske lande.

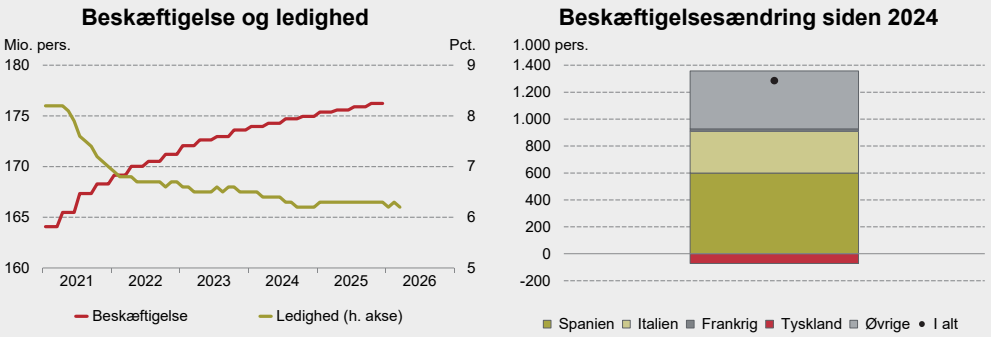

Anm.: Venstre figur viser den sæsonkorrigerede beskæftigelse og ledighed i euroområdet. Seneste observation er 4. kvartal 2025 for beskæftigelsen og marts 2026 for ledigheden. Euroområdet inkluderer de 20 hidtidige lande i euroområdet og Bulgarien, der indtrådte i euroområdet i begyndelsen af 2026. Højre figur viser beskæftigelsesændringen i euroområdet fra 4. kvartal 2024 til 4. kvartal 2025 fordelt på lande.

Kilde: Macrobond, Eurostat og egne beregninger.

INTERNATIONAL PRISUDVIKLING

Stigende inflation i euroområdet

I euroområdet har inflationen siden efteråret 2024 været stabil på omkring 2 pct. På det seneste har de stigende energipriser dog allerede ført til højere prisstigningstakter, og i april var inflationen 3 pct., jf. venstre del af figur II.28. De kortsigtede inflationsforventninger i euroområdet var allerede før energiprisstigningerne over målsætningen på 2 pct. og er steget betragteligt de seneste måneder, jf. højre del af figur II.28. Skulle inflationen fortsætte med at stige, kan forbrugernes inflationsforventninger være påvirket af erindringen om stigningen i inflation i 2021-22. Det kan indebære, at de hurtigere, end det var tilfældet i

2022, vil efterspørge kompensation i form af eksempelvis højere lønninger, hvis prisstigningerne tiltager, jf. også diskussionen i afsnit II.5.

Inflationen stadig over 2 pct. i USA

De stigende energipriser har ligeledes øget inflationen i USA. I USA var inflationen endnu ikke tilbage på den amerikanske centralbanks målsætning om en langsigtet gennemsnitlig inflation på 2 pct. før energiprisstigningerne, men har i stedet i gennemsnit været ca. ½ pct.point højere end målsætningen siden midten af 2024, jf. venstre del af figur II.28. Som følge af energiprisstigningerne steg inflationen i april til 3,8 pct. De indførte amerikanske toldsatser i 2025 har ligeledes bidraget til at øge inflationen på det seneste, jf. afsnit II.6. Den stigende inflation som følge af energiprisstigningerne kommer dermed på et tidspunkt, hvor inflationen i forvejen er over den mellemsigtede målsætning på 2 pct., og de kortsigtede inflationsforventninger er forhøjede. Det har bidraget til forventningen om en strammere pengepolitik, jf. diskussionen senere i afsnittet. Den højere amerikanske inflation kan have en afsmittende effekt på dansk økonomi i form af øgede danske importpriser og derigennem øge den danske inflation.

FIGUR II.28 INFLATION OG INFLATIONSFORVENTNINGER

De stigende energipriser har i begyndelsen af 2026 ført til stigende inflation og inflationsforventninger i både euroområdet og USA.

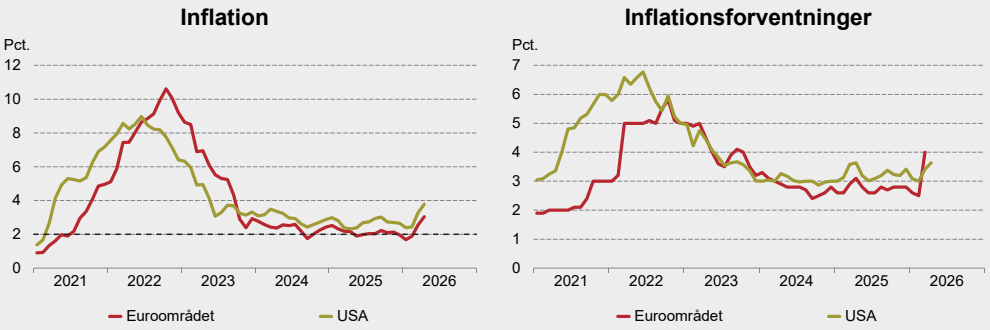

Anm.: Venstre figur viser den sæsonkorrigerede forbrugerprisinflation. Den stiplede linje viser ECB's og Fed's inflationsmålsætning på 2 pct. Seneste observation er april 2026. Højre figur viser medianen af forbrugernes spørgeskemabaserede 1-årige inflationsforventninger. Seneste observation er marts 2026 for euroområdet og april 2026 for USA.

Kilde: Macrobond, ECB, U.S Bureau of Labor Statistics og Fereral Reserve Bank of New York.

UDVIKLING PÅ DE FINANSIELLE MARKEDER

Krig i Mellemøsten præger de finansielle markeder

Krigen i Mellemøsten har i begyndelsen af 2026 præget aktiemarkederne i form af faldende aktiekurser og stigende markedsusikkerhed, jf. figur II.29. Både de amerikanske og europæiske aktiekurser faldt således umiddelbart efter USA og Israels angreb på Iran. På trods af at krigen i Mellemøsten endnu ikke er afsluttet, er aktiekurserne igen steget, og markedsusikkerheden er reduceret. I USA er aktiekurserne endda på et højere niveau end før krigens begyndelse, mens aktiekurserne i Europa er på omtrent samme niveau som før krigens begyndelse. Det indikerer, at de finansielle markeder forventer, at krigens effekt på den globale økonomi er begrænset. Det danske aktiemarked havde en svag udvikling gennem 2025, hvilket er forsat ind i 2026. Udviklingen er også her delvist drevet af krigen i Mellemøsten, men skyldes også en negativ udvikling i nogle få store danske virksomheder.

FIGUR II.29 AKTIEMARKEDESUDVIKLING OG MARKEDSUSIKKERHED

Krigen i Mellemøsten og stigende energipriser har i 2026 ført til midlertidige aktiekursfald.

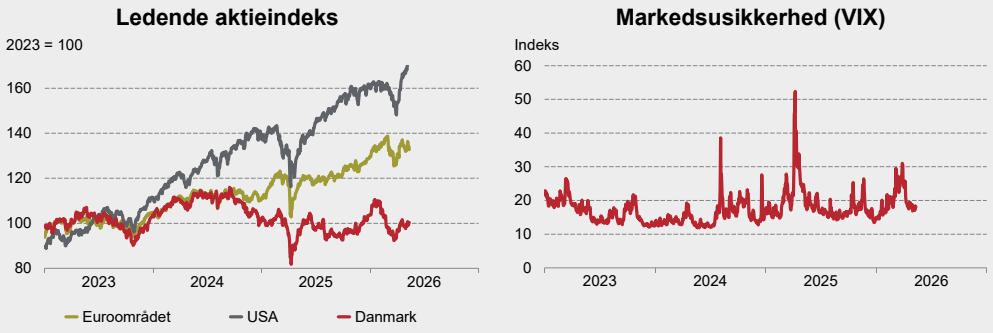

Anm.: Følgende aktieindeks er anvendt: STOXX600 (euroområdet), S&P500 (USA) og OMXC25 (Danmark). Seneste observation er d. 12. maj 2026.

Kilde: Macrobond, STOXX, S&P Global og Nasdaq OMX NORDIC.

Uændret pengepolitik i euroområdet og lempet pengepolitik i USA

I euroområdet har ECB fastholdt den pengepolitiske rente på 2 pct. i tråd med de finansielle markeders forventninger fra efteråret, jf. venstre del af figur II.30. Siden efteråret er pengepolitikken i USA blevet lempet i overensstemmelse med de finansielle markeders forventninger, jf. højre del af figur II.30. I alt er den pengepolitiske rente blevet nedsat med 0,5 pct.point. siden efteråret. I både USA og euroområdet forventer de finansielle markeder, udtrykt ved futureskontrakter primo

maj, nu en højere pengepolitisk rente i år, end det var tilfældet forud for krigen i Mellemøsten. De højere renteforventninger kan forbindes til højere inflationsforventninger som følge af de stigende energipriser, jf. figur II.28 tidligere i afsnittet. I USA forventer de finansielle markeder primo maj således, at den amerikanske centralbank fastholder den pengepolitiske rente i 2026, i stedet for at lempe pengepolitikken yderligere. I euroområdet er forventningen, at ECB vil hæve den pengepolitiske rente med ca. 0,50-0,75 pct.point inden udgangen af 2026. Forventningerne til flere pengepolitiske stramninger i euroområdet afspejler en kombination af euroområdets større afhængighed af globale energipriser, jf. diskussionen tidligere i afsnittet, men også at euroområdets pengepolitik var mere lempelig end i USA før energiprisstigningerne, jf. Brand mfl. (2025) samt Horn og Zaman (2025). En strammere pengepolitik i USA og euroområdet vil dæmpe vækstudsigterne på Danmarks eksportmarkeder. Yderligere vil stramningen af pengepolitikken i euroområdet, grundet fastkurspolitikken, føre til højere pengepolitiske renter i Danmark.

FIGUR II.30 DE FINANSIELLE MARKEDERS RENTEFORVENTNINGER

I både euroområdet og USA har pengepolitikken siden efteråret udviklet sig omtrent som de finansielle markeder forventede. Forventningerne til renteniveauet for 2026 er imidlertid steget.

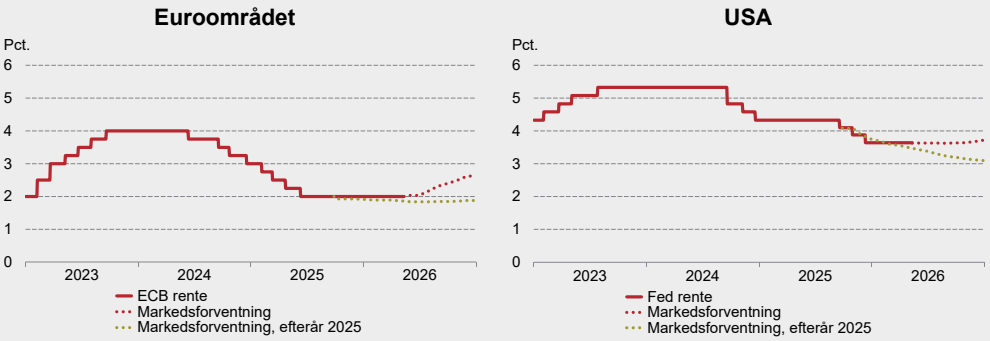

Anm.: Markedsforventningerne for efteråret er udledt ved futureskontrakter d. 26. september 2025, og de aktuelle markedsforventninger er udledt d. 12. maj 2026.

Kilde: Macrobond og egne beregninger.

Stigende renter på statsobligationer

Forventningerne til strammere pengepolitik som følge af de stigende energipriser har også ført til stigende statsobligationsrenter i både Europa og USA, jf. venstre del af figur II.31. I Tyskland er renten på en 10-årig statsobligation således steget til omtrent det samme niveau som i 2023. Ud over udsigterne til en strammere pengepolitik, har den

lempelige finanspolitik i Tyskland bidraget til at øge statsobligationsrenterne, da den øgede statslige låntagning øger udbuddet af statsobligationer. Statsobligationsrenterne er i begyndelsen af 2026 steget mere på de korte statsobligationer end på de lange statsobligationer, jf. højre del af figur II.31. Når de korte statsobligationsrenter stiger mere end de lange statsobligationsrenter, kan det afspejle en forventning på de finansielle markeder om, at pengepolitikken strammes midlertidigt som reaktion på energipriserne, hvorefter pengepolitikken igen lempes. Ydermere kan det også afspejle en tiltagende recessionsfrygt.

FIGUR II.31 STATSOBLIGATIONSRENTER

Statsobligationsrenterne har været stigende efter den geopolitiske uro i Mellemøsten. Rentestigningerne har været størst for korte statsobligationsrenter.

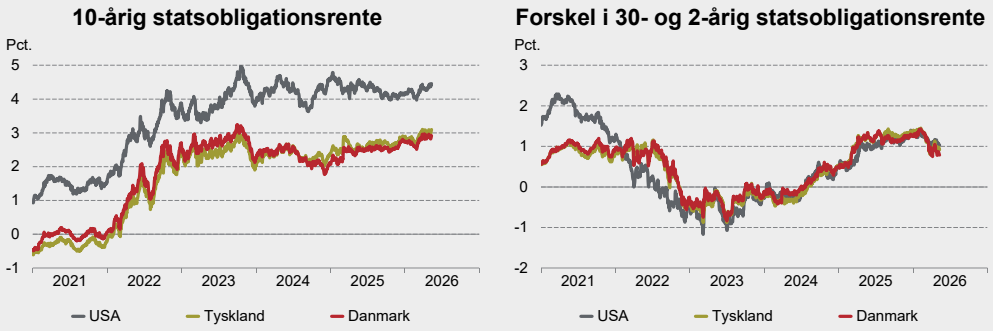

Anm.: Venstre figur viser de 10-årge statsobligationsrenter. Højre figur viser forskellen mellem den 30- og 2-årige statsobligationsrente. Seneste observation er d. 12. maj 2026 i begge figurer.

Kilde: Macrobond og egne beregninger.

Mindsket status som sikker havn for amerikanske statsobligationer

I USA er det ikke kun energipriser og forventninger til den kommende stramning af pengepolitikken, der har påvirket statsobligationsrenterne. I forbindelse med den ændrede amerikanske handelspolitik i begyndelsen af 2025 steg renterne på 10-årige amerikanske statsobligationer også som følge af, at de finansielle markeder fik mindre tiltro til USA som sikker havn, jf. Acharya og Laarits (2026). For nuværende er der indikationer på, at den mindskede status som sikker havn har været vedvarende siden april 2025. I stedet har de finansielle markeder søgt imod kortere amerikanske statsobligationer, hvor risikoen er lavere på grund af den kortere løbetid. Søger internationale investorer i højere grad sikker havn i danske realkredit- og statsobligationer, kan det reducere de danske realkredit- og statsobligationsrenter.

DET INTERNATIONALE RISIKOBILLEDE

Betydelige nedadrettede risici knyttet til international økonomi

Den verserende krig i Mellemøsten har skabt betydelige nedadrettede risici for den internationale økonomi. Afsnit II.2 indeholder derfor et risikoscenarie for international økonomi, hvor olieprisen stiger mere i 2026 end lagt til grund i prognosen, og at olieprisen forudsættes at være på det høje niveau igennem 2027. I risikoscenariet forventes BNP-væksten i Danmarks aftagerlande at være lavere i perioden 2026-27.

Stigende energipriser udgør risiko for de finansielle markeder

Skulle energipriserne stige fra det nuværende niveau og være mere vedvarende, vil det forventeligt have en endnu større effekt på de finansielle markeder, end det allerede har haft. Potentielle aktiekursfald og stigende statsobligationsrenter vil påvirke husholdningernes forbrug negativt og forstærke de negative realøkonomiske konsekvenser af de stigende energipriser. Ligeledes vil virksomheder, husholdninger og den offentlige sektors finansieringsmuligheder forværres, hvis renterne stiger endnu mere end lagt til grund i prognosen, hvilket må forventes at dæmpe investeringsvæksten.

Høj amerikansk statsgæld

Den amerikanske statsgæld udgør aktuelt omkring 120 pct. af BNP, hvilket er det samme niveau som ved udgangen af anden verdenskrig. Såfremt de finansielle markeder vurderer, at den amerikanske stat ikke er i stand til at vedligeholde gælden, kan det lede til stigende amerikanske statsrenter. Det kan have en bredere destabiliserende effekt på de finansielle markeder og den globale økonomi. Statsgælden steg markant i forbindelse med coronapandemien og tidligere i forbindelse med finanskrisen. På trods af de efterfølgende års højkonjunktur er statsgælden ikke blevet nedbragt. Det tilsiger, at underskuddene på de amerikanske statsfinanser er strukturelle og derfor er uholdbare på længere sigt.

Øget långivning uden om det regulerede finansielle system

Omfanget af privat långivning til virksomheder uden om banker og obligationsmarkeder er taget hastigt til i omfang, jf. IMF (2024). I Nordamerika udgør denne type långivning nu ca. 7 pct. af den totale långivning til den ikke-finansielle sektor, mens det i Europa udgør ca. 2 pct. Denne form for långivning er regulereret i meget mindre omfang end långivning gennem banker og obligationsmarkedet. Øget adgang til ikke-reguleret kapital kan øge den økonomiske vækst, men det skaber samtidig en større risiko for finansiel ustabilitet, der kan have realøkonomiske konsekvenser. Yderligere er der de seneste år sket en stigning i banker, der investerer i *private credit*-fonde, hvorved risikoen spredes til det finansielle system, jf. IMF (2025). I begyndelsen af 2026 er frygten for tab i forbindelse med denne type långivning taget til efter en række tilfælde af misligholdt gæld, jf. IMF (2026b). Långivningen fra

private aktører er særligt sket til softwarebranchen, som i begyndelsen af 2026 har været præget af spekulationer om nedgang i fremtidig indtjening som følge af øget konkurrence fra generativ kunstig intelligens. Den høje koncentration af udlån til en specifik sektor kan føre til yderligere finansiel ustabilitet, såfremt sektoren rammes af en økonomisk tilbagegang.

Told udgør stadig risiko

Effekterne på den globale økonomi af de amerikanske toldsatser viste sig mindre i 2025 end først antaget. Der er dog en risiko for, at effekterne snarere er forsinkede og derfor slår igennem mere gradvist i løbet af 2026 og 2027, jf. afsnit II.6.

II.5 EFFEKTER AF BEGRÆNSET ENERGIUDBUD

Krig i Mellemøsten giver anledning til stagflationsstød

Krigen i Mellemøsten har henover foråret begrænset udbuddet af olie, gas og andre råvarer fra regionen, hvilket har givet anledning til pludselige og markante energiprisstigninger. Det skyldes både, at transporten af den producerede energi ud af regionen er hæmmet, fordi Hormuzstrædet har været lukket i en længere periode, og at selve produktionskapaciteten er reduceret, fordi vigtig energiinfrastruktur i regionen er ødelagt, jf. afsnit II.4. Krigen udgør dermed et såkaldt stagflationsstød til global økonomi, som øger forbrugerpriserne og dæmper aktiviteten. Der er dog fortsat usikkerhed knyttet til varigheden af krigen og dermed til varigheden af begrænsningen af udbuddet. Det indebærer usikkerhed om, hvor meget inflation og aktivitet påvirkes.

Indhold i afsnittet

I afsnittet beskrives effekterne af udbudsbegrænsningerne på de forskellige aktører i økonomien; først husholdninger, dernæst virksomheder og til sidst beskrives effekter via politik. I beskrivelsen diskuteres også den usikkerhed, der er knyttet til effekterne.

ENERGIPRISSTIGNINGER OG HUSHOLDNINGER

Direkte gennemslag fra energipriser til forbrugerpriser …

Husholdningerne påvirkes først og fremmest af, at højere energipriser øger de gennemsnitlige forbrugerpriser direkte, da husholdningerne anvender energi til eksempelvis opvarmning og transport. Studier peger på, at dette direkte gennemslag er højt og sker hurtigt, jf. eksempelvis Meyler (2009), ECB (2010) og EU-Kommissionen (2022). Det gælder ikke mindst ændringer i olieprisen, hvor prisændringen typisk

er slået igennem på forbrugerprisen inden for ca. en måned, mens ændringer i gaspriser slår lidt langsommere igennem (typisk tre til ni måneder), jf. Kuik mfl. (2022).

… har begrænset størrelse

Forbruget af energi udgør imidlertid en relativt begrænset andel af det samlede private forbrug, og selv betydelige energiprisstigninger har derfor et begrænset direkte gennemslag. I Danmark udgør det direkte energiforbrug ca. 7 pct. af det samlede private forbrug.

Forbrugerpriser påvirkes også indirekte

Højere energipriser påvirker dog også forbrugerpriserne gennem andre og mere indirekte kanaler, hvilket øger gennemslaget af energipriser på forbrugerpriserne. En væsentlig kanal er, at højere energipriser øger virksomhedernes energi- og materialeomkostninger, og denne omkostningsforøgelse sendes i stort omfang videre til husholdningerne, da virksomhederne øger deres salgspriser, jf. diskussionen senere i afsnittet.

Fald i husholdningernes realindkomst og forbrug

Højere forbrugerpriser (særligt uventede højere forbrugerpriser) reducerer husholdningernes reale disponible indkomst, hvilket leder til et fald i det private forbrug. Faldet i realindkomsten sker ad flere kanaler. Den mest direkte effekt er, at reallønnen falder, når inflationen stiger markant og uventet. Højere inflation vil dog typisk resultere i højere lønkrav, jf. diskussionen senere i afsnittet. Dette samt efterregulering af indkomstoverførsler vil modvirke effekten, men det sker typisk med en vis forsinkelse, hvorved realindkomsten midlertidig reduceres.

Forbrugsgennemslag varierer mellem husholdninger …

Prisstigningernes gennemslag til forbruget varierer på tværs af husholdninger. Det skyldes, at husholdningernes forbrugssammensætning og dermed følsomhed over for energiprisstigningerne i udgangspunktet er forskellig, jf. *Dansk Økonomi, forår 2022*. Derudover varierer husholdningernes marginale forbrugstilbøjeligheder. Selv hvis indkomstreduktionen var ens på tværs af husholdninger, ville forbrugseffekterne dermed variere.

… og afhænger af substitutionsmuligheder

Forbrugsgennemslaget afhænger også af mulighederne for at substituere væk fra varer, der stiger i pris. Forbrugere reagerer typisk på prisstigninger ved at ændre deres forbrugsmønstre, så de nedbringer forbruget af varer, der stiger i pris, relativt til andre varer. På den måde ændres ikke kun det samlede forbrug, men også sammensætningen heraf. En analyse i *Økonomi og Miljø, 2023* viser, at danske forbrugere substituerer væk fra kød og over til andre fødevarer, når kødpriser stiger. Omvendt vil det på kort sigt være vanskeligt for forbrugere med en benzin- eller dieselbil eller med oliefyr at omlægge deres forbrug til en anden energikilde og derigennem afbøde effekterne af energiprisstigningerne. De kan dog reducere mængden af energi, de bruger.

Usikkerhed om energipriser kan reducere forbruget

Store energiprisstigninger er typisk forbundet med stor usikkerhed om fremtidige energipriser. Usikkerhed om fremtidige energipriser kan i sig selv have en negativ påvirkning på forbrugerne. Nogle forbrugere vil udskyde køb af varige forbrugsgoder, hvis fremtidige omkostninger afhænger af energipriser, eksempelvis valget mellem en benzin- eller elbil. Yderligere vil generel usikkerhed typisk lede til øget opsparing, og dermed reduceres forbruget. Tidligere erfaringer viser, at usikkerhed om oliepriser har haft en negativ påvirkning på efterspørgslen efter varige forbrugsgoder, jf. Elder og Selertis (2010), da øget forbrug af mere energieffektive forbrugsgoder ikke opvejer nedgangen i forbruget af mindre energieffektive forbrugsgoder.

Indirekte effekter gennem forventnings-dannelsen

Højere inflation kan føre til, at husholdningerne også forventer højere inflation i fremtiden. Størrelsesordenen af denne effekt vil afhænge af husholdningernes opfattelse af prisstigningernes varighed samt af prisstigningernes synlighed. Eksempelvis er der tegn på, at høje fødevareprisstigninger det seneste år har påvirket husholdningernes opfattelse af priserne mere, end hvad gennemslaget fra fødevarepriser til forbrugerpriser alt andet lige ville tilsige, jf. *Dansk Økonomi, efterår 2025*.

Husholdningers forbrug afhænger af inflations-forventninger

Husholdningernes inflationsforventninger vil på både kort og længere sigt også påvirke forbruget og sammensætningen heraf. Forbrugerne opfatter generelt stigende priser som et tegn på en ugunstig økonomisk udvikling, jf. Candia mfl. (2020). Dette kan føre til, at husholdningerne øger deres forsigtighedsopsparing, hvilket afspejler et øget ønske om at spare op for at kunne modgå en fremtidig nedgang i realindkomsten. Eksempelvis er der tegn på, at amerikanske husholdninger med højere inflationsforventninger reducerer forbruget af varige forbrugsgoder, mens forbruget af øvrige forbrugsvarer og tjenester øges, jf. Coibion mfl. (2022). Et studie med hollandske husholdninger viser tilsvarende, at husholdninger, der fik oplysninger om en lavere inflation, sænkede deres inflationsforventninger og øgede forbruget af varige forbrugsgoder, jf. Coibion mfl. (2023).

Inflationsforventninger påvirker lønkrav

Højere inflationsforventninger vil endvidere ofte øge lønmodtagernes lønkrav i et forsøg på at afbøde den forventede nedgang i reallønnen. Det øger lønkravene mere end det umiddelbare fald i reallønnen fra forbrugerprisstigningerne tilsiger, hvilket øger virksomhedernes omkostninger og forbrugerpriserne yderligere. De højere inflationsforventninger kan således blive selvforstærkende. Lønmodtagernes forhandlingsstyrke styrkes, jo større pres der er på arbejdsmarkedet. Dermed kan lønmodtagerne have mere held med at omsætte højere inflationsforventninger til højere løn, hvorved presset på virksomhedernes omkostninger igen øges. Dette er en af årsagerne til, at gennemslaget fra

energipriser til forbrugerpriser afhænger af aktivitetsniveauet i økonomien, jf. diskussionen senere i afsnittet.

Erindringer om inflationsstigning kan øge inflationsforventninger

Studier viser, at forbrugere, der har oplevet episoder med høj inflation, øger deres inflationsforventninger mere, end forbrugere der ikke har, jf. Malmendier og Nagel (2016). De nylige erfaringer fra 2022 taler for, at hvis inflationen i år stiger til et højt niveau som følge af energiprisstigningerne, kan det potentielt føre til hurtigt stigende inflationsforventninger blandt husholdningerne.

ENERGIPRISSTIGNINGER OG VIRKSOMHEDER

Energiprisstigninger øger virksomheders omkostninger

Virksomhederne påvirkes hovedsageligt ved, at udbudsbegrænsningerne øger priserne på de berørte varer, hvilket øger virksomhedernes produktionsomkostninger. For det første påvirkes virksomhedernes energiomkostninger direkte af de højere energipriser. For det andet påvirkes andre omkostninger indirekte, hvilket øger virksomhedernes omkostninger yderligere. Det skyldes, at en række andre produkter er påvirket af krigen, samt at olie og gas også bliver brugt som materialeinput i mange andre produkter. Olie bruges blandt andet i produktionen af plastik, mens gas benyttes i produktionen af gødning, som benyttes til dyrkning af fødevarer. De højere omkostninger medvirker til at reducere virksomhedernes produktion.

Effekter varierer på tværs af virksomheder

Påvirkningen fra højere energipriser varierer på tværs af brancher og virksomheder. Det skyldes, at der er forskel på, hvor energiafhængig produktionen er, og i hvor høj grad der anvendes fossile brændsler i forhold til vedvarende energikilder. Virksomheder med høj energiintensitet i produktionen og høj afhængighed af fossile brændsler må i særlig grad ventes at have stigende omkostninger. I Danmark drejer det sig i høj grad om landbruget, forsyningsbranchen og transporterhvervene, jf. *Baggrundsnotat: Realøkonomi*. I disse brancher, og særligt i transporterhvervene, er energiforbruget højt og afhængigt af olieprodukter. Bygge- og anlægsbranchen har på samme vis en høj afhængighed af olieprodukter, selvom energiintensiteten i udgangspunktet er mindre end i de andre brancher. I det omfang virksomhederne risikoafdækker deres køb af energi, vil det reducere de umiddelbare negative konsekvenser fra højere energipriser. Højere usikkerhed om energipriser vil dog øge omkostningerne til risikoafdækning fremadrettet, hvorved stigende energipriser vil slå igennem på længere sigt.

Danske virksomheder har lavt energiforbrug

Danske fremstillingsvirksomheders samlede energiforbrug er faldet de seneste 20 år, og virksomhedernes energiudgifter udgør i gennemsnit en relativt lav andel af de samlede omkostninger, jf. kapitel III i

Økonomi og Miljø, 2022. Det reducerer alt andet lige effekterne af højere energipriser. Analyserne i *Økonomi og Miljø, 2022* peger endvidere på, at fremstillingsvirksomhederne er i stand til at tilpasse og omlægge produktionen, når de står over for stigende energipriser. Analysen er dog foretaget på baggrund af adfærdsreaktioner i en situation med mindre energiprisstigninger, end det aktuelt er tilfældet, og effekterne kan derfor ikke uden videre overføres til den aktuelle situation. Virksomhedernes mulighed for enten at skifte mellem energikilder eller skifte mellem energi og andre produktionsfaktorer varierer ligeledes på tværs af brancher, jf. kapitel II i *Produktivitet 2023*.

Virksomheder sender typisk omkostningsstigninger videre

Virksomhederne vil typisk forsøge at sende omkostningsforøgelsen videre til forbrugerne (såkaldt overvæltning). Deres mulighed for at gøre dette afhænger af konkurrencesituationen på virksomhedens produktmarkeder. Hvis virksomheden agerer under fuldkommen konkurrence, har den ingen indflydelse på markedsprisen, og der bør derfor være fuld overvæltning på lang sigt. Hvis der er imperfekt konkurrence på markedet, kan overvæltningen teoretisk set være både større og mindre end én. Typisk vil overvæltningen blive mindre end fuldt gennemslag, fordi virksomhederne reducerer deres profitmargin for at fastholde markedsandele. Men hvis efterspørgslen efter varen ikke er følsom over for prisen, kan markedsmagt bidrage til at forstærke gennemslaget, jf. Weyl og Fabinger (2013).

Forskel i overvæltningsgrad mellem brancher

Analyser i *Økonomi og Miljø, 2022* viser, at fremstillingsvirksomhederne inden for samme år overvælter 84 pct. af en energiomkostningsforøgelse til forbrugerne. Yderligere finder analyserne, at overvæltningsgraden varierer mellem brancher. I nogle brancher er det kun ca. halvdelen af omkostningerne, der sendes videre til forbrugerne, omvendt er der også nogle brancher, hvor mere end hele omkostningsforøgelsen sendes videre til forbrugerne.

Opfattede permanente ændringer har større gennemslag

Virksomhedernes forventninger kan også påvirke prisdynamikken. Det er blandt andet væsentligt, om omkostningsforøgelserne anses for værende midlertidige eller permanente. Jo mere permanente, omkostningsstigningerne vurderes at være, jo mindre tilbøjelige vil virksomhederne være til at sænke deres profitter, og jo større vil gennemslaget til forbrugerpriserne dermed blive. En række studier bekræfter, at virksomheder med højere inflationsforventninger hæver priserne hurtigere og oftere, jf. Coibion mfl. (2020) og ECB (2024). En kanal til at forvente mere permanente energiprisstigninger i det aktuelle tilfælde kan være, at det i mindre grad er muligt at substituere væk fra energi fra Mellemøsten, fordi mange lande samtidig har udelukket sig fra at købe energi fra Rusland. Det efterlader alt andet lige færre omstillingsmuligheder.

Størrelsesordenen af gennemslaget er konjunkturafhængigt

Størrelsen af gennemslaget fra højere omkostninger hos virksomhederne til forbrugerpriserne kan også afhænge af aktivitetsniveauet i økonomien, jf. eksempelvis IMF (2023) og Adolfsen mfl. (2024). Jo større efterspørgselspres, der er i økonomien, jo nemmere er det for virksomhederne at overvælte omkostningsstigningerne. Samtidig er virksomhederne i en gunstig konjunktursituation i mindre grad bekymrede for at tabe markedsandele som følge af højere priser.

Virksomhedernes investeringer påvirkes negativt

Stigende energipriser påvirker ikke kun virksomhedernes omkostninger, men også virksomhedernes investeringer. Generelt påvirkes investeringslysten negativt af usikkerhed, og virksomheder, der skal fortage investeringer, hvis rentabilitet er afhængig af fremtidige energipriser, vil yderligere have incitament til at udskyde deres investeringer, til der er mere klarhed om fremtidige energipriser. Tidligere erfaringer viser, at usikkerhed om oliepriser har haft en negativ påvirkning på den økonomiske vækst gennem en reduktion i investeringer, jf. Elder og Selertis (2010), og at denne effekt dominerer effekten fra øgede investeringer ved at substituere væk fra energikilder, der stiger i pris.

Ændring i efterspørgsel efter arbejdskraft afhænger af substitutionsmuligheder

Det er ikke entydigt, at virksomheder på tværs af brancher vil reducere deres efterspørgsel efter arbejdskraft. Virksomheder, der er i stand til at substituere væk fra energi for i stedet at anvende mere arbejdskraft i produktionen, vil potentielt have en stigende efterspørgsel efter arbejdskraft. Eksempelvis viser en analyse fra kapitel II i *Produktivitet 2023,* at virksomheder i brancher med lavt energiforbrug øger deres efterspørgsel efter arbejdskraft, når energipriserne stiger. Omvendt reducerer virksomheder i brancher med højt energiforbrug deres efterspørgsel efter arbejdskraft. Det skyldes, at arbejdskraft og energi er komplementer for virksomheder i brancher med højt energiforbrug, mens virksomheder i brancher med lavt energiforbrug nemmere kan substituere energi med arbejdskraft.

EFFEKTER VIA POLITIK

Politik kan påvirke effekten på økonomien

Effekten på økonomien fra stigende energipriser kan blive påvirket af den politiske respons. For det første kan politik have betydning for selve omfanget af energiprisstigningernes størrelse. For det andet kan finans- og pengepolitik direkte påvirke aktivitets- og inflationsniveauet. Der vil dog være en afvejning mellem hensynet til aktivitets- og inflationsniveauet i økonomien.

Olieprisstigning reduceres af frigivelse af nødlagre

En direkte måde, hvorpå politik kan påvirke omfanget af energiprisstigninger, er igennem frigivelse af nødlagre. For at afbøde effekten på olieprisen annoncerede Det Internationale Energiagentur (IEA) i marts, at der ville blive stillet en ramme på 400 millioner tønder råolie til rådighed fra nødlagrene, jf. afsnit II.4. Det svarer til ca. 20 pct. af de samlede nødlagre, landene i IEA råder over. Landene med de største nødlagre inkluderer USA, Japan, Canada Sydkorea og Tyskland. Til sammenligning blev der i 2022 frigivet i alt ca. 240 millioner tønder råolie. Annonceringen fra IEA medvirker til at afbøde udbudsbegrænsningen og derved reducere olieprisen. I forbindelse med Kuwait-krigen i 1990 reducerede frigivelsen af olie fra den amerikanske strategiske oliereserve olieprisen med omkring 2 amerikanske dollar. Tilsvarende reducerede frigivelsen af olie fra lagrene i forbindelse med det arabiske forår i 2011 olieprisen med omkring 11 amerikanske dollar, jf. Kilian og Zhou (2020).

Afgifter og subsidier påvirker energipriser direkte

Frigivelsen af råolie fra lagre er én måde, hvorpå man fra politisk side kan reducere energipriser direkte. Herudover kan politiske initiativer, i form af afgifter og subsidier, påvirke forbrugeres og virksomheders valg mellem energikilder ved at ændre de relative priser. Lempelser af afgifter på fossile energikilder vil reducere forbrugerpriserne direkte, om end potentielt ikke 1-1, hvis den samlede efterspørgsel efter energi øges, hvorved priserne stiger. Alternativt kan man fra politisk side søge at påvirke den relative efterspørgsel efter forskellige typer af energi, så efterspørgslen efter fossile energikilder reduceres og prisstigningerne på disse dermed dæmpes. Det kan eksempelvis ske gennem tilskud til grøn energi. Gennemslaget til energipriserne vil dog ske gradvist, hvis den højere efterspørgsel efter alternative energikilder kræver en udbygning af infrastruktur hertil. Yderligere kan subsidier til øget produktion af energi øge forsyningssikkerheden på længere sigt, hvorved gennemslaget fra energiprisudsving forårsaget af globale energiprisstigninger kan reduceres.

Finans- og pengepolitisk respons kan forstærke negativ aktivitetseffekt

Prisstigninger på energi fra en udbudsbegrænsning kan øge inflationen og reducere aktiviteten, såkaldt stagflation. Dette sætter økonomisk-politiske aktører i et dilemma. Ekspansiv finans- og pengepolitik kan stabilisere aktiviteten, men vil øge prispresset i økonomien yderligere, idet efterspørgslen i økonomien øges. Kontraktiv finans- og pengepolitik kan modvirke prisstigningerne, men har en omkostning i form af et yderligere aktivitetsfald. Dermed gør stagflation det vanskeligt både at opnå prisstabilitet og en stabil økonomisk aktivitet på samme tid, og det kræver en afvejning mellem disse målsætninger.

Energiprisstigninger på olie og gas kan have gavnlige klimaeffekter

Energiprisstigninger på fossile energikilder kan have positive effekter på andre politiske målsætninger, eksempelvis klimamål. Forventninger blandt husholdninger om længerevarende højere priser på fossilenergi kan medvirke til en strukturel omlægning af forbruget og investeringer i retning af vedvarende energikilder. Det kan eksempelvis være ved køb af en el- frem for en benzinbil eller udskiftning af olie- og gasfyr til varmepumper. En sådan omlægning kan understøtte politiske klimamål.

II.6 EFFEKTER AF AMERIKANSK TOLD

Stigning i amerikansk toldniveau i 2025

I april 2025 indførte den amerikanske administration toldsatser, der samlet set øgede det gennemsnitlige amerikanske toldniveau til det højeste niveau i knap 100 år, jf. *Dansk Økonomi, forår 2025*. Effekterne af denne ændring i amerikansk handelspolitik blev diskuteret i *Dansk Økonomi, forår 2025*. På daværende tidspunkt var der en række usikkerheder og ubesvarede spørgsmål relateret til effekterne af den ændrede amerikanske handelspolitik. I dette afsnit genbesøges disse spørgsmål i lyset af udviklingen det seneste års tid samt nyere litteratur. Følgende usikkerhedsfaktorer blev italesat i *Dansk Økonomi, forår 2025* og behandles nedenfor:

- De præcise toldsatser
- Effekter knyttet til usikkerhed forårsaget af told
- Gennemslaget på amerikansk økonomi
- Gennemslaget på toldpålagte lande
- Særlige forhold knyttet til dansk økonomi

TOLDSATSERNES STØRRELSE

Det amerikanske toldniveau har været lavere end først antaget

I april 2025 og månederne efter var der mange omskiftelige udmeldinger om amerikanske toldsatser. Det skabte usikkerhed om selve niveauet for de amerikanske toldsatser. I prognosen fra *Dansk Økonomi, forår 2025* var de internationale forudsætninger baseret på prognosen fra IMF i april 2025, hvor det effektive amerikanske toldniveau var skønnet til at være ca. 25 pct., jf. figur II.32. I de internationale prognoser fra OECD og IMF antages det typisk, at det skønnede toldniveau for en given prognose er konstant i prognoseperioden. Det amerikanske toldniveau har siden vist sig lavere, og det forudsatte toldniveau i

prognoserne er løbende nedjusteret. Det lavere end forudsatte toldniveau trækker i retning af, at de negative effekter på eksempelvis den økonomiske vækst ikke har været så store som først antaget, jf. Yale Budget Lab (2026).

FIGUR II.32 SKØNNET EFFEKTIVT AMERIKANSK TOLDNIVEAU

Siden april 2025 er det skønnede effektive amerikanske toldniveau løbende reduceret.

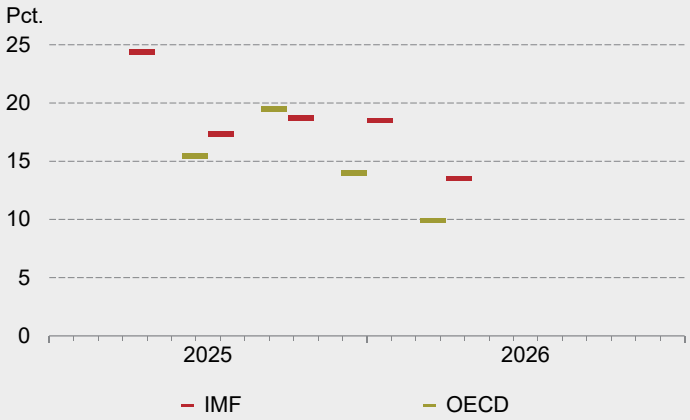

Anm.: Figuren viser det skønnede effektive amerikanske toldniveau i OECD's og IMF's prognoser for den internationale økonomi. Den horisontale akse angiver tidspunktet for prognosernes udgivelse.

Kilde: OECD og IMF.

Amerikansk højesteret fastslog, at toldsatser var ulovlige

I begyndelsen af 2026 fastslog den amerikanske højesteret, at en væsentlig andel af de toldsatser, der blev indført i løbet af 2025, var ulovlige. Umiddelbart efter dommen indførte den amerikanske administration imidlertid nye toldsatser under anden lovgivning. Samlet set har kombinationen af højesteretsafgørelsen og de nye toldsatser reduceret det amerikanske toldniveau en smule i 2026, jf. boks II.5. I maj 2026 fastslog den føderale amerikanske handelsdomstol, at de nyindførte toldsatser under anden lovgivning er ulovlige. Afgørelsen har dog for nuværende kun betydning for sagsøgerne, men afgørelsen kan senere få bredere betydning for muligheden for at opkræve told.

BOKS II.5 STATUS PÅ AMERIKANSK TOLDNIVEAU

I februar 2026 afgjorde den amerikanske højesteret, at en væsentlig andel af de amerikanske toldsatser, der var blevet indført i løbet af 2025, var ulovlige. Umiddelbart efter højesteretsafgørelsen indførte den amerikanske administration nye toldsatser ved brug af anden lovgivning. Figur A viser forløbet for det amerikanske toldniveau omkring højesteretsafgørelsen. Efter højesteretsafgørelsen blev det gennemsnitlige amerikanske toldniveau omtrent halveret. Som følge af de nye toldsatser steg toldniveauet igen, men dog til et lavere niveau end før højesteretsafgørelsen. Lovgivningen, hvorved de nye toldsatser er blevet implementeret, er i udgangspunktet kun gældende i 150 dage og vil skulle fornyes herefter af Kongressen.

FIGUR A GENNEMSNITLIG EFFEKTIV AMERIKANSK TOLDSATS

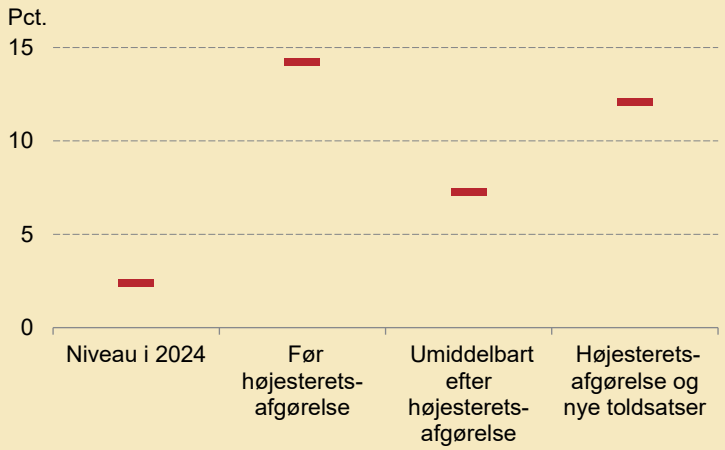

Anm.: Det gennemsnitlige effektive amerikanske toldniveau er vægtet ud fra toldniveauet på de enkelte lande efter andelen af den samlede amerikanske import af varer før forbrugsændringer.

Kilde: Yale Budget Lab.

Nærmest uændret toldniveau over for EU

Højesteretsafgørelsen og de efterfølgende nye toldsatser har ikke ændret nævneværdigt på det amerikanske toldniveau på import fra EU. Det skyldes, at de nye toldsatser ikke omfatter varer med sektorspecifikke toldsatser eller varer, der er undtaget fra told, som eksempelvis mange medicinalprodukter. Samlet set er toldniveauet over for EU reduceret marginalt, mens toldniveauet over for lande som Kina og Indien er reduceret mere markant, jf. OECD (2026).

TOLD OG USIKKERHED

Fornyet usikkerhed om toldniveau

Højesteretsafgørelsen har på ny ændret det amerikanske toldniveau. Den amerikanske administration anvender fortsat told som et forhandlingsmiddel i andre udenrigspolitiske sammenhænge, og det vurderes samlet, at usikkerheden omkring de amerikanske toldsatser og amerikansk handelspolitik mere generelt vil bestå den kommende tid.

Usikkerhed kan have betydelige konsekvenser

Økonomisk usikkerhed vil i sig selv have en negativ effekt på den økonomiske aktivitet ved eksempelvis at gøre det sværere for virksomheder at træffe langsigtede investeringsbeslutninger, jf. *Dansk Økonomi, forår 2025*. De realøkonomiske konsekvenser af økonomisk usikkerhed kan være betydelige. Et eksempel herpå er Kinas medlemskab af Verdenshandelsorganisationen i 2001, hvilket medførte et betragteligt fald i den handelspolitiske usikkerhed mellem Kina og USA. Usikkerheden faldt, idet Kina opnåede permanent beskyttelse af Verdenshandelsorganisationens mestbegunstigelsesklausul, hvilket indebærer, at toldsatserne ikke skal genforhandles hvert år. Faldet i den handelspolitiske usikkerhed mellem Kina og USA i 2001 vurderes at have haft den samme effekt som et permanent fald i det amerikanske toldniveau over for kinesiske varer på ca. 13 pct.point, jf. Handley og Limão (2017). Til sammenligning er det aktuelle toldniveau i USA på ca. 12 pct. og usikkerheden knyttet til den økonomiske politik er fortsat høj i USA, jf. figur II.33. Effekten af den økonomiske usikkerhed som følge af ændringerne i de amerikanske toldsatser er dermed potentielt af lige så stor betydning for den økonomiske aktivitet, som toldsatserne i sig selv.

MESTBEGUNSTIGELSESKLAUSUL

Som følge af aftaler i Verdenshandelsorganisationen kan lande i udgangspunktet ikke diskriminere mellem handelspartnere. Såfremt et land for eksempel reducerer tolden over for en handelspartner på et produkt, skal tolden også reduceres over for alle andre handelspartnere, der er medlem af Verdenshandelsorganisationen.

FIGUR II.33 ØKONOMISK USIKKERHED

Usikkerheden knyttet til den økonomiske politik i USA er fortsat høj.

Anm.: Økonomisk usikkerhed er målt ved et nyhedsbaseret indeks, der måler hyppigheden af forekomsten af nøgleord relateret til økonomisk-politisk usikkerhed i amerikanske avisartikler. Indekset er udglattet med et tremåneders glidende gennemsnit. Seneste observation er april 2026.

Kilde: Macrobond, Economic Policy Uncertainty og egne beregninger.

EFFEKTER PÅ AMERIKANSK ØKONOMI

Gennemslag fra told på amerikanske importpriser …

Som beskrevet i *Dansk Økonomi, forår* 2025 kan højere told øge inflationen i USA gennem øgede importpriser og stigende inflationsforventninger. Omvendt kan toldsatser også være aktivitetsdæmpende, hvilket delvist modvirker den øgede påvirkning på inflationen. En nylig analyse tyder på, at der har været tæt på fuldt prisgennemslag på de amerikanske importpriser fra toldsatserne indført i 2025, jf. Gopinath og Neiman (2026), hvilket har bidraget til at øge forbrugerprisinflationen. Andre analyser finder et lavere end fuldt gennemslag til de amerikanske importpriser på omkring 60 pct., jf. Ganapati og Hottman (2026). Foreløbige estimater tyder på, at toldsatserne i løbet af 2025 har hævet inflationen i USA med ca. ½ pct.point, jf. Dvorkin mfl. (2025).

… og reduktion i den økonomiske vækst i USA

Det aktuelle toldniveau vurderes at reducere BNP-niveauet i USA med ca. ¼ pct. i 2026 i forhold til en situation med toldniveauet fra før toldstigningerne i begyndelsen af 2025, jf. Yale Budget Lab (2026). På kort sigt reduceres den økonomiske vækst, da toldsatserne fungerer som

en skattestigning på amerikanske virksomheder og forbrugere, og ved at reducere husholdningernes disponible indkomster som følge af inflationsstigningen. På længere sigt vil de øgede toldsatser og dermed mindsket samhandel mindske produktivitetsgevinster fra samhandel og derigennem reducere den økonomiske vækst. Den langsigtede negative effekt på amerikansk BNP skønnes at være ca. halvt så stor som den nuværende effekt, jf. Yale Budget Lab (2026).

Told svækkede sandsynligvis amerikansk beskæftigelse

En analyse indikerer, at stigningen i den amerikanske told dæmpede beskæftigelsesvæksten i USA med 19.000 personer om måneden i perioden januar til august 2025, jf. Dzholos og Matschke (2025), hvilket skal ses i forhold til en gennemsnitlig månedlig beskæftigelsesvækst i samme periode på 75.000 personer. En reduktion i beskæftigelsesvæksten stemmer overens med tidligere resultater om effekten på beskæftigelse fra toldstigninger, der analyserer de amerikanske toldstigninger i 2018, jf. Javorcik mfl. (2025). De indførte toldsatser har ikke ændret nævneværdigt på udviklingen i amerikansk beskæftigelse i fremstillingssektoren.

Valutakursudvikling forstærkede toldeffekter

Valutakursstigninger afbøder normalt effekter fra generelle toldstigninger, da efterspørgslen efter udenlandske varer alt andet lige reduceres, hvilket mindsker behovet for at sælge dollar for at købe udenlandsk valuta. I forbindelse med toldstigningerne i april 2025 blev den amerikanske dollar dog svækket. Valutakurssvækkelsen viste sig i løbet af 2025 vedvarende, hvilket kan hænge sammen med en svækket status som sikker havn og et øget ønske blandt investorer om at sikre sig mod yderligere dollarkursfald, jf. *Dansk Økonomi, efterår 2025.*

Ikke klare tegn på bytteforholdsgevinst

Såfremt USA via told er i stand til at påvirke verdensmarkedsprisen på importvarer gennem en lavere efterspørgsel som følge af tolden, vil USA opnå en bytteforholdsgevinst, jf. *Dansk Økonomi, forår 2025*. Der er imidlertid ikke klare tegn på, at USA i løbet af det seneste år har opnået en bytteforholdsgevinst. Det skyldes for det første, at det ikke er entydigt, at USA har påvirket verdensmarkedsprisen på importvarer, jf. diskussionen tidligere i afsnittet. For det andet mindsker depercieringen af dollaren som følge af tolden en eventuel bytteforholdsgevinst.

Told og centralbankens dilemma

Kombinationen af lavere vækst og øget inflation forårsaget af tolden satte i 2025 den amerikanske centralbank i et dilemma, da pengepolitiske lempelser for at øge den økonomiske vækst også vil øge inflationen, og omvendt ved strammere pengepolitik. Gennemslaget på amerikansk økonomi afhang dermed af, hvordan centralbanken ville reagere. Sammenlignes det finansielle markeds renteforventninger fra før toldstigningerne og den faktisk førte pengepolitik over det seneste år, er der indikationer på, at den amerikanske centralbank har ført en

strammere pengepolitik end hvis toldsatserne ikke var indført. Told er dog ikke det eneste, der har påvirket amerikansk økonomi over det seneste år, og den strammere pengepolitik kan også afspejle en stærkere amerikansk vækst end forventet før toldstigningerne.

Samlet amerikansk import foreløbigt ikke væsentlig påvirket

Der er endnu ikke tydelige tegn på, at de indførte toldsatser i 2025 har ført til et fald i den samlede amerikanske import, jf. venstre del af figur II.34. Amerikansk import som andel af BNP faldt en smule i 2025 i forhold til 2024, men amerikansk import som andel af BNP har været svagt faldende siden 2010. Dette skal blandt andet ses i lyset af, at USA er gået fra at være nettoimportør af energi til nu at være nettoeksportør af energi, jf. afsnit II.4. Den nominelle amerikanske import steg i 2025, hvilket heller ikke indikerer, at de indførte toldsatser har påvirket den samlede amerikanske import. Den uændrede samlede import dækker dog over en nedgang i importen fra nogle lande og en stigning i importen fra andre lande, jf. figur II.36 senere i afsnittet.

FIGUR II.34 UDVIKLING I AMERIKANSK HANDEL

Til trods for ændrede handelsmønstre har den indførte told i 2025, ikke ændret væsentligt på udviklingen i den samlede amerikanske import og varehandelsbalance endnu.

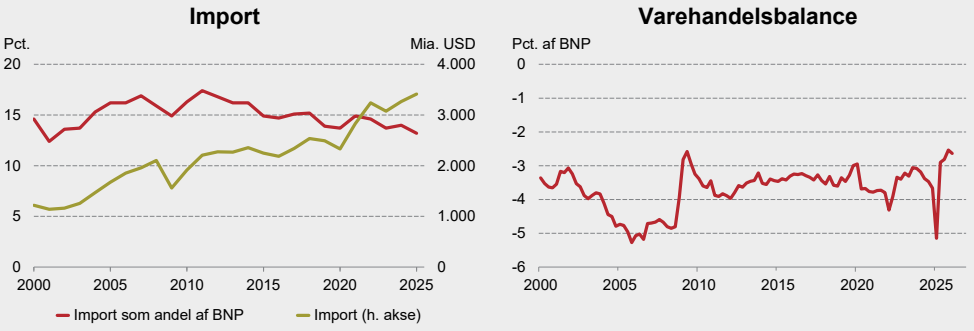

Anm.: Venstre figur viser udviklingen i den samlede amerikanske vareimport både som andel af BNP og nominelt i amerikanske dollars. Seneste observation er 2025. Højre figur viser varehandelsbalancen som andel af BNP i USA. Seneste observation er 1. kvartal 2026.

Kilde: Macrobond og egne beregninger.

Store udsving på amerikansk varehandelsbalance

Den amerikanske varehandelsbalance havde i løbet af 2025 store udsving og underskuddet på varehandelsbalancen er de seneste måneder blevet mindre, jf. højre del af figur II.34. Før de indførte toldsatser i april 2025 steg underskuddet på varehandelsbalancen betragteligt. Forløbet for varehandelsbalancen i 2025 stemmer overens med de

forventede effekter af en forventet midlertidig toldforhøjelse. Hvis virksomheder og forbrugere forventer en toldforhøjelse i fremtiden, vil de forsøge at fremrykke køb af importvarer før tolden stiger. Ligeledes vil virksomheder og forbrugere efter toldstigningen, der samtidig forventer, at tolden igen lempes, udskyde køb af import indtil tolden mindskes. Historisk har permanente toldstigninger ikke påvirket handelsbalancen i USA, mens midlertidige toldstigninger fører til en midlertidig forbedring i varehandelsbalancen, jf. Schmitt-Grohé og Uribe (2025).

Stor stigning i amerikanske toldindtægter

Siden de indførte toldsatser i april 2025, er toldindtægterne for den amerikanske stat steget markant. Toldindtægter som andel af de totale føderale indtægter er således steget til over 6 pct, jf. figur II.35. En væsentlig årsag til at indføre told, er at opnå et skatteprovenu. Den amerikanske statsgæld er vokset markant igennem en årrække, jf. afsnit II.4, og de indførte toldsatser kan isoleret set medvirke til at reducere underskuddene på de amerikanske statsfinanser.

FIGUR II.35 AMERIKANSKE TOLDINDTÆGTER

Toldindtægter som andel af totale føderale indtægter i USA er steget markant.

Anm.: Figuren viser toldindtægter som andel af de totale føderale indtægter i USA. Seneste observation er marts 2026. Serien er udglattet med et ét års glidende gennemsnit. Seneste observation er april 2026.

Kilde: U.S. Department of Treasury og egne beregninger.

EFFEKTER PÅ TOLDPÅLAGTE LANDE

Aktivitets- og inflationseffekt på toldpålagte lande

Toldpålagte lande vil blive ramt af en nedgang i efterspørgslen, eftersom der vil være en lavere eksport til USA. Det vil reducere aktivitetsniveauet i toldpålagte lande og reducere inflationstakten. Umiddelbart har europæisk økonomi ikke været væsentlig påvirket af den amerikanske told endnu, hvilket hænger sammen med, at toldniveauet overfor Europa blev lavere end først antaget, at handel kan være blevet omdirigeret, øget samhandel med tredjelande, og at EU ikke har indført gengældelsestold, jf. diskussionen nedenfor. Effekten af det amerikanske toldniveau på toldpålagte lande er dog usikker, da det er svært at fastlægge, hvordan den økonomiske udvikling i fraværet af toldstigningerne havde været.

Toldsatser har ført til ændrede handelsmønstre, …

De indførte amerikanske toldsatser varierede betydeligt på tværs af lande. Specielt toldsatsen på kinesiske varer var i begyndelsen af 2025 meget høj og var kortvarigt på over 100 pct. for derefter at blive reduceret kraftigt igen. Det har ført til et markant fald i kinesisk eksport til USA, jf. figur II.36. Ved udgangen af 2024 var andelen af den samlede amerikanske vareimport, der kom fra Kina, omkring 13 pct., mens den var faldet til 7 pct. ved udgangen af 2025. Omvendt har andelen af amerikansk vareimport fra Vietnam været kraftigt stigende i løbet af 2025. Importandelen fra EU til USA har været nogenlunde uforandret i 2025 og kan afspejle en meget lavere toldsats på varer fra EU end fra Kina, som ikke har givet anledning til at ændre den samlede eksport væsentligt. Kinesisk eksport til USA er imidlertid ikke steget igen, efter toldsatserne er blevet reduceret fra det meget høje niveau i begyndelsen af 2025. Det kan være udtryk for, at selve handelsusikkerheden har påvirket samhandlen negativt, jf. diskussionen tidligere i afsnittet.

… men det var allerede undervejs

Den mindre andel af import fra Kina og den øgede importandel fra Vietnam var allerede undervejs før de indførte toldsatser i 2025, jf. figur II.36. Siden 2018 har verdenshandlen været karakteriseret ved at være mere geopolitisk fragmenteret, således at handel i højere grad foregår mellem geopolitisk tættere allierede lande, jf. Gopinath mfl. (2025). Faldet i andelen af amerikansk import fra Kina afspejler delvist disse geopolitiske tendenser. Eksempelvis indførte den amerikanske administration told på en række landes varer i 2018, dog særligt på import af varer fra Kina, jf. *Dansk Økonomi, forår 2018*. De indførte toldsatser i 2025 har medvirket til at accelerere udviklingen.

FIGUR II.36 AMERIKANSKE IMPORTANDELE

Efter de indførte toldsatser i april 2025 er Kinas andel af amerikansk import faldet mærkbart, omvendt er Vietnams andel steget.

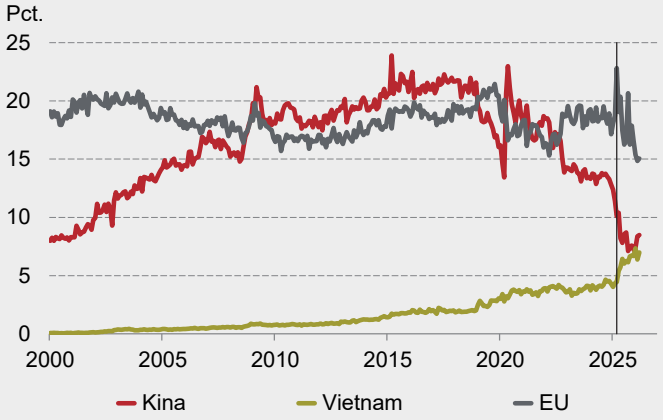

Anm.: Figuren viser sæsonjusterede importandele af varer som pct. af den totale amerikanske import af varer opgjort i amerikanske dollars. Den lodrette linje markerer marts 2025, umiddelbart før indførslen af nye høje amerikanske toldsatser. Seneste observation er marts 2026.

Kilde: Macrobond, U.S. Census Bureau og egne beregninger.

Omdirigering af handel kan have mindsket effekter fra told

Omdirigering af handel fra lande, der står over for høje toldsatser, til lande, der står over for lavere toldsatser, kan være en mulig forklaring på, at den globale økonomi indtil videre har været forholdsvis modstandsdygtig over for toldforhøjelserne i 2025. Omdirigeringen kan eksempelvis ske ved, at kinesisk eksport til USA først eksporteres til Vietnam for derefter at blive eksporteret til USA. På den måde reduceres de negative konsekvenser for kinesisk økonomi. Omfanget af en sådan omdirigering af handel i 2025 er endnu uvist. En analyse af udviklingen i perioden 2018-21 tyder imidlertid på, at omdirigering ikke var den væsentligste årsag til Vietnams stigende andel af amerikansk import, men at der i stedet var tale om en egentlig stigning i vietnamesisk produktion, der eksporteres til USA, jf. Alfaro og Chor (2025). Hvis Vietnams stigende eksport til USA afspejler en egentlig stigning i vietnamesisk produktion og ikke en omdirigering af kinesisk eksport, taler det for, at toldpålagte lande (som Kina) kan være ramt af en negativ aktivitetseffekt fra toldstigningerne, mens andre lande (som Vietnam) har haft en positiv aktivitetseffekt. Stigningen i vietnamesisk eksport til USA og faldet i kinesisk eksport i april 2025 er dog så markant, at det kan tyde

på, at kinesiske eksportører delvist omgår den høje told ved at eksportere igennem andre lande.

Begrænset brug af gengældelsestold

Et andet usikkerhedsmoment, der blev diskuteret i *Dansk Økonomi, forår 2025,* var, hvordan toldpålagte lande vil reagere på den øgede amerikanske told. En mulig reaktion på de øgede toldsatser var at indføre gengældelsestold, hvilket ville have intensiveret de negative aktivitetseffekter fra den øgede told. I det store hele har brugen af gengældelsestold indtil videre været begrænset, dog med undtagelse af Kina, som gengældte med høje toldsatser på import fra USA. Sidenhen blev der dog indgået aftaler mellem USA og Kina om at reducere tolden for begge lande.

Erfaringer fra amerikanske toldforhøjelser i 1930

I 1930 indførte USA Smoot-Hawley-tolden, som førte til markante toldforhøjelser. Erfaringer fra disse amerikanske toldforhøjelser viser, at lande, der havde et stort handelsoverskud som andel af landets totale handel, var mere tilbøjelig til at indføre gengældelsestold, jf. Mitchener mfl. (2022). Det kan hænge sammen med, at lande med et stort handelsoverskud havde mere at miste, hvis protektionisme spredte sig til andre lande. Såfremt den øgede amerikanske protektionisme spreder sig til andre lande, kan det få toldpålagte lande til i højere grad at svare igen med gengældelsestold. Yderligere viser erfaringerne fra Smoot-Hawley-tolden, at tolden førte til en handelsreaktion, idet amerikansk eksport til de toldpålagte lande faldt uden eksplicit gengældelsestold.

Øget samhandel mellem tredjelande

Et alternativ til gengældelsestold er at øge samhandlen mellem tredjelande. Siden april 2025 er der indgået en række betydningsfulde handelsaftaler. Eksempelvis har EU og Indien implementeret en handelsaftale, som reducerer toldniveauet mellem parterne markant. Handelsaftalen var allerede undervejs før den øgede amerikanske told, men et øget fokus på at styrke samhandel fremskyndede processen. Ligeledes har EU og Mercosur-landene (Brasilien, Argentina, Paraguay og Uruguay) fremskyndet en handelsaftale.

SÆRLIGE FORHOLD KNYTTET TIL DANSK ØKONOMI

Høj dansk eksport til USA

USA er det land, som Danmark eksporterer mest til, og omtrent 18 pct. af den danske eksport afsættes i USA, jf. *Dansk Økonomi, forår 2025*. Ca. 6 pct. af dansk eksport til USA består af tjenesteeksport, som ikke rammes direkte af told. Dansk eksport består derudover af varer, der ikke produceres i Danmark (såkaldt *merchanting og processing*, M&P). Disse varer vil ikke blive ramt af den amerikanske told, såfremt varerne produceres i USA. Kun ca. 3 pct. af den samlede danske eksport udgøres af eksport af varer til USA, der krydser den danske grænse, og

ca. halvdelen af M&P-eksporten til USA produceres uden for USA, jf. *Dansk Økonomi, forår 2025*. Samlet set er det ca. 5-7 pct. af den samlede danske eksport, der potentielt rammes af amerikansk told.

Told og M&P-eksport

Et væsentligt usikkerhedsmoment for dansk økonomi i 2025 var, hvordan toldsatserne påvirkede M&P-eksporten. M&P-eksporten har været fortsat stigende i 2025, om end i et lidt lavere tempo end foregående år, jf. venstre del af figur II.37. Det, at en del af M&P-eksporten formentlig produceres i USA, kan have bidraget til at mindske påvirkningen på dansk eksport af toldstigningerne. Det er ikke klart, hvilke varer den danske M&P-eksport præcist dækker over, men det formodes, at eksport af medicinalvarer er en betragtelig andel. Medicinalvarer har i vid udstrækning været undtaget fra told, hvilket er et yderligere argument for, at M&P-eksporten ikke har været væsentlig påvirket af amerikansk told, selv hvis M&P-eksporten produceres uden for USA.

FIGUR II.37 DANSK EKSPORT OG VERDENSHANDEL

Dansk eksport af M&P og søtransport samt verdenshandlen generelt viste sig i 2025 robust over for amerikanske toldstigninger.

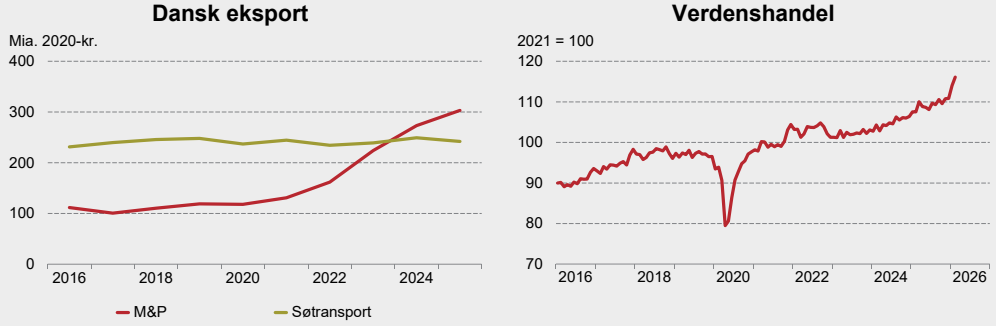

Anm.: Venstre figur viser udviklingen i dansk eksport af M&P og søtransport. Seneste observation er 2025. Højre figur viser udviklingen i verdenshandlen målt i mængder. Seneste observation er februar 2026.

Kilde: Danmarks Statistik, Macrobond og egne beregninger.

Told og eksport af søfartstransport

En betragtelig del af dansk eksport består af søtransport, som ikke i sig selv har været toldpålagt, men påvirkes negativt af en nedgang i verdenshandlen. De amerikanske toldstigninger viste sig i 2025 at have en begrænset påvirkning på verdenshandelen, hvilket resulterede i, at dansk søtransport også viste sig modstandsdygtig i 2025, jf. figur II.37.

FREMADRETTEDE TOLDEFFEKTER

Fortsat uvist om effekter løbende slår igennem i 2026-27

Selvom effekterne af de amerikanske toldsatser er mere klare på nuværende tidspunkt, end de var for et år siden, er der stadig store usikkerheder om effekterne fremadrettet. Prisgennemslaget fra importpriserne til forbrugerpriserne kan vise sig højere på længere sigt end på kort sigt. Virksomhedernes muligheder for at absorbere tolden ved af brug af allerede importerede varer kan have mindsket priseffekterne og dermed effekterne på den overordnede økonomi midlertidigt. Hvis det er tilfældet, kommer gennemslaget på økonomien først senere og mere gradvist. Yderligere kan den øgede usikkerhed og mindskede investeringer føre til lavere produktivitetsstigninger på længere sigt.

II.7 SAMMENFATNING OG VURDERINGER

UDSIGTER FOR DANSK ØKONOMI

International uro medfører fornyet usikkerhed

International økonomi er på ny præget af uro og usikkerhed. Siden udbruddet af krigen i Mellemøsten er energipriserne steget, og usikkerheden om de internationale vækstudsigter de kommende år er øget. De finansielle markeder forventer primo maj 2026, at de høje energipriser aftager gradvist i løbet af 2026, hvilket ligger til grund for prognosen i nærværende kapitel. De højere energipriser vil forventeligt dæmpe den internationale vækst og forhøje inflationen i forhold til en situation, hvor krigen i Mellemøsten ikke havde fundet sted, jf. afsnit II.4. På grund af den store usikkerhed som følge af krigen i Mellemøsten præsenteres der i kapitlet både en prognose, som bygger på de aktuelle markedsforventninger om, at energipriserne falder i løbet af 2026 og 2027, og et risikoscenarie, hvor energipriserne forbliver høje i resten af 2026 og i 2027. Ud over usikkerheden som følge af krigen i Mellemøsten er der fortsat usikkerhed om gennemslaget fra den amerikanske administrations toldsatser, som blev indført i foråret 2025, jf. afsnit II.6.

Forventning om afdæmpet vækst i dansk økonomi

Energiprisstigningerne påvirker også den økonomiske vækst og inflation i Danmark. Dansk økonomi har dog et stærkt udgangspunkt, og trods de forværrede internationale udsigter vurderes der at være udsigt til afdæmpet vækst i dansk økonomi de kommende år. BNP skønnes at vokse med lidt mindre end 2 pct. i år og 1¼ pct. næste år, mens inflationen skønnes at være ca. 2 pct. i 2026-27, jf. afsnit II.2. BNP

skønnes at vokse mindre i 2026-27 end de seneste år, hvilket skyldes et mere afdæmpet bidrag fra både den indenlandske produktion og produktionen af danskejede, udenlandsk producerede varer (M&P-varer). Den høje beskæftigelsesvækst de seneste år skønnes at aftage i 2026-27 i takt med, at presset på arbejdsmarkedet mindskes.

Høje prisstigninger på boligmarkedet, men ikke klare tegn på egentlige ubalancer

Formandskabet vurderer, at der ikke er klare tegn på konjunkturbetingede ubalancer i dansk økonomi. Dette gælder blandt andet på boligmarkedet, trods høje stigninger i boligpriserne gennem 2025 og i starten af 2026. Særligt det københavnske ejerlejlighedsmarked har oplevet høje prisstigninger, men det vurderes for nærværende, at boligprisstigningerne ikke udgør en bredere risiko for realøkonomien og den finansielle stabilitet. Boligkøberne kommer eksempelvis med en stor udbetaling, og dermed er den faktiske belåningsgrad ikke steget i samme omfang, som prisstigningerne alt andet lige ville tilsige.

Finansiel regulering adresserer som udgangspunkt risici

Den finansielle regulering er strammet siden finanskrisen, og den skønnes overordnet set at adressere de samfundsøkonomiske risici knyttet til boligmarkedet. Begrænsninger i boligkøbernes lånemuligheder kan blive vigtigere for dynamikken den kommende tid, da de gennemsnitlige gældsfaktorer er steget til et niveau, hvor lånebegrænsningerne oftere vil træde i kraft. De høje prisstigninger på særligt det københavnske ejerlejlighedsmarked har fordelingsmæssige konsekvenser, da adgangen til markedet koncentreres til en mere snæver del af befolkningen. Markedet for erhvervsudlån er som udgangspunkt forbundet med mindre gennemsigtighed pga. større heterogenitet og færre handler. Stigende udlånsvækst til erhverv påkalder sig derfor opmærksomhed. De seneste stresstest fra Den Europæiske Banktilsynsmyndighed og Nationalbanken fra 2025 peger generelt på robuste kreditinstitutter.

Aftagende pres på arbejdsmarkedet

Presset på arbejdsmarkedet er gradvist mindsket de seneste år, hvilket bidrager til at mindske lønpresset i økonomien. De gennemsnitlige reallønsstigninger ventes i prognoseperioden at være lidt lavere end de gennemsnitlige reallønsstigninger i perioden 2015-19. En stor del af udbuddet af arbejdskraft de seneste år er tilvejebragt via en udvidelse af arbejdsstyrken, herunder gennem fortsat indvandring. Det har bidraget til at holde lønpresset nede trods høj efterspørgsel efter arbejdskraft.

Risikoscenarie: Lavere vækst og højere inflation i dansk økonomi

Som beskrevet ovenfor er der stor usikkerhed om den internationale situation, særligt i forhold til hvornår krigen i Mellemøsten afsluttes, og energimarkederne normaliseres. Hvis situationen i Mellemøsten fastfryses, og Hormuzstrædet ikke genåbnes for skibstrafik inden for en overskuelig tidshorisont, kan det medføre en længere periode med

forhøjede energipriser, eller endda mere markante energiprisstigninger end markedsforventningerne primo maj tilsiger. Det vil betyde, at international økonomi rammes hårdere end forudsat i kapitlets prognose. I rapportens risikoscenarie lægges det til grund, at energipriserne forbliver høje i resten af 2026 og 2027 svarende omtrent til niveauet i april 2026. Det resulterer i, at vækstudsigterne for Danmarks største handelspartnere forværres med næsten 1 pct.point i 2026 og ca. ½ pct.point i 2027. Væksten i dansk økonomi skønnes på den baggrund at blive reduceret med ca. ½ pct.point i både 2026 og 2027 i forhold til den præsenterede prognose i afsnit II.2, ligesom forbrugerpriserne vil stige til ca. 3 pct. i 2026 og ca. 4¾ pct i 2027, svarende til en stigning på ca. 1 pct.point i 2026 og ca. 2¾ pct.point i 2027.

OFFENTLIGE FINANSER

Konjunkturmedløbende finanspolitik i 2026

Finanspolitikken lempes i 2026 med fødevarechecken, skattelettelser og en kraftig vækst i de offentlige udgifter. Væksten i de offentlige udgifter skyldes primært en stigning i forsvarsudgifterne. Der er imidlertid betydelig usikkerhed knyttet til, om indkøb af forsvarsudstyr kan nå at blive leveret i 2026, samt hvor stor en andel af forsvarsudgifterne, der anvendes i Danmark henholdsvis til varer købt i udlandet. Finanseffekten vurderes at være ca. 1¼ pct. af BNP i 2026, hvis forsvarsudgifterne antages at have et gennemsnitligt importindhold. Dette vurderes at være et klart overkantsskøn. Hvis det antages, at halvdelen af stigningen i det offentlige varekøb udelukkende stammer fra import, vil finanseffekten reduceres med ca. ½ pct. af BNP i 2026. I begge tilfælde vurderes den planlagte finanspolitik på baggrund af nærværende prognose dog at være konjunktur*med*løbende. Selv i risikoscenariet, hvor væksten i dansk økonomi er svagere, og hvor forværringen af konjunktursituationen isoleret set kan begrunde en vis lempelse af finanspolitikken, vurderes den planlagte lempelse at være større, end stabiliseringshensyn tilsiger, uanset om importindholdet er gennemsnitligt eller højt.

De offentlige finanser er sunde, …

Det stærke udgangspunkt for dansk økonomi bidrager til, at de offentlige finanser står stærkt. Efter en årrække med store saldooverskud ventes der også i 2026-27 overskud på den faktiske saldo, mens den strukturelle saldo skønnes at være omtrent i balance. De offentlige finanser vurderes samlet set at være sunde. Stabilitets- og vækstpagtens grænser for den offentlige saldo og ØMU-gælden samt budgetlovens grænse for den strukturelle saldo skønnes at være overholdt i alle år frem mod 2035. Den strukturelle saldo vurderes at overholde den tidligere regerings fastsatte mellemfristede saldomålsætninger på -0,5 pct. af BNP i 2030 og -0,6 pct. af BNP i 2035.

… hvilket indebærer et betydeligt råderum mod 2035

De sunde offentlige finanser mod 2035 giver sig udslag i et betydeligt råderum. Det finanspolitiske råderum i 2035 vurderes til 90 mia. kr. Det vurderes, at dækning af det demografi- og velstandskorrigerede træk samt løft af forsvarsudgifterne til 3,5 pct. af BNP vil lægge beslag på 49 mia. kr. af det opgjorte råderum i 2035. Hvis disse udgifter prioriteres, vil der således være 41 mia. kr. tilbage i råderummet til andre prioriteter frem mod 2035. Når det er muligt at øge forsvarsudgifterne i Danmark uden at reducere det øvrige offentlige forbrug eller forhøje skatterne, skyldes det, at de danske offentlige finanser var sunde i udgangspunkt. Det betyder imidlertid ikke, at de øgede forsvarsudgifter er uden omkostninger. Hvis man ikke øgede forsvarsudgifterne, kunne man alternativt have forbedret den øvrige offentlige service eller reduceret skatterne. En stigning i forsvarsudgifterne har dermed en alternativomkostning i form af en mindre vækst i offentligt eller privat forbrug på et senere tidspunkt, jf. også kapitel I i *Dansk Økonomi, efterår 2025*.

Forskelle illustrerer usikkerhed i opgørelse af råderummet

Formandskabets opgørelse af råderummet er 30 mia. kr. lavere end den tidligere regerings opgørelse. Forskellene skyldes særligt forskellige vurderinger af indtægter fra aktieskat samt forskellige vurderinger af den strukturelle beskæftigelse i 2035. Disse forskelle skal ses i lyset af den store usikkerhed, der er i opgørelsen af råderummet. Usikkerheden er særligt stor i situationer, hvor der sker ekstraordinært store forskydninger i økonomien, eksempelvis stor tilstrømning af udenlandsk arbejdskraft eller mere globaliseret produktion. I sådanne perioder er det særligt vanskeligt at adskille, hvorvidt ændringerne i økonomien er af strukturel eller konjunkturel karakter. Det har stor betydning for råderumsberegningerne, som i den aktuelle situation bygger på særligt usikre forudsætninger.

Finanspolitikken vurderes i kapitel I

På baggrund af ovenstående overvejelser foretages der i rapportens kapitel I en samlet vurdering af finanspolitikken, budgetlovens grænser samt udmøntning af udgiftslofter og råderummet.

LITTERATUR

Acharya, V.V. og T. Laarits (2026): Tariff War Shock and the Convenience Yield of US Treasuries – A Hedging Perspective. NBER Working Paper, nr. w34640.

Adolfsen, J.F., M.F. Minesso, J.E. Mork og I. Van Robays (2024): Gas price shocks and euro area inflation. *Journal of International Money and Finance*, 149, 103183.

Alfaro, L. og D. Chor (2025): An Anatomy of the Great Reallocation in US Supply Chain Trade. NBER Working Paper, nr. 34490.

Andersen, A.L., C. Duus og T.L. Jensen (2016): Household debt and spending during the financial crisis: Evidence from Danish micro data. *European Economic Review*, 89, s. 96-115.

Beskæftigelsesministeriet (2025): *Aftale om reform af beskæftigelsesindsatsen – Mere værdighed, større frihed og færre regler*.

Boligøkonomisk Videncenter (2025): *Boligmarkedet – Danskernes forventninger*. 3. kvartal 2025.

Brand, C., N. Lisack og F. Mazelis (2025): Natural rate estimates for the euro area: insights, uncertainties and shortcomings. *Economic Bulletin Boxes* 1.

Candia, B., O. Coibion og Y. Gorodnichenko (2020): Communication and the Beliefs of Economic Agents. NBER Working Paper, nr. 27800.

Coibion, O., Y. Gorodnichenko og T. Ropele (2020). Inflation expectations and firm decisions: New causal evidence. *The Quarterly Journal of Economics*, 135 (1), s. 165–219.

Coibion, O., Y. Gorodnichenko og M. Weber (2022): Monetary policy communications and their effects on household inflation expectations. *Journal of Political Economy*, 130 (6), s. 1537-1584.

Coibion, O, D. Georgarakos, Y. Gorodnichenko og M. van Rooij (2023): How Does Consumption Respond to News About Inflation? Field Evidence from a Randomized Control Trial. *American Economic Journal: Macroeconomics*, 15 (3).

Damm, A.P., A. Hassani, A. Kumar, og J.C. Parra-Alvarez (2025): Medium-Run Impacts of Immigration on the Housing Market: Evidence from a Quasi-Experimental Shift-Share Instrument, ROCKWOOL Foundation Berlin, arbejdspapir nr. 2578.

Danmarks Nationalbank (2023): Afdæmpet vækst i udlånet til danske virksomheder. Statistiknyhed.

Danmarks Nationalbank (2025a): *Svagere verdenshandel dæmper væksten i Danmark*. Analyse.

Danmarks Nationalbank (2025b): *Usikre tider kræver fokus på robusthed og beredskab*. Analyse.

Danmarks Nationalbank (2026a): *Robust dansk økonomi i et usikkert globalt landskab*. Analyse.

Danmarks Nationalbank (2026b): Output Gap Assessment Through Danmarks Nationalbank's Production Function Framework. Working Paper nr. 218.

Danmarks Nationalbank (2026c): *Udenlandske arbejdstagere besidder i højere grad vidensjob end tidligere*. Analyse.

Danmarks Nationalbank (2026d): Efterspørgslen efter lån steg i 2025. Statistiknyhed.

Dansk Ejendomsmæglerforening (2026): DE's forventningsundersøgelse. 1. kvartal 2026

De Økonomiske Råds formandskab: *Produktivitet, 2023, Dansk Økonomi, forår 2018, efterår 2019, forår 2021, forår 2022, efterår 2022, efterår 2024, forår 2025 og efterår 2025* samt *Økonomi og Miljø, 2022*.

De Økonomiske Råds sekretariat (2026): *Konjunktur og offentlige finanser – prognoseopdatering*. Vinter 2026.

Det Systemiske Risikoråd (2026): 52. møde i Det Systemiske Risikoråd. Pressemeddelelse.

Dvorkin, M., F. Leibovici, og A.M. Santacreu (2025): *How Tariffs Are Affecting Prices in 2025*. Federal Reserve Bank of St. Louis.

Dzholos, M. og J. Matschke (2025): Higher Tariffs Might Have Created Headwinds to Employment Growth in 2025. *Economic Bulletin*, 1-4.

ECB (2010): Energy Markets and the Euro Area macroeconomy. Occasional Paper Series nr. 113.

ECB (2024): How euro area firms' inflation expectations affect their business decisions. The ECB Blog.

ECB (2026), *ECB staff macroeconomic projections for the euro area*, marts 2026.

Elder, J. og A. Serletis (2010). Oil price uncertainty. *Journal of money, credit and banking*, 42 (6), s. 1137-1159.

Erhvervs- og Vækstministeriet (2013): Den finansielle krise i Danmark – årsager, konsekvenser og læring.

EU-Kommissionen (2022): *European Economic Forecast, Winter 2022*.

Finans Danmark (2026): Danskerne er historisk gode til at betale deres terminsydelser på boliglån til tide. Nyhed publiceret 29. april 2026.

Finansministeriet (2020): Finansministeriets beregning af gab og strukturelle niveauer.

Finansministeriet (2023): *Aftale om reform af personskat*.

Finansministeriet (2025): *Aftale om finansloven for 2026*.

Finansministeriet (2026): *Aftale om ramme til nedsættelse af moms på fødevarer eller frugt og grønt*.

Finanstilsynet (2025): Results for the Danish participants in the EU-wide stress test 2025.

Ganapati, S. og C.J. Hottman (2026): Did Foreigners Pay America's Tariffs? Quantity Discounts, Scale Economies and Incomplete Pass-Through. NBER Working Paper, nr. 34901.

Gopinath, G., P.O. Gourinchas, A.F. Presbitero og P. Topalova (2025): Changing global linkages: A new Cold War?. *Journal of International Economics*, 153, 104042.

Gopinath, G. og B. Neiman (2026): The Incidence of Tariffs: Rates and Reality. NBER Working Paper, nr. 34620.

Grinderslev, D. og J. Smidt (2023): *SMEC Dokumentation 2023*. De Økonomiske Råds sekretariat.

Handley, K. og N. Limão (2017): Policy uncertainty, trade, and welfare: Theory and evidence for China and the United States. *American economic review,* 107 (9), s. 2731-2783.

Horn, T.N., og S. Zaman (2025). Neutral Interest Rates and the Monetary Policy Stance. *Economic Commentary*, 2025-08.

Hviid, S.J. (2017): A regional model of the Danish housing market, Danmarks Nationalbank, Working Paper, no. 122.

IEA (2025): *World Energy Outlook 2025*.

IMF (2023): Managing Expectations: Inflation and monetary Policy, Kapitel 2 i *World Economic Outlook 2023*.

IMF (2024): *Global Financial Stability Report – The Last Mile: Financial Vulnerabilities and Risks,* april 2024.

IMF (2025): *Global Financial Stability Report – Shifting Ground beneath the Calm,* oktober 2025.

IMF (2026a): *Global Economy in the Shadow of War,* april 2026.

IMF (2026b): *Global Financial Stability Report – Global Financial Markets Confront the War in the Middle East and Amplification Risks*, april 2026.

Javorcik, B., B. Kett, K. Stapleton og L. O'Kane (2025): Did the 2018 trade war improve job opportunities for US workers?. *Journal of International Economics*, 104125.

Kilian, L. og X. Zhou (2020). Does drawing down the US Strategic Petroleum Reserve help stabilize oil prices?. *Journal of Applied Econometrics,* 35 (6), s. 673-691.

Kuik, F., J.F. Adolfsen, E.M. Lis og A. Meyer (2022): Energy Price Developments In and Out of the COVID-19 Pandemic – From Commodity Prices to Consumer Prices. *ECB Economic Bulletin*, 2022 (4).

Malmendier, U. og S. Nagel (2016). Learning from inflation experiences. *The Quarterly Journal of Economics* 131.1, s. 53-87.

Meyler, A. (2009): The pass through of oil prices into euro area consumer liquid fuel prices in an environment of high and volatile oil prices. *Energy Economics*, 31 (6), s. 867-881.

Mitchener, K.J., K.H. O'Rourke og K. Wandschneider (2022): The Smoot-Hawley Trade War. *The Economic Journal*, 132 (647), s. 2500-2533.

Nordea (2026): Det er ikke kun storbyen, der trækker – det er den nemme boligform.

OECD/FAO (2025): *OECD-FAO Agricultural Outlook 2025-2034,* OECD Publishing.

OECD (2026): *OECD Economic Outlook*. *Interim Report March 2026*, OECD Publishing.

RED (2026): Danish Investment Atlas 2026.

Regeringen (2026): *DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden*.

Schmitt-Grohé, S. og M. Uribe (2025): Transitory and permanent import tariff shocks in the United States: An empirical investigation. NBER Working Paper, nr. 33997.

Social- og Boligministeriet (2025): BOU, Alm.del - 2024-25 - Endeligt svar på spørgsmål 49. Folketinget

Weyl, E.G. og M. Fabinger (2013): Pass-through as an economic tool: Principles of incidence under imperfect competition. *Journal of political economy*, 121 (3), s. 528-583.

Yale Budget Lab (2026): State of Tariffs: March 9, 2026.

Økonomiministeriet (2025): *Økonomisk Redegørelse*, december 2025.

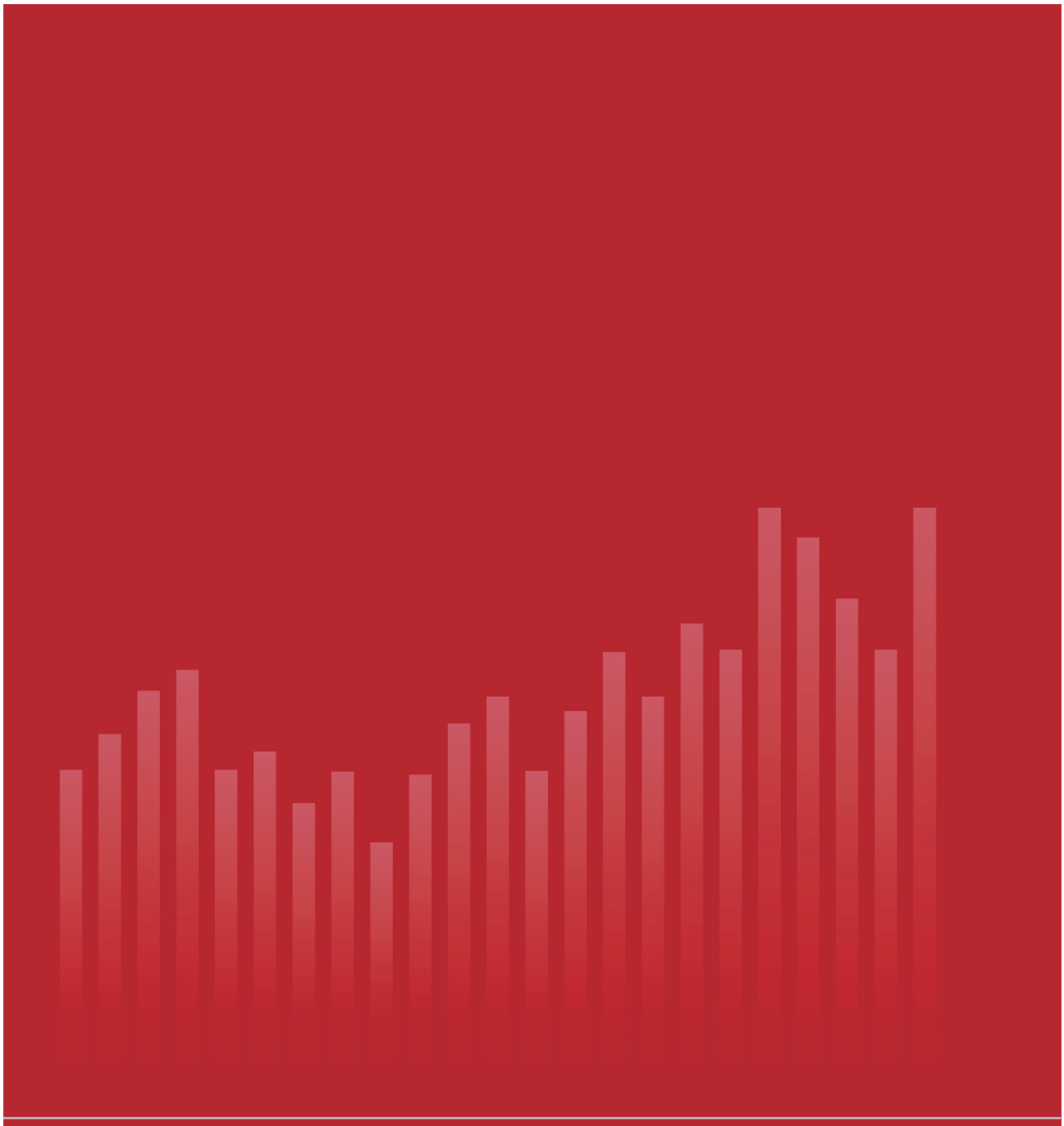

Dansk Økonomi, forår 2026

De Økonomiske Råd
Formandskabet

KAPITEL III
MARKEDSMAGT, LØN OG BESKÆFTIGELSE

Dansk Økonomi, forår 2026

KAPITEL III
MARKEDSMAGT, LØN OG BESKÆFTIGELSE

I kapitlet kortlægges markedsmagt på det danske arbejdsmarked, og det undersøges, hvordan henholdsvis virksomheders og lønmodtageres markedsmagt påvirker løn og beskæftigelse.

Resultaterne indikerer, at virksomheder har markedsmagt på dele af arbejdsmarkedet og anvender denne til at reducere beskæftigelsen og betale en lavere løn end arbejdets markedsmæssige værdi. Samtidig er lønmodtagernes organiseringsgrad faldet, hvilket kan have reduceret deres markedsmagt.

Derudover undersøger kapitlet samspillet mellem virksomhedens markedsmagt og lønmodtagernes organiseringsgrad. Resultaterne viser, at øget organiseringsgrad fører til højere lønninger, og at for virksomheder med markedsmagt fører øget organiseringsgrad også til øget beskæftigelse. Effekten på beskæftigelse indikerer, at højere organiseringsgrad kan mindske samfundsøkonomiske tab fra virksomheders markedsmagt.

III.1 INDLEDNING

Markedsmagt på arbejdsmarkedet kan give samfundsøkonomiske tab

Velfungerende markeder er en forudsætning for, at samfundets ressourcer anvendes på den mest hensigtsmæssige måde. Det gælder også på arbejdsmarkedet, hvor lønnen har en vigtig koordinerende rolle i forhold til at kanalisere beskæftigelsen i retning af de mest produktive formål. Stærk konkurrence mellem lønmodtagerne om beskæftigelsesmuligheder og mellem virksomhederne om arbejdskraften er en vigtig forudsætning for et velfungerende arbejdsmarked, og svag konkurrence kan betyde, at en af parterne kan få markedsmagt til at påvirke lønnen til gavn for egne interesser. Det kan give anledning til lavere produktivitet og et samfundsøkonomisk tab.

Andre landes arbejdsmarkeder præget af markedsmagt

Den internationale litteratur dokumenterer, at arbejdsmarkedet kan være præget af markedsmagt, og at der kan være et produktivitetsmæssigt og samfundsøkonomiske tab forbundet med dette, jf. Azar og Marinescu (2024). Dette kapitel belyser markedsmagt på det danske arbejdsmarked fra en række vinkler.

Seneste årtiers forandring i dansk økonomi præger arbejdsmarkedet

I løbet af de seneste årtier har dansk økonomi forandret sig på en række måder, der kan have sammenhæng til konkurrencesituationen på det danske arbejdsmarked. Det drejer sig blandt andet om faldende fagforeningstilslutning, faldende lønkvote og tiltagende betydning af store virksomheder for BNP-vækst og produktivitet. Udviklingen aktualiserer behovet for at undersøge omfanget af markedsmagt på det danske arbejdsmarked.

Faldende tilslutning til fagforeninger

Fra 2000 til 2023 faldt lønmodtagernes organiseringsgrad i fagforeninger fra 74 pct. til 68 pct., jf. Kjellberg (2025). I perioden var der desuden et større fald fra 72 pct. til 54 pct. i tilslutningen til fagforeninger, som generelt indgår i overenskomstforhandlinger, jf. Kjellberg (2025). Der var dermed et samlet fald i organiseringsgraden og en væsentlig forskydning mellem, hvilke fagforeninger lønmodtagerne er organiseret i. Denne forskydning væk fra de overenskomstbærende fagforeninger kan have svækket lønmodtagernes samlede forhandlingsstyrke.

Faldende lønkvote

Lønkvoten har været faldende de seneste årtier, særligt i industrien i begyndelsen af 2010'erne, jf. Finansministeriet (2022). Det betyder, at lønmodtagernes andel af værdiskabelsen er faldet, mens en større andel af værdiskabelsen er gået til aflønning af kapital, herunder egentlig profit.

Tiltagende betydning af store virksomheder på varemarkedet

En række analyser har peget på, at få virksomheder har stået for en betragtelig del af væksten i dansk økonomi de seneste år, jf. eksempelvis *Produktivitet, 2024*, Nationalbanken (2025) og DI (2025b). Disse virksomheder har oplevet en massiv efterspørgselsfremgang og har opnået en betydelig position på varemarkedet, jf. *Produktivitet, 2022 og Produktivitet, 2024*. Hvis fremgangen på varemarkedet har givet virksomhederne en dominerende position på det danske arbejdsmarked, kan det have øget virksomheders markedsmagt (såkaldt monopsonmagt). Stigende monopsonmagt kan derfor også være én mulig forklaring på den faldende lønkvote, som netop er drevet af de store virksomheder, jf. Finansministeriet (2022).

Forskydning af markedsmagt mellem lønmodtagere og virksomheder

Kapitlets analyser uddyber ovenstående betydning for arbejdsmarkedet. For det første beskriver afsnit III.3, at organiseringsgraden er faldet bredt på tværs af stillinger og geografi på det danske arbejdsmarked. Det kan have reduceret lønmodtagernes forhandlingsstyrke og dermed markedsmagt. For det andet har virksomhederne betydelig markedsmagt på dele af det danske arbejdsmarked. Afsnit III.4 afdækker, at der er tegn på, at de store fremstillingsvirksomheders monopsonmagt er steget de seneste år. En konsekvens af disse resultater kan være, at balancen mellem lønmodtagernes og virksomhedernes markedsmagt er blevet forskudt til fordel for virksomhederne på dele af det danske arbejdsmarked.

Fagforeninger kan øge beskæftigelse, når virksomheder har markedsmagt

Udviklingen på det danske arbejdsmarked er kendetegnet ved, at nogle virksomheder har monopsonmagt, samtidig med at organiseringsgraden og dermed lønmodtagernes markedsmagt er faldet. I denne situation kan faldende tilslutning til fagforeninger føre til lavere løn *og* beskæftigelse, fordi lønmodtagerne i mindre grad kan modvirke de negative samfundsøkonomiske konsekvenser af virksomhedernes monopsonmagt. Afsnit III.5 dokumenterer netop denne konsekvens af faldende organiseringsgrad. I virksomheder med markedsmagt reduceres løn og beskæftigelse, når organiseringsgraden falder.

Kapitlets indhold

I afsnit III.2 præsenteres væsentlige årsager til og konsekvenser af markedsmagt på arbejdsmarkedet. Herefter beskrives konkurrencesituationen på det danske arbejdsmarked med fokus på arbejdsmarkedskoncentration og organiseringsgrad i afsnit III.3. I afsnit III.4 undersøges fremstillingsvirksomhedernes markedsmagt direkte, mens fagforeningernes rolle i forhold til at modvirke virksomheders markedsmagt undersøges i afsnit III.5. Kapitlet sammenfattes i afsnit III.6.

III.2 KONSEKVENSER AF MARKEDSMAGT

Afsnittet beskriver årsager og konsekvenser

I dette afsnit præsenteres en række begreber vedrørende markedsmagt på arbejdsmarkedet. Desuden beskrives årsager til og konsekvenserne af markedsmagt på arbejdsmarkedet.

Lønninger spiller vigtig rolle i fordelingen af samfundets ressourcer, …

Arbejdsmarkedet udgøres grundlæggende af to grupper af aktører: Lønmodtagere, der udbyder deres arbejdskraft for løn, og virksomheder, der ansætter arbejdskraft for at producere varer og tjenester. Lønmodtagerne ønsker høje lønninger og gode arbejdsvilkår, mens virksomhederne isoleret set foretrækker lavere lønninger for at holde omkostningerne nede og skabe højere profit. En virksomhed, der tilbyder en høj løn, vil kunne tiltrække mange ansatte, men have højere omkostninger. Det kræver dermed en højere værdiskabelse at kunne tilbyde en højere løn. Lønnen spiller derfor en vigtig koordinerende rolle i forhold til at fordele samfundets ressourcer i en produktiv retning.

… men svag konkurrence forvrider anvendelsen

Når der er stærk konkurrence mellem virksomhederne om arbejdskraften og stærk konkurrence blandt lønmodtagerne om beskæftigelsesmuligheder, vil lønnen finde et niveau, så samfundets ressourcer anvendes, hvor de skaber mest markedsmæssig værdi. Denne situation betegnes som fuldkommen konkurrence på arbejdsmarkedet. Når der er svag konkurrence på arbejdsmarkedet, kan lønmodtagere eller virksomheder have markedsmagt til at påvirke lønninger til gavn for egne interesser, men med et samfundsøkonomisk dødvægtstab. Det betyder, at beskæftigelsen begrænses, og samfundets ressourcer forvrides væk fra deres mest hensigtsmæssige anvendelse.

Løn og arbejdsvilkår fastsættes ved overenskomster forhandlet mellem arbejdsmarkedets parter

I praksis er lønnen et resultat af forhandling, og det danske arbejdsmarked er formet af kollektive forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter, der fastsætter løn og arbejdsvilkår ved hjælp af overenskomster. Overenskomsterne forhandles mellem arbejdsgiverorganisationer og fagforeninger i fastlagte tidsintervaller inden for bestemte brancher og stillinger. Ofte forhandles en overenskomst på branche- og stillingsniveau, hvorefter decentrale forhandlinger i den enkelte virksomhed bygger ovenpå, jf. Bhuller mfl. (2022). Fagforeninger er ofte repræsenteret i virksomheder via medarbejdervalgte tillidsrepræsentanter, der varetager de ansattes interesser og blandt andet forhandler løn med virksomheden.

DØDVÆGTSTAB OG FULDKOMMEN KONKURRENCE

Dødvægtstabet betegner det tab af velfærd, som opstår, fordi virksomheder eller lønmodtagere har markedsmagt til at påvirke lønnen, så den ikke sikrer overensstemmelse mellem de samfundsøkonomiske omkostninger og gevinster ved at øge beskæftigelsen. Når virksomheder har markedsmagt reduceres løn og beskæftigelse, så de samfundsøkonomiske gevinster ved at øge beskæftigelsen overstiger lønnen. Når lønmodtagerne har markedsmagt, reduceres beskæftigelsen, og lønnen øges, så lønnen overstiger omkostningerne ved at øge beskæftigelsen.

Fuldkommen konkurrence på arbejdsmarkedet betegner situationen, hvor hverken virksomheder eller lønmodtagere kan påvirke lønniveauet til fordel for deres egne interesser. Dermed er der overensstemmelse mellem omkostninger og gevinster ved at øge beskæftigelsen.

Forskellige årsager til markedsmagt for virksomheder og lønmodtagere

Organiseringsgraden har betydning for lønmodtagernes forhandlingsstyrke på både sektorniveau og i den enkelte virksomhed, da der både forhandles centralt og decentralt. Det skyldes blandt andet, at truslen om strejke kun omfatter medlemmer af overenskomstbærende fagforeninger, jf. f.eks. Arnholtz og Navrbjerg (2021) og Høgedahl (2014). Selvom organiseringsgraden er vigtig i forhandlingen, dækker den overenskomstaftalte løn alle overenskomstdækkede ansatte i virksomheden uanset fagforeningsmedlemskab. Overenskomsten fastsætter dog typisk kun de overordnede rammer for den enkelte medarbejders løn, og lønnen er i sidste ende ofte et resultat af decentrale forhandlinger. De decentrale forhandlinger kan både dække over individuelle lønforhandlinger og eksempelvis indgåelsen af kollektive lokalaftaler, som forhandles i regi af fagforeningerne, jf. Navrbjerg og Larsen (2017). I de decentrale forhandlinger kan den enkelte virksomhed have væsentlig markedsmagt baseret på en dominerende markedsposition, der ligger ud over den forhandlingsmagt, der er bundet op i arbejdsgiverforeninger. Derfor fokuserer dette afsnit på enkelte virksomheders markedsmagt, mens lønmodtagernes markedsmagt beskrives ud fra deres kollektive forhandlingssituation.

VIRKSOMHEDERNES MARKEDSMAGT

Virksomheder med markedsmagt tager ikke lønnen for givet, …

Virksomheder, der ansætter på arbejdsmarkeder med fuldkommen konkurrence, tager markedslønnen for givet. I modsætning hertil tager virksomheder med markedsmagt ikke lønnen for givet, men tager udbuddet af arbejdskraft i betragtning, når de beslutter, hvor mange de vil ansætte. Derfor bestemmes beskæftigelsen ikke kun under hensyn til, hvor stor en produktion der ønskes, men også hvordan yderligere ansættelser påvirker lønniveauet i virksomheden. For at holde de samlede lønudgifter nede, har virksomheder med markedsmagt tilskyndelser til at ansætte færre medarbejdere og betale en lavere løn sammenlignet med virksomheder med lignende forudsætninger, der ikke har markedsmagt på arbejdsmarkedet. Dermed reduceres beskæftigelsen, og der opstår et dødvægtstab sammenlignet med situationen med fuldkommen konkurrence, jf. boks III.1.

… men giver et lønafslag

Når en virksomhed har markedsmagt på arbejdsmarkedet, kan det derved give anledning til et *lønafslag* (på engelsk *markdown*), der måler forskellen mellem meromsætningen ved at øge beskæftigelsen og lønnen, jf. boks III.1. Hvis denne forskel er stor, er det et udtryk for, at virksomheden udøver meget markedsmagt på arbejdsmarkedet, hvilket giver et stort dødvægtstab.

Virksomheder kan også have markedsmagt på varemarkedet

Virksomheder kan også have markedsmagt på varemarkedet. I det tilfælde måler prispåslaget forskellen på meromkostningen ved at øge produktionen og vareprisen, jf. *Produktivitet, 2022*. Et højt prispåslag er et udtryk for stor markedsmagt på varemarkedet. For at adskille markedsmagt på arbejds- og varemarkederne betegnes de to typer markedsmagt nogle gange som henholdsvis monopson- og monopolmagt. Denne terminologi afspejler, at et marked med én sælger kaldes et monopol, mens et marked med én køber kaldes et monopsoni. I dette tilfælde er virksomheden "køber" af arbejdskraft. I afsnit III.4 undersøges danske fremstillingsvirksomheders markedsmagt på både arbejds- og varemarkedet ved at beregne lønafslag og prispåslag.

BOKS III.1 DØDVÆGTSTAB UNDER UFULDKOMMEN KONKURRENCE

Hvis en virksomhed producerer y enheder til prisen p, når den har L ansatte, er omsætningen $R = p \cdot y$. Betaler virksomheden lønnen w, har den samlede omkostninger på $C = w \cdot L$. Under antagelse af, at virksomheden kun anvender arbejdskraft i produktionen, består virksomhedens profit af

$$\pi(L) = R(L) - C(L)$$

Profitmaksimering betyder, at den marginale omsætning ved at øge beskæftigelsen sættes lig omkostningerne ved at øge beskæftigelsen

$$R'(L) = C'(L), \qquad (1)$$

Højresiden af (1) består af virksomhedens marginale omkostninger ved at øge beskæftigelsen, og kan opsplittes i to dele: lønnen og et lønafslag (på engelsk *Markdown)*:

$$C'(L) = \underbrace{\big(1 + \epsilon(L)\big)}_{v=lønafslag} \cdot w(L)$$

hvor $\epsilon(L)$ er den inverse arbejdsudbudselasticitet. Den afspejler beskæftigelsens følsomhed over for lønnen i den enkelte virksomhed. Den er 0 under fuldkommen konkurrence, fordi lønnen ikke kan afvige fra markedslønnen, og større end nul, hvis virksomheden har markedsmagt. Dermed fås et lønafslag på 1 under fuldkommen konkurrence og større end 1, hvis virksomheden har markedsmagt.

Venstresiden af (1) består af virksomhedens marginale omsætning ved at øge beskæftigelsen. Den vil generelt set være aftagende, når beskæftigelsen stiger, men er konstant under to simplificerende antagelser: 1) Virksomheden er pristager på varemarkedet, dvs. den tager prisen på produktionen for givet, og 2) virksomheden har en produktionsfunktion med konstant skalaafkast, $y(L) = A \cdot L$. I det tilfælde fås $R'(L) = p \cdot A$. Hvis virksomheden har markedsmagt på varemarkedet, giver det anledning til et prispåslag (på engelsk *markup*), jf. *Produktivitet, 2022*.

Figur A illustrerer ligevægten i denne situation. Simplificerende illustreres det, at virksomheden er alene på arbejdsmarkedet og står over for en invers udbudskurve, $w(L)$, samt en lineær marginalomkostningskurve, $C'(L)$. L^M og w^M er den profitmaksimerende beskæftigelse og løn, og den mørkegrå firkant viser profitten. Den lysegrå trekant, LO, viser lønmodtagernes overskud, som findes som forskellen mellem reservationslønningerne og den faktiske løn. Den lidt mørkere trekant, DVT, angiver dødvægtstabet, som er det tab af velfærd, der opstår, fordi beskæftigelsen er lavere end under fuldkommen konkurrence. Under fuldkommen konkurrence ville lønnen være w^{FK}, beskæftigelsen L^{FK} og profitten 0.

BOKS III.1 DØDVÆGTSTAB UNDER UFULDKOMMEN KONKURRENCE, FORTSAT

FIGUR A DØDVÆGTSTAB FRA MARKEDSMAGT

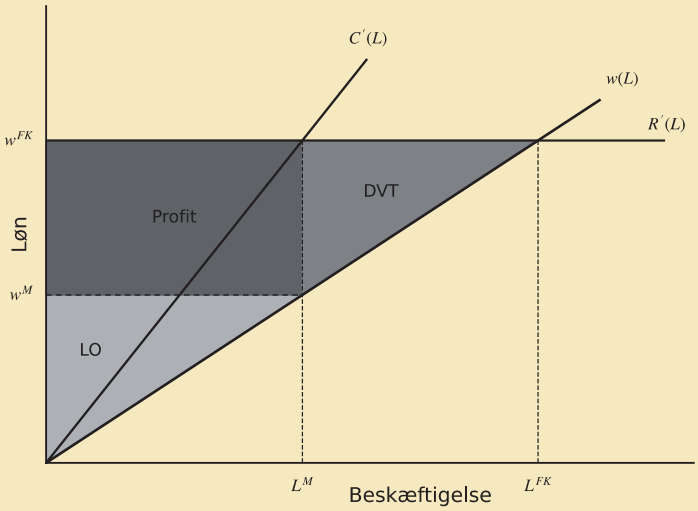

Anm.: Figuren viser ligevægt på et arbejdsmarked med monopsonmagt. DVT dækker over det samfundsøkonomiske dødvægtstab, mens LO dækker over lønmodtageroverskuddet.

Kilde: Egen tilvirkning.

Monopsonmagt er et resultat af svag konkurrence om arbejdskraften, …

Virksomhedernes markedsmagt på arbejdsmarkedet, monopsonmagt, kan være et resultat af svag konkurrence mellem mulige arbejdsgivere om arbejdskraften på et givent arbejdsmarked. Den svage konkurrence kan eksempelvis skyldes, at der kun er få dominerende virksomheder, som er alene om at efterspørge medarbejdere med et givent sæt kompetencer i et givent område. Da medarbejdere har omkostninger ved at træde ind på et andet arbejdsmarked, eksempelvis på grund af fysisk afstand eller omkostninger ved at opnå nye kompetencer, kan medarbejderne blive nødt til at acceptere lønnen.[1]

1) Generelt gives der i litteraturen tre grundlæggende årsager til monopsonmagt, jf. Azar og Marinescu (2024): 1) dominerende virksomheder, 2) forskelle i medarbejdernes præferencer og 3) søge- eller informationsfriktioner. I formidlingen lægges der særligt vægt på den første forklaring, men der kan være situationer, hvor de andre forklaringer er relevante.

… hvilket kan hænge sammen med høj koncentration på arbejdsmarkedet

Der er derfor en sammenhæng mellem graden af markedsmagt på et givent arbejdsmarked, og hvor koncentreret beskæftigelsen er, jf. boks III.2. På et koncentreret arbejdsmarked arbejder en stor andel af beskæftigelsen i få virksomheder, mens den på et mindre koncentreret arbejdsmarked er spredt ud på flere virksomheder. Det er netop denne sammenhæng mellem koncentration og markedsmagt på et givent arbejdsmarked, som anvendes til at belyse markedsmagt i afsnit III.3.

BOKS III.2 MONOPSONMAGT OG KONCENTRATION PÅ ARBEJDSMARKEDET

Et klassisk eksempel på monopsonmagt er, at der kun er få store virksomheder, der konkurrerer om arbejdskraften, men betaler samme løn. I det tilfælde spiller arbejdsmarkedskoncentrationen en central rolle i forhold til lønafslaget, jf. Boal og Ransom (1997) og Azar og Marinescu (2024).

Sammenlignet med beskrivelsen i boks III.1 dækker denne beskrivelse over et helt arbejdsmarked og ikke en enkelt virksomhed. På arbejdsmarkedet er der en samlet invers udbudskurve $w(L)$ med en tilhørende invers udbudselasticitet $\epsilon(L)$, hvor L er den samlede beskæftigelse. Den enkelte virksomhed står over for en udbudselasticitet, $\epsilon_i = s_i \cdot \epsilon(L)$, som dels afhænger af markedselasticiteten, dels af virksomhedens beskæftigelsesandel, s_i. Jo større andel af markedet, virksomheden udgør, des større bliver gennemslaget fra virksomhedens beskæftigelsesforøgelse på den samlede løn. Hvis virksomheden udgør hele markedet, svarer situationen til beskrivelsen i boks III.1. Hvis ingen virksomheder udgør en betydelig andel af markedet, svarer situationen til fuldkommen konkurrence.

Det gennemsnitlige lønafslag for en ansat på markedet kan skrives som

$$\bar{\nu} = 1 + \epsilon(L) \sum_i s_i^2$$

hvor $\sum_i s_i^2$ måler koncentrationen på markedet. Det gennemsnitlige lønafslag stiger dermed, når koncentrationen stiger.

Figur A illustrerer forskellen på et marked med høj og lav koncentration. Når der er høj koncentration, således at få virksomheder står for en stor andel af beskæftigelsen, er der større lønafslag, lavere lønninger og lavere beskæftigelse. Desuden er der et større dødvægtstab. På markedet med lav koncentration består dødvægtstabet af den mørkegrå trekant, mens det på markedet med høj koncentration både består af den mørkegrå trekant og det lysegrå område.

Illustrationen forudsætter, at alle virksomheder er pristagere, og at mere produktive virksomheder ansætter en større andel af beskæftigelsen. Under samme forudsætninger som i boks III.1 er den samlede produktion på markedet $y = \bar{A} \cdot L$, hvor $\bar{A}$ er den beskæftigelsesvægtede gennemsnitlige produktivitet. Derfor er den aggregerede $R'(L)$-kurve $p \cdot \bar{A}$, mens den samlede marginalomkostningskurve ved at øge beskæftigelsen proportionelt med beskæftigelsesandelen, $C'(L)$, er givet ved $\bar{\nu}(L) \cdot w(L)$.

BOKS III.2 MONOPSONMAGT OG KONCENTRATION PÅ ARBEJDSMARKEDET, FORTSAT

FIGUR A MARKEDER MED HØJ OG LAV KONCENTRATION

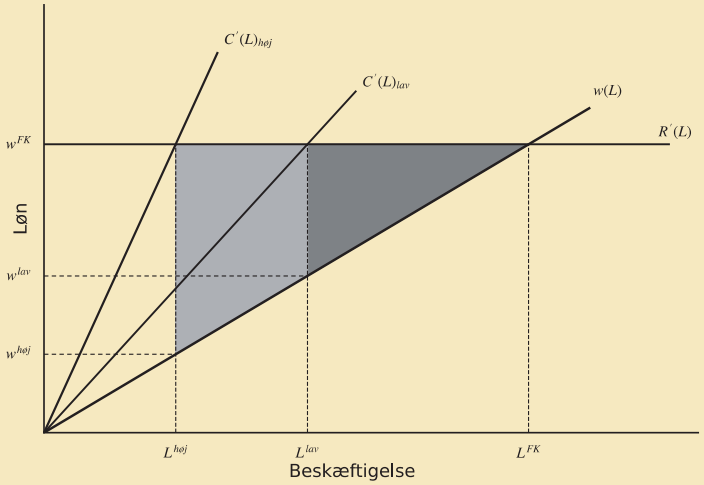

Anm.: Figuren viser ligevægt på et arbejdsmarked med høj og lav koncentration. Den mørkegrå trekant angiver dødvægtstabet på et marked med lav koncentration, mens trekanten, der består af både det lyse- og mørkegrå område, angiver dødvægtstabet på et marked med høj koncentration.

Kilde: Egen tilvirkning.

Monopsonmagt kan give yderligere tab fra misallokering …

I det omfang virksomhedernes position bunder i produktivitetsforskelle, som i eksemplet i boks III.2, vil der være en positiv sammenhæng mellem monopsonmagt og produktivitet. Hvis det særligt er store produktive virksomheder, som har monopsonmagt, vil det reducere produktiviteten i samfundet og give et yderligere samfundsøkonomisk tab fra misallokering. Det skyldes, at beskæftigelsen forskydes i retning af mindre produktive virksomheder, fordi de mest produktive virksomheder reducerer deres produktion mest relativt til under fuldkommen konkurrence. Et studie fra USA viser, at misallokering kan være en væsentlig samfundsøkonomisk omkostning ved monopsonmagt, jf. Berger mfl. (2022). I USA står misallokring bag 60 pct. af de samfundsøkonomiske omkostninger ved monopsonmagt, mens niveauet af monopsonmagt i sig selv bidrager med 30 pct.

… og svække langsigtet produktivitetsvækst

Når virksomhederne har monopsonmagt, kan det endvidere have negative konsekvenser for deres produktivitet. Det kan eksempelvis skyldes, at virksomhedens ansatte er mindre motiverede, da lønnen er lavere, og der er færre alternative jobmuligheder, jf. Manning (2003). Desuden kan monopsonmagt reducere virksomhedernes tilskyndelser til at investere i specifikke nye teknologier, jf. Rubens (2022), og kundenetværk, jf. Bachmann mfl. (2026). Dermed kan monopsonmagt påvirke den langsigtede produktivitetsudvikling i samfundet.

LØNMODTAGERNES MARKEDSMAGT

Lønmodtagere opnår markedsmagt gennem kollektiv forhandling

Lønmodtagere kan også have markedsmagt til at påvirke lønnen, men i modsætning til virksomheder bunder lønmodtageres markedsmagt sjældent i en dominerende markedsposition for den enkelte lønmodtager.[2] Derimod kan lønmodtagerne opnå markedsmagt ved at forhandle kollektivt om løn og arbejdsvilkår gennem fagforeninger. Derfor fokuserer dette underafsnit på, hvordan lønmodtagernes organisering i fagforeninger påvirker løn og beskæftigelse. I afsnit III.3 undersøges lønmodtagernes markedsmagt netop ved organiseringsgraden, og i afsnit III.5 undersøges organiseringsgradens betydning for løn og beskæftigelse, og hvordan betydningen hænger sammen med virksomhedernes markedsmagt.

Fagforeninger leder til højere løn og typisk lavere beskæftigelse

Litteraturen har undersøgt konsekvenser af fagforeninger fra forskellige vinkler, og konklusionerne varierer alt efter udgangspunktet. Som udgangspunkt medfører fagforeninger højere løn og typisk lavere beskæftigelse. Det gælder f.eks., når fagforeninger forhandler med virksomhederne om lønnen, mens virksomhederne fastholder retten til at beslutte, hvor mange den vil ansætte, hvilket er kendetegnende for ledelsesretsmodellen (på engelsk *right to manage*), jf. Nickell og Andrew (1983). Der er dog forskelle i forhold til vurderingen af de samlede samfundsøkonomiske konsekvenser, som bunder i forskellige forudsætninger om, hvem forhandlingerne tager hensyn til, og hvad der forhandles om. Det samfundsøkonomisk mindst attraktive scenarie opstår, hvis fagforeningerne kun tager hensyn til de nuværende ansatte, jf. Lindbeck og Snower (1989), og ikke tager hensyn til konsekvenser for arbejdsløshed og inflation, jf. Calmfors og Driffill (1988).

2) Der findes dog tilfælde, hvor enkelte lønmodtagere har en stærk markedsposition, fordi de har unikke værdifulde kompetencer. Det gælder eksempelvis topforskere, direktører eller sportsstjerner, jf. Rosen (1981) samt Frank og Cook (1996). Det er dog formentlig ikke en god karakteristik af arbejdsmarkedet som helhed.

Kollektive forhandlinger kan føre til højere indkomstlighed og produktivitetsvækst

Det påvirker lønniveau og -spredning, om der forhandles centralt eller decentralt, hvilket kan have betydning for produktivitetsudviklingen og lønuligheden, jf. Mogstad mfl. (2025). På den ene side kan decentrale forhandlinger sikre en bedre overensstemmelse mellem den enkelte medarbejders løn og produktivitet, hvilket giver større lønspredning, der kan trække i retning af højere samlet produktivitet, fordi medarbejderne vil søge hen mod jobmuligheder med højere lønninger, jf. Dahl mfl. (2013). På den anden side kan centrale lønforhandlinger reducere lønspredningen og hæve lønniveauet for de laveste lønninger, hvilket kan øge produktivitetsvæksten. Det højere lønniveau for lave lønninger kan føre til, at de mindst produktive virksomheder udtræder, mens nye mere produktive virksomheder kan indtræde, jf. Moene og Wallerstein (1997). Mogstad mfl. (2025) peger på, at kollektive overenskomstforhandlinger er den stærkeste drivkraft bag den høje indkomstlighed i de nordiske lande samtidig med, at kollektive overenskomstforhandlinger kan bidrage til høj velstand og produktivitetsvækst.

Samlede konsekvenser af fagforeninger er komplekse

I Danmark indgår fagforeninger i mange forskellige sammenhænge, der ud over overenskomstforhandlinger omhandler blandt andet trepartsforhandlinger mellem regeringen og arbejdsmarkedets parter om f.eks. pensionsopsparing. Desuden er fagforeningerne repræsenteret på de enkelte arbejdspladser gennem tillidsrepræsentanter, lokalaftaler, individuel støtte til deres medlemmer og udvikling af videre- og efteruddannelse. Endeligt har de overenskomstbærende fagforeningerne et centralt forhandlingsmiddel i form af varslet om strejke. Fagforeninger er dermed en integreret del af arbejdsmarkedet, og fagforeningernes betydning for samfundsøkonomien er kompleks.

Overenskomstaftale om løn, men virksomhederne fastholder retten til at lede og fordele arbejdet

I kernen af fagforeningernes rolle er den kollektive overenskomstforhandling om de generelle løn- og arbejdsvilkår. Overenskomsten dækker alle ansatte i overenskomstdækkede virksomheder og ikke kun fagforeningsmedlemmer. Overenskomsten forudsætter, at virksomhederne fastholder retten til at lede og fordele arbejdet, og dermed er ledelsesretsmodellen en god karakteristik af forhandlingen. Ifølge teorien vil øget forhandlingsstyrke for fagforeningerne medføre højere løn. Som reaktion på den højere løn vil virksomheder uden monopsonmagt ansætte færre, fordi lønnen overstiger værdiskabelsen for de sidste ansatte.

Fagforeninger kan øge beskæftigelsen, når virksomheder har markedsmagt

Øget forhandlingsstyrke til fagforeningerne, f.eks. som følge af højere organiseringsgrad, vil typisk lede til højere løn og lavere beskæftigelse. Denne konklusion holder dog ikke nødvendigvis, hvis virksomhederne har markedsmagt. I det tilfælde kan fagforeninger potentielt modvirke virksomhedernes markedsmagt ved at forpligte virksomhederne til en højere løn, jf. Dodini mfl. (2022). Dermed kan fagforeninger fjerne virksomhedernes tilbøjelighed til at reducere efterspørgslen efter

arbejdskraft for at holde lønningerne nede. Det betyder, at både lønninger og beskæftigelse øges, mens dødvægtstabet reduceres, jf. boks III.3.[3] I afsnit III.5 undersøges sammenhængen mellem virksomhedernes markedsmagt og organiseringsgraden direkte.

BOKS III.3 FAGFORENINGER KAN ØGE BESKÆFTIGELSEN

Fagforeninger kan i visse tilfælde modvirke de negative konsekvenser af monopsonmagt. Det illustreres i figur A. I fraværet af fagforeninger ville en virksomhed med monopsonmagt sætte den lave løn w^M og den tilhørende lave beskæftigelse L^M. Det svarer til situationen beskrevet i boks III.1. Hvis fagforeningerne kan forpligte virksomheden til en minimumsløn mellem w^M og w^{FK} (markeret med rød på y-aksen), vil det ud over en højere løn også medføre en højere beskæftigelse og et mindre dødvægtstab. Det forudsætter, at virksomheden forpligtes til minimumslønnen, men fastholder retten til at beslutte beskæftigelsen, jf. Dodini mfl. (2022). De største samfundsøkonomiske gevinster opnås ved lønnen w^{FK}. Her afstemmer fagforeningens markedsmagt netop virksomhedens markedsmagt, så beskæftigelse og lønninger svarer til situationen under fuldkommen konkurrence.

I figuren indikerer den røde del af arbejdsudbudskurven, $w(L)$, de kombinationer af forhandlet løn og tilhørende beskæftigelse, som kan mindske dødvægtstabet. I praksis kan lønniveauer over w^{FK} også mindske dødvægtstab, når der er faldende meromsætning ved at øge beskæftigelsen. Der er dog en øvre grænse, hvorefter et højere lønniveau reducerer beskæftigelsen i forhold til L^M.

FIGUR A KONSEKVENSER AF FAGFORENINGER

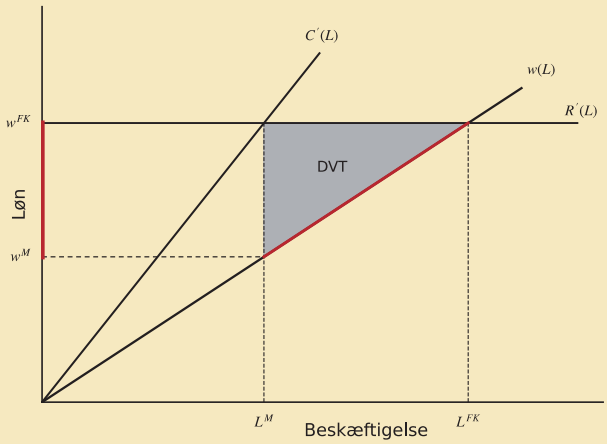

Anm.: Figuren viser ligevægt på et arbejdsmarked med monopsonmagt. Løn mellem w^M og w^{FK} vil føre til højere beskæftigelse og mindre dødvægtstab.

Kilde: Egen tilvirkning.

3) Det svarer til effekten af minimumslønninger, der kan bidrage til at øge både løn og beskæftigelse, når virksomhederne har markedsmagt, jf. f.eks. Azar og Marinescu (2024).

III.3 MARKEDSMAGT PÅ ARBEJDSMARKEDET

Svag konkurrence om arbejdskraft kan medføre markedsmagt til virksomheder

Lønmodtagere og virksomheder har ofte modsatrettede ønsker til løn og arbejdsvilkår, og hver parts markedsmagt er med til at bestemme, i hvilket omfang den aftalte løn og arbejdsvilkår tilgodeser disse ønsker, jf. afsnit III.2. Virksomhedernes markedsmagt påvirkes blandt andet af konkurrencen om arbejdskraften. Når der er stærk konkurrence om arbejdskraften, har lønmodtagerne mange virksomheder, der vil ansætte dem, og den enkelte virksomhed har mindre markedsmagt til at bestemme ansættelsesvilkårene. Når der er svag konkurrence om arbejdskraften, har lønmodtagerne få alternative ansættelsesmuligheder, og den enkelte virksomhed har dermed større markedsmagt.

Organiserings-graden kan medføre markedsmagt til lønmodtagere

Lønmodtagernes markedsmagt hænger sammen med deres forhandlingsstyrke, der blandt andet påvirkes af organiseringsgraden, da de står stærkere, jo bredere de er repræsenteret blandt dem, de forhandler på vegne af, jf. afsnit III.2. Et af forhandlingsmidlerne er f.eks. varslet om at strejke ved den hidtidige overenskomsts udløb. Her er det afgørende for varslets effekt på forhandlingerne, hvor mange der er organiserede, da strejker kun omfatter medlemmerne i de forhandlende parter.

Fagforeninger kan modvirke virksomheders markedsmagt

Den endelige aftalte løn, arbejdsvilkårene mere bredt og den resulterende beskæftigelse afhænger af samspillet mellem lønmodtagernes og virksomhedernes markedsmagt. Når kun den ene part har markedsmagt, kan ønsket om højere eller lavere løn ske på bekostning af beskæftigelsen. Hvis både lønmodtagere og virksomheder omvendt har markedsmagt, kan virksomhedernes markedsmagt potentielt blive modvirket af lønmodtagernes med højere løn og beskæftigelse til følge.

Afsnittet beskriver kendetegn for høj eller lav markedsmagt

I dette afsnit beskrives først, hvordan det danske arbejdsmarked består af flere mindre, lokale arbejdsmarkeder, og hvordan konkurrence og markedsmagt kan måles for virksomheder og lønmodtagere. Herefter beskrives, hvilke arbejdsmarkeder der er kendetegnet ved høj og lav markedsmagt. Store virksomheder inddrages særskilt, da de i stigende grad dominerer den danske økonomi og ofte også har mere markedsmagt på arbejdsmarkedet. Den sidste del af afsnittet ser derfor på konkurrencesituationen og markedsmagten for store virksomheder og slutter af med at undersøge, hvordan markedsmagt på varemarkedet hænger sammen med markedsmagt på arbejdsmarkedet.

MARKEDSMAGT, ARBEJDSMARKEDSKONCENTRATION OG ORGANISERINGSGRAD

Det danske arbejdsmarked består af forskellige lokale arbejdsmarkeder

Det danske arbejdsmarked er ikke ét samlet arbejdsmarked, hvor alle lønmodtagere og virksomheder ligner hinanden, men består af forskellige lokale arbejdsmarkeder. Tjenere og bartendere i Ringkøbing vil eksempelvis sjældent være sammenlignelige med en ingeniør i København, og ikke alle virksomheder har brug for en tjener i Ringkøbing og en ingeniør i København. I praksis afgrænses et arbejdsmarked derfor til lønmodtagere, der varetager sammenlignelige jobs, der kræver lignende kompetencer i samme geografiske område.

Et marked er kombinationen af pendlingsområde og stilling

Et arbejdsmarked afgrænses i forhold til geografi, da lønmodtagere er afgrænset til et bestemt geografisk område på grund af transporttid til og fra hjemmet. I kapitlets beskrivelse heraf anvendes pendlingsområder, der er geografisk større end kommuner, men mindre end regioner, jf. Danmarks Statistik (2016). Der anvendes de samme pendlingsområder for alle lønmodtagere, selvom nogle lønmodtagere er geografisk mere begrænsede. Kapitlets definition af arbejdsmarkederne afgrænses også i forhold til kompetencer målt ud fra den stilling, man er ansat i. Derved tages højde for, at lønmodtagere opnår kompetencer i deres ansættelse, der breder sig ud over uddannelse og branche.

Ca. 3.500 lokale arbejdsmarkeder i analysen

Når pendlingsområde og stillingskategori kombineres, defineres der næsten 3.500 arbejdsmarkeder i Danmark. Et arbejdsmarked kan f.eks. være markedet for almindeligt kontorarbejde i København, markedet for mekanikerarbejde i Horsens eller markedet for rengøringsarbejde i Odense. Antallet af markeder varierer en smule over tid, i takt med at nye stillinger opstår, at eksisterende stillinger opstår i andre pendlingsområder, eller at stillinger nedlægges.

Markedsmagt for lønmodtagere fra fagforeninger

En væsentlig kilde til markedsmagt for lønmodtagerne er fagforeningernes organiseringsgrad, da lønmodtagernes mulighed for at påvirke lønnen forbedres, når lønmodtagerne forhandler kollektivt, jf. afsnit III.2. Derfor forventes en større markedsmagt for lønmodtagerne, når organiseringsgraden er høj.[4]

Arbejdsmarkeds-koncentration mål for virksomheders markedsmagt

For virksomheder anvendes den såkaldte arbejdsmarkedskoncentration som et mål for markedsmagt, jf. Dodini mfl. (2024). Arbejdsmarkedskoncentrationen måles ved hjælp af Herfindahl-Hirschman indekset (HHI), der også kendes fra varemarkedet, jf. *Dansk Økonomi, forår 2025*. På et arbejdsmarked måler HHI fordelingen af ansatte mellem

4) Det er ikke muligt at skelne mellem medlemskab af forskellige fagforeninger. Ofte er fagforeninger dog målrettet specifikke stillinger og brancher.

virksomhederne, jf. boks III.4. HHI er højest, når alle lønmodtagere i et arbejdsmarked er ansat ved den samme virksomhed, mens det falder i takt med, at flere virksomheder ansætter lønmodtagere, og når ansatte fordeles mere ligeligt mellem virksomheder.

BOKS III.4 ARBEJDSMARKEDSKONCENTRATION

Koncentrationen på arbejdsmarkedet udtrykker fordelingen af ansatte mellem markedets virksomheder. En høj koncentration angiver en ulige fordeling af ansatte, hvor en eller få virksomheder dominerer markedet med en stor del af alle ansatte. Omvendt angiver en lav koncentration en mere ligelig fordeling af ansatte mellem virksomheder, således at flere virksomheder har omtrent samme andel af alle ansatte.

En høj koncentration på et arbejdsmarked kan betyde svag konkurrence, hvor få virksomheder dominerer markedet, og ansatte har begrænsede muligheder for at skifte til en anden arbejdsgiver. Dette kan medføre, at virksomheden giver et lønafslag, så lønmodtagere modtager en lavere løn end arbejdskraftens værdiskabelse. Omvendt kan en lav koncentration betyde stærk konkurrence, hvor lønafslag ikke er mulige, da lønmodtagerne kan skifte til konkurrerende virksomheder.

Dog er der mange andre faktorer, der påvirker sammenhængen mellem koncentration, konkurrence og løn. Det er således muligt, at virksomheder giver et lønafslag selv på markeder med lav koncentration eksempelvis på grund af en frygt for udflytning (på engelsk *offshoring*), udenlandsk arbejdskraft eller ansattes præferencer. Omvendt kan lønafslaget være mindre i markeder med høj koncentration på grund af f.eks. fagforeninger eller midlertidig overefterspørgsel efter specifikke kompetencer, jf. afsnit III.2.

Herfindahl-Hirschman indeks

Arbejdsmarkedskoncentration måles ofte ved hjælp af Herfindahl-Hirschman indekset. Indekset går fra 0 til 10.000, hvor 10.000 indikerer et marked med kun en enkelt virksomhed, mens en værdi tæt på nul indikerer et marked med stærk konkurrence mellem mange virksomheder, der er ubetydelige i forhold til det samlede marked.

Indekset tager højde for flere dimensioner ved markedskoncentration. Det falder, når der er flere virksomheder på et marked og stiger, når fordelingen af ansatte mellem virksomheder bliver mere ujævn. Når antallet af beskæftigede på et marked stiger, vil indekset stige eller falde afhængigt af fordelingen af nye ansatte mellem virksomhederne, og afhængigt af om der træder nye virksomheder ind på markedet. Formelt set er HHI defineret ud fra ligningen

$$HHI_m = 10.000 \cdot \sum_{i=1}^{N_m} \left(\frac{L_{i,m}}{L_m}\right)^2$$

Hvor $L_{i,m}$ er antallet af ansatte i virksomhed *i* i marked *m* og L_m er det samlede antal ansatte i marked *m*. N_m er antallet af virksomheder i marked *m*.

UDVIKLINGEN I MARKEDSMAGT

HHI på lidt over 1.000 i 2021 for alle ansatte i Danmark

Den gennemsnitlige koncentration for alle ansatte i Danmark på tværs af sektorer, stillinger og geografi måles til et HHI lidt over 1.000 i 2021, jf. figur III.1. Generelt varierer niveauet for HHI afhængig af markedsafgrænsningen, og sammenligninger med forskellige afgrænsninger er vanskelige at fortolke, jf. f.eks. Qui og Sojourner (2023), Benmelech mfl. (2022), Azar mfl. (2020) og baggrundsnotatet *Markedsmagt på arbejdsmarkedet*.[5] Fælles for studier af koncentrationen er dog, at de finder variation i HHI på tværs af markeder med den samme afgrænsning, hvor nogle markeder har høj koncentration. Over tid er koncentrationen steget fra knap 1.000 i år 2000 til omkring 1.400 i år 2007, hvorefter den er faldet jævnt frem til år 2021.

FIGUR III.1 ARBEJDSMARKEDSKONCENTRATION OG ORGANISERINGSGRAD FORDELT PÅ SEKTOR

Koncentrationen på arbejdsmarkedet er højest for den offentlige sektor og steg i forbindelse med strukturreformen i 2007. Der er også højest organiseringsgrad i den offentlige sektor. I både den private og offentlige sektor er organiseringsgraden faldet siden 2000.

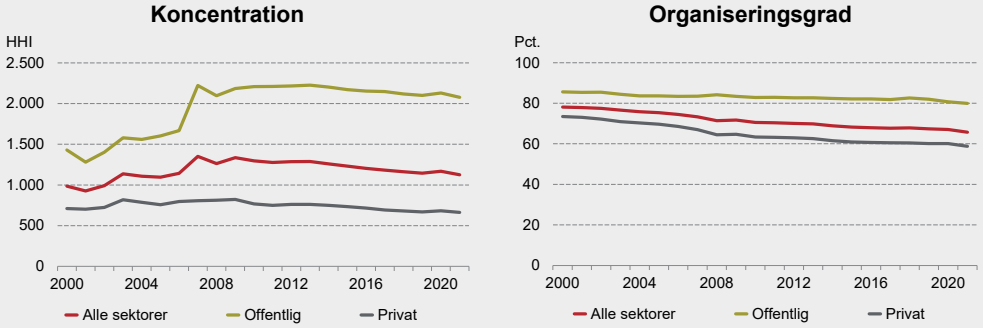

Anm.: Populationen dækker ansatte på 16 år eller derover i perioden 2000-21. Kun personer, der kan kobles til virksomhed og arbejdssted, og som har ikke-manglende stillingskode og pendlingsområde, indgår, jf. baggrundsnotatet. Organiseringsgraden er opgjort som andelen af ansatte, som er registrerede fagforeningsmedlemmer. En lønmodtager registreres som fagforeningsmedlem, hvis vedkommende har et skattefradrag for fagforeningskontingent på mindst 300 kr. om året.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

5) Fremover benævnes dette "baggrundsnotatet" i dette afsnit.

Højere koncentration i den offentlige sektor end i den private

Ligesom der ikke kun er ét arbejdsmarked i Danmark, er der ikke kun ét niveau for koncentrationen. Således er koncentrationen højere for den offentlige sektor end for den private, jf. figur III.1. For den offentlige sektor steg HHI med omtrent en tredjedel i forbindelse med strukturreformen i 2007, hvor kommunalt ansatte skiftede arbejdsplads til de nye, større kommuner, og amtsansatte skiftede til de nye, større regioner.

Høj organiseringsgrad i en international sammenhæng

I Danmark var 78 pct. af lønmodtagerne ifølge dette kapitels opgørelse medlem af en fagforening i 2000, jf. figur III.1. Dette er højere end andre undersøgelser, jf. OECD (2025), Kjellberg (2025) og Arnholtz og Navrbjerg (2021). Det kan blandt andet skyldes, at ansatte uden stillings-, pendlings-, og virksomhedsoplysninger ikke medtages, ligesom ledige ikke medtages i opgørelsen, jf. OECD (2025), Kjellberg (2025) og Arnholtz og Navrbjerg (2021). Fælles for alle undersøgelser er dog, at de placerer Danmark sammen med andre skandinaviske lande med en høj organiseringsgrad i en international sammenhæng, jf. OECD (2025). Der er flere forklaringer på den høje organiseringsgrad, men en forklaring, der ofte nævnes, er Ghent-systemet, hvor fagforeninger havde ansvaret for administrationen af arbejdsløshedsunderstøttelse i a-kasser indtil en reform i 2002, jf. f.eks. OECD (2025) og Kjellberg (2025).

Jævnt faldende organiseringsgrad over en 20-årig periode

På lønmodtagernes side af arbejdsmarkedet er organiseringsgraden faldet fra 78 pct. til 66 pct. i perioden 2000-21, jf. figur III.1. Dette er i tråd med udviklingen i de fleste andre OECD-lande med Norge som en af få undtagelser, jf. OECD (2025). Ikke alle fagforeninger er overenskomstbærende, og organiseringsgraden for overenskomstbærende fagforeninger er faldet yderligere i perioden, jf. Kjellberg (2025), Arnholtz og Navrbjerg (2021) og boks III.5. Kjellberg (2025) finder et fald i den samlede organiseringsgrad fra 74 pct. til 68 pct. i perioden 2000-23 og et fald i organiseringsgraden for overenskomstbærende fagforeninger fra 72 pct. til 54 pct. i samme periode. I det omfang organiseringsgraden er et udtryk for lønmodtagernes forhandlingsstyrke i overenskomstforhandlinger, er faldet for overenskomstbærende fagforeninger mest retvisende for lønmodtagernes faldende markedsmagt.

Flere faktorer kan have bidraget til faldende organiseringsgrad

Der er flere forskellige faktorer, der kan have bidraget til den faldende organiseringsgrad. En årsag kan være en ændret beskæftigelsessammensætning med en forskydning mod stillinger og brancher med lavere organiseringsgrad. Andre forklaringer kan være ændrede normer og værdier, hvor yngre lønmodtagere ofte ikke er organiserede i samme omfang som ældre, såvel som indvandring og truslen om udflytning, jf. f.eks. Choi mfl. (2026) og Kjellberg (2025).

BOKS III.5 TO TYPER AF FAGFORENINGER

Overordnet kan man adskille fagforeninger i to typer af fagforeninger: de overenskomstbærende fagforeninger og de ikke-overenskomstbærende (af andre også kaldet ideologisk alternative eller gule) fagforeninger, jf. f.eks. Høgedahl (2014), Kjellberg (2025), Jørgensen (2014), Ibsen mfl. (2012), Arnholtz og Navrbjerg (2021).

Overenskomstbærende fagforeninger
De overenskomstbærende fagforeninger har formet lønmodtagersiden af det danske aftalebaserede arbejdsmarked siden Septemberforliget i 1899. Der er forskellige afgrænsninger af selve fagforeningerne i forhold til fag, branche og stillingsniveau, men som udgangspunkt er der kun én overenskomstbærende fagforening for én given lønmodtager. Overenskomstbærende fagforeninger varetager lønmodtagernes interesser via blandt andet indgåelse og forhandling af kollektive overenskomster, hvor der indimellem indgår varsling af strejke, og lokalaftaler, jf. afsnit III.2.

Ikke-overenskomstbærende fagforeninger
Ikke-overenskomstbærende fagforeninger har ingen eller meget få overenskomster med arbejdsgiverne. Disse fagforeninger anvender typisk heller ikke f.eks. strejke. Medlemskab af en ikke-overenskomstbærende fagforening er ofte ikke forbundet til et specifikt fag, branche eller stilling, men appellerer bredt og er ofte væsentligt billigere end medlemskab af en overenskomstbærende fagforening. Dette følger blandt andet af, at de ikke har udgifter til at forhandle overenskomster eller til at opretholde f.eks. strejkekasser.

Institutionelle rammer for fagforenings-medlemskab er svækket i perioden

Endelig er de institutionelle rammer for at være medlem af en fagforening blevet svækket i perioden, jf. f.eks. Høgedahl (2014) og Kjellberg (2025). Som nævnt ovenfor har fagforeningerne i en historisk sammenhæng haft ansvaret for administrationen af arbejdsløshedsunderstøttelse inden for deres fagområde via a-kasser. Dette har medført, at mange har meldt sig ind i fagforeninger, når de ønskede muligheden for understøttelse. I 2002 blev tværfaglige a-kasser tilladt, hvilket åbnede mere op for ikke-overenskomstbærende fagforeninger, og der har været en stor stigning i andelen af lønmodtagere, der er medlem af disse fagforeninger, efter tværfaglige a-kasser blev tilladt, jf. Kjellberg (2025).

Skattefradragsloft har yderligere svækket tilskyndelsen til medlemskab

De institutionelle rammer for lønmodtagerorganisering blev yderligere svækket i 2006 med ophævelsen af eksklusivaftaler og med indførslen af et skattefradragsloft over fagforeningskontingenter i 2011. Eksklusivaftaler havde forpligtet virksomhederne til kun at ansætte medlemmer af en bestemt fagforening. Ophævelsen af disse anslås dog kun

at omfatte ca. 10 pct. af arbejdsmarkedet.[6] Indtil 2011 havde hele fagforeningskontingentet været fradragsberettiget, hvilket blev ændret i 2011 med et loft på 3.000 kr.[7] Kontingentet for ikke-overenskomstbærende fagforeninger var oftest under dette loft og dermed fradragsberettiget, mens kontingentet for overenskomstbærende fagforeninger typisk var højere, hvorved fradragsloftet fik betydning. Fradragsloftet blev efterfølgende hævet til 6.000 kr. i 2015 og 7.000 kr. i 2024. Effekten af ændringer i fradragsloftet undersøges nærmere i afsnit III.5.

Privat sektor har lavere organiseringsgrad end den offentlige

Den private sektor har en lavere organiseringsgrad, som i 2000 var 73 pct., hvorimod den i den offentlige sektor er højere og i 2000 var 86 pct., jf. figur III.1. Organiseringsgraden har været faldende i begge sektorer. Da den private sektor ofte er toneangivende i forhold til lønniveau og -stigninger, fokuserer den resterende del af kapitlets analyser på den private sektor, jf. boks III.6.

BOKS III.6 DATA

Dette afsnits analyse bygger på registerdata for ca. 30 mio. observationer i perioden 2000-21, jf. baggrundsnotatet. Populationen omfatter lønmodtagere, der er 16 år eller ældre, men ikke f.eks. selvstændige og medarbejdende ægtefæller.

Virksomheder
Fra registerdata, der forbinder ansatte med virksomheder, findes en persons primære ansættelse i november for et år, og denne ansættelse anvendes i analysen til at konstruere HHI. Der er dermed kun ét ansættelsesforhold pr. person pr. år i analysen.

Fagforeningsmedlemskab
Fagforeningsmedlemskab defineres i analysen ud fra, om en person har et skattefradrag fra et fagforeningskontingent på mindst 300 kr. i et givent år. Det vides ikke, hvilken fagforening en person er medlem af, og det er muligt, der er gratis medlemmer af fagforeninger (f.eks. studerende), som ikke tælles med som medlemmer.

6) Kun det private arbejdsmarked var berørt af dette, da offentlige arbejdsgivere ikke havde indgået disse aftaler. Yderligere havde Dansk Arbejdsgiverforening (DA) ikke accepteret dem, hvorfor kun arbejdsgivere, der ikke var organiseret i DA, var berørt.

7) Loftet blev indført samtidig med ændringer af flere dele af arbejdsmarkedspolitikken. Herunder blev f.eks. dagpengeperioden forkortet fra 4 til 2 år.

Flest ansatte og virksomheder har koncentration, der indikerer stærk konkurrence

Størstedelen af lønmodtagerne er ansat i markeder med tegn på stærk konkurrence, hvor HHI er lavt, jf. figur III.2. Generelt er der enkelte store markeder med lav koncentration. Selvom over halvdelen af lønmodtagerne arbejder i markeder med tegn på stærk konkurrence, er der også en gruppe af lønmodtagere, der er fordelt på markeder med højere koncentration. I det følgende undersøges det nærmere, hvad der karakteriserer grupper med lav eller høj koncentration.

Højere organiseringsgrad på mere koncentrerede arbejdsmarkeder

Organiseringsgraden er højere for mere koncentrerede markeder, jf. figur III.3. Dette kan skyldes, at sammensætningen af ansatte på tværs af stillinger, brancher og lignende ændrer sig, når koncentrationen stiger. Herudover kan det også skyldes, at lønmodtagerne forventer større gevinster fra at være medlem af en fagforening, når koncentrationen er høj, da det forbedrer mulighederne for at modvirke virksomheders markedsmagt.

FIGUR III.2 FORDELING AF ANSATTE, VIRKSOMHEDER OG MARKEDER

Flest ansatte, virksomheder og markeder har lav koncentration

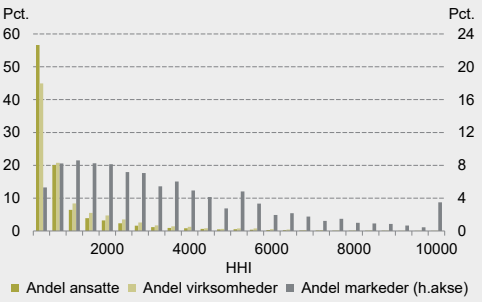

FIGUR III.3 ORGANISERINGSGRAD OG KONCENTRATION

Organiseringsgraden er højere på mere koncentrerede markeder

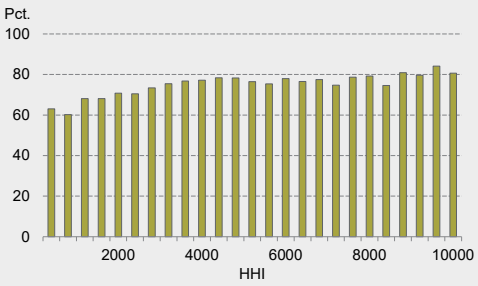

Anm.: Populationen dækker ansatte på 16 år eller derover i perioden 2000-21. Kun personer, der kan kobles til virksomhed og arbejdssted, og som har ikke-manglende stillingskode og pendlingsområde, indgår, jf. baggrundsnotatet. Organiseringsgraden er opgjort som andelen af ansatte, som er registrerede fagforeningsmedlemmer. En lønmodtager registreres som fagforeningsmedlem, hvis vedkommende har et skattefradrag for fagforeningskontingent på mindst 300 kr. om året. I figur III.2 er andelen af ansatte beregnet ud fra HHI i den enkelte ansattes marked, andelen af virksomheder er beregnet ud fra det beskæftigelsesvægtede gennemsnit af HHI for virksomhedens ansatte, og andelen af markeder er beregnet ud fra HHI for hvert arbejdsmarked.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

MARKEDSMAGT AFHÆNGIGT AF GEOGRAFI, KOMPETENCER OG VIRKSOMHEDER

Højest koncentration i yderområderne

Der er klare geografiske forskelle i arbejdsmarkedskoncentrationen, hvor yderområder har højere koncentration end byområder, jf. figur III.4. Yderområderne har også færre ansatte, mens der er flest ansatte i hovedstadsområdet. Koncentrationen for områderne har kun ændret sig meget lidt i perioden fra 2000 til 2021, jf. baggrundsnotatet.

Højest organiseringsgrad i yderområderne

Organiseringsgraden er samtidig generelt højest i mange yderområder og lavest omkring Aarhus og København, jf. figur III.4. Således modsvarer organiseringsgraden til en vis grad koncentrationen, og det er derfor muligt, at den markedsmagt, som koncentrationen potentielt måler, ikke er mulig for virksomhederne at omsætte til lavere lønudgifter. Organiseringsgraden er dog også faldet mest i yderområderne, mens hovedstadsområdet har det mindste fald på 11 pct.

FIGUR III.4 ARBEJDSMARKEDSKONCENTRATION OG ORGANISERINGSGRAD FOR PENDLINGSOMRÅDER

Koncentrationen og organiseringsgraden er højest for yderområder i Danmark.

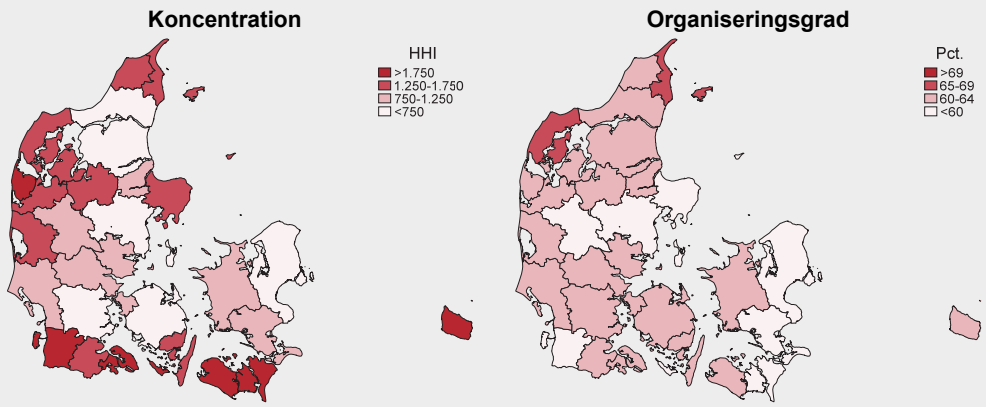

Anm.: Populationen dækker privatansatte på 16 år eller derover i 2021. Kun personer, der kan kobles til virksomhed og arbejdssted, og som har ikke-manglende stillingskode og pendlingsområde, indgår, jf. baggrundsnotatet. Organiseringsgraden er opgjort som andelen af ansatte, som er registreret fagforeningsmedlemmer. En lønmodtager registreres som fagforeningsmedlem, hvis vedkommende har et skattefradrag for fagforeningskontingent på mindst 300 kr. om året.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Operatør, montering og transport har højest koncentration

På tværs af stillinger findes den højeste koncentration inden for operatør, montering og transport, hvor HHI er over 1.600 i næsten hele perioden 2000-21, jf. figur III.5. Det varierer over perioden, hvilken stillingskategori der har den laveste koncentration. Over hele perioden har viden på mellemniveau og håndværk en lav HHI, mens kontor og kundeservice er faldet meget fra 2009 og frem, således at dette havde den laveste HHI i 2021. Endelig har viden på højt niveau den næsthøjeste HHI, tæt forfulgt af service og salg i dataperiodens sidste år.

Operatør, montering og transport samt håndværk har højest organiseringsgrad

Ligesom for koncentrationen er der forskel på organiseringsgraden mellem stillingskategorier, jf. figur III.5. Den højeste organiseringsgrad findes for operatør, montering og transport samt håndværk, mens den laveste dækning findes for service og salg. Overlappet mellem høj koncentration og høj organiseringsgrad er derfor ikke så tydeligt for stillinger som for pendlingsområder. Således har lønmodtagere potentielt stærk markedsmagt i stillinger inden for håndværk, mens virksomheder har stærkere markedsmagt for service og salg.

FIGUR III.5 KONCENTRATION OG ORGANISERINGSGRAD FOR STILLINGER

Der er stor variation i både koncentration og organiseringsgrad på tværs af stillinger og i en vis grad modsvarer de hinanden. Organiseringsgraden er dog faldet over tid, mens koncentrationen i flere tilfælde er uændret.

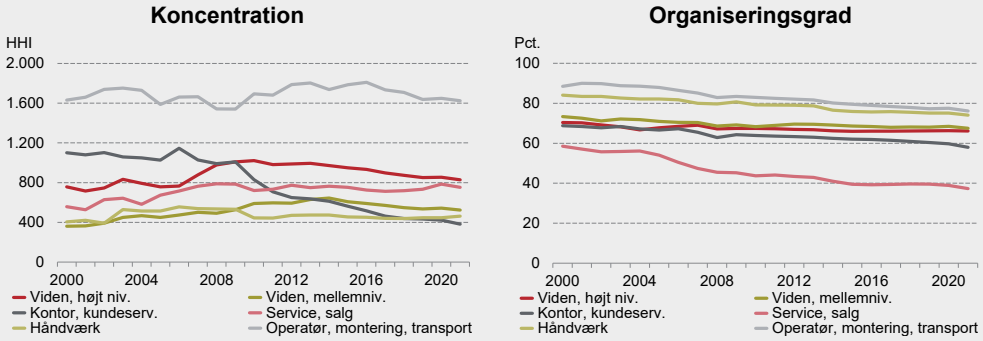

Anm.: Populationen dækker privatansatte på 16 år eller derover i perioden 2000-21. Kun personer, der kan kobles til virksomhed og arbejdssted, og som har ikke-manglende stillingskode og pendlingsområde, indgår, jf. baggrundsnotatet. Organiseringsgraden er opgjort som andelen af ansatte, som er registreret fagforeningsmedlemmer. En lønmodtager registreres som fagforeningsmedlem, hvis vedkommende har et skattefradrag for fagforeningskontingent på mindst 300 kr. om året. Figuren viser udviklingen fordelt på overordnede stillingsgrupper på DISCO-1-niveau.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Fald i organiseringsgrad for de fleste stillinger

Organiseringsgraden er faldet i perioden for næsten alle stillingskategorier, jf. figur III.5 og baggrundsnotatet. Faldet varierer dog på tværs af stillingskategorier, hvor stillinger inden for kategorien viden på højt niveau faldt fra 70 pct. til 66 pct., mens stillinger inden for service og salg faldt fra 59 pct. til 37 pct.

Store virksomheder dominerer i stigende grad dansk økonomi

Store virksomheder dominerer i stigende grad den danske økonomi ved at være vigtige drivkræfter for BNP-vækst og produktivitet, jf. f.eks. *Produktivitet, 2024*. Samtidig skiller store virksomheder sig ud fra andre virksomheder ved f.eks. at operere særligt i fremstillingsbranchen. Her er store virksomheder defineret som de virksomheder, der er i top 1 pct. af alle virksomheder i forhold til værditilvæksten i alle årene i perioden 2000-21.

Store virksomheder har højere koncentration end mindre virksomheder

Koncentrationen for ansatte i store virksomheder er højere end for ansatte i mindre virksomheder, jf. figur III.6. Dette afspejler blandt andet, at store virksomheder ansætter mange inden for operatører, montering og transport. Den høje koncentration kan indikere, at store virksomheder har markedsmagt på arbejdsmarkedet. Store virksomheder ansætter dog et bredt udsnit af danske lønmodtagere, og deres markedsmagt vil således ikke være ens for alle ansatte.

Store virksomheder i fremstillingssektoren har særligt høj koncentration

Når der kun fokuseres på store virksomheder i fremstillingsbranchen, som er fokus for afsnit III.4, ses en endnu højere koncentration. Dette betyder også, at disse virksomheder skiller sig ud i forhold til mange andre virksomheder.

Højere organiseringsgrad i store virksomheder

Organiseringsgraden i store virksomheder er højere end i mindre virksomheder, jf. figur III.6. Igen kan dette blandt andet afspejle, hvilke stillingskategorier der findes i store virksomheder. Organiseringsgraden er endnu højere for ansatte i store virksomheder i fremstillingsbranchen. På tværs af alle virksomhedstyper findes en faldende organiseringsgrad i tråd med den generelle udvikling.

FIGUR III.6 STORE VIRKSOMHEDER, KONCENTRATION OG ORGANISERINGS-GRAD

Store virksomheder har en højere koncentration end andre virksomheder. Dette gælder specielt i fremstillingsbranchen. Tilsvarende er organiseringsgraden også højere blandt store virksomheder og specielt blandt store virksomheder i fremstillingsbranchen.

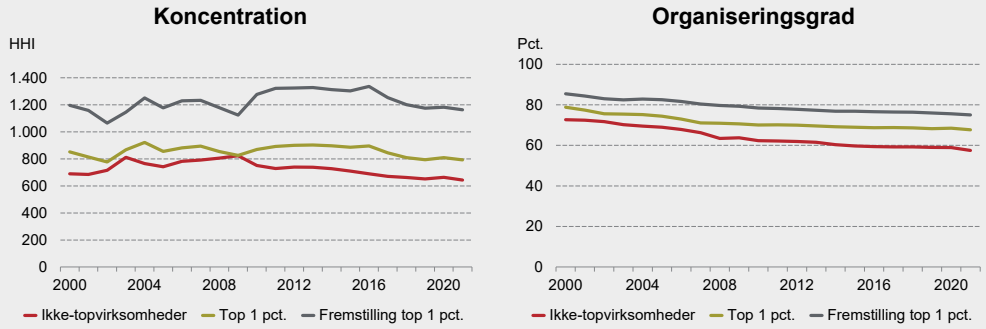

Anm.: Populationen dækker privatansatte på 16 år eller derover i perioden 2000-21. Kun personer, der kan kobles til virksomhed og arbejdssted, og som har ikke-manglende stillingskode og pendlingsområde, indgår, jf. baggrundsnotatet. Organiseringsgraden er opgjort som andelen af ansatte, som er registreret fagforeningsmedlemmer. En lønmodtager registreres som fagforeningsmedlem, hvis vedkommende har et skattefradrag for fagforeningskontingent på mindst 300 kr. om året. *Top 1 pct.* omfatter virksomheder, der er blandt den øverste procent af virksomheder målt ved værditilvækst hvert år i perioden 2000-21. *Fremstilling top 1 pct.* omfatter top 1 pct.-virksomheder i fremstillingsbranchen.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

TIMELØN OG TIMER

Det følgende ser på rå lønforskelle mellem grupper

Indtil nu har dette afsnit kortlagt mønstre i virksomhedernes og lønmodtagernes markedsmagt over tid og på tværs af stillinger og geografi. De følgende afsnit, afsnit III.4 og III.5, undersøger, hvordan markedsmagten udmøntes i lønafslag. Derfor afsluttes det indeværende afsnit med en kortlægning af de rå lønforskelle mellem forskellige grupper på arbejdsmarkedet.

Timelønnen er højere i store virksomheder

Timelønnen er højere for ansatte i store virksomheder end for ansatte i mindre virksomheder, ligesom ansatte i store virksomheder arbejder flere timer, jf. figur III.7. Der er mange mulige forklaringer på, hvorfor ansatte i store virksomheder får højere løn, jf. f.eks. Oi og Idson (1999) og boks III.7. En mulig forklaring er, at store virksomheder tjener højere profit i varemarkedet via markedsmagt og bruger en del af dette på

aflønning. En anden mulig forklaring er, at en større andel af de ansatte i store virksomheder er medlem af en fagforening, hvorfor lønmodtagernes større forhandlingsmagt potentielt kan øge lønnen. Endelig er en tredje mulig forklaring, at personer ansat i store virksomheder er anderledes end personer ansat i mindre virksomheder.

Fagforenings-medlemmer får en højere timeløn end ikke-medlemmer

Fagforeningsmedlemmer tjener en højere timeløn end ikke-medlemmer og arbejder flere timer, jf. figur III.7. Ligesom for store virksomheder kan det skyldes mange forskellige ting. En årsag kan være, at fagforeningsmedlemmer har anderledes karakteristika end ikke-medlemmer, men det kan også skyldes, at fagforeninger har markedsmagt, der påvirker lønnen. Et dansk studie viser, at lønforskellen mellem medlemmer og ikke-medlemmer er faldende over tid, samtidig med at fagforeningernes forhandlingsmagt falder på grund af truslen om udflytning, jf. Choi mfl. (2026). Afsnit III.5 undersøger effekten af fagforeningers markedsmagt målt via organiseringsgrad, når der tages højde for forskellige karakteristika.

FIGUR III.7 TIMELØN OG TIMER

Ansatte i store virksomheder arbejder flere timer og får en højere timeløn, hvilket er særligt udpræget for store virksomheder i fremstillingsbranchen. Fagforeningsmedlemmer arbejder også flere timer og får en højere timeløn end ikke-medlemmer.

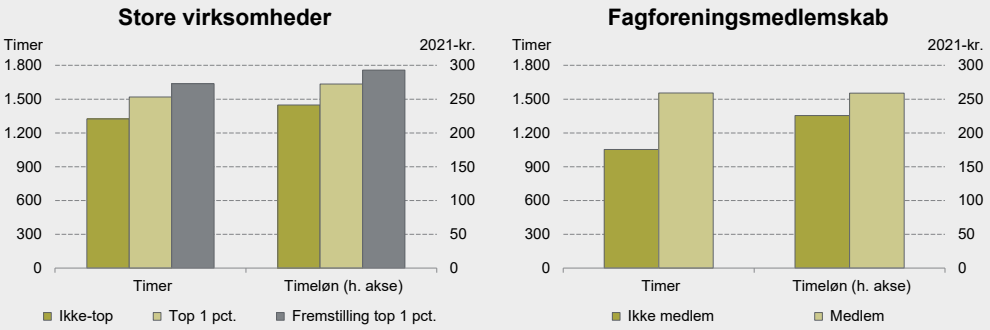

Anm.: Populationen dækker privatansatte på 16 år eller derover i år 2021. Kun personer, der kan kobles til virksomhed og arbejdssted, og som har ikke-manglende stillingskode og pendlingsområde, indgår, jf. baggrundsnotatet. Organiseringsgraden er opgjort som andelen af ansatte, som er registreret fagforeningsmedlemmer. En lønmodtager registreres som fagforeningsmedlem, hvis vedkommende har et skattefradrag for fagforeningskontingent på mindst 300 kr. om året. *Top 1 pct.* omfatter virksomheder, der er blandt den øverste procent af virksomheder målt ved værditilvækst hvert år i perioden 2000-21. *Fremstilling top 1 pct.* omfatter top 1 pct.-virksomheder i fremstillingsbranchen.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

BOKS III.7 LØNFORSKELLE

Markedsmagt er en af flere mulige årsager til lønforskelle mellem virksomheder og på tværs af fagforeningsmedlemsskab. Andre årsager er forskelle i ansattes karakteristika og indtjening på varemarkedet.

Andre karakteristika
Ansatte i store virksomheder har oftere stillinger inden for gruppen af operatører, montering og transport end ansatte i andre virksomheder, og de er oftere faglærte, jf. baggrundsnotatet. Stilling og uddannelse såvel som andre af ansattes karakteristika kan påvirke løn uafhængigt af virksomhedens størrelse. Der er dermed en tendens til, at beskæftigelsessammensætningen i de store virksomheder trækker i retning af en højere gennemsnitsløn for de ansatte. Tilsvarende er fagforeningsmedlemmer oftere ældre end ikke-medlemmer, hvilket også kan påvirke løn uafhængigt af fagforeningsmedlemskab, jf. baggrundsnotatet.

For at forstå om det er markedsmagt, der påvirker personers løn, eller andre karakteristika, skal der derfor tages højde for karakteristika, der er forskellige mellem grupperne, og som påvirker personers løn. Nogle af disse karakteristika observeres som f.eks. stilling og alder, mens andre karakteristika ikke kan observeres. Det kan f.eks. være en stærk indre motivation for at søge job i en stor virksomhed eller melde sig ind i en fagforening, hvilket også kan påvirke lønnen.

Indtjening på varemarkedet
Hvis medarbejderne kan få del i virksomhedernes overskud, kan forskelle i overskud og produktivitet mellem virksomheder give lønforskelle. Store virksomheder opererer typisk på mere koncentrerede varemarkeder, jf. figur A. Dermed er der bedre forudsætninger for, at de store virksomheder skaber et overskud, der potentielt kan deles med deres ansatte. Dette undersøges i afsnit III.4.

Der er ikke forskel på koncentrationen i varemarkedet på tværs af fagforeningsmedlemskab, og dermed er der ikke forskel på forudsætningerne for virksomhedernes indtjening, der kan omfordeles til ansatte, jf. figur A.

BOKS III.7 LØNFORSKELLE, FORTSAT

FIGUR A VAREMARKEDSKONCENTRATION

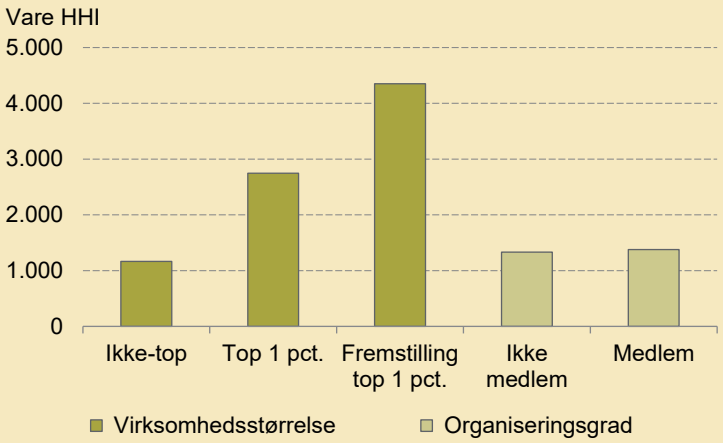

Anm.: Populationen dækker privatansatte på 16 år eller derover i år 2021. Kun personer, der kan kobles til virksomhed og arbejdssted, og som har ikke-manglende stillingskode og pendlingsområde, indgår, jf. baggrundsnotatet. Organiseringsgraden er opgjort som andelen af ansatte, som er registreret fagforeningsmedlemmer. En lønmodtager registreres som fagforeningsmedlem, hvis vedkommende har et skattefradrag for fagforeningskontingent på mindst 300 kr. om året. *Top 1 pct.* omfatter virksomheder, der er blandt den øverste procent af virksomheder målt ved værditilvækst hvert år i perioden 2000-21. *Fremstilling top 1 pct.* omfatter top 1 pct.-virksomheder i fremstillingsbranchen.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

III.4 FREMSTILLINGSVIRKSOMHEDER OG MARKEDSMAGT

Afsnittet adskiller markedsmagt på vare- og arbejdsmarkeder

Ansatte i fremstillingsvirksomhederne arbejder typisk på arbejdsmarkeder med høj koncentration, jf. afsnit III.3. Det kan tyde på, at fremstillingsvirksomhederne har markedsmagt på arbejdsmarkedet. Samtidig har flere analyser vist, at fremstillingsvirksomheder har oplevet stigende markedsmagt på varemarkederne, jf. *Produktivitet, 2022* og DI (2023). I dette afsnit undersøges fremstillingsvirksomhedernes markedsmagt på både vare- og arbejdsmarkedet direkte ved at beregne

såkaldte prispåslag og lønafslag. En række studier har ved lignende fremgangsmåde fundet tegn på betydelige lønafslag i USA, Tyskland og Frankrig, jf. henholdsvis Yeh mfl. (2022), Mertens (2022) og Wong (2026).

PRISPÅSLAG OG LØNAFSLAG

Prispåslag (på engelsk *markup*) måler forskellen på virksomhedens varepriser og omkostninger ved at øge produktionen, såkaldte marginalomkostninger. Det naturlige referencepunkt for prispåslaget er 1. I det tilfælde svarer prisen netop til omkostningerne ved at producere den sidste vare. Et prispåslag over 1 er et udtryk for, at virksomheden har markedsmagt på varemarkedet (såkaldt monopolmagt).

Lønafslag (på engelsk *markdown*) måler forskellen på virksomhedens meromsætning ved at øge beskæftigelsen og lønnen. Det naturlige referencepunkt for lønafslaget er 1. I det tilfælde afspejler lønnen netop gevinsten ved at øge beskæftigelsen med den sidste medarbejder. Et lønafslag over 1 er udtryk for, at virksomheden har markedsmagt på arbejdsmarkedet (såkaldt monopsonmagt).

Markedsmagt giver samfundsøkonomiske tab

Virksomhedernes markedsmagt på både vare- og arbejdsmarkedet giver samfundsøkonomiske tab, fordi økonomiens ressourcer ikke anvendes samfundsøkonomisk mest produktivt, jf. afsnit III.2. Det skyldes, at begge typer markedsmagt giver virksomheden incitament til at begrænse beskæftigelsen og produktionen. I tilfældet med markedsmagt på varemarkedet begrænses produktionen, fordi virksomheden ønsker at holde vareudbuddet nede og priserne oppe. I tilfældet med markedsmagt på arbejdsmarkedet begrænses beskæftigelsen for at holde efterspørgslen efter arbejdskraft og dermed lønnen nede. I begge tilfælde reduceres beskæftigelse og produktion under det samfundsøkonomisk mest produktive. Det fører til et samfundsøkonomisk tab.

Vigtigt at adskille de to typer markedsmagt

De to typer markedsmagt kan have forskellige økonomiske konsekvenser. For det første kalder de to typer markedsmagt på forskellige typer politik, der enten er henvendt til arbejds- eller varemarkedet. For det andet er det ikke nødvendigvis de samme personer, som bærer omkostningerne ved de to typer markedsmagt. Hvis der er markedsmagt på varemarkedet, bæres omkostningerne af forbrugerne, mens omkostningerne ved markedsmagt på arbejdsmarkedet bæres af lønmodtagerne.

Forhandling kan øge beskæftigelsen

Forhandling mellem virksomheder og medarbejdere om overskuddet fra virksomhedens produktion og salg kan være gavnlig fra et samfundsøkonomisk perspektiv og give anledning til højere løn og beskæftigelse, hvis virksomhederne har monopsonmagt, jf. afsnit III.3. I afsnittet undersøges betydningen af forhandling mellem arbejdsmarkedets parter for lønafslaget baseret på en nyudviklet metode og data fra de enkelte fremstillingsvirksomheders regnskaber, jf. Wong (2026). Metoden og datagrundlaget beskrives i det følgende underafsnit. Herefter præsenteres resultaterne.

FREMGANGSMÅDE OG DATAGRUNDLAG

Markedsmagt giver udslag i kile mellem aflønning og værdiskabelse

Med henblik på at beregne prispåslag og lønafslag anvendes grundlæggende samme fremgangsmåde og datagrundlag som i *Produktivitet, 2022*. Tilgangen udvides dog, så der kan tages højde for markedsmagt på arbejdsmarkedet og forhandling, jf. Wong (2026). Udgangspunktet for metoden er, at der på markeder uden markedsmagt er balance mellem, hvor meget en given produktionsfaktor (arbejdskraft eller materialer) bidrager til at øge produktionen, og hvor stor en andel af omsætningen, der anvendes til at aflønne netop denne faktor (løn- eller materialekvote). På markeder med markedsmagt opstår der derimod en kile mellem produktionsfaktorernes aflønning og værdiskabelse, som kan bruges til at beregne prispåslag og lønafslag.

Prispåslag og lønafslag adskilles ved at sammenligne kilerne fra materialeforbrug og arbejdskraft

De to typer markedsmagt påvirker kilerne mellem værdiskabelse forskelligt, hvilket gør det muligt at adskille dem. Markedsmagt på varemarkedet giver anledning til en kile mellem aflønning og værdiskabelse, som er ens for både materialer og arbejdskraft. Denne kile opstår, fordi virksomhederne begrænser produktionen for at holde priserne oppe. Markedsmagt på arbejdsmarkedet vil derimod kun give en kile mellem aflønning og værdiskabelse for arbejdskraft. Denne kile opstår, fordi virksomhederne begrænser efterspørgslen efter arbejdskraft for at holde lønningerne nede. Ved at sammenligne kilerne for materialeforbrug og arbejdskraft er det muligt at adskille virksomhedernes prispåslag og lønafslag, jf. boks III.8.

BOKS III.8 FREMGANGSMÅDE OG DATAGRUNDLAG

Prispåslag og lønafslag

Når virksomheder har markedsmagt på varemarkedet, kan de begrænse efterspørgslen efter alle produktionsfaktorer for at begrænse vareudbuddet og dermed holde priserne oppe. Det fører til en kile mellem produktionsfaktorernes aflønning og marginale bidrag til omsætningen. Når virksomheder har markedsmagt på arbejdsmarkedet, kan de begrænse efterspørgslen efter arbejdskraft for at holde lønningerne nede. Under antagelse af, at virksomhederne ikke har markedsmagt i markedet for materialeinput, eksempelvis fordi materialer købes på verdensmarkedet, kan prispåslaget i hver enkelt virksomhed udledes som:

$$\mu = \frac{\theta^M}{materialekvote}$$

hvor θ^M er elasticiteten af produktion mht. til materialeforbrug og angiver den procentuelle stigning i produktionen, når materialeforbruget stiger med 1 pct. Den tilsvarende kile for arbejdskraft vil både afspejle markedsmagt på arbejds- og varemarkedet. Derfor korrigeres udregningen for prispåslaget, jf. Yeh mfl. (2022), hvorfor lønafslaget bliver:

$$\nu = \mu^{-1}\frac{\theta^L}{lønkvote}$$

hvor θ^L er elasticiteten af produktion mht. til arbejdskraft.

Beregning af produktion

Fra et beregningsmæssigt perspektiv består udfordringen i at udlede elasticiteterne θ^M og θ^L, som findes ved at undersøge den statistiske sammenhæng mellem produktion og produktionsfaktorer:

$$\log Y_{it} = konstant + \theta^L \cdot \log L_{it} + \theta^K \cdot \log K_{it} + \theta^M \cdot \log M_{it} + \epsilon_{it}\,, \qquad (A)$$

hvor Y_{it} er produktionen, L_{it} er arbejdskraften, K_{it} er kapital, og M_{it} er materialer for virksomhed i på tidspunkt t. I praksis anvendes en udvidelse af ligning (A), som tillader, at elasticiteterne kan variere på tværs af virksomheder og over tid. Desuden anvendes en beregningsmetode, som tager højde for, at eksempelvis produktivitetsforskelle mellem virksomhederne kan forvride beregningen af elasticiteterne i ligning (A). Endeligt, opgøres beskæftigelsen som effektiv beskæftigelse korrigeret for sammensætning, der eksempelvis tager højde for forskelle mellem virksomheder i medarbejdernes uddannelse. L_{it} angiver derfor den effektive beskæftigelse.

Ønskede lønafslag

De ønskede lønafslag beregnes i to skridt. Først bestemmes medarbejdernes forhandlingsstyrke ved at undersøge sammenhængen mellem lønafslag og overskud fra produktionen på tværs af virksomheder, når der er taget højde for andre forhold, som påvirker lønafslaget. Herefter korrigeres lønafslaget i hver enkel virksomhed for overskudsdeling. Korrektionen afhænger af medarbejdernes forhandlingsstyrke og virksomhedens overskud.

BOKS III.8 PRISPÅSLAG OG LØNAFSLAG, FORTSAT

Aggregerede mål for lønkvote, lønafslag og prispåslag
Udviklingen i fremstillingssektoren beskrives samlet set ved at anvende vægtede gennemsnit af virksomhedernes beregnede lønkvoter, prispåslag og lønafslag som aggregerede mål. Vægtene vælges, så de vægtede gennemsnittet afspejler, hvordan det tilsvarende mål ville blive beregnet baseret på aggregeret data, hvis beregningen var muligt, jf. Yeh mfl. (2022). Der anvendes derfor forskellige vægte for lønkvote, prispåslag og lønafslag.

Data
I analysen indgår årligt 1189 fremstillingsvirksomheder i gennemsnit i perioden 2000-21, der kan findes med gyldige oplysninger på tværs af en række registre fra Danmarks Statistik.

Beskrivelserne i denne boks er uddybet i baggrundsnotatet *Fremstillingsvirksomhederne markedsmagt*.

Lønafslag påvirkes af forhandling

Som beskrevet undersøges betydningen af forhandling om virksomhedens overskud mellem virksomheden og dens medarbejdere for de beregnede lønafslag, jf. Wong (2026). Det gøres med udgangspunkt i, at det observerede lønafslag er et resultat af forhandling i den enkelte virksomhed om overskuddet og ikke kun et udtryk for virksomhedens ønskede lønafslag baseret på monopsonmagt. Eksempelvis kan et lavt lønafslag enten være et resultat af lav grad af monopsonmagt og lille forhandlingsstyrke for lønmodtagerne eller et resultat af høj grad af monopsonmagt og stor forhandlingsstyrke for lønmodtagerne. Metoden er nærmere beskrevet i boks III.8.

VIRKSOMHEDENS ØNSKEDE LØNAFSLAG

Virksomhedens *ønskede lønafslag* dækker over det lønafslag, virksomheden ville have haft uden forhandling med medarbejderne om overskuddet. Hvis virksomheden har et lille overskud, eller medarbejderne har lav forhandlingsstyrke, vil det ønskede lønafslag være tæt på det observerede lønafslag. Hvis virksomheden har et stort overskud og medarbejderne høj forhandlingsstyrke, er det ønskede lønafslag større end det observerede.

Store fremstillingsvirksomheder er overrepræsenterede i analysen

Det er kun muligt at gennemføre analysen for fremstillingsvirksomheder, da det nødvendige data om varepriser kun findes for disse virksomheder. Der en overrepræsentation af store virksomheder i datagrundlaget bag analysen, da mindre virksomheder sjældnere skal indrapportere til de anvendte datakilder. I analysen indgår årligt omkring 1200 fremstillingsvirksomheder i årene 2000-21. Virksomhederne står for 70 pct. af de samlede lønudgifter og 75 pct. af den samlede omsætning i fremstillingssektoren. Analysen er således velegnet til at beskrive udviklingen i fremstillingssektoren samlet set. Dette er særligt interessant, da sektoren typisk er lønførende og kan have afsmittende effekt på andre dele af økonomien.

LØNAFSLAG, PRISPÅSLAG OG FORHANDLING

Betydeligt lønafslag i fremstillingssektoren, …

Analysens resultater viser, at der er et betydeligt niveau af lønafslag blandt danske fremstillingsvirksomheder. Det aggregerede lønafslag for fremstillingssektoren under ét var 1,34 i gennemsnit i perioden 2000-21. Dermed var lønafslaget 34 pct. højere sammenlignet med en situation uden markedsmagt på arbejdsmarkedet, jf. figur III.8.

… som begrænses af forhandling

Virksomhedernes ønskede lønafslag var samlet set 1,42 i gennemsnit i perioden 2000-21, hvilket er 6 pct. højere end det beregnede lønafslag på 1,34. Dermed har forhandling mellem virksomheder og medarbejdere bidraget til at reducere lønafslagene. Forskellen mellem de beregnede og virksomhedens ønskede lønafslag svarer til, at forhandling i perioden bidrog til at holde lønniveauet oppe med næsten 6 pct. samlet set.

Forhandling mindsker samlet set tab fra monopsonmagt

Forhandling bidrager samlet set til at mindske de samfundsøkonomiske tab fra virksomhedernes monopsonmagt, da det aggregerede lønafslag er tættere på 1 end det aggregerede ønskede lønafslag. Det aggregerede resultat dækker dog over store forskelle mellem virksomhederne, og i nogle virksomheder kan forhandling have trukket lønnen op til et niveau, der ligger over det samfundsøkonomisk mest hensigtsmæssige, jf. boks III.9. Det indikerer, at forhandling kan have forskellige konsekvenser afhængigt af, om virksomheden har monopsonmagt. I afsnit III.5 undersøges det direkte, hvordan fagforeninger påvirker beskæftigelse og løn afhængigt af virksomhedernes markedsmagt.

FIGUR III.8 MÅL FOR MARKEDSMAGT

Der er højere niveauer af lønafslag end prispåslag i perioden 2000-21. Desuden er virksomhedernes ønskede lønafslag 6 pct. højere end det faktiske lønafslag, hvilket betyder, at forhandling har bidraget til at øge lønninger og mindske samfundsøkonomiske tab fra monopsonmagt.

Anm.: Figuren viser aggregerede mål for lønafslag, virksomhedernes ønskede lønafslag og prispåslag i gennemsnit i perioden 2000-2021.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Lavere niveau af prispåslag

Det aggregerede prispåslag var 1,13 i gennemsnit i perioden 2000-21, jf. figur III.8. Dermed var prispåslaget 13 pct. højere end en situation uden markedsmagt på varemarkedet. På arbejdsmarkedet var lønafslaget 1,34, altså 34 pct. højere end uden markedsmagt på arbejdsmarkedet.[8] Det indikerer, at der kan være større konkurrenceproblemer på arbejdsmarkedet sammenlignet med varemarkedet.

8) Det er vigtigt at understrege, at hverken priser eller lønninger ville stige med de fulde 13 pct. eller 34 pct., hvis markedsmagt i de respektive markeder blev elimineret. En reduktion af markedsmagten ville medføre en øget beskæftigelse og produktion, der i sig selv ville nedbringe arbejdskraftens marginale produktivitet og dermed begrænse lønstigningerne og prisfaldene.

BOKS III.9 FORHANDLING I FORSKELLIGE VIRKSOMHEDER

Der er tegn på at fremstillingsvirksomhederne samlet set har monopsonmagt, men det gælder ikke alle virksomheder. Der er eksempelvis en tendens til, at særligt de store virksomheder har monopsonmagt, jf. figur III.10 senere i afsnittet. På tværs af virksomhederne, har 26 pct. et lønafslag under 1, hvilket indikerer at deres lønninger er højere end det samfundsøkonomisk mest produktive, jf. figur A. For nogle af virksomhederne vil der være tale om beregningsmæssige fejlskøn, da beregningen af de enkelte virksomheders lønafslag er behæftet med usikkerhed, men i en del af virksomhederne kan forhandling have bidraget til trække lønnen op over det samfundsøkonomisk mest produktive. Det er således kun 17 pct. af virksomhederne, der har et ønsket lønafslag under 1.

FIGUR A VIRKSOMHEDER MED LØNAFSLAG UNDER 1

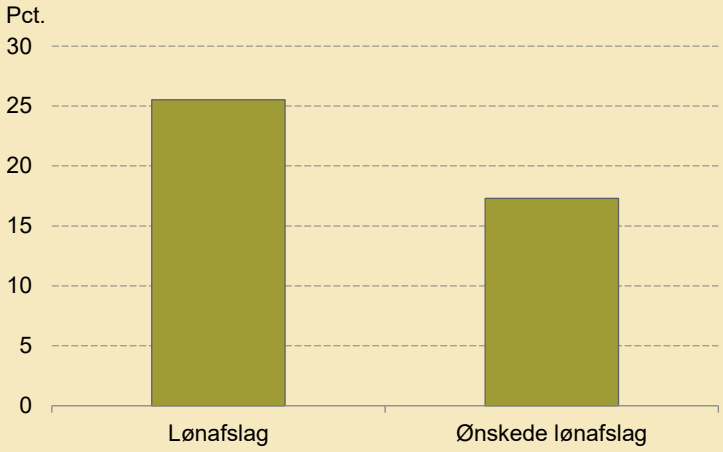

Anm.: Figuren viser andelen af virksomheder med lønafslag under 1 målt med det beregnede og det ønskede lønafslag. Andelen er taget på tværs af årene 2000-21. Den samme virksomhed kan derfor indgå flere gange.

Kilde: Egen beregninger baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

Samfundsøkonomiske tab fra markedsmagt i Frankrig

I en modelberegning af det franske arbejdsmarked finder Wong (2026), at de samfundsøkonomiske gevinster ved helt at fjerne monopsonmagt svarer til en stigning i forbruget på 9 pct.[9] De samfundsøkonomiske gevinster ved at fjerne markedsmagt på varemarkedet er dog højere og svarer i modelberegningerne til en stigning i forbruget på 38 pct. De større gevinster ved at fjerne markedsmagt på varemarkedet end

9) Der er tale om en velfærdsberegning, hvor den hypotetiske situation uden monopsonmagt sammenlignes med den nuværende situation. Beregningen belyser, hvor meget forbruget skulle stige med den eksisterende markedsmagt, for at forbrugerne ville være lige så godt stillet som i den hypotetiske situation uden monopsonmagt.

gevinsterne ved at fjerne monopsonmagt skyldes, at monopsonmagt kun giver en forvridning på arbejdsmarkedet, mens markedsmagt på varemarkedet også forvrider forbruget af materialer og kapital i produktionen. Wong (2026) viser desuden, at større forhandlingsstyrke til lønmodtagerne mindsker de samfundsøkonomiske tab. Både niveauerne for lønafslag og prispåslag er højere i Frankrig end i Danmark, og derfor er disse velfærdsberegninger et overkantsskøn for effekterne på det danske arbejdsmarked.

Ingen klar tendens til stigende lønafslag

Der er ingen klar tendens til stigende eller faldende lønafslag blandt de danske fremstillingsvirksomheder i perioden 2000-21, jf. figur III.9. Det gælder både de beregnede og virksomhedernes ønskede lønafslag. Dette resultat passer med, at arbejdsmarkedskoncentrationen i fremstillingssektoren var nogenlunde konstant i samme periode, jf. afsnit III.3. Der er dog store udsving i både det beregnede og virksomhedernes ønskede lønafslag, og udviklingen kan til dels have et cyklisk element. Der eksempelvis en tendens til særligt høje lønafslag i perioden efter finanskrisen, hvor der lavt pres på arbejdsmarkedet.

FIGUR III.9 MÅL FOR MARKEDSMAGT OVER TID

Der er store udsving i de aggregerede mål for lønafslag, men ingen klar tendens over tid. Der er derimod en tendens til stigende prispåslag efter 2012.

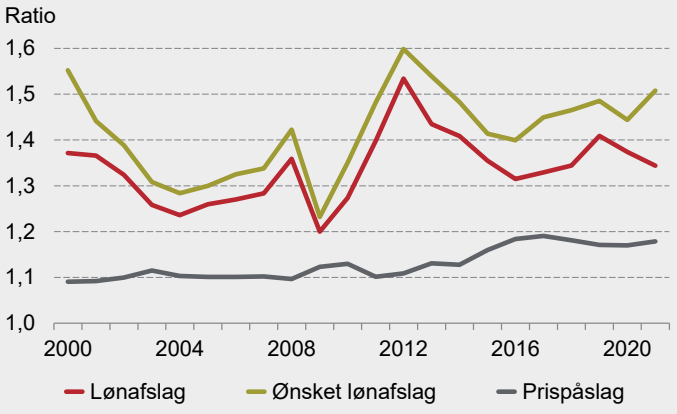

Anm.: Figuren viser udviklingen i de aggregerede mål for lønafslag, ønskede lønafslag og prispåslag i perioden 2000-21.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Derimod klar tendens til stigende prispåslag

Til sammenligning steg prispåslaget med mere end 7 pct. fra 2012 til 2017, jf. figur III.9. Den samme tendens til stigende prispåslag i fremstillingsvirksomhederne i 2010'erne blev fundet i *Produktivitet, 2022*. Efter 2017 blev niveauet af prispåslag stabiliseret på et højere niveau. Sammenligningen mellem lønafslag og prispåslag indikerer, at markedsmagten i varemarkedet er steget, mens der ikke har været en klar tendens til stigende markedsmagt på arbejdsmarkedet i fremstillingssektoren samlet set.

STORE VIRKSOMHEDER OG MARKEDSMAGT PÅ ARBEJDSMARKEDET

Lønafslag i store virksomheder undersøges

Dansk økonomi er i stigende grad er domineret af få meget store virksomheder, som har stor betydning for produktivitetsvæksten og udviklingen i lønkvoten, jf. eksempelvis *Produktivitet, 2024*. I dette underafsnit undersøges det, hvilken rolle de store virksomheder spiller i forhold til markedsmagt på arbejdsmarkedet.

Gruppen af store virksomheder består af 123 fremstillingsvirksomheder

I det følgende defineres store virksomheder på samme måde som i afsnit III.3. Det betyder, at analysen følger 123 fremstillingsvirksomheder, som er i top 1 pct. af alle private virksomheder målt på værditilvækst i hvert år i perioden 2000-21. Desuden skal virksomhederne have de nødvendige oplysninger for at indgå i analysen i indeværende afsnit. Sammenlignet med i afsnit III.3 er der en overrepræsentation af de store virksomheder i stikprøven, så store virksomheder udgør ca. 10 pct. af observationerne hvert år.

Store virksomheder har højere lønafslag

Det aggregerede lønafslag i gruppen af store virksomheder er i gennemsnit 1,42 i perioden 2000-21, jf. figur III.10. Til sammenligning var gennemsnittet af det aggregerede lønafslag i perioden for de øvrige virksomheder 1,28. Det svarer til, at lønafslaget for store virksomheder er 10 pct. højere end for øvrige virksomheder. Forskellen mellem grupperne er endnu større, når det kommer til de ønskede lønafslag. Her er det ønskede lønafslag for store virksomheder 1,56 mod 1,33 for de øvrige virksomheder. Det svarer til en forskel på 16 pct.

FIGUR III.10 LØNAFSLAG I STORE VIRKSOMHEDER

Lønafslag og ønskede lønafslag er større i store virksomheder sammenlignet med øvrige virksomheder.

Anm.: Figuren viser det aggregerede lønafslag og det aggregerede ønskede lønafslag i gennemsnit i perioden 2000-21 for gruppen af store virksomheder hhv. gruppen af øvrige virksomheder. Gruppen af store virksomheder består af 123 virksomheder, der var i top 1 pct. af fordelingen af værditilvækst i alle år i perioden 2000-21.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Forhandling mindsker store virksomheders markedsmagt

Sammenligningen mellem lønafslagene i de to grupper viser, at de store virksomheder har mere markedsmagt. Det gælder særligt i forhold til de ønskede lønafslag. Når forskellen er større for ønskede lønafslag end faktiske lønafslag, skyldes det, at forhandling bidrager til at begrænse de store virksomheders markedsmagt. Derfor kan forhandling være med til at holde beskæftigelsen og produktionen oppe i de store virksomheder.

Forskel i markedsmagt giver lønforskel

Forskellen i markedsmagt mellem de to grupper af virksomheder trækker isoleret set i retning af lavere løn i store virksomheder. I praksis betaler store virksomheder dog højere lønninger, hvilket primært skyldes, at de har en højere produktivitet, jf. boks III.10.

BOKS III.10 HØJERE LØN I STORE VIRKSOMHEDER

Forskelle i lønafslaget mellem store virksomheder og øvrige virksomheder giver udslag i forskelle i gennemsnitsløn. Forskellen på virksomhedernes ønskede lønafslag på 16 pct. kan dermed overføres til, at forskelle i monopsonmagt bidrager til en lønforskel på 16 pct.point mellem grupperne af virksomheder. Det betyder, at monopsonmagt isoleret trækker i retning af, at lønnen i store virksomheder skulle være lavere end i de øvrige virksomheder. Det kan virke kontraintuitivt, da gennemsnitslønnen i de store virksomheder er 9 pct. højere, jf. figur A. Det skyldes dog, at andre forskelle mellem virksomhederne trækker den anden vej. Herunder trækker forhandling lønforskellen op med 6 pct.point, mens beskæftigelsessammensætning bidrager med yderligere 5 pct.point. Den resterende forskel skyldes, at store virksomheder har en højere meromsætning ved at øge beskæftigelsen, hvilket benævnes priser og produktivitet, jf. figur A.

Resultaterne i figur A skal ikke fortolkes sådan, at lønforskellen mellem grupperne af virksomheder ville stige med 16 pct.point, hvis monopsonmagten i gruppen af store virksomhed blev reduceret til det samme niveau som i gruppen af øvrige virksomheder. Hvis monopsonmagten blev reduceret, ville de store virksomheder i stedet øge deres beskæftigelse. Det ville få værdiskabelsen pr. ansat til at falde, og dermed reducere lønforskellene fra priser og produktivitet mellem de to grupper. Samtidig ville beskæftigelsesstigningen formentligt øge det generelle lønniveau og dermed reducere beskæftigelsen i gruppen af øvrige virksomheder, hvilket ville øge værdiskabelsen pr. ansat og igen reducere lønforskellene fra priser og produktivitet.

FIGUR A OPDELING AF LØNFORSKEL

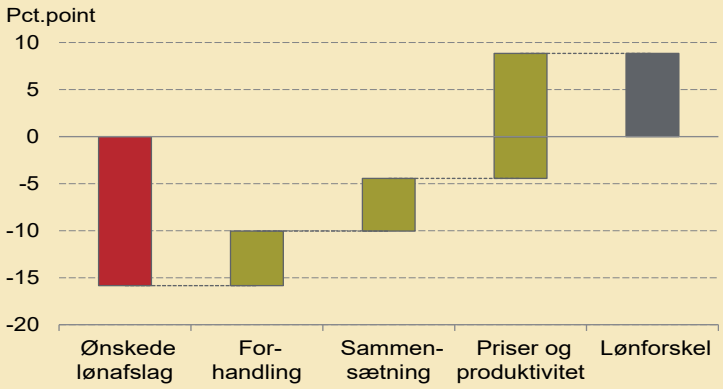

Anm.: Figuren viser forskellige bidrag til lønforskellen mellem store virksomheder og øvrige virksomheder i gennemsnit i perioden 2000-21.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Store virksomheder bag faldende lønkvote og stigende prispåslag, …

Indeværende analyse gør det muligt at samle op på en række tidligere analyser af store virksomheders betydning for dansk økonomi, da prispåslag beregnes på virksomhedsniveau. Tidligere analyser har vist, at store virksomheder står bag den faldende lønkvote i fremstillingssektoren, jf. Finansministeriet (2022) og *Produktivitet, 2024*, samt stigningen i prispåslaget, jf. DI (2023). Disse resultater genfindes i indeværende analyse, jf. figur III.11 henholdsvis figur III.12. Der er dermed en meget svagere tendens til faldende lønkvote og stigende prispåslag i gruppen af øvrige virksomheder.

FIGUR III.11 LØNKVOTE

Store virksomheder står bag faldet i lønkvoten…

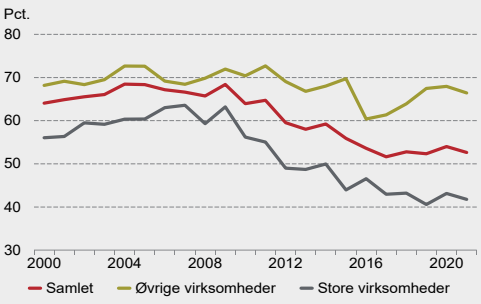

FIGUR III.12 PRISPÅSLAG

… og stigningen i det aggregerede prispåslag.

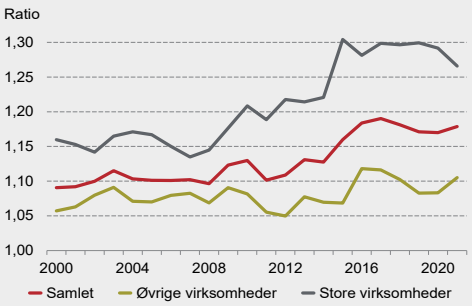

Anm.: Figur III.11 viser udviklingen i lønkvoten for alle fremstillingsvirksomheder, samt grupperne af øvrige hhv. store virksomheder i perioden 2000-21. Figur III.12 viser en tilsvarende opdeling for det aggregerede prispåslag. Beregningen af lønkvoten kræver ikke antagelser om virksomhedernes produktion, som det er tilfældet for beregningen af prispåslaget, jf. boks III.8. Gruppen af store virksomheder består af 123 virksomheder, der var i top 1 pct. af fordelingen af værditilvækst i alle år i perioden 2000-21.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

… men bidraget til udviklingen i lønafslaget er mindre klart

Der tegner sig, som tidligere beskrevet, ikke på samme måde et klart billede af, hvordan lønafslag og ønskede lønafslag har udviklet sig over tid. Der er dog overordnet en tendens til, at de ønskede lønafslag er højere i de store virksomheder, men at de ønskede lønafslag følger samme udvikling på tværs af grupperne, jf. figur III.13. Desuden er forskellen mellem de store virksomheder og de øvrige virksomheder mindst i årene lige omkring finanskrisen i 2000'erne.

FIGUR III.13 VIRKSOMHEDERNES ØNSKEDE LØNAFSLAG

Der har været en tendens til stigende lønafslag i de store virksomheder og faldende lønafslag i de øvrige virksomheder siden 2015.

Anm.: Figuren viser udviklingen i de ønskede lønafslag over perioden 2000-21 for alle fremstillingsvirksomheder, samt grupperne af øvrige hhv. store virksomheder. Gruppen af store virksomheder består af 123 virksomheder, der var i top 1 pct. af fordelingen af værditilvækst i alle år i perioden 2000-21.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Siden 2015 er stigende lønafslag drevet af store virksomheder

Siden 2015 har de store virksomheder haft stigende markedsmagt på arbejdsmarkedet målt ved lønafslag, mens de øvrige virksomheder har haft faldende markedsmagt, jf. figur III.13. Dermed er der en tendens til, at forskellene i virksomhedernes markedsmagt bliver større. Derfor har stigende markedsmagt på arbejdsmarkedet de seneste år været nært knyttet til udviklingen i de store virksomheder.

Skiftende forklaringer på lønkvotefald i store virksomheder

De store virksomheder har også drevet udviklingen i prispåslaget, men der er en tendens til udviklingen i prispåslaget stagnerede omkring 2015, mens lønafslaget steg efter 2015. Igennem hele perioden faldt lønkvoten i de store virksomheder. Det er derfor en nærliggende fortolkning, at det kraftige fald i starten af 2010'erne var drevet af stigende markedsmagt på varemarkedet, mens faldet i slutningen i 2010'erne i højere grad var drevet af stigende markedsmagt på arbejdsmarkedet.

LAVERE LØN PÅ MARKEDER MED HØJ KONCENTRATION

Sammenhæng mellem HHI og markedsmagt undersøges

I afsnit III.3 blev markedsmagt på arbejdsmarkedet belyst ved hjælp af HHI-indeks med udgangspunkt i, at høj koncentration på et arbejdsmarked øger sandsynligheden for, at virksomhederne har markedsmagt på arbejdsmarkedet. Denne sammenhæng undersøges direkte i dette underafsnit ved at kombinere afsnittets hidtidige resultater med HHI beregnet i afsnit III.3. Her sammenholdes HHI med virksomhedernes gennemsnitlige lønninger samt justerede mål for den gennemsnitlige løn, der tager højde for bidragene fra beskæftigelsessammensætning, prispåslag og lønafslag i hver virksomhed.[10] Metoden er nærmere beskrevet i baggrundsnotatet *Fremstillingsvirksomhedernes markedsmagt*.

Sammenhæng mellem HHI og markedsmagt blandt fremstillingsvirksomheder dokumenteres …

Der er en negativ sammenhæng mellem virksomhedernes lønninger og HHI-indekset, når der tages højde for forskelle i beskæftigelsessammensætning og produktivitet, jf. figur III.14. Resultaterne betyder, at når HHI fordobles, falder lønnen med 2,5 pct., hvis virksomhedens produktivitet og beskæftigelsessammensætning fastholdes. Resultatet afhænger dog af, at der tages højde for virksomhedernes produktivitetsforskelle. Der er en tendens til, at mere produktive virksomheder både ansætter på arbejdsmarkeder med høj koncentration og betaler højere lønninger som følge af højere produktivitet.

… og er sandsynlig i andre brancher

I afsnit III.3 blev HHI-indekset anvendt til at undersøge markedsmagt på tværs af alle brancher. I en række brancher uden for fremstillingssektoren er der en negativ korrelation mellem løn og HHI-indekset, selv når der ikke direkte tages højde for forskelle i produktivitet, jf. baggrundsnotatet *Markedsmagt på arbejdsmarkedet*. Dermed er det sandsynligt, at der også er en negativ sammenhængen mellem virksomhedernes markedsmagt på arbejdsmarkedet og HHI-indeks i andre brancher end i fremstillingssektoren. Sammenhængen kan dog kun direkte undersøges blandt fremstillingsvirksomhederne, da det forudsætter data om virksomhedernes varepriser.

10) HHI-indekset findes på hvert arbejdsmarked, mens eksempelvis lønafslag kun findes som et gennemsnit i hver virksomhed på tværs af ansatte på forskellige markeder. Derfor vægtes virksomhederne med, hvor mange ansatte de har på hvert marked.

FIGUR III.14 SAMMENHÆNG MELLEM LØN OG HHI

Når HHI stiger med 1 pct., falder lønnen med 0,025 pct., hvis virksomhedens produktivitet og beskæftigelsessammensætning fastholdes.

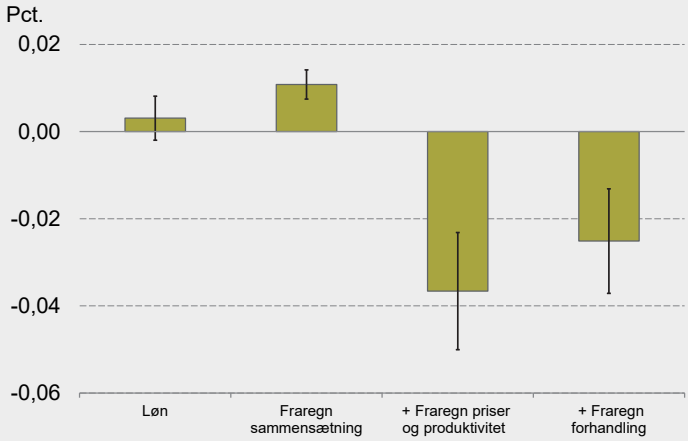

Anm.: Figuren viser effekten af en 1 pct. stigning i HHI-indekset for forskellige mål for lønnen. Første søjle viser effekten på den rå løn. Anden søjle viser effekten på lønnen, når der tages højde for beskæftigelsessammensætning. Tredje søjle viser effekten, når der desuden tages højde for forskelle i priser og produktivitet. Fjerde søjle viser effekten, når der yderligere tages højde for forskelle i forhandlet overskud. I alle beregninger anvendes gennemsnit på virksomhedsniveau, men hvert marked vægtes med virksomhedens antal ansatte på markedet. HHI-indekset for de enkelte arbejdsmarkeder følger direkte fra analysen i afsnit III.3. I beregningerne tages der højde for forskellige udviklinger i stillinger, geografiske områder og brancher over tid, der ikke er relateret til HHI. Beregningen foretages kun for fremstillingsvirksomheder, da det forudsætter data om virksomhedernes regnskaber og priser. Metoden er nærmere beskrevet i baggrundsnotatet *Fremstillingsvirksomhedernes markedsmagt*.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

III.5 FAGFORENINGER OG MARKEDSMAGT

Hvis virksomheder har markedsmagt, kan fagforeninger øge løn *og* beskæftigelse

Fagforeninger arbejder for at forbedre løn og arbejdsvilkår for deres medlemmer, men ofte vil en højere løn ikke være foreneligt med et ønske om højere beskæftigelse. En undtagelse er markeder, hvor virksomheder har markedsmagt. Her kan øget organiseringsgrad medføre både højere løn *og* øget beskæftigelse, jf. afsnit III.2. Dermed kan fagforeninger være med til at reducere det samfundsøkonomiske dødvægtstab fra virksomhedernes markedsmagt på arbejdsmarkedet.

Afsnittet undersøger effekten af øget organiseringsgrad

Kapitlets foregående analyser indikerer, at forudsætningerne for denne positive effekt af fagforeninger kan være til stede på dele af det danske arbejdsmarked. Deles arbejdsmarkedet op i mindre delmarkeder ud fra geografi og stillingskategori, viser analyserne i kapitlets foregående afsnit, at flere arbejdsmarkeder har høj koncentration af arbejdspladser, ligesom der er direkte tegn på, at forhandling om virksomhedernes overskud mindsker lønafslaget i fremstillingsvirksomheder med markedsmagt, jf. afsnit III.3 og III.4. I dette afsnit undersøges sammenhængen mellem løn, beskæftigelse og virksomheders og lønmodtageres markedsmagt ved at analysere effekten af øget organiseringsgrad på arbejdsmarkeder med høj og lav koncentration af arbejdspladser.

Organiseringsgrad påvirker lønmodtageres forhandlingsstyrke

Jo højere organiseringsgraden er, jo højere er lønmodtagernes forhandlingsstyrke i lønforhandlingerne, jf. afsnit III.3. For den enkelte virksomhed kan højere organiseringsgrad lede til indgåelse af en overenskomst, og når overenskomster allerede er indgået, kan virksomheden blive påvirket, når overenskomster genforhandles eller gennem lokalaftaler, jf. afsnit III.2. Endelig kan virksomheder blive påvirket gennem blandt andet øget løngennemsigtighed, som fagforeninger kan facilitere for deres medlemmer, jf. FH (2026).

Effekter opdelt for virksomheder med og uden markedsmagt

Analysen undersøger sammenhængen mellem virksomheders og lønmodtageres markedsmagt, og derfor betragtes effekten af øget organiseringsgrad i virksomheder med henholdsvis en højere eller lavere grad af markedsmagt.

METODE

Forskelle mellem virksomheder kan skyldes organiseringsgrad *og* andre faktorer

Sammenligninger af f.eks. løn, antal ansatte og omsætning mellem virksomheder med forskellige organiseringsgrader afslører kun betydningen af organiseringsgraden, hvis virksomhederne er helt ens på alle andre karakteristika end organiseringsgraden, jf. boks III.7 i afsnit III.3. Dette er sjældent tilfældet i praksis, og forskelle mellem virksomheder med forskellige organiseringsgrader kan skyldes mange andre forskelle mellem virksomhederne. For eksempel kan organiseringsgraden være høj i virksomheder med mange erfarne ansatte, jf. afsnit III.3. I dette tilfælde kan en sammenligning af f.eks. løn på tværs af virksomheder med forskellig organiseringsgrad fejlagtigt drage konklusionen af, at højere organiseringsgrad medfører højere løn, når dette egentlig skyldes de ansattes erfaring.

Analysen isolerer effekten af organiseringsgrad ved hjælp af en reform

For at tage højde for andre faktorer som påvirker organiseringsgraden, virksomheder og ansatte, anvender afsnittets analyse et naturligt eksperiment, der skabte forskelle i organiseringsgraden mellem sammenlignelige virksomheder. Konkret medførte en reform i 2011 forskellige prisstigninger for et fagforeningsmedlemskab ved at ændre skattefradragsreglerne, jf. afsnit III.3. I det omfang reformen medførte, at ansatte meldte sig ud af en fagforening, gav det ændringer i virksomhedernes organiseringsgrad.

Prisstigning fra fradragsloft på 3.000 kr.

Reformen i 2011 introducerede et loft på 3.000 kr. for skattefradraget for fagforeningskontingenter, hvor hele fagforeningskontingentet var fradragsberettiget før 2011. Fradragsloftet medførte en stor prisstigning for ansatte i virksomheder, hvis ansatte allerede betalte høje kontingenter, mens prisstigningen var mindre eller fraværende for ansatte i virksomheder, hvis ansatte betalte lave kontingenter i forvejen. I nogle virksomheder faldt organiseringsgraden derfor mere end i andre virksomheder. Reformen kan dermed anvendes til at analysere effekten af organiseringsgraden.

Effekt fra faldende organiseringsgrad blandt overenskomstbærende fagforeninger

Medlemmer af ikke-overenskomstbærende fagforeninger blev forventeligt ikke påvirket af reformen, fordi ikke-overenskomstbærende fagforeninger typisk opkræver kontingenter under fradragsloftet, da de ikke har udgifter til at forhandle overenskomster og bidrag til strejkekasser, jf. Høgedahl (2014). Derimod har overenskomstbærende fagforeninger typisk højere kontingenter, og den estimerede effekt kommer fra at sænke organiseringsgraden blandt disse fagforeninger, jf. baggrundsnotatet *Fagforeninger og markedsmagt*.[11] Analysen kan ikke skelne mellem medlemskab af de to typer af fagforeninger, hvorfor

11) Fremover benævnes dette "baggrundsnotatet" i dette afsnit.

reformens effekt på organiseringsgrad kan være et underkantsskøn. Det skyldes, at nogle ansatte kan vælge at skifte fra overenskomstbærende til ikke-overenskomstbærende fagforeninger, hvilket i analysen ikke registreres som lavere organiseringsgrad på trods af, at de ikke bidrager til overenskomstforhandlinger.

Instrument-variabel-estimation, hvor ændring i organiseringsgrad forklares ved reforms ændring af kontingentet

Konkret anvendes såkaldt instrument-variabel-estimation, hvor ændringen i organiseringsgrad forklares ved reformens ændring af fagforeningskontingentet, jf. boks III.11 og Dodini mfl. (2023). Såfremt reformen kun påvirker løndannelse og beskæftigelse gennem organiseringsgraden, kan ændringer i løn og beskæftigelse tilskrives ændringer i organiseringsgraden. Reformen blev indført i forbindelse med andre ændringer i arbejdsmarkedspolitikken som f.eks. forkortelse af dagpengeretten fra 4 til 2 år. Metoden tager dog højde for dette, da alle virksomheder blev påvirket ens af dagpengeretten, mens fradragsloftet påvirkede virksomhederne forskelligt afhængigt af kontingentstørrelse. Reformen af fradraget i 2011 var første gang, der blev introduceret et fradragsloft på udgifter til fagforeningsmedlemskab. Loftet blev efterfølgende sat op til 6.000 kr. i 2015 og 7.000 kr. i 2024. Kun den første ændring anvendes i denne analyse.

Analysen udføres i to trin

Formelt udføres analysen i to trin, der gennemgås i de følgende underafsnit. I det første trin undersøges, om der er en effekt af prisstigningen på tilbøjeligheden til at være medlem af en fagforening. Såfremt denne effekt er til stede, kan den resulterende ændring i organiseringsgrad udnyttes til at analysere effekten af organiseringsgraden på løn og beskæftigelse i det andet trin. Metoden følger Dodini mfl. (2023), der anvender en lignende reform i Norge, der forårsagede et pris*fald,* og finder, at øget organiseringsgrad øger løn, beskæftigelse og produktion i fremstillingssektoren, men ikke for virksomheder uden for fremstillingssektoren.

BOKS III.11 METODE OG DATA

Effekten af virksomheders organiseringsgrad på løn, beskæftigelse og andre udfald analyseres ved hjælp af en instrument-variabel-strategi, jf. Dodini mfl. (2023). Metoden anvender, at skattefradragsloftet for fagforeningskontingenter blev nedsat fra at være ubegrænset til 3.000 kr. i 2011. Dette ændrede prisen for et fagforeningsmedlemskab, hvor prisen skal forstås som fagforeningskontingentet fratrukket værdien af skattefradraget. Hvis prisen for et fagforeningsmedlemskab påvirker antallet af medlemmer, kan prisændringen anvendes som et instrument for organiseringsgraden. Herefter kan effekten af virksomhedens organiseringsgrad på forskellige udfald analyseres.

Konkret anvendes i analysen, at prisstigningen ikke var ens for ansatte på tværs af virksomheder. Prisstigningen var i gennemsnit større for ansatte i virksomheder, der i forvejen havde et højt gennemsnitligt kontingent, mens den var mindre for ansatte i virksomheder, der i forvejen havde et lavere gennemsnitligt kontingent. Derfor kan ansatte i virksomheder med en lille eller ingen prisstigning anvendes som en kontrolgruppe for ansatte i virksomheder, der var udsat for en større prisstigning. Der kontrolleres yderligere for hver virksomheds tidsinvariante karakteristika ved hjælp af faste effekter for virksomheden. Det kan f.eks. være iboende produktivitetsforskelle, ledelsesstruktur og et generelt niveau for organiseringsgrad i det omfang, det ikke varierer over tid.

Først estimeres effekten af prisændringen på organiseringsgraden

$$UD_{ft} = \alpha_f + \delta_{j(f)t} + \eta_1 ND_{ft} + \nu_{ft}, \qquad (1)$$

Hvor UD_{ft} er organiseringsgraden i virksomhed *f* i år *t* og ND_{ft} er prisen i den tilsvarende virksomhed og år. Yderligere er α_f virksomheds faste effekter, der tager højde for blandt andet virksomhedens organiseringsgrad allerede før prisstigningen i 2011, og $\delta_{j(f)t}$ er branche-år faste effekter, der tager højde for branchespecifikke stød, som f.eks. ændringer i branchens eksport, ændringer i branchens arbejdskraftudbud og lignende.

Herefter estimeres effekten af organiseringsgraden på blandt andet løn og beskæftigelse, hvor kun variationen i organiseringsgraden fra det første trin anvendes

$$Y_{ft} = \alpha_f + \delta_{j(f)t} + \beta \widehat{UD}_{ft} + e_{ft}, \qquad (2)$$

Hvor $\widehat{UD}_{ft}$ er variationen i organiseringsgraden fra prisændringen, jf. ligning (1), og Y_{ft} er udfaldet for virksomhed *f* i år *t*.

Metoden bygger på flere antagelser. Først og fremmest er det nødvendigt, at der er en effekt af prisstigningen på organiseringsgraden. Dette testes og vises i underafsnittet om pris og organiseringsgrad. Herudover antages, at prisstigningen kun påvirker virksomheden gennem organiseringsgraden, og at prisstigningen for en virksomhed er tilfældig, når der er taget højde for virksomhedens tidligere niveau og branche-specifikke stød.

BOKS III.11 METODE OG DATA, FORTSAT

Data

Analysen benytter registerdata, jf. afsnit III.3. Populationen består af alle privatansatte lønmodtagere på 16 år eller ældre, som var på arbejdsmarkedet før fradragsloftet blev ændret i 2011, jf. baggrundsnotatet. Yderligere betragtes kun virksomheder, der havde mindst 10 ansatte i et år i perioden 2008-10.

I analysen anvendes det gennemsnitlige fagforeningskontingent for virksomhedens ansatte. Der fokuseres på virksomhedens organiseringsgrad, da dynamikken mellem virksomheden og dens ansatte undersøges. Ændringen i fradragsloftet påvirkede personer, og derfor aggregeres til virksomhedsniveau i tre trin:

1. Ansattes forventede fagforeningskontingent beregnes på baggrund af det gennemsnitlige fagforeningskontingent for medlemmer i en branche-stilling kombination på tværs af virksomheder i 2008. Kontingentet beregnes for alle ansatte (både medlemmer og ikke-medlemmer) og prisfremskrives. Dette tjener to formål. Der tages højde for, at prisen stiger for alle personer, uanset om man allerede er medlem, og det beregnede kontingent er ikke relateret til en enkelt persons individuelle karakteristika.
2. Virksomhedens gennemsnitlige kontingent beregnes på baggrund af ansatte i det første år, virksomheden observeres fra 2008-10, jf. punkt 1 ovenfor. Dette prisfremskrives ud fra følgende formel, $\overline{D_{ft}^0} = \overline{D_f^0} \cdot \frac{CPI_t}{CPI_1}$, hvor CPI_1 er prisindekset i virksomhedens første år.
3. Der tages højde for værdien af skattefradraget, der varierer før og efter fradragsloftet baseret på det gennemsnitlige kontingent, jf. punkt 2 ovenfor. Før 2011 beregnes skattesatsen, *T*, af hele kontingentet, $\overline{D_{ft}^0}$. Fra 2011 og frem beregnes nedenstående ligning. Der anvendes en skattesats på 33 pct.[a)]

$$Pris_{ft} = \overline{D_{ft}^0} - T \cdot (\min\{\overline{D_{ft}^0}, 3000\})$$

I analysen betragtes to former for udfald:

1. Gennemsnitlig timeløn, timer og ansatte for en virksomhed baseret på populationen af ansatte. Dette er samme gruppe, for hvem sammenhængen mellem fagforeningspris og -medlemskab er beregnet.
2. Virksomhedens resultater for f.eks. årsværk, personaleudgifter, omsætning osv. Dette dækker hele virksomheden inklusiv f.eks. nyansatte.

a) I dag er skattesatsen omkring 26,5 pct. for ligningsmæssige fradrag. I 2010-11 var den omkring 33,6 pct., men den er blevet sænket fra 2012 på grund af udfasningen af sundhedsbidraget, jf. Skatteministeriet (2024) og tidligere år.

PRIS OG ORGANISERINGSGRAD

Fokus på virksomhedens organiseringsgrad

I analysen betragtes organiseringsgraden for virksomhedens ansatte og ikke enkelte personers medlemskab, da fokus er på dynamikken mellem virksomhedens og dens ansattes markedsmagt, jf. afsnit III.2. Derfor beregnes det gennemsnitlige forventede fagforeningskontingent for virksomhedens ansatte, jf. boks III.11 og baggrundsnotatet. Forskelle i virksomhedernes gennemsnitlige forventede fagforeningskontingenter afspejler branchen og de stillinger, de ansætter medarbejdere i, og ikke om virksomhedens organiseringsgrad er høj, og mange ansatte betaler kontingent.

Størst stigning i pris for virksomheder med høje kontingenter

Ud fra det gennemsnitlige kontingent for ansatte i en virksomhed finder analysen, at prisen for virksomheder med gennemsnitlige fagforeningskontingenter over 4.000 kr. steg med ca. 600 kr. som følge af fradragsloftet, jf. figur III.15. Dette er i modsætning til virksomheder med gennemsnitlige fagforeningskontingenter under 3.000 kr., hvor fradragsloftet ikke ændrede prisen.

Højere organiseringsgrad i virksomheder med højere gennemsnitligt kontingent

Organiseringsgraden er højere i virksomheder med højere gennemsnitlige kontingenter, jf. figur III.16. Den højeste organiseringsgrad ses i virksomheder med de højeste kontingenter, hvor organiseringsgraden er ca. 30 pct.point højere end i virksomheder med lavere kontingenter. Dette indikerer, at andre faktorer end pris spiller en rolle for organiseringsgraden. Generelt er virksomheder med højere gennemsnitlige kontingenter oftere byggeri- og fremstillingsvirksomheder, jf. baggrundsnotatet.

Prisstigning medførte et fald i organiseringsgrad

Analysens resultater implicerer, at organiseringsgraden falder 8,1 pct.point, når prisen stiger med 1.000 kr., jf. baggrundsnotatet. Konkret faldt organiseringsgraden med knap 10 pct.point i virksomheder med kontingenter over 4.000 kr. relativt til virksomheder med uændret kontingent som følge af reformen. Tilsvarende faldt også organiseringsgraden for virksomheder med lavere kontingenter, men faldet var dog mindre. I perioden før 2011 var udviklingen i organiseringsgraden stabil mellem virksomhederne, hvilket understøtter, at ændringen skyldes prisstigningen, og dermed er analysens betingelser opfyldt.

Organiseringsgrad afhænger af økonomiske tilskyndelser

Resultaterne viser, at ansatte reagerer på økonomiske tilskyndelser angående fagforeningsmedlemskaber. Dette er på trods af, at fagforeninger kan være forbundet med normer og ideologi, der kan mindske effekten af økonomiske tilskyndelser. Studier fra Norge finder også en effekt på organiseringsgraden af at ændre skattefradraget for fagforeninger, som i dette tilfælde stammer effekten fra et prisfald, jf. Dodini mfl. (2023), Dodini mfl. (2022) og Barth mfl. (2020).

FIGUR III.15 PRISÆNDRING EFTER SKAT

Prisen efter skat for virksomhedernes ansattes fagforeningskontingent steg mest for kontingenter, der allerede var høje.

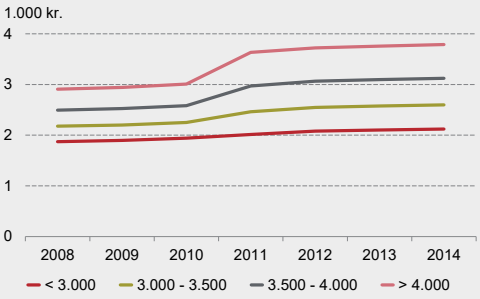

FIGUR III.16 ORGANISERINGSGRAD RELATIVT TIL UÆNDRET PRIS

Organiseringsgraden faldt i virksomheder med store prisstigninger relativt til virksomheder med uændret pris.

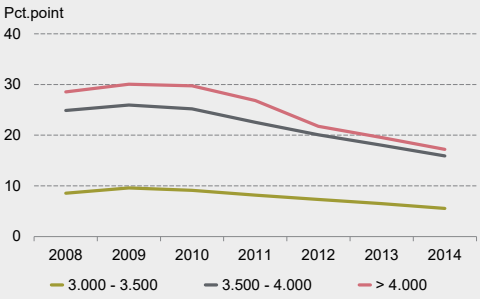

Anm.: Populationen dækker virksomheder med mindst 10 ansatte i perioden 2008-10, jf. baggrundsnotatet. Organiseringsgraden er andelen af virksomhedens ansatte, der registreres som fagforeningsmedlemmer. En lønmodtager registreres som fagforeningsmedlem, hvis vedkommende har et skattefradrag for fagforeningskontingent på mindst 300 kr. i et år. Prisen efter skat er det forventede fagforeningskontingent fratrukket skatteværdien af fradraget, jf. boks III.11. Virksomheder inddeles efter det gennemsnitlige forventede fagforeningskontingent blandt virksomhedens ansatte. Resultaterne er beskæftigelsesvægtede. I figur III.16 angiver y-aksen forskellen i organiseringsgrad i pct.point relativt til virksomheder med gennemsnitlige kontingenter under 3.000 kr., hvor fradragsloftet ikke ændrede prisen.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

EFFEKTER AF ORGANISERINGSGRAD PÅ TIMELØN OG BESKÆFTIGELSE

Fortolkning af øget organiseringsgrad

I det følgende underafsnit fortolkes effekterne af organiseringsgraden ud fra en stigning i organiseringsgraden. Dette gøres for at beskrive effekterne af øget markedsmagt til lønmodtagere som modvægt til virksomheders markedsmagt. Analysens resultater stammer fra ovenfor beskrevne reform, der medførte et fald i organiseringsgraden. Dermed bidrog reformen til det generelle fald i organiseringsgraden fra 2000 til 2021, og alle effekter virkede i praksis i modsatte retning af, hvad der præsenteres i det følgende.

Højere organiseringsgrad medfører højere timeløn både i virksomheder med og uden markedsmagt, …

Højere organiseringsgrad i en virksomhed medfører højere løn for virksomhedens ansatte, jf. figur III.17. Analysen finder, at en stigning i organiseringsgraden i en virksomhed på 1 pct.point medfører en stigning i den gennemsnitlige timeløn for ansatte i virksomheden på 0,7 pct. Dermed anvender fagforeninger deres markedsmagt gennem organiseringsgraden til at øge lønnen for lønmodtagerne, jf. afsnit III.2. Organiseringsgradens effekt på lønnen er ens for virksomhederne på tværs af virksomhedernes markedsmagt.[12] Dette indikerer, at øget markedsmagt til lønmodtagerne generelt fører til øget løn uanset virksomhedernes markedsmagt.

… og højere beskæftigelse for virksomheder med markedsmagt

Organiseringsgradens effekt på beskæftigelsen afhænger af virksomhedernes markedsmagt. For virksomheder samlet set viser analysen en stigning i det gennemsnitlige antal arbejdstimer, når organiseringsgraden stiger, men ingen signifikant effekt på antallet af ansatte. Dette er dog udelukkende drevet af en stigning i både antallet af arbejdstimer og ansatte i virksomheder med markedsmagt. Derimod er der ingen statistisk signifikant effekt af organiseringsgraden på hverken antallet af arbejdstimer eller ansatte i virksomheder uden markedsmagt.

Fagforeninger kan være en samfundsmæssig vigtig modvægt til virksomheders markedsmagt

At organiseringsgradens effekt på beskæftigelsen afhænger af virksomheders markedsmagt er i overensstemmelse med, at fagforeninger ved høj organisering kan fungere som modvægt til virksomhedernes markedsmagt, jf. afsnit III.2. Når virksomheder har markedsmagt på arbejdsmarkedet, er der ikke den sædvanlige afvejning mellem løn og beskæftigelse ved øget fagforeningsforhandlingsmagt. Dermed understøtter resultaterne, at når virksomhederne har markedsmagt, begrænser de både løn og beskæftigelse med et samfundsøkonomisk dødvægtstab til følge. Resultaterne understøtter således, at fagforeningerne spiller en vigtig samfundsøkonomisk rolle i at modgå denne markedsfejl. Ligeledes understreger resultaterne, at markedsmagt på begge sider af arbejdsmarkedet er vigtigt for, hvordan det endelige forhandlingsresultat bliver.

12) I opdelingen af markeder i forhold til virksomhedernes markedsmagt anvendes en opdeling på koncentration over eller under en HHI på 500, jf. afsnit III.3. Dette anvendes primært for ikke at få for små grupper og for at opdele virksomheder i en gruppe med mindre markedsmagt end gennemsnittet og en gruppe med varierende grader af højere markedsmagt.

FIGUR III.17 EFFEKTER AF ØGET ORGANISERINGSGRAD FOR ANSATTE

Når organiseringsgraden stiger med 1 pct.point, stiger timelønnen for ansatte uanset virksomhedens markedsmagt. Antallet af arbejdstimer og ansatte stiger kun, når virksomheden har markedsmagt.

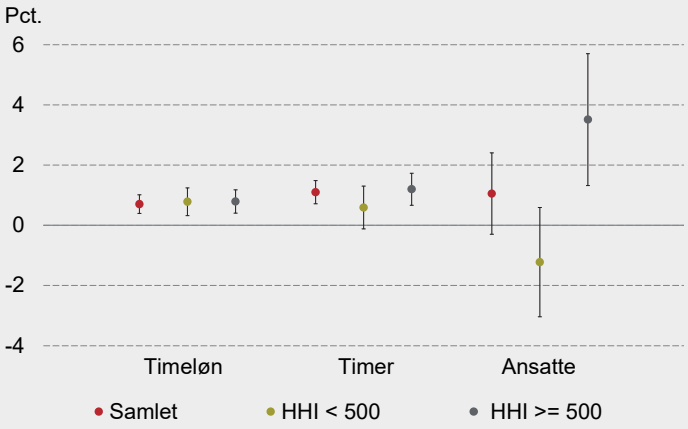

Anm.: Populationen dækker virksomheder med mindst 10 ansatte i perioden 2008-10, jf. baggrundsnotatet. Organiseringsgraden er andelen af virksomhedens ansatte, der registreres som fagforeningsmedlemmer. En lønmodtager registreres som fagforeningsmedlem, hvis vedkommende har et skattefradrag for fagforeningskontingent på mindst 300 kr. om året. Figuren viser estimater af effekten af en stigning i virksomhedens organiseringsgrad på 1 pct.point. Timeløn er gennemsnitlig timeløn for virksomhedens ansatte, timer er det gennemsnitlige antal arbejdstimer pr. ansat, og ansatte er antal personer (ikke årsværk). Regressionerne er beskæftigelsesvægtede og inkluderer virksomheds faste effekter og branche-år faste effekter. Den afhængige variabel er logaritmeret. HHI er beregnet i virksomhedens første observationsår i perioden 2008-10. Standardfejl er klynget på virksomhedsniveau. Konfidensbåndene angiver 95 pct. konfidensintervaller.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Øget organiseringsgrad medfører højere omsætning, …

Analysen afdækker også, at omsætningen stiger, når organiseringsgraden øges, jf. figur III.18. Ligesom for beskæftigelsen er dette drevet af en effekt i virksomheder med markedsmagt, hvor der ingen effekt er i virksomheder uden markedsmagt. Det tyder på, at de ekstra ansatte og timer som følge af højere organiseringsgrad medfører en større

produktion i virksomheden, hvor produktionen før var begrænset på grund af færre ansatte, jf. afsnit III.2.

FIGUR III.18 EFFEKTER AF ØGET ORGANISERINGSGRAD FOR VIRKSOMHEDEN

Når organiseringsgraden stiger med 1 pct.point, stiger omsætningen og lønkvoten, mens timeproduktiviteten falder. Stigningen i omsætningen er drevet af virksomheder med markedsmagt.

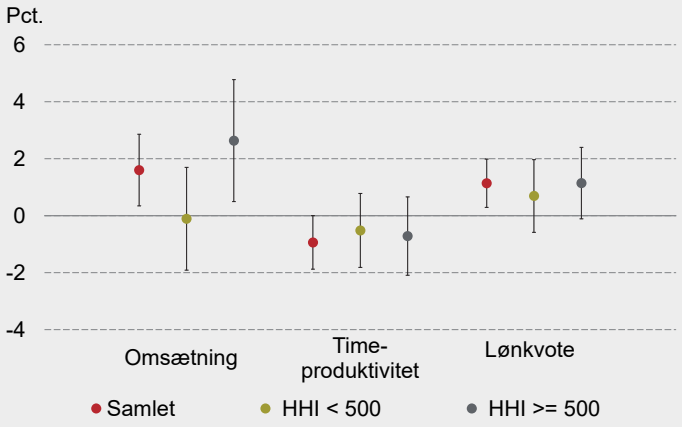

Anm.: Populationen dækker virksomheder med mindst 10 ansatte i perioden 2008-10, jf. baggrundsnotatet. Organiseringsgraden er andelen af virksomhedens ansatte, der registreres som fagforeningsmedlemmer. En lønmodtager registreres som fagforeningsmedlem, hvis vedkommende har et skattefradrag for fagforeningskontingent på mindst 300 kr. om året. Figuren viser estimater af effekten af en stigning i virksomhedens organiseringsgrad på 1 pct.point. Omsætning er virksomhedens samlede omsætning, timeproduktivitet er værditilvækst pr. årsværk, og lønkvoten er personaleudgifter ift. værditilvækst. Regressionerne er beskæftigelsesvægtede og inkluderer virksomheds faste effekter og branche-år faste effekter. Den afhængige variabel er logaritmeret. HHI er beregnet i virksomhedens første observationsår i perioden 2008-10. Standardfejl er klynget på virksomhedsniveau. Konfidensbåndene angiver 95 pct. konfidensintervaller.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

… lavere timeproduktivitet …

Yderligere viser analysen et fald i timeproduktiviteten som følge af øget organiseringsgrad. Dette er konsistent med, at den faldende timeproduktivitet skyldes faldende marginalproduktivitet, hvor de ekstra timer

og ansatte er mindre produktive end de tidligere. I analysen er effekten kun marginalt signifikant på 5 pct. niveau for den samlede population.

… og højere lønkvote

For lønkvoten er den samlede effekt af øget organiseringsgrad positiv. Dette er i overensstemmelse med resultaterne for overskudsdeling fra afsnit III.4. Da indførslen af et fradragsloft i 2011 reducerede organiseringsgraden, tyder det dermed på, at fradragsloftet bidrog til faldet i lønkvoten, jf. Finansministeriet (2022).

Tilsvarende resultater for løn og beskæftigelse i Norge

Analyser af øget organiseringsgrad i Norge finder tilsvarende effekter på løn og for fremstillingssektoren også på beskæftigelse og omsætning, jf. Dodini mfl. (2023), Barth mfl. (2020) og Dodini mfl. (2022). Effekten for timeproduktivitet er dog modsat effekten for Norge, hvor produktiviteten stiger, når organiseringsgraden øges, jf. Dodini mfl. (2023) og Barth mfl. (2020). I Norge forklares stigningen i produktiviteten med, at øget organiseringsgrad kan øge virksomhedens markedsmagt på varemarkedet, fordi der produceres mere, jf. Dodini mfl. (2023).

I praksis medvirkede reformen i 2011 dermed til at sænke løn og beskæftigelse

I praksis medførte indførelsen af fradragsloftet i 2011 et fald i organiseringsgraden. Dermed indebærer afsnittets resultater, at fradragsloftet medvirkede til at reducere løn og beskæftigelse, særligt i virksomheder med markedsmagt. Tilsvarende bidrog fradragsloftet til højere timeproduktivitet og lavere lønkvote.

III.6 SAMMENFATNING OG DISKUSSION

Dele af arbejdsmarkedet er præget af markedsmagt

Dette kapitel afdækker, at dele af det danske arbejdsmarked er præget af en høj grad af markedsmagt, der påvirker løn og beskæftigelse, så samfundets ressourcer ikke anvendes mest hensigtsmæssigt. På velfungerende arbejdsmarkeder er lønnen en afgørende mekanisme, der kan sørge for, at lønmodtagerne ansættes i de virksomheder, hvor de skaber størst markedsmæssig værdi. I Danmark er løn såvel som andre arbejdsvilkår formet af forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter. I hvilket omfang parternes ønsker udmøntes, afhænger blandt andet af hver parts markedsmagt.

Både lønmodtagere og virksomheder har markedsmagt i yderområder og blandt visse stillinger

Afsnit III.3 afdækker, at selvom store dele af arbejdsmarkedet ser ud til at være velfungerende med lav grad af markedsmagt, er der tegn på, at dele af arbejdsmarkedet i højere grad påvirkes af markedsmagt. Analysen anvender data for hele det danske arbejdsmarked til at belyse både virksomhedernes og lønmodtagernes markedsmagt målt ved henholdsvis koncentrationen af medarbejdere mellem virksomheder og lønmodtagernes organiseringsgrad. Disse mål indikerer, at både virksomheder og lønmodtagere har markedsmagt, særligt i geografiske yderområder og i visse stillingskategorier, særligt operatør, montering og transport.

Faldende organiseringsgrad, men uændret markedsmagt for virksomheder

Samlet set har koncentrationen af beskæftigede på tværs af virksomheder været nogenlunde konstant i perioden 2000-21. Det indikerer, at virksomhederne har haft omtrent uændrede forudsætninger for markedsmagt. Lønmodtagernes organiseringsgrad er derimod faldet i perioden, hvilket kan have svækket deres forhandlingsposition og dermed markedsmagt. Den faldende organiseringsgrad gælder inden for næsten alle geografiske områder og stillinger. Det kan betyde, at selvom mål for virksomhedernes markedsmagt er omtrent uændrede, er deres forhandlingsstyrke i forhold til lønmodtagernes øget i perioden 2000-21.

Konsekvenser for løn og beskæftigelse undersøges

Efter den brede kortlægning af forudsætningerne for markedsmagt på det danske arbejdsmarked, fokuserer kapitlets efterfølgende afsnit mere direkte på konsekvenserne af markedsmagt for løn og beskæftigelse. Afsnit III.4 undersøger konsekvenserne af virksomhedernes markedsmagt for lønnen ved at beregne et såkaldt lønafslag, der angiver forskellen mellem lønnen og arbejdets markedsmæssige værdiskabelse. Her fokuseres på fremstillingsvirksomheder, som ofte er lønførende og har en afsmittende effekt på andre dele af arbejdsmarkedet. Fokusset på fremstillingsvirksomhederne skyldes endvidere, at der eksisterer data for fremstillingsvirksomheders priser på varemarkedet, hvilket er nødvendigt for analysen.

Fremstillingsvirksomheder giver lønafslag

Analysen viser betydelige lønafslag, hvilket indikerer, at virksomhederne begrænser beskæftigelsen og dermed mindsker samfundets produktion sammenholdt med, hvad der er samfundsøkonomisk mest fordelagtigt. Analysen afdækker ligeledes, at forhandling mellem arbejdsmarkedets parter samlet set bidrager til at øge lønnen, mindske lønafslaget og dermed reducere virksomhedernes markedsmagt.

Højere organiseringsgrad øger løn og beskæftigelse, når virksomheder har markedsmagt

I afsnit III.5 undersøges samspillet mellem organiseringsgraden og virksomhedernes markedsmagt på arbejdsmarkedet. Resultaterne viser, at en højere organiseringsgrad øger lønnen, uanset om virksomhederne har markedsmagt. Højere organiseringsgrad påvirker dog beskæftigelsen forskelligt, afhængigt af om virksomhederne har markedsmagt. I virksomheder uden markedsmagt er der ingen effekt på beskæftigelsen, mens beskæftigelsen stiger i virksomheder med markedsmagt. Resultaterne viser dermed, at øget markedsmagt til lønmodtagerne i form af højere organiseringsgrad modvirker virksomhedernes markedsmagt, hvormed samfundets ressourcer anvendes mere hensigtsmæssigt, og den samlede produktion øges.

Reform af skattefradrag påvirkede organiseringsgraden

Analysen bygger på, at skattefradraget for fagforeningsmedlemskaber blev reduceret i 2011. Det førte til en lavere organiseringsgrad særligt blandt lønmodtagere med høje kontingenter. Analysen udnytter, at reformen påvirkede organiseringsgraden forskelligt i forskellige virksomheder. Det gør det muligt at isolere betydningen af organiseringsgraden for løn og beskæftigelse baseret på en udefrakommende ændring.

Faldende organiseringsgrad kan forskyde forhandlingsstyrke …

Kombinationen af virksomhedernes markedsmagt og lønmodtagernes faldende organiseringsgrad kan have forskudt balancen mellem arbejdsmarkedets parter til fordel for virksomhederne. Kapitlets analyser viser, at forskydningen kan medføre et samfundsøkonomisk tab på grund af lavere løn og beskæftigelse med lavere produktion til følge.

… og er ikke kun et dansk fænomen

En faldende organiseringsgrad er ikke kun et dansk fænomen og skal formentligt ses i sammenhæng med både globaliseringstendenser og ændret sammensætning på arbejdsmarkedet. Faldet kan dog også være påvirket af en række regelændringer, som ud over ændrede fradragsregler blandt andet omfatter introduktionen af tværfaglige a-kasser samt forbud mod eksklusivaftaler.

I Norge har organiseringsgraden været konstant

En undtagelse fra tendensen til faldende organiseringsgrad er Norge, hvor organiseringsgraden har været konstant om end på et lavere niveau end i Danmark. Mens Norge har været udsat for sammenlignelig udefrakommende påvirkning fra blandt andet øget globalisering, har fagforeninger i Norge modsat i Danmark og de øvrige nordiske lande ikke været udsat for samme institutionelle ændringer, der kan have mindsket de overenskomstbærende fagforeningers medlemstal, som f.eks. indførslen af tværfaglige a-kasser i Danmark i 2002, jf. Kjellberg (2025). Derudover var det norske fradrag for fagforeningskontingenter oprindeligt væsentligt lavere end i Danmark og i 2002 på 900 NOK, men blev efterfølgende sat op til 1.800 NOK i 2005, 3.150 NOK i 2008 og 3.850 NOK i 2014, jf. Dodini mfl. (2023). Disse forskelle kan bidrage til at forklare, hvorfor organiseringsgraden ikke er faldet i Norge.

KONSEKVENSER FOR UDVIKLINGEN I LØN OG PRODUKTIVITET

Misallokering af arbejdskraft mod virksomheder med lavere produktivitet

Ud over lavere beskæftigelse og løn giver virksomhedernes markedsmagt også anledning til misallokering af beskæftigelsen mellem virksomheder. Misallokering kan eksempelvis opstå, hvis de mest produktive virksomheder har markedsmagt på arbejdsmarkedet grundet deres størrelse. Dette medfører, at beskæftigelsen i et marked forskydes mod mindre produktive virksomheder, selvom de ansatte kunne skabe større markedsmæssig værdi i de mere produktive virksomheder. Dermed reduceres det samlede produktivitetsniveau i samfundet. Organisering i overenskomstbærende fagforeninger kan dermed også modvirke misallokering og øge produktiviteten i situationer, hvor virksomheder har markedsmagt på arbejdsmarkedet.

Langsommere tilpasning til nye teknologier

Virksomhedernes øgede markedsmagt kan have betydning for, hvordan de tilpasser sig nye teknologier. Der kan være en tendens til, at virksomheder med markedsmagt i mindre grad omstiller sig til teknologier, der kan løse opgaver, som i den nuværende situation varetages af medarbejdere, jf. Rubens (2022). Det kan betyde, at virksomhederne afholder sig fra at investere i f.eks. automatisering. Dermed kan virksomheders markedsmagt hæmme den langsigtede produktivitetsudvikling i samfundet.

Kapitlet analyserer data frem til og med 2021, men udviklingen er fortsat

Analyserne i kapitlet anvender data frem til og med 2021. Dansk økonomi har i de seneste år i stigende grad været påvirket af få, store virksomheder, hvis dominerende position formentligt er øget yderligere siden 2021. Dels har de store virksomheder stået for en betydelig del af værditilvæksten efter 2021, jf. Nationalbanken (2025) og DI (2025b). Dels er der indikationer på, at de store virksomheder også har ydet et betydeligt bidrag til beskæftigelsesfremgangen, jf. DI (2025a). Store virksomheders øgede dominerende position kan have påvirket udviklingen i eksempelvis løn, beskæftigelse og produktivitet.

Stigende markedsmagt til virksomheder kan have bremset lønvæksten

I årerne efter 2021 har lønudviklingen været svag sammenholdt med den betydelige beskæftigelsesfremgang, jf. kapitel II. Da beskæftigelsesfremgangen i et vist omfang er drevet af store virksomheder, kan øget markedsmagt til virksomhederne potentielt have bidraget til at dæmpe lønudviklingen, fordi store virksomheder potentielt har kunnet begrænse lønvæksten grundet deres dominerende markedsposition i arbejdsmarkedet. På tværs af en række europæiske lande har dominerende virksomheder bidraget til afkoblingen mellem løn- og produktivitetsvæksten, jf. Firat og Sever (2024).

Risiko for svag lønvækst, hvis store virksomheders profit falder

I løbet af 2010'erne havde de store fremstillingsvirksomheder betydelige prispåslag og profit via deres stærke position på varemarkedet, jf. *Produktivitet, 2022*. Denne udvikling er formentligt også fortsat i perioden efter 2021. Når virksomhederne har høj profit, kan forhandling mellem virksomheden og medarbejderne betyde, at medarbejderne får del i overskuddet og dermed højere løn. Det modvirker til dels konsekvenserne af virksomhedernes markedsmagt på arbejdsmarkedet. Hvis de store virksomheders profit falder, mens den dominerende position på arbejdsmarkedet fastholdes, kan det derfor medføre en lavere lønvækst og reducere lønpræmien ved at arbejde i de store virksomheder.

Geografiske forskelle i markedsmagt kan skabe geografiske lønforskelle

I kapitlets analyser påvises højere markedsmagt for både virksomheder og lønmodtagere i geografiske yderområder, hvor lønmodtagernes markedsmagt dog er faldet fra 2000 og frem. Såfremt virksomhedernes markedsmagt udmønter sig i lavere løn, kan det medføre geografiske forskelle i lønniveauet, jf. *Produktivitet, 2021*.

REGULERING AF MARKEDSMAGT

Kollektiv forhandling vigtig drivkraft bag både indkomstlighed og effektivitet

Det kollektive forhandlingssystem anses for at være den vigtigste drivkraft bag indkomstligheden i de nordiske lande, jf. Mogstad mfl. (2025). Dermed kan overenskomstbærende fagforeninger bidrage til både øget indkomstlighed og en mere effektiv brug af samfundets ressourcer, når virksomhederne har markedsmagt. I dette lys kan ønsket om at opretholde en balance på arbejdsmarkedet isoleret set være et argument for at fremme organiseringsgraden i overenskomstbærende fagforeninger.

Større skattefradrag kan øge organiseringsgraden …

Kapitlets analyser viser, at lønmodtagerne reagerer på prisen på fagforeningsmedlemskaber. Derfor kan tilslutningen til overenskomstbærende fagforeninger øges ved at øge værdien af skattefradraget for fagforeningsmedlemskab gennem det fradragsberettigede beløb eller skattesatsen. Kapitlets analyse betragter et fradragsloft på 3.000 kr. indført i 2011, som efterfølgende er blevet sat op til først 6.000 kr. og siden 7.000 kr. Ved fradragsloftets indførelse i 2011 var 69 pct. af fagforeningsmedlemmerne samlet set berørt af det, mens 6 pct. var berørt af loftet på 7.000 kr. i 2024. Dermed er antallet af lønmodtagere, der vil blive berørt af at øge fradraget yderligere, begrænset.

… og dermed modvirke virksomheders markedsmagt

Da kapitlets analyser samtidig finder, at organisering i overenskomstbærende fagforeninger kan øge lønmodtagernes markedsmagt og dermed modvirke virksomhedernes markedsmagt, er der isoleret set et fagøkonomisk argument for et skattefradrag for medlemskontingenter i overenskomstbærende fagforeninger.

Fradrag kan målrettes overenskomst-bærende fagforeninger

Den eksisterende skattefradragsret for medlemskontingenter er ikke betinget af, om en fagforening er overenskomstbærende eller ej. Kapitlets analyser viser, at overenskomstbærende fagforeninger kan modvirke virksomheders markedsmagt ved at forpligte virksomhederne til at betale en løn, der er mere i overensstemmelse med arbejdskraftens værdiskabelse, så det er i virksomhedernes interesse at øge beskæftigelsen. Det sikrer en mere hensigtsmæssig udnyttelse af samfundets ressourcer. Hvis målet er at støtte overenskomstbærende fagforeninger i denne rolle og de kollektive forhandlinger mere generelt, kan fradraget målrettes overenskomstbærende fagforeninger.

Fusionskontrol med fokus på arbejdsmarkedet kan regulere markedsmagt

Når virksomheder fusionerer, medfører det en lavere lønkvote og en større forskel mellem arbejdskraftens værdiskabelse og løn, jf. *Dansk Økonomi, forår 2025*. Det indikerer, at fusioner kan påvirke virksomhedernes markedsmagt på arbejdsmarkedet ved at reducere konkurrencen mellem virksomhederne om arbejdskraften. Dermed kan fusionskontrol være et reguleringsredskab i forhold til at begrænse udviklingen i markedsmagt på arbejdsmarkedet. I USA er konsekvenserne for arbejdsmarkedet de senere år blevet mere eksplicit integreret i konkurrencemyndighedernes fusionskontrol, hvor blandt andet koncentration anvendes som indikator for markedsmagt på arbejdsmarkedet, jf. Azar og Marinescu (2024). I Danmark og EU findes der ikke tilsvarende eksplicitte retningslinjer for arbejdsmarkedet i fusionskontrollen, jf. *Dansk Økonomi, forår 2025*. I EU-Kommissionens igangværende gennemgang af fusionsretningslinjerne spiller hensynet til arbejdsmarkedet dog en større rolle.

Støtte til mobilitet mellem arbejdsmarkeder kan mindske markedsmagt

En måde at mindske markedsmagt på arbejdsmarkedet er ved at mindske de barrierer, som forhindrer lønmodtagere i at finde relevante beskæftigelsesmuligheder og virksomheder i at finde relevante medarbejdere. I kapitlets analyser afgrænses arbejdsmarkeder ved en kombination af geografiske pendlingsområder og stillingskategorier, da der er omkostninger ved transport og ved at tilegne sig nye kompetencer. Politikker, der øger mobiliteten mellem arbejdsmarkederne, kan bidrage til at reducere markedsmagten. Det kan eksempelvis gælde befordringsfradrag, hjemmearbejde, investeringer i infrastruktur, der nedbringer transporttiden, eller støtte til videre- og efteruddannelse. Lettere adgang til information om jobopslag og -indhold kan også være hensigtsmæssig.[13]

13) Studier fra Norge viser, at internettet reducerede friktioner på arbejdsmarkedet, jf. Bhuller mfl. (2023).

LITTERATUR

Arnholtz, J. og S.E. Navrbjerg (2021): Lønmodtageres faglige organisering 2000-2018. FAOS rapport 184.

Azar, J. og I. Marinescu (2024): Monopsony Power in the Labor Market. Rockwool Foundation Berlin.

Azar, J., I. Marinescu, M. Steinbaum og B. Taska (2020): Concentration in US labor markets: Evidence from online vacancy data. *Labour Economics*, 66.

Bachmann, R., C.B.H. Stüber og F. Wellschmied (2026): Monopsony Makes Firms not only Small but also Unproductive: Why East Germany has not Converged. *Review of Economic Studies.*

Barth, E., A. Bryson og H. Dale-Olsen (2020): Union density effects on productivity and wages. *Economic Journal*, 130 (631), s. 1898-1936.

Benmelech, E., N.K. Bergman og H. Kim (2022): Strong employers and weak employees: How does employer concentration affect wages? *Journal of Human Resources*, 57.

Berger, D., K. Herkenhoff og S. Mongey (2022): Labor Market Power. *American Economic Review,* 112 (4), s. 1147–1193.

Bhuller, M., D. Ferraro, A.R. Kostøl og T.C. Vigtel (2023): The Internet, Search Frictions and Aggregate Unemployment. NBER Arbejdspapir.

Bhuller, M., K.O. Moene, M. Mogstad og O.L. Vestad (2022): Facts and Fantasies about Wage Setting and Collective Bargaining. *Journal of Economic Perspectives*, 36 (4), s. 29–52.

Boal, W. og M. Ransom (1997): Monopsony in the Labor Market. *Journal of Economic Literature*, 35 (1), s. 86- 112.

Calmfors, L. og J. Driffill (1988*):* Bargaining Structure, Corporatism and Macroeconomic Performance. *Economic Policy*, 3(6), s. 14–61.

Choi, J., J.R. Munch og W.W. Olney (2026): Offshoring and the Decline of Unions, Arbejdspapir.

Dahl, C.M., D. le Maire og J.R. Munch (2013): Wage Dispersion and Decentralization of Wage Bargaining. *Journal of Labor Economics*, *31*(3), s. 501–533.

Danmarks Statistik (2016): Pendlingsområder – metode.

DI (2023): *Superstjerne-virksomhederne fylder stadig mere i dansk økonomi.*

DI (2025a)*: 20 virksomheder bidrager markant til jobskabelsen i Danmark*.

DI (2025b): *Superstjernerne driver væksten i dansk økonomi.*

De Økonomiske Råds formandskab: *Produktivitet, 2021, 2022 og 2024, Dansk Økonomi, forår 2025*.

Dodini, S., M. Lovenheim, K. Salvanes og A. Willén (2024): Monopsony, job tasks and labour market concentration*. Economic Journal*, 134, s. 1914-1949.

Dodini, S., K.G. Salvanes og A. Willén (2022): The Dynamics of Power in Labor Markets: Monopolistic Unions versus Monopsonistic Employers. CESifo discussion paper no 9495.

Dodini, S., A. Stansbury og A. Willén (2023): How do firms respond to unions? IZA discussion paper 16697.

FH (2026): https://fho.dk/blog/2023/03/31/mere-loentransparens-er-snart-en-realitet/.

Finansministeriet (2022): Økonomisk Redegørelse*.*

Firat, M. og C. Sever (2024): Unraveling the Wage-Output Disconnect: The Role of Labor Market Power. IMF Arbejdspapir.

Frank, R. og P.J. Cook (1996): *The Winner Take All Society. Why the Few at the Top Get So Much More Than the Rest of Us.* New York, NY: Penguin Publishing Group.

Høgedahl, L. (2014): *Fagforeninger på markedsvilkår: Markedsgørelse af den faglige organisering og nye vilkår for kollektiv handling på det danske arbejdsmarked.* Aalborg Universitetsforlag.

Ibsen, F., L. Høgedahl og S. Scheuer (2012): *Kollektiv handling. Faglig organisering og skift af fagforening.* Nyt fra samfundsvidenskaberne.

Jørgensen, H. (2014): *Arbejdsmarkedsregulering.* Jurist- og økonomforbundets forlag.

Kjellberg, A. (2025): Changes in union density in the Nordic countries. Nordic Economic Policy Review 2025.

Lindbeck, A. og D. Snower (1989): *The Insider-Outsider Theory of Employment and Unemployment*. The MIT Press.

Manning, A. (2003): *Monopsony in Motion: Imperfect Competition in Labor Markets*. Princeton University Press.

Mertens, M. (2022): Micro-mechanisms behind declining labor shares: Rising market power and changing modes of production. *International Journal of Industrial Organization,* 81.

Moene, K.O. og M. Wallerstein (1997): Pay Inequality. *Journal of Labor Economics*, *15* (3), s. 403–430.

Mogstad, M., K. Salvanes og G. Torsvik (2025): Income equality in the Nordic countries: Myths, Facts and Lessons. *Journal of Economic Literature*, 63 (3), s. 791-839.

Nationalbanken (2025): Stigende betydning af de største virksomheder. Analyse Nr. 8. Nationalbanken.

Navrbjerg, S og T. Larsen (2017): Forhandlinger på arbejdspladsen. Når centrale overenskomster anvendes lokalt. FAOS forskningsnotat 156.

Nickell, S.J. og M. Andrews (1983): Unions, Real Wages and Employment in Britain 1951-79. *Oxford Economic Papers*, 35, s. 183–206.

OECD (2025): Membership of unions and employers' organisations, and bargaining coverage: Standing, but losing ground. OECD Publishing, Paris.

Oi, W. og T. Idson (1999): Firm size and Wages. *Handbook of Labor Economics,* (3), s. 2165-2214.

Qui, Y og A. Sojourner (2023): Labor-market concentration and labor compensation. *ILR Review*, 76 (3), s. 475-503.

Rosen, S. (1981): The Economics of Superstars. *American Economic Review*, 71 (5), s. 845–858.

Rubens, M. (2022): Oligopsony Power and Factor-Biased Technology Adoption. Arbejdspapir.

Skatteministeriet (2024): Skatteværdi af fradrag i 2024.

Wong, H.C. (2026): Understanding High-Wage Firms: Monopoly, Monopsony, and Bargaining Power. *American Economic Review.*

Yeh, C., C. Macaluso og B. Hershbein, (2022): Monopsony in the US Labor Market. *American Economic Review,* 112 (7), s. 2099–2138.

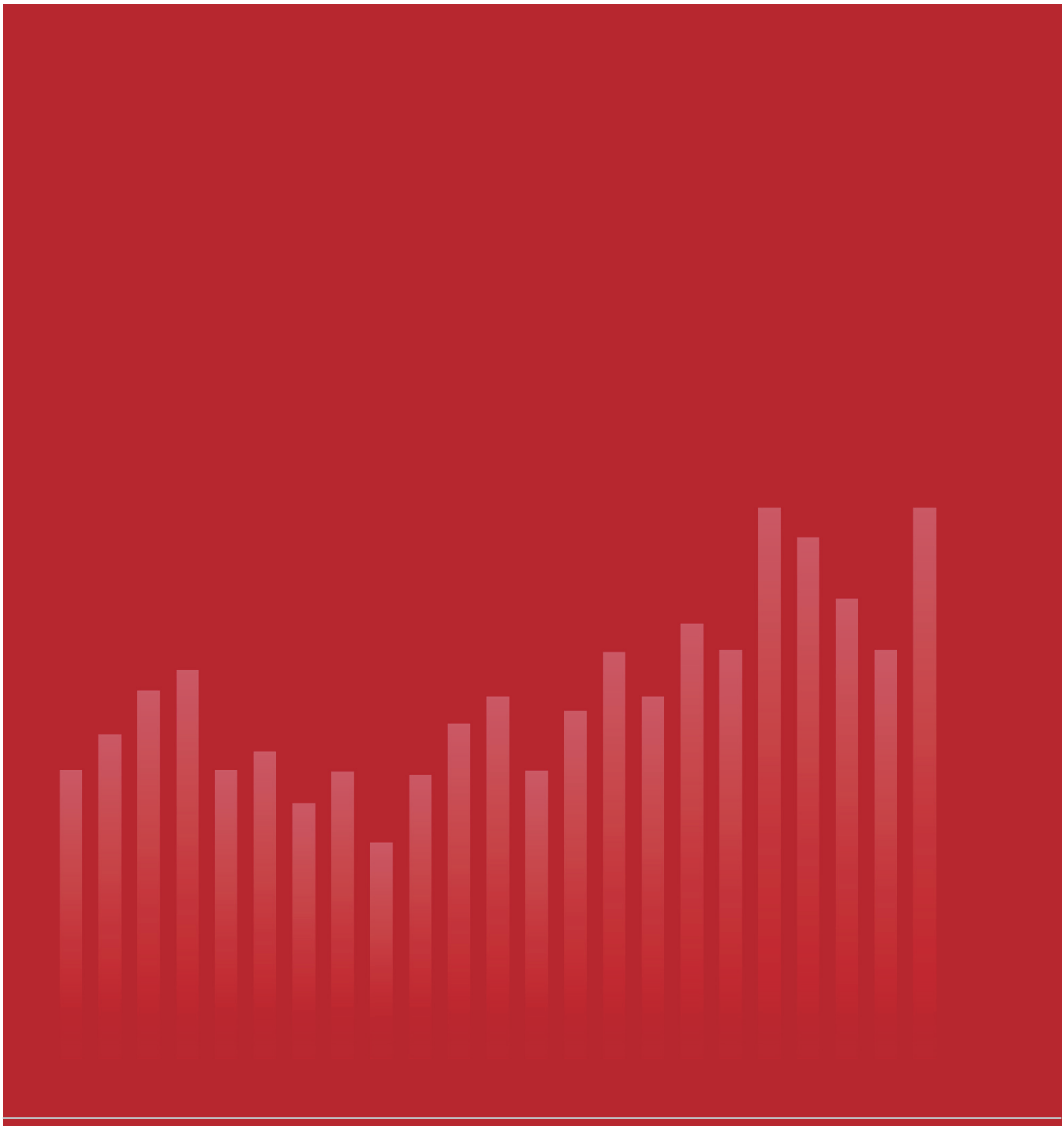

Dansk Økonomi, forår 2026

De Økonomiske Råd
Formandskabet

KAPITEL IV
HØJTLØNNET UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT

Dansk Økonomi, forår 2026

KAPITEL IV
HØJTLØNNET UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT

Kapitlet undersøger, hvordan højtlønnede udlændinge, der er kommet til Danmark via beløbsordningen, påvirker deres danske kollegers løn samt de offentlige finanser. Beløbsordningen er målrettet udlændinge fra lande uden for EU/EØS, som får et job i Danmark med en høj løn.

Lønnen stiger for de danskere, der har arbejdet sammen med højtlønnet udenlandsk arbejdskraft på beløbsordningen. Det indebærer en øget produktivitet. Lønstigningen gælder også for de danske kolleger, der skifter arbejdsplads. Lønstigningen er beskeden, men er i procent større for yngre danske kolleger og ansatte i mellemstore virksomheder. Dette taler for, at der sker vidensdeling fra udlændinge på beløbsordningen til deres danske kolleger.

Resultaterne i kapitlet peger endvidere i retning af, at der er en gevinst for de offentlige finanser ved at få højtlønnet, udenlandsk arbejdskraft til landet. Dette er i overensstemmelse med Finansministeriets regneprincipper ved ændringer i beløbsordningen. Regneprincipperne vurderes at være dybdegående.

IV.1 INDLEDNING

Kraftig vækst i udenlandsk arbejdskraft

Antallet af udlændinge, der er i beskæftigelse i Danmark, er steget betydeligt de seneste 18 år, jf. figur IV.1. I 2008 udgjorde udenlandsk arbejdskraft med erhverv som opholdsgrundlag ca. 1½ pct. af den samlede beskæftigelse, mens denne andel var steget til ca. 5 pct. i 2024. Udenlandsk arbejdskraft udgør dermed et væsentligt bidrag til den kraftige beskæftigelsesfremgang i dansk økonomi i perioden. Størstedelen af gruppen, ca. ¾, består af personer fra EU-lande.[1]

FIGUR IV.1 UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT

Mængden af udenlandsk arbejdskraft i Danmark er steget betydeligt.

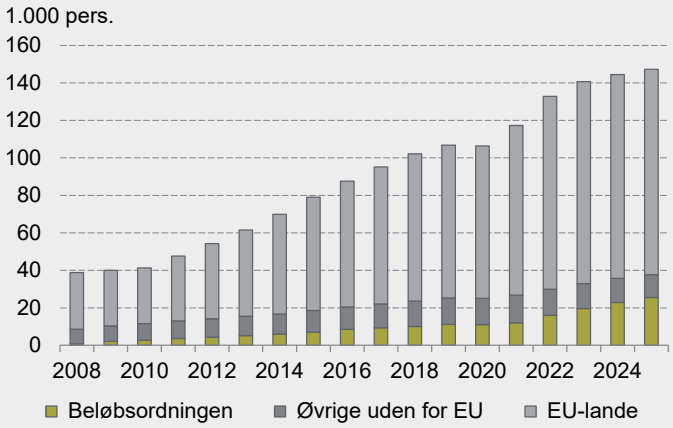

Anm.: Figuren viser kun de udlændinge, der har erhverv som opholdsgrundlag. Der indgår eksempelvis ikke studerende, familiesammenførte og personer, der har opnået asyl, ligesom personer fra de nordiske lande ikke indgår. I figuren indeholder *Beløbsordningen* også den supplerende beløbsordning, der blev indført i 2023. Tallene i figuren er ikke sammenfaldende med bidraget til beskæftigelsesudviklingen fra udenlandske statsborgere i kapitel II. Det skyldes, at der i denne figur kun indgår udlændinge med erhverv som opholdsgrundlag, samt at der anvendes forskellige kilder.

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

1) I kapitlet anvendes generelt betegnelsen *EU* om alle lande i EU/EØS-samarbejdet samt Schweiz.

Kapitlet fokuserer på udlændinge på beløbsordningen

I dette kapitel ses nærmere på de økonomiske effekter af tilgang af højtlønnet udenlandsk arbejdskraft defineret som personer, der opnår deres første opholds- og arbejdstilladelse via beløbsordningen. I kapitlet undersøges i særdeleshed hvilke mekanismer, der gør sig gældende i forhold til, hvordan indfødte kollegers løn bliver påvirket af at arbejde sammen med udenlandsk arbejdskraft på beløbsordningen.

BELØBSORDNINGEN

Beløbsordningen er for udlændinge fra lande uden for EU/EØS, der har et jobtilbud i Danmark med særligt høj løn (over en *beløbsgrænse*). I 2025 opholdt 25.435 personer sig i Danmark med en arbejdstilladelse opnået via beløbsordningen.

Beløbsordningen er rettet mod højtlønnede personer uden for EU

Beløbsordningen blev indført i 2008 og har til formål at gøre det lettere for højtkvalificerede personer uden for EU at opnå arbejds- og opholdstilladelse i Danmark. For at sikre at det er højtkvalificerede personer, som får adgang, skal personerne have et jobtilbud med en lønindkomst over en vis grænse. Dermed er der tale om forholdsvist højtlønnede udlændinge, som typisk også kommer til Danmark med et relativt højt uddannelsesniveau, jf. blandt andet Finansministeriet (2024). Antallet af personer på beløbsordningen er vokset betydeligt de senere år, jf. figur IV.1. Personer på beløbsordningen udgør dog fortsat en begrænset andel af den samlede beskæftigelse i Danmark, ca. 0,6 pct. i 2022. Siden gruppen har en relativt høj gennemsnitsløn, udgør de dog en større andel af erhvervsindkomsten, 0,8 pct.

Kapitlet fokuserer på de lokale effekter på den enkelte arbejdsplads

Tilgang af udenlandsk arbejdskraft kan have en række samfundsøkonomiske konsekvenser. Det kan blandt andet påvirke løn, beskæftigelse, produktivitet, boligpriser og de offentlige finanser. Tilgang af udenlandsk arbejdskraft kan dog også give anledning til politisk debat, foranlediget af blandt andet bekymringer for samfundsmæssig sammenhængskraft. I kapitlet fokuseres på konsekvenserne på den enkelte arbejdsplads for kolleger til højtlønnede udlændinge på beløbsordningen. Derudover fokuseres der på konsekvenserne for de offentlige finanser af tilgang af højtlønnet udenlandsk arbejdskraft via beløbsordningen. Det er ikke kapitlets formål at belyse mulige bredere samfundsmæssige konsekvenser ved udenlandsk arbejdskraft.

Udenlandsk arbejdskraft kan have afsmittende virkninger på indfødt arbejdskraft

Tilgang af udenlandsk arbejdskraft har umiddelbart som konsekvens, at landets samlede produktionskapacitet forøges, da de danske virksomheder får adgang til en større mængde arbejdskraft. Det trækker i retning af en højere samlet produktion og beskæftigelse. I tillæg hertil kan der være afsmittende effekter på den indfødte arbejdskraft. Et overordnet spørgsmål er, hvorvidt tilgangen af udenlandsk arbejdskraft bidrager til at reducere eller forøge den indfødte arbejdskrafts løn og produktivitet.

To centrale mekanismer bag lønudvikling undersøges

Når udenlandsk arbejdskraft påvirker lønniveau, produktivitet og samlet beskæftigelse, er det via en række mekanismer, der påvirker både samlet udbud af, og samlet efterspørgsel efter, arbejdskraft. I kapitlet undersøges to centrale mekanismer, der potentielt påvirker efterspørgslen efter arbejdskraft: graden af kompetencekomplemen-taritet og omfanget af vidensdeling.

Mekanismer har principiel betydning for økonomisk politik

De to mekanismer er vigtige at undersøge, siden de kan have stor betydning for effektivitetsforøgende økonomisk politik. Hvis der er betydelig komplementaritet i efterspørgslen efter arbejdskraft, vil ulighed i fordelingen af kompetencer principielt sænke den samlede efterspørgsel efter arbejdskraft. Det kan økonomisk-politisk tale for et skærpet fokus på at løfte bunden af kompetencefordelingen. Hvis der foreligger vidensdeling fra udenlandsk arbejdskraft, er der tale om dét, økonomer betegner *positive eksternaliteter* ved tilgang af arbejdskraft udefra. Det vil sige, at gevinsten for samfundet – rent produktivitetsmæssigt – af udenlandsk arbejdskraft overstiger den private (virksomhedens) gevinst ved at hyre en udenlandsk med-arbejder.

Komplementaritet og substitution ved tilgang af arbejdskraft på beløbsordningen

Spørgsmålet om graden af komplementaritet handler om, hvorvidt udenlandsk arbejdskraft ser ud til at øge efterspørgslen efter indfødte medarbejdere (komplementaritet) eller omvendt sænke efterspørgslen efter indfødte medarbejdere (substitution). I dette kapitel undersøges spørgsmålet i forbindelse med tilgang af udenlandsk arbejdskraft (særligt) via beløbsordningen.

Analysen kræver brug af data på virksomhedsniveau

Analysedesignet er udformet sådan, at der kan fokuseres på løneffekter på virksomhedsniveau, dvs. lokale effekter. I dette analysedesign kontrolleres for den generelle lønudvikling i samfundet og på den enkelte virksomhed, når interaktioner mellem kolleger på arbejdspladsen undersøges. Det er det, der tillader analysen at evaluere graden af kompetencekomplementaritet, som netop udspiller sig lokalt.

Ikke stærke tegn på komplementaritet på kort sigt

Analyserne finder ikke stærke tegn på komplementaritet mellem udlændige på beløbsordningen og deres indfødte kollegaer, når der fokuseres på den korte sigt (år-til-år). Et tilsyneladende fravær af en effekt på indfødte medarbejderes løn kan potentielt tilskrives tidshorisonten for analysen, hvilket motiverer yderligere analyser af lønudviklingen over en lidt længere tidshorisont.

Komplementaritet over længere tidshorisont

Over en firårig periode finder analyserne tegn på komplementaritet: der er en positiv effekt på en indfødt medarbejders løn af at have arbejdet sammen med en højtlønnet udenlandsk medarbejder på beløbsordningen. Effekten observeres i gennemsnit i virksomheder tilknyttet private byerhverv, men er særlig tydelig i servicesektoren.

Undersøgelse af vidensdeling

Siden de forudgående analyser afdækker komplementaritet på fireårs sigt, rejser det spørgsmålet, om (noget af) effekten kan tilskrives vidensdeling, som er den anden centrale mekanisme, kapitlet fokuserer på, jf. ovenfor. Det undersøges, om indfødte medarbejdere, der skifter arbejdsplads, oplever en større lønfremgang, hvis de har arbejdet sammen med udenlandske medarbejdere, end hvis de ikke har. Hvis svaret er bekræftende, tyder det på, at medarbejderen har tilegnet sig ny viden ved samarbejdet.

Analyse indikerer vidensdeling

Analyserne svarer bekræftende på spørgsmålet, hvilket altså tilsiger tilstedeværelsen af positive eksternaliteter ved udenlandsk arbejdskraft. Det skal samtidigt understreges, at størrelsen af effekten er beskeden.

Der fokuseres også på effekter på offentlige finanser

I kapitlet diskuteres desuden Finansministeriets regneprincipper for effekter på beskæftigelse og offentlige finanser ved ændringer i beløbsordningen. Resultaterne sandsynliggør, at der en gevinst for de offentlige finanser ved at få højtlønnet udenlandsk arbejdskraft til landet, som også Finansministeriets regneprincipper indebærer.

Kapitlets indhold

I afsnit IV.2 diskuteres først ud fra økonomisk teori, igennem hvilke mekanismer udenlandsk arbejdskraft kan påvirke den indfødte arbejdskrafts løn og beskæftigelse. Dernæst beskrives tidligere empiriske analyser af, hvordan udenlandsk arbejdskraft påvirker indfødtes løn, beskæftigelse og produktivitet. I afsnit IV.3 vises udviklingen i udenlandsk arbejdskraft, og der gives en karakteristik af personer på beløbsordningen. I afsnit IV.4 præsenteres en ny empirisk analyse af, hvordan tilgang af udenlandsk arbejdskraft på beløbsordningen påvirker lønninger blandt migranternes nærmeste kolleger på kort og længere sigt. Afsnit IV.5 fokuserer på konsekvenserne for de offentlige finanser og diskuterer Finansministeriets regneprincipper ved ændringer i beløbsgrænserne. Endelig sammenfattes kapitlet i afsnit IV.6.

IV.2 MEKANISMER OG EMPIRISKE RESULTATER

Afsnittets indhold

Tilgang af udenlandsk arbejdskraft forøger umiddelbart arbejdsstyrke og produktion, men kan derudover påvirke arbejdsmarkedet på en række forskellige måder. Første halvdel af dette afsnit giver et overblik over, gennem hvilke mekanismer udenlandsk arbejdskraft påvirker løn- og beskæftigelsesudviklingen. I anden halvdel af afsnittet præsenteres en kort oversigt over resultater fra empiriske studier af, hvordan udenlandsk arbejdskraft påvirker løn, beskæftigelse og produktivitet for den indenlandske arbejdskraft med særlig fokus på kompetencer og effekter, der opstår mellem kolleger på arbejdspladsen.

MEKANISMER

På makroniveau kan man studere samlede effekter

Udenlandsk arbejdskraft kan påvirke den indfødte arbejdskrafts lønninger og beskæftigelse via en række forskellige mekanismer, som illustreret i figur IV.2. Den umiddelbare effekt ved tilgang af udenlandsk arbejdskraft består i en påvirkning af det aggregerede udbud af arbejdskraft, som må forventes at påvirke beskæftigelse og lønninger på samfundsniveau. Dertil kommer, at der gennem en række mekanismer også kan være effekter på den aggregerede efterspørgsel efter arbejdskraft, hvilket ligeledes vil påvirke beskæftigelse og lønninger. Individuelle mekanismer er uhyre vanskelige, eller umulige, at adskille ved analyser på makroniveau, hvor man kun kan observere det gennemsnitlige lønniveau fordelt på uddannelsesgrupper.

På mikroniveau kan man studere de individuelle mekanismer

Ved brug af mikrodata er der omvendt bedre mulighed for at identificere individuelle mekanismer, gennem hvilke udenlandsk arbejdskraft påvirker efterspørgslen efter arbejdskraft, jf. analysen i afsnit IV.4, og derigennem løn og beskæftigelse.

FIGUR IV.2 MEKANISMER

En række mekanismer kobler tilgang af udenlandsk arbejdskraft til løndannelsen i modtagerlandet.

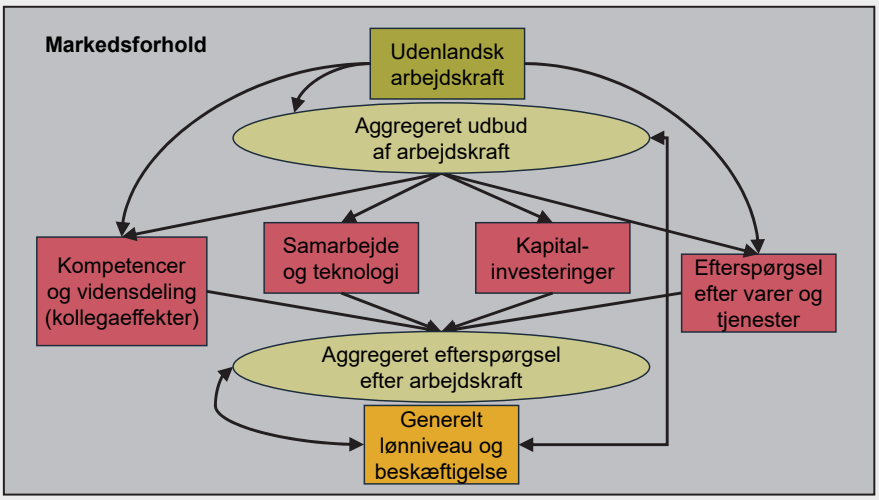

Markedsforhold har betydning for styrke og karakter af effekter

I det følgende uddybes indholdet i figur IV.2. I udgangspunktet vil diskussionen tage afsæt i en situation, hvor hverken arbejdstager eller arbejdsgiver har markedsmagt. Afrundingsvis kommenteres situationer, hvor der omvendt er ufuldstændig konkurrence på arbejdsmarkedet.

Kompetencer og vidensdeling

Løneffekt afhænger af kompetencer

Tilgang af udenlandsk arbejdskraft påvirker i sig selv det gennemsnitlige kompetenceniveau i arbejdsstyrken. Derudover kan tilgangen påvirke indfødte medarbejderes lønninger og beskæftigelse via interaktionseffekter mellem indfødte og udenlandske medarbejdere. Afgørende for denne effekts karakter er, hvilke kompetencer den udenlandske arbejdskraft tager med sig sammenlignet med de kompetencer, den indenlandske arbejdskraft har. Her kan overordnet skelnes mellem tilfælde, hvor den udenlandske arbejdskraft er *substitutter* for den indfødte arbejdskraft, og tilfælde, hvor der i stedet er tale om *komplementaritet*.

Substitution: Lavere løn for indenlandsk arbejdskraft

Substitution dækker over de tilfælde, hvor den udenlandske arbejdskraft har kompetencer, der minder om den indenlandske arbejdskrafts kompetencer, eksempelvis fordi de har omtrent samme uddannelsesniveau og udfører tilsvarende arbejdsfunktioner. I dette tilfælde vil tilgangen af udenlandsk arbejdskraft på en arbejdsplads betyde, at der i mindre grad er behov for indfødt arbejdskraft til at udføre opgaverne.

Isoleret set vil substitution tilsige, at tilgang af udenlandsk arbejdskraft dæmper lønudviklingen for indfødte medarbejdere.

Komplementaritet: Højere løn for indenlandsk arbejdskraft

Komplementaritet opstår omvendt, hvis den udenlandske arbejdskraft har kompetencer, der bidrager til, at de indenlandske arbejdere bliver mere effektive i deres opgaveløsning. Isoleret set vil denne mekanisme tilsige, at tilgang af udenlandsk arbejdskraft styrker lønudviklingen for indfødte medarbejdere.

SUBSTITUTION VS. KOMPLEMENTARITET

For at illustrere forskellen på substitution og komplementaritet på den enkelte arbejdsplads kan anvendes et eksempel med en udenlandsk medarbejder og en indfødt, der er ansat til softwareudvikling på samme arbejdsplads, da en stor andel af personer på beløbsordningen arbejder med denne type opgaver, jf. afsnit IV.3.

Der kan eksempelvis være tale om substitution, hvis en udenlandsk medarbejder sættes til at finde fejl i det samme program, som den indenlandske medarbejder er ansat til at finde fejl i.

Omvendt er der tale om komplementaritet, hvis ansættelsen af en udenlandsk medarbejder på en arbejdsplads øger værdien af en indenlandsk medarbejders arbejde. Det kan eksempelvis ske i tilfældet, hvis den indenlandske medarbejder arbejder med brugerfladen, dvs. det man ser på skærmen, mens den udenlandske medarbejder arbejder med de bagvedliggende systemer, eller omvendt.

Komplementaritet ved specialisering

En lavpraktisk årsag til, at tilgang af udenlandsk arbejdskraft kan styrke markedsværdien af indenlandske medarbejderes kompetencer, handler om specialisering. Dette kan ske, hvis der opstår specialisering i forskellige arbejdsfunktioner, jf. Peri og Sparber (2009) og faktaboksen ovenfor.

Højtkvalificeret udenlandsk arbejdskraft kan bidrage til vidensdeling, …

Hvis udenlandske medarbejdere medbringer kompetencer, der komplementerer indfødte medarbejderes kompetencer, er det også muligt, at interaktionen giver anledning til læring eller vidensdeling, jf. Peri (2016) og Dustmann og Schönberg (2025). I givet fald vil den enkeltes løn blive positivt påvirket på længere sigt af at have arbejdet sammen med en udlænding, selv efter samarbejdet ophører. I dette tilfælde vil der være tale om positive produktivitetseksternaliteter af tilgang af udenlandsk arbejdskraft.

… hvorved samfundsmæssige gevinster kan overstige privatøkonomiske

Hvis der er effekter via vidensdeling knyttet til højtkvalificeret udenlandsk arbejdskraft, vil produktivitetsgevinsterne for samfundet overstige de gevinster, der tilflyder den enkelte virksomhed ved ansættelse af udenlandsk arbejdskraft. Isoleret set tilsiger denne mekanisme, at virksomhederne må ventes at ansætte for få udenlandske medarbejdere i forhold til, hvad der er samfundsøkonomisk hensigtsmæssigt ud fra et produktivitetssynspunkt.

Ved komplementaritet kan fordeling af evner være væsentligt

I tilfældet, hvor der er komplementaritet, bliver fordelingen af kompetencer på tværs af arbejdsstyrken væsentlig. Konkret gælder det, at større kompetencespredning, for et fastholdt gennemsnitligt kompetenceniveau, sænker gennemsnitsproduktiviteten, jf. Benabou (1996). Dette kan ses som udtryk for flaskehalsproblemer, hvor den nedre del af kompetencefordelingen dæmper den samlede produktivitet. I det omvendte (ekstreme) tilfælde, hvor forskellige typer arbejdskraft er perfekte substitutter for hinanden, vil kompetencefordelingen intet betyde for den gennemsnitlige produktivitet. Derfor er det væsentligt at undersøge graden af komplementaritet.

Samarbejde og teknologi

Sprogbarrierer og kulturelle forskelle kan mindske effektiviteten

Ovenstående peger på, at det kan være gavnligt for den enkelte medarbejder at have udenlandske kollegaer, der har andre kompetencer end vedkommende. Det kan imidlertid være tilfældet, at forskelle i samarbejdsformer, kulturelle normer, sprogbarrierer mv. vanskeliggør samarbejdet mellem indenlandske og udenlandske kolleger. Dette kan isoleret set trække i retning af, at effektiviteten i hvert fald i en periode mindskes, når der kommer udenlandske kolleger ind på en arbejdsplads, jf. eksempelvis Parrotta mfl. (2014) på danske data og Dale-Olsen og Finseraas (2020) på norske. Denne type effekt må isoleret set ventes at dæmpe efterspørgslen efter indfødt arbejdskraft ved tilgang af udenlandsk og derved dæmpe lønudviklingen for indenlandske medarbejdere.

Produktionsteknologi kan blive påvirket

På længere sigt kan man også forestille sig, at virksomhedernes valg af produktionsteknologi kan blive påvirket af tilgang af udenlandsk arbejdskraft, og at der derigennem kan være effekter på efterspørgslen efter indfødt arbejdskraft, jf. Lewis (2013). Eksempelvis kan tilgang af udenlandsk arbejdskraft øge det gennemsnitlige kompetenceniveau (humankapitalniveau), hvilket ofte tilskynder til kompetencefavoriserende teknologisk innovation, jf. Acemoglu (1998). I praksis er der en række forskellige veje, gennem hvilke udenlandsk arbejdskraft kan påvirke teknologivalg, jf. Bahar mfl. (2020) og referencerne heri.

Investeringer i realkapital

Stigende kapitalapparat kan på længere sigt trække i retning af højere lønninger

Tilgang af udenlandsk arbejdskraft kan forventes at føre til, at virksomhederne over tid udbygger deres kapitalapparat for at holde trit med den øgede mængde af arbejdskraft. Stigningen i kapitalapparatet vil generelt øge arbejdskraftens bidrag til den samlede værdiskabelse og trækker dermed i retning af at øge den generelle efterspørgsel efter arbejdskraft og det generelle lønniveau, jf. Dustmann og Schönberg (2025). Det betyder blandt andet, at hvis der er en tendens til faldende lønninger for nogle typer af arbejdskraft ved tilgang af udenlandsk arbejdskraft (eksempelvis på grund af substitution), vil denne blive dæmpet. Omvendt kan det styrke tendensen til højere lønninger for andre grupper.

Efterspørgsel efter varer og tjenester

Udenlandsk arbejdskraft kan i sig selv påvirke efterspørgslen

Tilgang af udenlandsk arbejdskraft kan også have konsekvenser for økonomien via migranternes egen efterspørgsel efter varer og tjenester, jf. Dustmann og Schönberg (2025). Øget efterspørgsel efter indenlandsk producerede varer og tjenester vil isoleret set trække i retning af højere priser samt en øget efterspørgsel efter arbejdskraft og dermed et højere generelt lønniveau. I tillæg hertil kan udenlandsk arbejdskraft indebære et skifte i den relative efterspørgsel efter forskellige varer og tjenester, ligesom det kan påvirke efterspørgslen efter offentlige tjenester.

Ufuldkommen konkurrence

Ved ufuldkommen konkurrence vil flere forhold spille ind

Når der er ufuldkommen konkurrence i økonomien, kan nogle af de nævnte mekanismer ændre karakter. Dette korte afsnit er ikke ment som udtømmende, men påpeger et par illustrative eksempler.

Ufuldkommen konkurrence kan føre til lavere priser ved tilgang af udenlandsk arbejdskraft

Ufuldkommen konkurrence på varemarkedet kan potentielt trække i retning af, at tilgang af udenlandsk arbejdskraft fører til lavere – snarere end højere – priser via efterspørgselssiden. Det skyldes, at migranter typisk har en mere priselastisk efterspørgsel end indfødte, jf. Lach (2007) og Cortes (2008). Derved kan konkurrencen på varemarkedet øges, hvilket kan føre til lavere prispåslag (forholdet mellem pris og marginalomkostninger) og derigennem lavere priser. Hvis virksomhederne opererer med aftagende skalaafkast til arbejdskraft, vil den øgede efterspurgte mængde – som lavere priser udløser – øge virksomhedernes efterspørgsel efter arbejdskraft. Den afledte effekt på markedet for arbejdskraft er således positiv ligesom under fuldkommen konkurrence.

Ufuldkommen konkurrence på arbejdsmarkedet

Ufuldkommen konkurrence på arbejdsmarkedet, hvor både arbejdstagere (fagforeninger) og virksomheder har markedsmagt (monopsoni, se kapitel III), kan ligeledes have grundlæggende indvirkning på, hvordan tilgang af udenlandsk arbejdskraft påvirker løn og beskæftigelse.

Effekt af udenlandsk arbejdskraft er afhængig af kontekst

I princippet vil den umiddelbare konsekvens af udenlandsk arbejdskraft for lønniveau og beskæftigelse særligt afhænge af, om tilgangen af udenlandsk arbejdskraft svækker fagforeningernes forhandlingsmagt eller ej, og om udenlandsk og indenlandsk arbejdskraft er komplementer eller substitutter. Ved tilpas stærke komplementaritetseffekter er det muligt, at udenlandsk arbejdskraft øger både lønniveau og beskæftigelse. Generelt er effekten på lønniveau og samlet beskæftigelse dog tvetydig. Det er naturligvis også kontekstafhængigt, om der er markedsmagt for både arbejdstager og arbejdsgiver eller blot den ene part. Dette vil selvsagt også have betydning for udkomme.

Opsummering

Udenlandsk arbejdskraft udvirker mikro- og makromekanismer

Overordnet påvirker udenlandsk arbejdskraft såvel aggregeret udbud som efterspørgsel gennem en række forskellige mekanismer. Nogle har direkte indvirkning på det samlede lønniveau i økonomien (f.eks. udbudseffekter), mens andre har sin rod på mikroniveau og påvirker makroudkomme indirekte via deres resulterende effekt på aggregeret arbejdskraftsefterspørgsel.

To mekanismer af særlig interesse: Kompetencekomplementaritet og vidensdeling

To centrale mikromekanismer er kompetencekomplementaritet og vidensdeling. De er vigtige grundet deres potentielle betydning for gennemslaget af udenlandsk arbejdskraft på aggregeret efterspørgsel, ligesom de potentielt har implikationer for, hvilke økonomisk-politiske tiltag der er hensigtsmæssige ud fra et effektivitetsperspektiv.

Potentielle politikimplikationer af mekanismer

Hvis der er komplementaritet, har det som implikation, at fordelingen af kompetencer vil påvirke det gennemsnitlige produktivitetsniveau. I dette tilfælde er der et særligt argument for at fokusere på økonomisk-politiske tiltag, der løfter den nedre del af kompetencefordelingen. Hvis udenlandsk arbejdskraft er forbundet med vidensdeling, er der tale om positive eksternaliteter. I dette tilfælde er samfundsgevinsten ved tilgang af udenlandsk arbejdskraft større end den enkelte virksomheds gevinst. Det taler for, at det ud fra et effektivitetshensyn kan være hensigtsmæssigt at subsidiere udenlandsk arbejdskraft.

I det følgende fokuseres på de empiriske resultater vedrørende effekterne af udenlandsk arbejdskraft på løn, beskæftigelse og produktivitet.

RESULTATER FRA DEN EMPIRISKE LITTERATUR

Stor litteratur om effekter af migration på aggregeret niveau

Der er en stor empirisk litteratur, som fokuserer på generelle effekter på løn og beskæftigelse ved øget tilgang af udenlandsk arbejdskraft, jf. figur IV.2. Disse studier fokuserer typisk på forskelle i bosætning af migranter, drevet af uventede begivenheder, såsom krig eller miljøkatastrofe. Der analyseres efterfølgende effekter på det generelle lønniveau, uden at der tages højde for, hvem migranterne arbejder sammen med.

Små eller ingen effekter på løn

Denne litteratur finder, at der i gennemsnit er tale om enten meget begrænsede eller ingen effekter, især når der fokuseres på europæiske lande, jf. eksempelvis oversigterne i Peri (2014) og Aubry mfl. (2026). I Danmark kunne der tidligere heller ikke påvises en tydelig generel effekt af øget indvandring på lønnen blandt indfødte, om end der var tegn på en negativ effekt på beskæftigelsen blandt ufaglærte indfødte, jf. *Dansk Økonomi, forår 2017*. En anden undersøgelse fra Danmark, som fokuserer på den administrative fordeling af flygtninge på tværs af danske kommuner mellem 1986 og 1988, finder, at indvandringen fik unge og korttidsansatte indfødte til at skifte til mindre fysisk krævende job, hvilket øgede ufaglærtes lønninger, beskæftigelse og jobmobilitet jf. Foged og Peri (2016).

Graden af komplementaritet mellem udenlandsk og indfødt arbejdskraft er vigtig

Negativ effekt på lavtuddannede ved immigration af lavtuddannede

Flere studier påpeger, at graden af komplementaritet mellem kompetencer af udenlandsk og indfødt arbejdskraft er vigtig for effekterne på de indfødtes løn og beskæftigelse. I denne litteratur opdeles befolkningen i mindre grupper baseret på personers uddannelse og erfaring, såkaldte kompetencegrupper. Efterfølgende sammenholdes udviklingen i indfødte medarbejderes gennemsnitsløn med ændringen i tilgangen af udenlandsk arbejdskraft inden for hver kompetencegruppe. Disse ændringer i tilgangen antages typisk at være drevet af historiske bosætningsmønstre, eksempelvis migranternes netværk og ikke lønnen i kompetencegruppen. Det muliggør skelnen mellem årsag og virkning. Denne litteratur fremhæver især en negativ effekt af lavtuddannet migration på lønnen for lavtuddannet indfødt arbejdskraft.

Højtuddannede immigranter komplementerer højtuddannede indfødte

Lavtuddannede indvandrere kan føre til lavere lønninger for lavtuddannede indfødte lønmodtagere, mens højtuddannede immigranter dæmper denne effekt og endda kan bidrage positivt til lønninger for højtuddannede indfødte lønmodtagere, jf. Blau og Kahn (2015) og Aubry mfl. (2026). Disse resultater peger på, at højtuddannede immigranter i højere grad komplementerer højtuddannet indenlandsk arbejdskraft,

mens substitution typisk opstår mellem lavtuddannet udenlandsk og indenlandsk arbejdskraft.

Kvalifikationer afspejler ikke nødvendigvis jobfunktioner

Uddannelse og erfaring er oftest observerbare baggrundskarakteristika, som dog ikke nødvendigvis siger noget om de typer af opgaver, der udføres i jobbet. Ved at undersøge forskelle i indfødte medarbejderes og migranters bidrag til produktiviteten finder litteraturen, at der ikke nødvendigvis altid er tale om perfekt substitution inden for en kompetencegruppe, jf. Ottaviano og Peri (2012). En mulig fortolkning er, at indfødte medarbejdere og migranter med samme uddannelse og erfaring stadig kan specialisere sig inden for forskellige typer af opgaver på arbejdspladsen og være komplementære til hinanden, som nævnt tidligere i afsnittet. Det antyder, at lønnen i sidste ende potentielt ikke er påvirket af migration.

Tidligere resultater fra Danmark er i tråd med litteraturen

Enkelte studier har ikke kun fokuseret på løn, men også på lidt bredere effekter af udenlandsk arbejdskraft, ved at sammenligne produktivitet i virksomheder med og uden udenlandske ansatte. Analyser på danske data peger således på, at højtkvalificeret udenlandsk arbejdskraft øger virksomheders produktivitet og lønninger for højtkvalificerede indfødte kolleger, jf. Malchow-Møller mfl. (2019). Det er især immigranter fra lande med særligt høje investeringer i forskning og udvikling, der har bidraget til øget produktivitet i danske virksomheder samt vidensdeling målt med nye patentansøgninger, jf. Bitzer mfl. (2021). En øget anvendelse af lavtuddannet udenlandsk arbejdskraft fører derimod til en signifikant negativ effekt på lønningerne for alle indfødte ansatte på arbejdspladsen uanset uddannelsesbaggrund, jf. Malchow-Møller mfl. (2012).

Undersøgelser med fokus på kollegaeffekter

Flere nye undersøgelser fokuserer på individer

Nyere litteratur fokuserer i højere grad på effekterne på individ- og arbejdspladsniveau, hvor konkrete ansættelsesforløb kan følges over tid. Det gør det muligt at undersøge, hvordan medarbejdere påvirker hinanden direkte i samme virksomhed. Det kan eksempelvis besvare spørgsmålet, om ansættelsen af en migrant påvirker kollegaernes løn og produktivitet. Det bidrager til at afdække graden af komplementaritet mellem kompetencer blandt direkte kolleger på arbejdspladsen. Disse undersøgelser kan til gengæld ikke sige noget om ligevægtsvirkninger ved øget tilgang af udenlandsk arbejdskraft. Analyserne i indeværende kapitel fokuserer ligeledes på lokale interaktioner mellem kolleger på arbejdspladsen, hvis betydning for løndannelsen ikke nødvendigvis vil slå igennem på markedsniveau.

Udnytter ændringer inden for samme arbejdsplads

Empirisk udnyttes her muligheden for at følge samme indfødte medarbejdere før og efter ændringer i deres kollegagruppe. Idéen er at undersøge, hvad der sker, når det kun er kollegagruppen omkring en medarbejder, der ændrer sig. Det kan eksempelvis være, at der i forbindelse med virksomhedsvækst ansættes nye udenlandske kolleger med en anden baggrund. Disse ændringer kan i nogle tilfælde opfattes som forholdsvis uforudsete for de eksisterende medarbejdere, og det minder derfor om et naturligt eksperiment. Samtidig er det vigtigt at tage højde for, at eksempelvis højproduktive virksomheder generelt har bedre muligheder for at tilbyde højere løn til deres ansatte. Derfor forsøger man netop at fokusere på ændringer inden for samme arbejdsplads.

Stadig få analyser på arbejdspladsniveau

Der er dog stadig kun få empiriske undersøgelser af denne type. Dette skyldes blandt andet, at der generelt er udfordringer forbundet med at gennemføre en empirisk estimation af kollegaeffekter, jf. Cornelissen mfl. (2017). Hovedudfordringen ligger i at finde de nærmeste kolleger, definere produktivitetsmål og adskille kollegernes bidrag til hinandens arbejde fra generel virksomhedsudvikling og mulige markedsudsving.

Små, men statistisk signifikante effekter over tid

Den eksisterende litteratur af kollegaeffekter har fremhævet, at effekter af højtkvalificeret udenlandsk arbejdskraft på indfødtes produktivitet først kan ses efter en længere periode, dvs. det tager tid at bidrage til kollegernes færdigheder, jf. Markusen og Trofimenko (2009). Dette er i tråd med nyere litteratur, som i bredere forstand fokuserer på læringseffekter fra højtkvalificerede kolleger, jf. Jarosch mfl. (2021) og Cornelissen mfl. (2025). Der er typisk tale om små, men statistisk signifikante afsmittende effekter af højtkvalificerede kolleger på hinandens produktivitet.

Lignende resultater i en dansk kontekst

På danske data har Arnarson mfl. (2026) undersøgt, hvordan øget tilgang af svenske pendler-kolleger på sjællandske arbejdspladser efter åbningen af Øresundsbroen påvirker indfødtes lønninger. Resultaterne viser en positiv effekt på indfødtes lønninger over tid. Nogle effekter kan dog opstå allerede samme år, eksempelvis højere løn af at arbejde sammen med generelt højtuddannede kolleger, jf. Bentsen mfl. (2019).

Opsummering

Kollegaanalyser kan bedre identificere samarbejdseffekter

Overordnet er der stor variation i effekterne blandt de enkelte empiriske undersøgelser, og det kan ikke konkluderes, om det er komplementaritet eller substitution mellem indfødt og udenlandsk arbejdskraft, der dominerer. Især på arbejdsmarkedsniveau kan effekterne i gennemsnit opvejes på grund af forskelle i påvirkningen mellem eksempelvis lavt- og højtuddannede indfødte. Derfor er det relevant at komme tættere på de faktiske relationer på arbejdspladsen, hvilket kan

øge sandsynligheden for at identificere rene samarbejdseffekter lokalt, hvis sådanne findes.

Samspil mellem kompetencer er vigtig for effekterne

Flere tidligere empiriske undersøgelser peger i retning af begrænsede effekter af tilgang af udenlandsk arbejdskraft. Der er dog tegn på forskelle afhængig af, om den udenlandske arbejdskraft har en lang eller ingen uddannelse og af, om der ses på effekter på højt- eller lavtuddannet indenlandsk arbejdskraft. Således ses i flere tilfælde et nedadgående lønpres blandt lavtuddannede grupper. Det gælder især, når immigranterne er lavtuddannede. Til gengæld tyder nogle undersøgelser på, at der kan være komplementaritet mellem højtuddannede indfødte og højtuddannet udenlandsk arbejdskraft inden for samme arbejdsplads.

IV.3 UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT I DANMARK

I dette afsnit gives først et kort overblik over udviklingen i antallet af udenlandske lønmodtagere i Danmark. Dernæst fokuseres på personer, som er kommet til Danmark for at arbejde via beløbsordningen, og der præsenteres en række karakteristika for disse, idet der sammenlignes med anden udenlandsk samt indfødt arbejdskraft.

Der ses bort fra studerende

Kapitlet fokuserer på effekten af højtkvalificerede udlændinge, der er kommet til Danmark for at arbejde. Derfor fokuserer afsnittet på udlændinge, der har erhverv som opholdsgrundlag for at være i Danmark. Det indebærer, at der f.eks. ikke medtages udenlandske studerende, som arbejder samtidig med, at de studerer.

UDVIKLINGEN I UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT

For EU-borgere er det relativt nemt at komme til Danmark for at arbejde, …

Der findes forskellige muligheder, hvorpå udlændinge kan komme til Danmark med henblik på at arbejde. Generelt gælder det, at statsborgere fra EU/EØS og Schweiz kan komme til Danmark stort set frit, så længe de har et arbejde på mindst 12 timer om ugen, er indskrevet på en uddannelse på mindst gymnasialt niveau, eller registrerer sig som jobsøgende eller selvforsørgende. For nordiske statsborgere er der en særlig aftale, som gør, at de har endnu friere muligheder for at opholde sig i Danmark.

… mens der for personer uden for EU er forskellige krav

For statsborgere fra lande uden for EU/EØS, Schweiz eller Norden er det vanskeligere at få opholds- og arbejdstilladelse i Danmark. Disse udlændinge skal opfylde betingelserne til en specifik ordning. For at komme til Danmark via beløbsordningen er der krav om en løn over et vist niveau, jf. boks IV.1. Derudover er der også mulighed for at opnå arbejds- og opholdstilladelse på andre måder. Det gælder eksempelvis for forskere eller personer, der har arbejdsmarkedskvalifikationer, som Danmark specifikt efterspørger (positivlisterne).

Betydelig stigning i omfanget af udenlandsk arbejdskraft

Omfanget af udenlandsk arbejdskraft er steget betydeligt siden 2008, jf. tabel IV.1. Størstedelen heraf udgøres af personer, der kommer fra et EU-land. Personer fra lande uden for EU udgør i de seneste år ca. ¼ af den samlede udenlandske arbejdskraft.

TABEL IV.1 UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT I DANMARK

Størstedelen af den udenlandske arbejdskraft i Danmark kommer fra EU-lande. Blandt udlændinge fra lande uden for EU får størstedelen opholdstilladelse via beløbsordningen.

	EU-lande	Ordinær beløbsordning	Supplerende beløbsordning	Øvrige uden for EU/EØS
	---------- Antal personer ----------			
2008	30.230	837		7.767
2010	29.700	2.823		8.761
2012	40.098	4.305		9.839
2014	53.198	6.034		10.718
2016	67.074	8.525		11.998
2018	78.560	10.082		13.528
2020	81.337	11.035		14.023
2022	102.962	16.023		13.907
2024	108.787	20.156	2.694	12.834
2025	109.499	20.193	5.277	12.302

Anm.: I tabellen er kun medtaget de udlændinge, der har erhverv som opholdsgrundlag. Der er dermed eksempelvis ikke medtaget studerende, familiesammenførte og personer, der har opnået asyl, ligesom personer fra de nordiske lande ikke er medtaget. *Øvrige uden for EU* dækker blandt andet positivlister, forskere samt fodermestre og driftsledere inden for landbruget. Personer i den ordinære beløbsordning hhv. den supplerende beløbsordning er opgjort ud fra det senest registrerede opholdsgrundlag.

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Antallet af personer på beløbsordningen er også vokset

Antallet af personer på beløbsordningen er vokset betydeligt siden indførelsen i 2008, jf. tabel IV.1. Lidt over halvdelen af den udenlandske arbejdskraft i Danmark, der kommer fra lande uden for EU, består af personer på beløbsordningen.

Kun personer med erhverv som opholdsgrundlag indgår

Af tabel IV.1 fremgår det, at den udenlandske arbejdskraft i 2025 udgjorde lidt under 150.000 personer. I tabellen indgår imidlertid alene personer med erhverv som opholdsgrundlag, ligesom der ikke indgår nordiske statsborgere. Dermed indgår eksempelvis ikke familiesammenførte, udstationerede, studerende, personer med permanent opholdstilladelse eller beskæftigede fra nordiske lande. I kapitel II opgøres i stedet et bidrag til den samlede beskæftigelsesstigning i perioden juni 2013-25, hvor alle personer med udenlandsk statsborgerskab indgår uanset deres opholdsgrundlag. Ud fra denne definition udgjorde den udenlandske arbejdskraft i Danmark over 400.000 personer i juni 2025.

Nogle personer på beløbsordningen kan anvende forskerskatteordningen

Den såkaldte forskerskatteordning har til formål at gøre det attraktivt for højtkvalificeret arbejdskraft at arbejde i Danmark, idet den indebærer en skattebegunstigelse i en periode på op til syv år. En del af de personer, der anvender beløbsordningen, har mulighed for at anvende forskerskatteordningen. Ordningen kan anvendes af forskere eller personer, der har en månedsløn på mindst 65.400 kr. i 2026. Til sammenligning er grænsen i den ordinære beløbsordning (omregnet til månedsniveau) i 2026 på 46.000 kr., men en betydelig del af personer på beløbsordningen har en lønindkomst, der er væsentligt højere, jf. senere i afsnittet. Forskerskatteordningen er ikke kun rettet mod udenlandsk arbejdskraft. Den kan eksempelvis også anvendes af danske statsborgere, der har boet i udlandet i en periode. I 2023 anvendte lidt under 12.000 personer ordningen, jf. Skatteministeriet (2024).

BOKS IV.1 MULIGHED FOR AT ANVENDE BELØBSORDNINGERNE

Den første (ordinære) beløbsordning blev indført i 2008. Den giver danske virksomheder mulighed for at ansætte udenlandske statsborgere fra lande uden for EU/EØS med en tilpas høj løn.

Den ordinære beløbsordning
En udlænding, der bliver tilbudt et job med en årsløn på mindst 552.000 kr. i 2026, kan få opholds- og arbejdstilladelse i Danmark via den ordinære beløbsordning.[a)] Der er et krav på om en arbejdstid på mindst 30 timer om ugen. Til gengæld kræves der ingen bestemt uddannelse, fag eller erhvervsområde. Den tilbudte løn såvel som de tilbudte ansættelsesvilkår skal være sædvanlige efter danske forhold. Hvis ansættelsen gælder for mindre end fire år, gives der kun opholds- og arbejdstilladelse, så længe ansættelsen varer. Hvis ansættelsen varer længere end fire år, skal der søges om en forlængelse af opholds- og arbejdstilladelse efter de første fire år. Hvis en person på beløbsordningen bliver uforskyldt ledig, får denne mulighed for at forblive i Danmark og søge job i seks måneder.

Beløbsordningens grænse blev hævet med 25.000 kr. (i 2016-priser) i 2016.

Den supplerende beløbsordning
Siden 2023 har det også været muligt at opnå opholds- og arbejdstilladelse via den supplerende beløbsordning. Denne ordning har en lavere beløbsgrænse end den ordinære; i 2026 er grænsen på 446.000 kr. i årsløn. – altså lidt over 100.000 kr. lavere i forhold til den ordinære beløbsordning. Den supplerende beløbsordning kan til gengæld kun anvendes i de perioder, hvor ledigheden er under 3,75 pct.[b)] Den har indtil videre kunnet anvendes i hele perioden, siden den blev indført. De øvrige krav, der skal være overholdt, er som i den ordinære beløbsordning bortset fra, at der er et krav om fuldtidsarbejde (37-40 timer om ugen), og at den tilbudte stilling skal have været slået op på Jobnet og EURES-portalen. Til forskel fra den ordinære beløbsordning får en person på den supplerende beløbsordning, der ufrivilligt mister sit job, ikke mulighed for at blive i Danmark i seks måneder og søge efter et nyt job.

Fast track-spor
Hver af de to ordninger indeholder også fast track-spor med kortere sagsbehandlingstid. Disse er mulige at avende for arbejdsgivere, der er certificeret af SIRI (Styrelsen for International Rekruttering og Integration). Kravene er overordnet de samme som ovenfor beskrevet; dog indeholder beløbssporet et krav om fuldtidsarbejde (37-40 timer om ugen) uanset, om der er tale om det ordinære eller supplerende beløbsspor.

a) Det anvendte lønbegreb indeholder kontant løn, indbetalinger til arbejdsmarkedspension og udbetalte feriepenge.

b) Mere præcist må den sæsonkorrigerede bruttoledighed i gennemsnit over de tre forudgående måneder ikke overstige 3,75 pct.

KARAKTERISTIKA FOR PERSONER PÅ BELØBSORDNINGEN

I det følgende ses der nærmere på personer på beløbsordningen i 2022 og hvad, der karakteriserer disse sammenlignet med øvrig udenlandsk arbejdskraft såvel som indfødt arbejdskraft. Da der anvendes data fra 2022, indgår personer på den supplerende beløbsordning ikke (da denne først blev indført i 2023).

Opholdsgrundlag opgøres på baggrund af STAR-data

Der benyttes oplysninger om opholds- og arbejdstilladelser givet til udenlandske statsborgere i Danmark indsamlet af Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR) med udgangspunkt i månedlige lister udstedt af Udlændinge- og Integrationsministeriet (UIM), jf. boks IV.2. Disse data kan yderligere knyttes til person- og virksomhedsregistre fra Danmarks Statistik (DST).

AFGRÆNSNING AF UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT

I det følgende defineres udenlandsk arbejdskraft som udlændinge, der er i beskæftigelse i Danmark. Der ses bort fra personer, der har et opholdsgrundlag på baggrund af familiesammenføring, asyl, flygtninge og studie, og personer fra nordiske lande indgår desuden ikke. Gruppen af personer på beløbsordningen opgøres som alle dem, der oprindeligt kom til Danmark via beløbsordningen. De kan godt efterfølgende være på en anden ordning.

Eksempler på omgåelse af reglerne

Der er i den offentlige debat blevet fremført eksempler på, at arbejdsgivere i restaurations- og byggebranchen har omgået reglerne for anvendelse af beløbsordningen.[2] Dette kan bevirke, at de data, som dette afsnit såvel som de følgende bygger på, er fejlbehæftede. Det vurderes dog, at omfanget heraf ikke er så stort, at det udgør et generelt problem for resultaterne. En stor del af personerne på beløbsordningen er ansat i stillinger, der kræver et relativt højt vidensniveau, jf. senere i afsnittet, hvor der må forventes at være mere begrænsede muligheder for at omgå reglerne.

2) Jf. eksempelvis Fagbladet 3F (2022).

BOKS IV.2 DATAGRUNDLAG

Oplysninger om udlændinges opholdsgrundlag i perioden 2008-22 er leveret i pseudonymiseret form af Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR). Deres data bygger på oplysninger fra Udlændingestyrelsens Udlændingeregister og grupperer udenlandske statsborgeres ophold i overordnede kategorier som erhverv, studie, asyl og familiesammenføring. Beløbsordningen er defineret under erhverv og omfatter personer med jobtilbud over en fastsat løngrænse (beløbsgrænsen). Data opgøres som det senest registrerede opholdsgrundlag pr. måned, så hver person kun indgår med én opholdstype ad gangen.

De fleste på beløbsordningen er unge mænd

Sammenlignet med både andre udenlandske og indfødte arbejdstagere er personer på beløbsordningen relativt unge, jf. figur IV.3. Cirka 2/3 af personerne på beløbsordningen i 2022 var således yngre end 40 år. Størstedelen af personerne på beløbsordningen var desuden mænd, jf. figur IV.4.

FIGUR IV.3 ALDERSFORDELING

Personer på beløbsordningen er relativt unge, ...

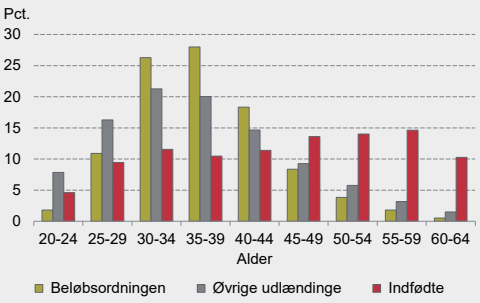

FIGUR IV.4 KØN

... og de fleste er mænd.

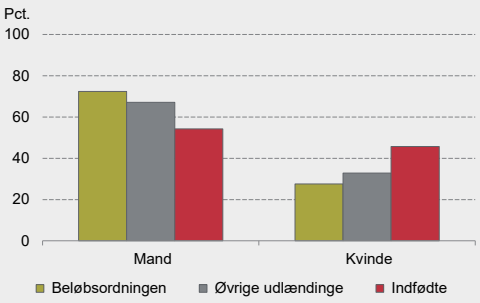

Anm.: Figuren viser oplysninger for 2022. Indfødte dækker over personer i beskæftigelse mellem 20 og 64 år. Øvrige udlændinge omfatter både personer fra EU-lande og personer uden for EU, der ikke er kommet til Danmark via beløbsordningen. Personer fra nordiske lande indgår ikke.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Cirka halvdelen kom fra Asien

Næsten en tredjedel af personer på beløbsordningen har Indien som oprindelsesland, jf. figur IV.5. Derefter følger USA, Kina, Storbritannien eller Rusland som oprindelsesland. Cirka 50 pct. kommer fra et land i Asien, mens lidt under en fjerdedel kommer fra et europæisk land uden for EU.

FIGUR IV.5 OPRINDELSESLAND

Næsten 1/3 af personerne på beløbsordningen kommer fra Indien.

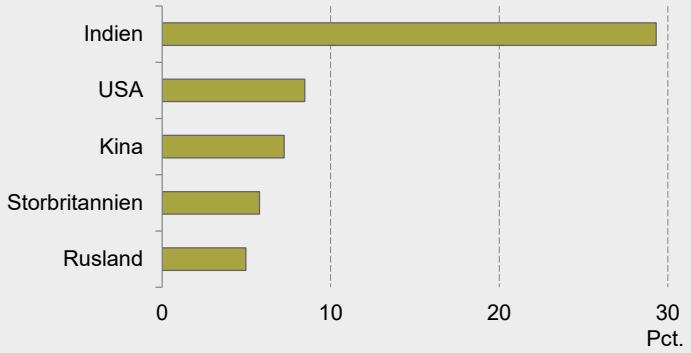

Anm.: Figuren viser oplysninger for 2022. I figuren er kun vist de fem lande, hvor flest på beløbsordningen kommer fra.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Personer på beløbsordningen har et relativt højt uddannelsesniveau

Personer på beløbsordningen har generelt et højt uddannelsesniveau. Dette gælder både i sammenligning med øvrig udenlandsk arbejdskraft og indfødt arbejdskraft, jf. figur IV.6. 85 pct. af personer på beløbsordningen i 2022 havde en lang eller mellemlang videregående uddannelse eller en ph.d.-grad, mens dette gjorde sig gældende for ca. 40 pct. af indfødte og ca. 50 pct. af øvrige udlændinge. 7 pct. af personer på beløbsordningen havde endvidere en ph.d.-grad, mens andelen var en anelse højere for øvrige udlændinge og 1 pct. for indfødte. Det skal dog bemærkes, at der generelt er usikkerhed tilknyttet opgørelsen af uddannelsesniveauet for udenlandske arbejdstagere. For personer på beløbsordningen er der for eksempel ikke oplysninger om uddannelsesniveauet i 9 pct. af tilfældene.

FIGUR IV.6 UDDANNELSE

Personer på beløbsordningen har et relativt højt uddannelsesniveau.

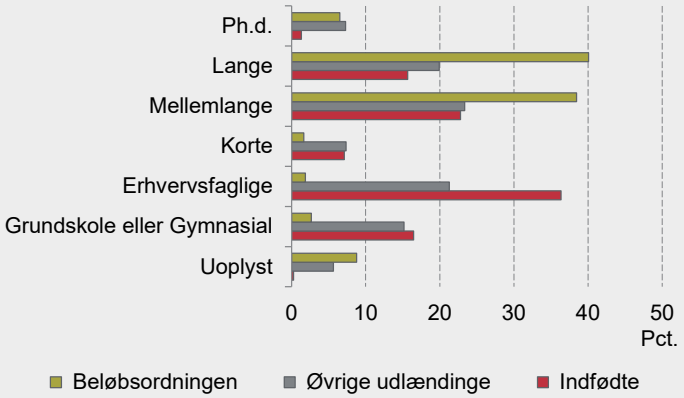

Anm.: Figuren viser oplysninger for 2022.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Cirka 25 pct. har arbejdsopgaver relateret til software

En stor del af personerne på beløbsordningen, ca. 25 pct., arbejder med opgaver relateret til software, jf. figur IV.7. Derudover arbejder ca. 13 pct. af personer på beløbsordningen med opgaver inden for ingeniørarbejde. I begge tilfælde er der tale om opgaver, som typisk kræver et højt vidensniveau. For indfødte såvel som øvrig udenlandsk arbejdskraft er der relativt set få med disse arbejdsopgaver.

FIGUR IV.7 ARBEJDSFUNKTIONER

Cirka en fjerdedel af personer på beløbsordningen arbejder med opgaver relateret til software.

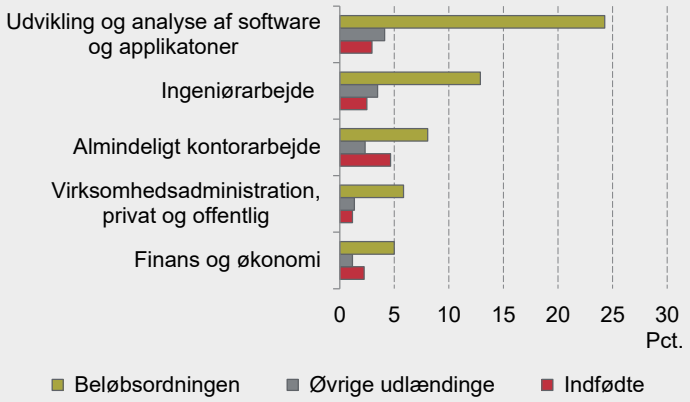

Anm.: Figurerne viser oplysninger for 2022. Arbejdsfunktioner er opgjort ud fra Danmarks Statistiks 3-cifrede DISCO-koder.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Personer på beløbsordningen har relativt høje indkomster, …

Personer på beløbsordningen har relativt høje indkomster, jf. figur IV.8. Det gælder både i sammenligning med anden udenlandsk arbejdskraft og indfødte. Beløbsordningens indkomstgrænse indebærer naturligvis en nedre grænse for lønindkomsten for personer på beløbsordningen, men en stor del af de ansatte har indkomster væsentligt højere end beløbsgrænsen. Den relativt høje gennemsnitsindkomst blandt personer på beløbsordningen kan blandt andet afspejle, at der er tale om gruppe med et relativt højt uddannelsesniveau, som typisk er hentet til Danmark for at udføre specialiserede arbejdsopgaver. Dette harmonerer med, at det i en nylig analyse findes, at udenlandsk arbejdskraft i Danmark i højere grad end tidligere er højtlønnede og har vidensjob, jf. Nationalbanken (2026). Den relativt høje gennemsnitsindkomst for personer på beløbsordningen betyder, at deres andel af den samlede indkomst (0,8 pct.) overstiger deres andel af den samlede beskæftigelse (0,6 pct.) en anelse. Dette kan ses som udtryk for, der er tale om medarbejdere, der yder et større bidrag til den samlede produktion, end deres beskæftigelsesandel tilsiger.

FIGUR IV.8 INDKOMSTFORDELING

Personer på beløbsordningen har relativt høje lønindkomster.

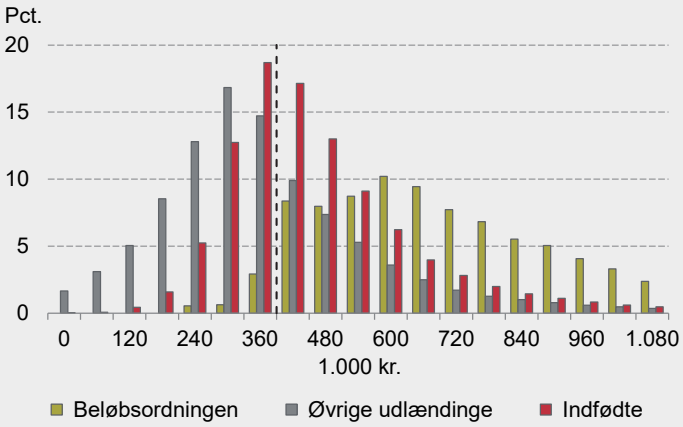

Anm.: Figurerne viser oplysninger for 2022. Der er vist årsindkomster op til 1,08 mio. kr., men der er også en væsentlig andel af personer med en indkomst over dette beløb. Disse er ikke vist i figuren. Gennemsnitslønnen er hhv. 885.000 kr., 436.000 kr. og 521.000 kr. for beløbsordningen, øvrige udlændinge og indfødte. Den stiplede lodrette streg angiver beløbsordningens indkomstgrænse på 448.000 kr. i 2022. Når nogle få af personerne på beløbsordningen i figuren har indkomster under beløbsgrænsen, kan det afspejle forskellige forhold, blandt andet, at de oprindeligt kom til Danmark via beløbsordningen, men nu arbejder på en anden ordning.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

… og de fleste bor i hovedstadsområdet

Personer på beløbsordningen er i høj grad bosiddende i de større byer. 40 pct. er bosat i Københavns Kommune, og ca. 70 pct. er bosat i hovedstadsområdet, jf. figur IV.9. Til sammenligning bor ca. 30 pct. af de beskæftigede indfødte i hovedstadsområdet.

FIGUR IV.9 BOPÆL

Cirka 70 pct. af personer på beløbsordningen er bosat i hovedstadsområdet.

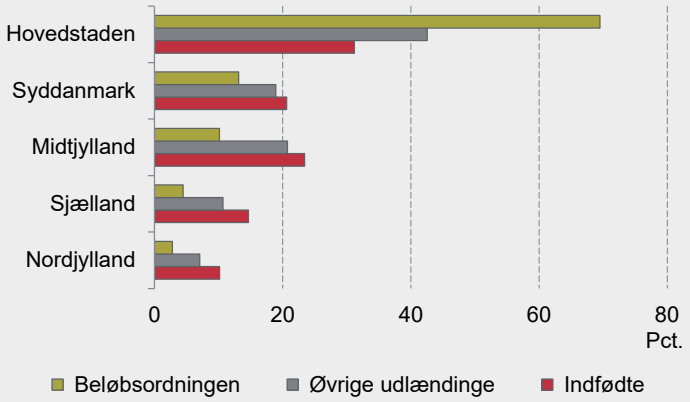

Anm.: Figuren viser oplysninger for 2022.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Opsummering

Antallet af personer, der er kommet til Danmark via beløbsordningen, er steget betydeligt siden 2020. Personer på beløbsordningen er ofte unge mænd, som kommer til Danmark med et relativt højt uddannelsesniveau og har en relativt høj indkomst. En stor del af dem har arbejdsopgaver relateret til software. Personer på beløbsordningen er desuden ofte bosat i større byer, særligt i København og den øvrige del af hovedstadsområdet.

IV.4 KOLLEGAEFFEKTER

Flere mekanismer på spil ved øget tilgang af udenlandsk arbejdskraft

Tilgang af udenlandsk arbejdskraft kan påvirke indfødt arbejdskraft via en række forskellige mekanismer, jf. afsnit IV.2. Det kan være svært at identificere betydningen af de forskellige kanaler, hvis man alene fokuserer på effekten på ligevægtslønnen. Det gælder også, hvis man kun ser på den samlede beskæftigelseseffekt af tilgang af udenlandsk arbejdskraft.

Kollegaeffekter på arbejdspladser kan belyse komplementaritet i opgaver, …

Samarbejdet mellem udenlandsk og indfødt arbejdskraft på de enkelte arbejdspladser er en af de vigtige mekanismer for effekten af tilgang af udenlandsk arbejdskraft. Disse lokale effekter på de enkelte arbejdspladser kan analyseres empirisk ved at undersøge, hvad der sker med lønnen for indfødte medarbejdere, når der kommer udenlandske medarbejdere til arbejdspladsen. Udenlandsk arbejdskraft kan i nogle situationer være substitut for de indfødte medarbejdere i nogle opgaver, mens den i andre tilfælde kan være komplementær. På arbejdspladsniveau vil det trække i retning af henholdsvis lavere eller højere løn afhængigt af, om det er substitution eller komplementaritet, der dominerer, jf. afsnit IV.2.

… og om der er tegn på vidensdeling

Når der kommer udenlandske kolleger, kan det også give anledning til overførsel af viden til de indfødte kolleger. Hvis der er vidensdeling, vil det over tid øge værdien af den enkelte indfødte medarbejders bidrag til virksomhedens produktion. Dét må formodes at øge lønnen for de indfødte medarbejdere. Det er netop denne effekt, der kan antyde, at der er tale om produktivitetsfremmende eksternaliteter som følge af øget tilgang af udenlandsk arbejdskraft.

I afsnittet undersøges disse mekanismer

Kapitlet undersøger graden af komplementaritet mellem kompetencer af udlændinge på beløbsordningen og deres indfødte kolleger, samt om der over tid er vidensdeling via såkaldte *kollegaeffekter*. Hvorvidt der er substitution eller komplementaritet mellem udenlandsk og indfødt arbejdskraft, undersøges ved at estimere, hvordan udenlandsk arbejdskraft, herunder udlændinge på beløbsordningen, påvirker indfødte medarbejderes lønninger. Hvorvidt der er vidensdeling undersøges ved at estimere, om højtlønnet udenlandsk arbejdskraft over tid fører til en stigning i deres indfødte kollegers løn, når de får ansættelse et nyt sted.

KOLLEGAEFFEKTER

Kollegaeffekter beskriver, hvordan en persons løn (produktivitet) påvirkes af de kolleger, som vedkommende arbejder sammen med. Kollegerne defineres som personer, der har samme jobtype på et arbejdssted. I afsnittet undersøges specifikt, om der er kollegaeffekter af at arbejde sammen med udlændinge på beløbsordningen.

Udlændinge på beløbsordningen sammenlignes med øvrige

Analyserne fokuserer på lokale effekter af udenlandsk arbejdskraft på deres indfødte kollegers lønninger på de enkelte arbejdspladser. På den måde bliver det muligt at undersøge tilstedeværelsen af mulige substitutions- eller komplementaritetseffekter mellem udenlandske og indfødte kolleger i samme jobtype samt effekter via vidensdeling. I analyserne skelnes der specifikt mellem udlændinge på beløbsordningen og øvrige udenlandske kolleger. Dermed tillades det, at de forskellige grupper udlændinge potentielt kan påvirke indfødte medarbejdere forskelligt.

Resultater afslører ikke effekt på løn på samfundsniveau af udenlandske medarbejdere

For at identificere disse lokale effekter er det nødvendigt at tage højde for, at tilgang af udenlandsk arbejdskraft kan påvirke det generelle lønniveau via andre mekanismer. I analysen kontrolleres der derfor for bredere ligevægtsvirkninger på arbejdsmarkedet ved tilgang af udenlandsk arbejdskraft, herunder ændringer i det generelle lønniveau, uden at disse dog særskilt estimeres eller medregnes. Der kontrolleres yderligere for forhold, der varierer over tid på tværs af virksomheder og arbejdssteder, og som kan påvirke løn og produktivitet, herunder eksempelvis ændringer i investeringer og kapitalapparat. De estimerede løneffekter på kolleganiveau afslører dermed ikke ændringer i det generelle lønniveau som følge af øget tilgang af udenlandsk arbejdskraft og bruges udelukkende til at afsløre, om udenlandske og indfødte medarbejdere er substitutter eller komplementer. Løneffekter over tid for indfødte medarbejdere, der skifter arbejdsplads, dvs. efter samarbejdet med udlændinge på beløbsordningen er ophørt, bruges som en indikator for, om der har været vidensdeling.

Ingen tydelige effekter på kort sigt; tegn på vidensdeling over tid

Analyserne indikerer, at der i gennemsnit hverken er stærk substitution eller komplementaritet på kort sigt mellem udlændinge på beløbsordningen og deres indfødte kolleger. Over tid tyder analyserne på, at indfødte medarbejdere lærer nye kompetencer fra udenlandske kolleger på beløbsordningen og bliver mere produktive. Det er afspejlet i en begrænset, men statistisk signifikant, positiv effekt på løn efter fire år for de indfødte, der tidligere har arbejdet sammen med særligt højtlønnede udlændinge, dvs. hvis løn er højere end gennemsnittet. Det peger på, at indfødte medarbejdere tilegner sig nye færdigheder gennem

samarbejde med udenlandske kolleger, som efterfølgende kan bringes i anvendelse i nye arbejdssammenhænge.

Indhold i afsnittet

I det følgende beskrives først metoden og det data, der ligger til grund for analysen. Dernæst præsenteres resultaterne fra analyserne. En mere teknisk gennemgang af analyserne fremgår af baggrundsnotatet tilknyttet kapitlet, som kan findes på www.dors.dk.

DATA

Opholdsgrundlag i 2008-22 kobles til person- og virksomhedsoplysninger

I analyserne benyttes oplysninger om opholds- og arbejdstilladelser givet til udenlandske statsborgere i Danmark i perioden 2008-22, jf. afsnit IV.3. I denne periode har der samlet set været en betydelig beskæftigelsesfremgang, jf. kapitel II. Disse oplysninger er indsamlet af Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR) med udgangspunkt i data fra Udlændinge- og Integrationsministeriet (UIM). Disse data er koblet til person- og virksomhedsregistre fra Danmarks Statistik (DST), som gør det muligt at identificere, hvor udlændinge er ansat, samt hvilket job og hvilken løn de har. Registerdata afslører dog ikke, hvilke konkrete opgaver hver ansat arbejder med. Der er yderligere tilknyttet adskillige baggrundskarakteristika, såsom alder, civilstatus og højest fuldført uddannelse. Hvad angår uddannelsesbaggrund, dækker denne kun længden af formelle uddannelser og tager ikke højde for jobrelateret oplæring samt voksen- og efteruddannelseskurser. Virksomhedsregistrene indeholder blandt andet regnskabsdata og branchetilhørsforhold.

Kollegagrupperne bør ideelt set afspejle de faktiske samarbejdsmønstre

Det er vigtigt for analysen at afgrænse kollegagrupperne sådan, at de så vidt muligt afspejler de faktiske samarbejdsmønstre på arbejdspladserne. Ud fra registerdata kan man kun få belyst, hvem der arbejder på samme arbejdsplads, ikke hvem den enkelte rent faktisk arbejder sammen med. I analysen er en kollegagruppe defineret ud fra to kriterier. For det første er det personer, som arbejder på samme fysiske arbejdssted. For det andet er det personer, som har samme type af job på arbejdsstedet, og derfor må formodes at udføre samme opgaver i det specifikke job.[3] Softwareudviklere og dataanalytikere i en virksomhed er eksempelvis to forskellige kollegagrupper, da det er to forskellige jobtyper. Dataanalytikere ansat i en virksomhedsafdeling i København og dataanalytikere ansat i en virksomhedsafdeling i Horsens er ligeledes to forskellige kollegagrupper, da det er to forskellige arbejdssteder inden for samme virksomhed.

3) Jobtyper beskriver overordnede arbejdsfunktioner uanset medarbejderens formelle titel og uddannelse, f.eks. udvikling og analyse af software og applikationer.

Kun få arbejdssteder med ansatte på beløbsordningen

Det er kun en lille andel af arbejdsstederne, der har ansatte på beløbsordningen. Således var det kun 0,7 pct. af arbejdsstederne i private byerhverv, hvor der i 2018 var ansatte på beløbsordningen, jf. tabel IV.2.[4] Virksomheder med udenlandsk arbejdskraft på beløbsordningen er dog generelt større end virksomheder, som har anden udenlandsk arbejdskraft end personer på beløbsordningen, og de er væsentlig større end virksomheder helt uden udenlandsk arbejdskraft (både målt ud fra omsætning, værditilvækst og antal ansatte).[5] Virksomheder med ansatte på beløbsordningen har også oftere eksportaktiviteter og er dermed i højere grad orienteret mod udlandet.

Der ses også forskelle i organisationsstrukturen

Arbejdssteder med ansatte på beløbsordningen har generelt medarbejdere inden for flere forskellige jobtyper (i gennemsnit 32 forskellige jobtyper) end arbejdssteder uden ansatte på beløbsordningen (3-11 forskellige jobtyper). Arbejdssteder, som benytter beløbsordningen, har dermed en mere kompleks organisationsstruktur.

Højere lønninger der, hvor der er ansat flere udlændinge

Indfødte medarbejdere, som har udenlandske kolleger på beløbsordningen, har i gennemsnit højere lønninger, jf. figur IV.10. Udlændinge på beløbsordningen har også i gennemsnit højere lønninger end øvrige udenlandske ansatte inden for en kollegagruppe. Udenlandske kolleger udgør i gennemsnit en mindre gruppe blandt alle kolleger, jf. figur IV.11. Kollegagrupper, som har ansatte på beløbsordningen, er også i gennemsnit større sammenlignet med kollegagrupper, der ikke har. Det afspejler, at arbejdssteder med udenlandsk arbejdskraft på beløbsordningen generelt har mange ansatte og dermed også mange ansatte inden for samme jobtype.

4) I hele analyseperioden 2008-22 er det ca. 1 pct. af alle arbejdssteder, der i mindst et år har ansatte på beløbsordningen.

5) Regnskabsstatistikker er kun tilgængelige på virksomhedsniveau.

TABEL IV.2 SAMMENLIGNING AF ARBEJDSSTEDER MED OG UDEN ANSATTE PÅ BELØBSORDNINGEN

Det er kun en lille andel af arbejdsstederne, som har ansatte på beløbsordningen. Virksomheder med ansatte på beløbsordningen er i gennemsnit større sammenlignet med virksomheder uden.

	Med udlændinge		**Uden udlændinge**
	Med beløbsordningen	Uden beløbsordningen	
	---------- Antal ----------		
Arbejdssteder	349	5.573	42.165
Virksomheder	305	4.379	28.423
Forskellige jobtyper pr. arbejdssted i gennemsnit			
- I alt	32	11	3
- Med øvrige udlændinge	6	2	
- Med beløbsordning	2		
Virksomhedskarakteristika	---------- Mio. kr. ----------		
- Omsætning	1.904	296	37
- Værditilvækst	673	72	11
	---------- Årsværk ----------		
- Antal ansatte	472	107	17
	---------- Pct. ----------		
- Andel med eksport	89	67	40

Anm.: Virksomheder er juridiske enheder, som kan bestå af flere arbejdssteder med forskellig geografisk lokalisering. Regnskabsstatistikker, herunder omsætning, værditilvækst, antal ansatte og eksport, er kun tilgængelige og dermed præsenteret på virksomhedsniveau. Jobtype er en unik 3-cifret DISCO-kode, f.eks. 251: Udvikling og analyse af software og applikationer. Hver person har kun én jobtype pr. arbejdssted pr. år. Hvis der er mindst én udlænding på beløbsordningen, der er ansat i en jobtype, falder jobtypen under kategorien 'Med beløbsordning'. Hvis der er mindst én øvrig udenlandsk ansat i en jobtype, falder jobtypen under kategorien 'Med øvrige udlændinge'. 'Med beløbsordning' dækker dermed over det samlede antal af både jobtyper, som kun har udlændinge på beløbsordningen i kollegagruppen, og jobtyper, som har alle typer udlændinge i kollegagruppen, herunder beløbsordningen. Alle gennemsnit er beregnet for året 2018.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

FIGUR IV.10 KOLLEGERS LØN

Kollegernes månedlige gennemsnitsløn er højere i kollegagrupper med udlændinge på beløbsordningen.

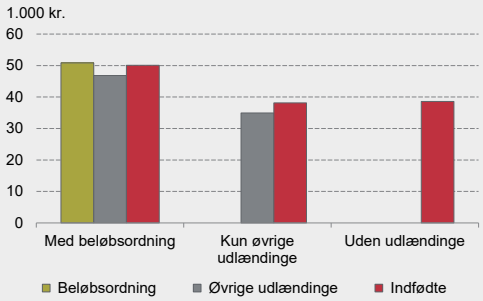

FIGUR IV.11 ANTAL KOLLEGER

I gennemsnit er der flere kolleger i grupper med udlændinge på beløbsordningen.

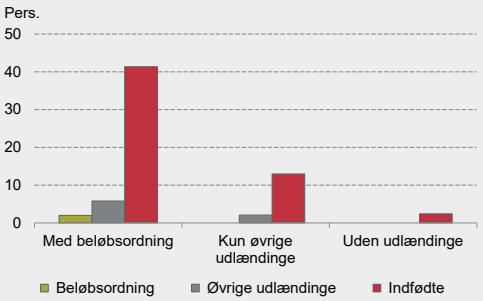

Anm.: Kolleger er ansatte på samme arbejdssted med samme jobtype (3-cifret DISCO-kode). Alle gennemsnit er beregnet for året 2018. Beløbsgrænsen omregnet til månedsløn i 2018 svarer til ca. 34.816 kr.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

METODE

Løn som produktivitetsmål

Formålet med analyserne er at identificere, hvorvidt udenlandske kolleger påvirker de indfødte medarbejderes produktivitet. Løn anvendes som en indikator for individuel produktivitet. Hvis en indfødt medarbejder har en højere løn, når vedkommende arbejder sammen med flere udenlandske kolleger på beløbsordningen, ses det som udtryk for, at denne indfødtes arbejde har opnået større markedsmæssig værdi i jobbet på grund af samarbejdet med de udenlandske kolleger. Dette kan være tilfældet, når der er komplementaritet mellem de opgaver, en indfødt og en udenlandsk medarbejder udfører, jf. afsnit IV.2. Hvis en indfødt derimod har lavere løn under samarbejdet med udenlandske kolleger, ses det som udtryk for substitution. I analyserne skelnes der specifikt mellem udlændinge på beløbsordningen og øvrige udenlandske kolleger. Hovedfokus ligger på at undersøge effekten af at arbejde med udenlandske kolleger, der er ankommet via beløbsordningen. Effekt af øvrige udlændige undersøges dog også.

Løn under forskellige markedsforhold

Hvis arbejdsgivere har markedsmagt på arbejdsmarkedet kan ændringer i lønniveauet ikke én-til-én oversættes til absolutte ændringer i produktivitetsniveauet. Det kan indebære, at lønnen reagerer mere

afdæmpet på underliggende ændringer i den individuelle produktivitet, jf. kapitel III. En stigning i lønnen er dog stadig tegn på, at der har været stigning i produktiviteten.

Flere mekanismer, der påvirker lønnen

For at kunne konkludere, om observerede lønforskelle mellem indfødte medarbejdere med og uden kolleger på beløbsordningen rent faktisk afspejler samspil med kollegerne på beløbsordningen, er det nødvendigt at tage højde for andre forhold, som kan påvirke lønnen for forskellige indfødte i en konkret virksomhed og over tid. Det kan eksempelvis være, at virksomheder, der ansætter udlændinge, i gennemsnit betaler højere lønninger, jf. figur IV.10.

Et tankeeksperiment

For at undersøge om udenlandske kolleger på beløbsordningen påvirker en indfødt medarbejders produktivitet, vil man ideelt set gerne sammenligne to helt identiske indfødte, der arbejder i helt samme job, på samme arbejdsplads og på samme tidspunkt. Den ene arbejder sammen med personer på beløbsordningen, og den anden gør ikke. Hvis det samtidig er tilfældigt, hvilket af de to individer, som har kolleger på beløbsordningen, vil forskelle i deres løn alene afspejle en ren effekt af at arbejde sammen med kolleger på beløbsordningen. En sådan direkte sammenligning er dog ikke mulig i praksis, da der hverken findes helt identiske personer eller helt identiske job på helt identiske arbejdspladser.

Fokus på indfødte med forskellige andele af kolleger på beløbsordningen

I den økonomiske litteratur anvendes derfor en tilgang, som forsøger at komme tæt på det ideelle tankeeksperiment. Dette opnås ved at sammenholde relative lønforskelle mellem de indfødte medarbejdere, som har forskellige andele af kolleger på beløbsordningen, og øvrige udenlandske kolleger inden for fast afgrænsede grupper og inden for samme arbejdssted.[6] Effekten identificeres dermed ved, at der kommer én mere på beløbsordningen ind i kollegagruppen, jf. boks IV.3.

6) Tilgangen hedder faste effekter (på engelsk *fixed effects*).

BOKS IV.3 ESTIMATION AF KOLLEGAEFFEKTER

Den afhængige variabel i analyserne er indfødte medarbejderes timeløn. Populationen er alle fuldtidsansatte indfødte medarbejdere, som er i job mindst fire år i træk, dvs. personer, som ikke har et job i et år, indgår ikke i analyserne. Der estimeres effekter både på kort sigt (inden for et år) og over tid (efter fire år).

Effekter på kort sigt

Estimationen følger tilgangen introduceret af Cornelissen mfl. (2017) og er blandt andet anvendt af Bentsen mfl. (2019) på danske data i en undersøgelse af effekter af at have flere højtuddannede kolleger. Fokus her er på at undersøge, om der er effekter af forskellige typer af udenlandske kolleger (på beløbsordningen og øvrige udenlandske kolleger) på indfødte medarbejderes løn. Estimationsligningen kan skrives således:

$$\text{Log}\, Timeløn_{i,j,o,t} = \alpha_i + \beta_{j,t} + \gamma_{j,o} + \delta_{o,t} + \theta_b \cdot sb_{j,o,t} + \theta_o \cdot so_{j,o,t} + \sigma \text{X}_{i,o,j.t} + \varepsilon_{i,j,o,t},$$

hvor i er person, j er arbejdssted, o er jobtype (3-cifret DISCO stillingskode), t er år, $sb_{j,o,t}$ er andel af kolleger på beløbsordningen, $so_{j,o,t}$ – er andel af øvrige udenlandske kolleger, og vektoren $\text{X}_{i,o,j.t}$ inkluderer kontrolvariable (alder og erfaring, som udgangspunkt lineære og kvadrerede), $Timeløn_{i,j,o,t}$ er en indfødt medarbejders timeløn. Parametrene θ_b og θ_o afspejler dermed den kortsigtede effekt på en indfødt medarbejders løn af, at én indfødt kollega erstattes af én udenlandsk kollega (enten på beløbsordningen, θ_b, eller en øvrig udlænding, θ_o).

Identifikationen bygger på en kombination af følgende faste effekter (på engelsk *fixed effects*):

- Individ, α_i, som tager højde for individuelle karakteristika, der er uændrede på kort sigt, såsom evner, grunduddannelse og typiske forskelle i arbejdsstil eller motivation.
- Arbejdssted og år, $\beta_{j,t}$, som tager højde for, at forskellige arbejdssteder kan udvikle sig forskelligt over tid, hvilket vil påvirke alle medarbejderes løn på arbejdspladsen. Der tages højde for lønændringer som følge af virksomhedsspecifikke produktivitets- og efterspørgselsstød, eksempelvis øget indtjening i et år på grund af usædvanlig høj efterspørgsel efter virksomhedens varer i udlandet.
- Arbejdssted og jobtype, $\gamma_{j,o}$, som tager højde for, at virksomheder kan betale forskellige jobtyper forskellig løn. En detailkæde, der sælger elektronik, kan eksempelvis betale dygtige ansatte i salgsafdelingen en relativt høj løn og IT-personale, som primært udfører støtteopgaver, en relativt lav løn. En virksomhed i branchen for softwareudvikling kan gøre det modsatte. Ved at sammenligne medarbejderes løn med det forventede niveau for deres jobtype undgås det, at særligt produktive medarbejdere fejlagtigt skaber indtryk af en stærk positiv kollegaeffekt.
- Jobtype og år, $\delta_{o,t}$, som tager højde for generelle ændringer i efterspørgslen efter bestemte jobtyper på arbejdsmarkedet.

Derudover beregnes særskilte effekter på indfødte medarbejdere med gymnasial og mellemlang eller lang videregående uddannelse (gymnasie og MVU vs. LVU). Formålet er at undersøge, om indfødte medarbejdere med forskellige uddannelseslængder kan påvirkes forskelligt.

BOKS IV.3 ESTIMATION AF KOLLEGAEFFEKTER, FORTSAT

Effekter over tid

Estimationen af effekter over tid er blandt andet inspireret af tilgangen anvendt af Jarosch mfl. (2021) og Cornelissen mfl. (2025).

$$\begin{aligned}\text{Log } Timeløn_{i,j,o,t+4} = \omega_e \cdot \text{Log } Timeløn_{i,j,o,t} + \omega_b \cdot \text{Log } \overline{Timeløn}_{j,o,t}^{Beløbsordning} \\ + \omega_o \cdot \text{Log } \overline{Timeløn}_{j,o,t}^{Øvrige\ udlændinge} + \omega_d \cdot \text{Log } \overline{Timeløn}_{-i,j,o,t} \\ + \theta_b \cdot sb_{j,o,t} + \theta_o \cdot so_{j,o,t} + \beta_j + \gamma_o + \delta_t + \sigma \mathrm{X}_{i,o,j.t}, + \varepsilon_{i,j,o,t},\end{aligned}$$

hvor $Timeløn_{i,j,o,t}$ er en indfødt medarbejders egen løn, som kontrollerer for dennes eget produktivitetsniveau i starten af samarbejdet med en kollegagruppe (ved samme lønvækst giver en høj startløn en større gevinst i kroner; omvendt er der ofte mere plads til vækst for personer med lav startløn). $Timeløn_{i,j,o,t+4}$ er lønnen om fire år, $\overline{Timeløn}_{j,o,t}^{Beløbsordning}$ og $\overline{Timeløn}_{j,o,t}^{Øvrige\ udlændinge}$ er hhv. gennemsnitslønnen for kolleger på beløbsordningen og øvrige udenlandske kolleger, $\overline{Timeløn}_{-i,j,o,t}$ er gennemsnitslønnen for indfødte kolleger ekskl. personen selv, vektoren $\mathrm{X}_{i,o,j.t}$ inkluderer kontrolvariable som uddannelse, civilstatus, antal børn, alder, erfaring og køn, β_j, γ_o, og δ_t er faste effekter. Fokus på indfødtes fremtidige lønudvikling, $Timeløn_{i,j,o,t+4}$, indebærer, at der grundlæggende undersøges effekter på indfødtes lønvækst.

Idéen bag tilgangen er at tage højde for, at kollegagrupper på forskellige arbejdspladser kan have forskellige produktivitetsniveauer, som formodes at afspejle forskelle i viden og kompetencer. Disse forskelle måles ved den gennemsnitlige løn i kollegagruppen. Analysen undersøger dermed, om kollegagrupper med høj gennemsnitsløn (og derfor højt videns-, kompetence- og produktivitetsniveau) giver anledning til mere vidensdeling og højere løn for indfødte medarbejdere over tid.

Effekterne på indfødte medarbejderes løn fire år efter at have arbejdet sammen med udenlandske kolleger er estimeret for hele populationen af indfødte medarbejdere. Endvidere er der foretaget estimationer særskilt for to undergrupper. Den ene gruppe består af medarbejdere, der bliver i det samme job i fire år. Den anden gruppe omfatter medarbejdere, der skifter arbejdssted i løbet af fire år. Hvis der er en positiv effekt på løn for de indfødte, der skifter job, vil det være en stærkere indikation af, at den højere løn skyldes vidensdeling og læring hos de indfødte kolleger. En række supplerende heterogenitets- og robusthedsanalyser er præsenteret i baggrundsnotatet til kapitlet.

Forskelle mellem analysetilgangene

Kapitlets analyser er dermed baseret på to lidt forskellige analysetilgange, jf. baggrundsnotatet til kapitlet. Hovedforskellen ligger i, at det på kort sigt ikke er muligt at analysere, hvad kollegernes lønniveau betyder for den indfødtes eget lønniveau. Det skyldes, at disse lønniveauer fastsættes på samme tidspunkt (inden for samme år) i virksomheden, dvs. *endogent*. Efter fire år bruges tidligere kollegers gennemsnitsløn som en indikator for tidligere kollegers produktivitetsniveau. Det er muligt, da ens egen løn fastsættes uafhængigt af tidligere kollegers lønninger fire år tidligere (dvs. *eksogent*).

Der tages højde for person-, virksomheds- og jobtypekarakteristika

Jobtyper med ansatte på beløbsordningen har generelt højere lønninger. En simpel sammenligning vil derfor ikke kunne afgøre, om højere løn skyldes andelen af kolleger på beløbsordningen eller forskelle mellem jobtyper. Analysen tager højde for dette ved at sammenligne personer med lignende karakteristika i forskellige jobtyper inden for samme arbejdssted og tidsperiode, jf. Cornelissen mfl. (2017) og boks IV.3.[7] I praksis forsøges der dermed at justere for forskelle i individuelle egenskaber (såsom alder, køn, erfaring), arbejdssted og efterspørgsel efter enkelte jobtyper (eksempelvis hvis en jobtype over tid erstattes af automatiserende teknologi), så den estimerede effekt principielt alene afspejler samspillet mellem forskellige kolleger.

Effekter på kort sigt

Først undersøges effekterne på kort sigt, som viser betydningen af at have kolleger på beløbsordningen for indfødte medarbejderes løn inden for et år. Kortsigtseffekter på indfødte kollegers løn opgøres ved at anvende lønforskelle mellem sammenlignelige indfødte, som arbejder med forskellige andele af kolleger på beløbsordningen og øvrige udlændinge. Disse effekter fokuserer udelukkende på andele af kolleger på beløbsordningen og øvrige udlændinge, som en indfødt arbejder sammen med. Effekter på indfødtes løn på kort sigt kan blandt andet afspejle, om der på kort sigt er substitution eller komplementaritet mellem udenlandsk og indfødt arbejdskraft i samme jobtype, der dominerer på arbejdspladsen.

Effekter over tid

Det er muligt, at effekterne først bliver synlige over tid, særligt hvis de kortsigtede effekter er hæmmet af løntræghed, jf. afsnit IV.2. Der foretages derfor en selvstændig analyse, som undersøger indfødtes lønvækst fire år efter at have arbejdet sammen med kolleger på beløbsordningen. En fireårig horisont er valgt, da den svarer til den maksimale længde af en udlændings første opholds- og arbejdstilladelse på beløbsordningen.

Fokus på særligt højtlønnede kolleger

I analyser af effekter over tid tages der yderligere højde for, at produktivitet (og vidensniveau) for kollegerne på beløbsordningen kan variere mellem arbejdssteder. Dette måles ved kollegers gennemsnitsløn, jf. Jarosch mfl. (2021) og Cornelissen mfl. (2025). Hvis der over tid opstår større stigning i lønnen for indfødte ansatte af at arbejde sammen med kolleger på beløbsordningen, som har en højere løn end gennemsnittet, er det tegn på, at der har været vidensdeling fra højproduktive udenlandske kolleger.

7) I analysen tages der også højde for indfødte medarbejderes alder, erfaring, udviklingen i det generelle lønniveau på arbejdsmarkedet for den relevante jobtype samt andre forhold som ikke varierer over tid.

Ikke-overførbare kompetencer

Når man følger indfødte medarbejdere over tid, bliver det muligt at undersøge, hvilke typer af kompetencer de tilegner sig i et job. Den ene type er kompetencer, som gør medarbejderen mere produktiv i meget specifikke opgaver, men som ikke nødvendigvis kan overføres til andre arbejdspladser. Det kan eksempelvis være stor erfaring med en virksomheds interne softwareplatform. I en anden virksomhed med et andet softwaresystem vil denne erfaring ikke nødvendigvis øge produktiviteten.

Overførbare kompetencer

Den anden type er kompetencer og arbejdsmetoder, man lærer ét sted, men som bliver iboende i medarbejderen og kan anvendes bredt gennem arbejdslivet. Hvis man eksempelvis har arbejdet tæt sammen med en højtkvalificeret specialist i automatisering af programmeringsopgaver, kan man lære metoder, som også kan bruges i mange andre jobs og virksomheder. Det er denne type af vidensdeling mellem kolleger, som skaber positive eksternaliteter i samfundet og bidrager til øget produktivitet.

Effekter på indfødte, der skifter job over tid

Over tid kan indfødte med kolleger på beløbsordningen skifte job og arbejdsplads. Det gør det muligt at undersøge, om interaktionen med den udenlandske medarbejder sætter spor, selv efter samarbejdet er ophørt. I givet fald vil den mest naturlige fortolkning være, at der har fundet vidensdeling sted. Der foretages derfor separate estimationer for indfødte med kolleger på beløbsordningen, som har skiftet til et andet arbejdssted inden for de fire år.

KORTSIGTSEFFEKTER PÅ INDFØDTE KOLLEGERS LØN

I gennemsnit ingen kollegaeffekter på kort sigt

Der estimeres effekter på indfødte medarbejderes løn af at have en høj eller lav andel af kolleger på beløbsordningen samt øvrige udenlandske kolleger inden for et år. I gennemsnit kan der ikke påvises nogle statistisk signifikante effekter på kort sigt, dvs. der er hverken tegn på substitution eller komplementaritet mellem udenlandske kolleger på beløbsordningen og deres indfødte kolleger, jf. figur IV.12. Der kan heller ikke påvises nogle signifikante effekter på de indfødtes løn af at arbejde med andre udlændinge. Indfødte medarbejderes lønninger bliver i gennemsnit hverken presset ned eller op af at arbejde sammen med flere udlændinge. Dette gælder også, hvis der ses på kollegagrupper inden for henholdsvis fremstillings- og servicesektorerne. Dog er der tegn på negative løneffekter for indfødte kolleger ansat i fremstillingssektoren og positive for indfødte kolleger ansat i servicesektoren, selvom de ikke er statistisk signifikante, jf. figur IV.12.

FIGUR IV.12 EFFEKTER PÅ INDFØDTES LØN PÅ KORT SIGT

Der findes ikke statistisk signifikante effekter på indfødtes lønninger af at have arbejdet sammen med udlændinge på beløbsordningen.

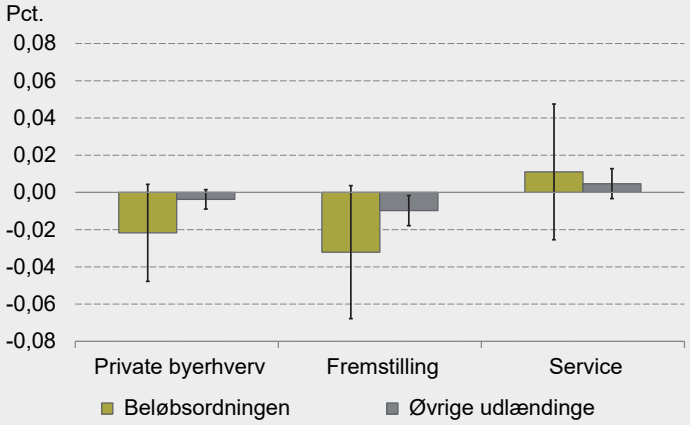

Anm.: Figuren viser procentvise effekter på indfødte kollegers lønændringer, når kollegaandele forøges med 1 pct.point. Der kontrolleres for person-, virksomhed- og jobtypekarakteristika. Standardfejl er klynget på arbejdsstedsniveau. De lodrette streger er 95-pct. konfidensintervaller.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Tegn på negative løneffekter for indfødte kolleger uden kandidatgrad

Der blev yderligere undersøgt effekter på indfødte kolleger med mellemlange (gymnasie og MVU) og lange videregående uddannelser (LVU), jf. figur IV.13. Udenlandsk arbejdskraft på beløbsordningen har typisk længere uddannelser sammenlignet med både øvrig udenlandsk arbejdskraft og indfødt arbejdskraft, jf. afsnit IV.3. Mange indfødte kolleger til personer på beløbsordningen har en lang uddannelse, men der er også nogle som har en mellemlang eller gymnasial uddannelse. Analysen fokuserer derfor på, om indfødte medarbejdere med en mellemlang uddannelse i kollegagruppen påvirkes anderledes end øvrige indfødte i samme kollegagruppe. Resultaterne indikerer, at der kan være tale om en vis grad af substitution mellem indfødte medarbejdere med gymnasiale og mellemlange uddannelser og udlændinge på beløbsordningen, når de er ansat i samme jobtype og på samme arbejdssted.[8]

8) Indfødte med mellemlange uddannelser i kollegagrupper, hvor de indfødtes uddannelser ikke er ens, udgør ca. 6 pct. af alle indfødte, der har kolleger på beløbsordningen.

FIGUR IV.13 EFFEKTER PÅ INDFØDTE MED FORSKELLIGE UDDANNELSESLÆNGDER

Tegn på substitution mellem ansatte på beløbsordningen og indfødte kolleger med gymnasial og mellemlang videregående uddannelse, de deler arbejdsplads med og har samme jobtype.

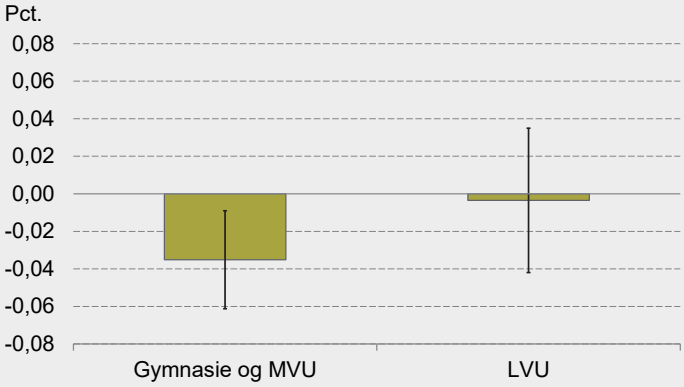

Anm.: Effekten af at have højere andel kolleger på beløbsordningen. Kollegerne har samme jobtype (arbejdsfunktion) og arbejder på samme arbejdssted inden for samme år. Standardfejl er klynget på arbejdsstedsniveau. De lodrette streger er 95-pct. konfidensintervaller.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Løntræghed?

Det tyder kun i begrænset omfang på, at indfødte medarbejderes løn påvirkes på kort sigt af at have en højere andel af udenlandske kolleger på beløbsordningen. Dette er i tråd med tidligere empirisk litteratur på området, som oftest kommer frem til meget beskedne effekter på løn ved øget migration, jf. afsnit IV.2. En undersøgelse på tværs af EU-lande har eksempelvis fremhævet, at effekterne kan være begrænsede i regioner med kollektive lønforhandlinger og høj økonomisk vækst, jf. Edo og Özgüzel (2023). Dette er også kendetegnet for perioden 2008-22 i Danmark, hvor der samlet set har været en betydelig beskæftigelsesfremgang. At der i gennemsnit ikke findes en effekt på de indfødte kollegers løn kan afspejle, at der er modsatrettede effekter på lønnen, jf. afsnit IV.2. En mulig fortolkning kan være, at nogle af gevinsterne via komplementaritet og specialisering mindskes af samarbejdsvanskeligheder, der kan opstå ved eksempelvis sprogforskelle.

Det kan heller ikke udelukkes, at effekten først viser sig på længere sigt på grund af trægheden i løndannelsen.

EFFEKTER EFTER FIRE ÅR

Det undersøges, om der er kollegaeffekter efter fire år

Der undersøges yderligere effekter over tid ved at se på, om indfødte ansatte har højere løn fire år efter samarbejde med kolleger på beløbsordningen.[9] På kort sigt havde fokus været på, om en høj andel af kolleger på beløbsordningen påvirkede indfødte medarbejderes løn. I analysen af løneffekter efter fire år medtages yderligere information om, hvorvidt kollegerne på beløbsordningen fire år tidligere havde en høj gennemsnitsløn. Dette må formodes at indikere højtkvalificerede udenlandske kolleger, der kan øge indfødte kollegers produktivitet gennem vidensdeling.

Løngevinst efter fire år ved at have haft højtlønnede kolleger

Denne delanalyse bekræfter, at der er en statistisk signifikant positiv effekt på indfødte medarbejderes løn, hvis de fire år tidligere har arbejdet sammen med kolleger på beløbsordningen med en høj gennemsnitlig løn, jf. den grønne søjle for private byerhverv i figur IV.14. De gengivne parametre i figuren viser, hvor mange pct. højere en indfødt medarbejders løn ville være fire år efter at have arbejdet sammen med kolleger på beløbsordningen med en 1 pct. højere gennemsnitsløn.[10] Effekten er statistisk signifikant, men lille.

Større effekter i servicesektoren

En sammenligning af resultater for indfødte ansat i fremstillings- og servicesektoren indikerer, at effekterne af at have arbejdet sammen med udlændinge på beløbsordningen er drevet af ansættelser i servicesektoren. I servicesektoren er effekten fra beløbsordningen også næsten dobbelt så stor og signifikant forskellig fra effekten af øvrig udenlandsk arbejdskraft. Effekten af at arbejde sammen med særligt højtlønnede kolleger på beløbsordningen er dog ikke væsentlig anderledes fra effekten af at arbejde sammen med særligt højtlønnede indfødte kolleger. Overordnet antyder resultaterne, at afledte effekter af udenlandsk arbejdskraft efter fire år primært har fundet sted i servicebrancherne.

9) Der foretages yderligere selvstændige estimationer for indfødte ansat i fremstillings- og servicesektoren.

10) Der vises også tilsvarende parametre for øvrige udenlandske kolleger samt andre indfødte kolleger.

FIGUR IV.14 EFFEKTER PÅ INDFØDTES LØN OVER TID

Der findes små positive effekter på indfødte medarbejderes løn af at arbejde sammen med særligt højtlønnede udlændinge på beløbsordningen i servicesektoren.

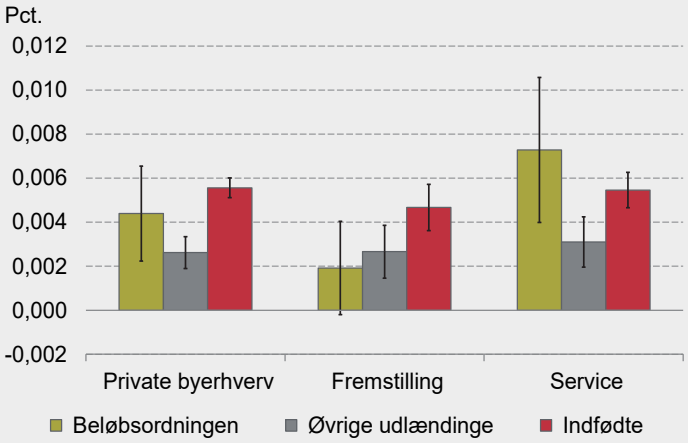

Anm.: Estimaterne viser procentvise ændringer i indfødtes lønninger som følge af en 1 pct. stigning i kollegagruppens gennemsnitsløn. Standardfejl er klynget på arbejdsstedsniveau. De lodrette streger er 95-pct. konfidensintervaller.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Der er også vidensdeling fra højproduktive indfødte

Analyserne viser yderligere, at der er en løngevinst ved at have arbejdet sammen med højtlønnede indfødte kolleger. Der er dermed tegn på vidensdeling fra højtlønnede og formodentlig mere produktive kolleger generelt, ikke blot kolleger på beløbsordningen. Estimaterne er positive og signifikante for kollegagrupper inden for private byerhverv som helhed: udenlandsk arbejdskraft på beløbsordningen, øvrige udlændinge og andre indfødte ansatte, jf. figur IV.14. Det antyder, at der over tid opstår en gevinst for den enkelte af at have arbejdet sammen med dygtige kolleger i den samme jobtype uanset kollegernes oprindelse.

Afledte effekter på indfødtes løn er beskedne

De estimerede parametre kan omregnes til effekter på indfødte medarbejderes månedsløn af at ansætte en ny kollega på beløbsordningen på et givet lønniveau. Effekten på indfødtes månedsløn er generelt beskeden, jf. boks IV.4. Hvis der eksempelvis ansættes en person på beløbsordningen til en månedsløn på 70.000 kr., vil det give en indfødt i en gennemsnitlig kollegagruppe ca. 46 kr. ekstra i månedsløn fire år efter. Størrelsen af denne lønstigning afhænger af kompetenceniveauet for den nyansatte på beløbsordningen (som lønnen er en indikator for). Hvis den nyansatte i stedet havde en løn på 100.000 kr., ville det give de indfødte i kollegagruppen ca. 118 kr. ekstra i månedsløn. I gennemsnit er der en mindre effekt ved at få en ny indfødt kollega sammenlignet med en ny udenlandsk kollega på beløbsordningen med samme løn, jf. boks IV.4. Kollegaeffekten indebærer, at den enkeltes fremtidige løn afhænger af gennemsnitslønnen i kollegagruppen.

Vidensdeling?

Der er yderligere undersøgt særskilte effekter for de indfødte, som bliver i samme job efter fire år, og de indfødte, som har skiftet job efter fire år og ikke nødvendigvis længere arbejder sammen med kolleger på beløbsordningen, jf. figur IV.15. Disse analyser finder, at effekten af vidensdeling på løn også er til stede for den gruppe indfødte, som skifter job. Det sandsynliggør, at indfødte medarbejdere får overført viden og kompetencer via interaktionen med udenlandske medarbejdere.

Vidensdeling primært til gavn for indfødte i midten af lønfordelingen

Der er tegn på, at effekterne af at arbejde sammen med særligt højtlønnede udlændinge på beløbsordningen ikke er ens for lavt- vs. højtlønnede indfødte, der arbejder med samme type af opgaver som personer ansat på beløbsordningen, jf. baggrundsnotatet til kapitlet. Når effekterne estimeres separat for indfødte ansatte med forskellige lønniveauer, findes der ingen signifikante effekter for de 10 pct. højest lønnede. Effekterne er desuden markant mindre for de 30 pct. højest lønnede end for ansatte med lønninger i midten.

BOKS IV.4 EFFEKTER OVER TID OMREGNET TIL KR.

Alene ud fra parametrene vist i figur IV.14 kan det kan være svært at vurdere betydningen af effekten for indfødte medarbejderes løn af at have arbejdet sammen med personer på beløbsordningen fire år tidligere. Effekten på den indfødtes løn efter fire år afhænger af både den indfødtes lønniveau, andele af udenlandske kolleger og deres lønniveauer. Procentvise ændringer kan dog omregnes til månedsløn ved brug af en gennemsnitlig kollegagruppe. I en gennemsnitlig kollegagruppe med personer på beløbsordningen er der 2 personer på beløbsordningen, 6 øvrige udlændinge og 41 indfødte ansatte, jf. figur IV.11.Tabel A illustrerer effekterne af at tilføje en ny højtlønnet kollega (på beløbsordning, øvrig udlændig eller indfødt ansat).

TABEL A EFFEKTER AF EN EKSTRA HØJTLØNNET KOLLEGA FOR EN GENNEMSNITLIG KOLLEGAGRUPPE

	Gennemsnitlig kollegagruppe	Gennemsnits-løn	Gruppe I	Gruppe II	Gruppe III
Beløbsordning	2	50.839	*2 + 1 = 3*	2	2
Øvrige udlændinge	6	46.828	6	*6 + 1 = 7*	6
Indfødte	41	50.082	41	41	*41 + 1 = 42*
Stigning i indfødtes månedsløn i kr. fire år efter ansættelsen af en kollega med løn på 70.000 kr.			*46*	*11*	*3*

Anm.: Kolleger er ansatte inden for samme arbejdssted, jobtype (3-cifret DISCO-kode) og år. Alle gennemsnit er beregnet for året 2018. Beløbsgrænsen omregnet til månedsløn i 2018 svarer til ca. 34.816 kr. Tabellen viser det gennemsnitlige antal forskellige typer af kolleger i den oprindelige kollegagruppe; Gruppe I, hvor der ansættes en ny kollega på beløbsordning med løn på 70.000 kr. om måneden; Gruppe II, hvor der ansættes en ny øvrig udenlandsk kollega med løn på 70.000 kr. om måneden; Gruppe III, hvor der ansættes en ny indfødt kollega med løn på 70.000 kr. om måneden. Effekten beregnes på indfødtes løn.

Kilde: Egne beregninger.

Hvis der ansættes yderligere én indfødt kollega med en månedlig løn på 70.000 kr., dvs. højere end gennemsnittet på 50.082 kr. (eksempelvis en mere erfaren eller med særlige kompetencer inden for bestemte områder), vil den forventede effekt af vidensdeling på en indfødt medarbejders månedsløn fire år efter være i omegnen af 3 kr. Hvis der til samme 70.000 kr. løn ansættes én på beløbsordningen, vil det give ca. 46 kr. ekstra i månedsløn fire år efter. Hvis det i stedet er en øvrig udenlandsk kollega, svarer effekten til ca. 11 kr. ekstra i månedsløn fire år efter. Det afspejler, at små grupper på arbejdspladsen er mere følsomme over for variation mellem individer, hvilket gør det lettere for ny viden at slå igennem.

FIGUR IV.15 EFFEKTER PÅ INDFØDTES LØN OVER TID OG JOBSKIFTE

Efter fire år er lønnen også højere for indfødte, som skifter job efter at have arbejdet sammen med udlændinge på beløbsordningen. Det indikerer vidensdeling.

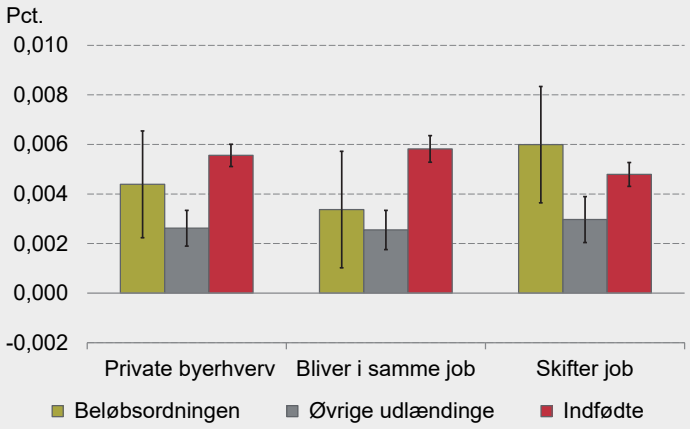

Anm.: Estimater viser procentvise ændringer i indfødte medarbejderes lønninger som følge af en 1 pct. stigning i kollegagruppens gennemsnitsløn. Standardfejl er klynget på arbejdsstedsniveau. De lodrette streger er 95-pct. konfidensintervaller.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Største læringseffekter fra beløbsordningen for yngre indfødte

Samtidig gælder det, at effekterne er større for gruppen af yngre indfødte kolleger, jf. figur IV.16. Det tyder på større vidensdeling fra personer på beløbsordningen rettet mod yngre ansatte i den lavere ende af lønfordelingen på arbejdspladsen. Vidensdeling fra højproduktive øvrige udlændinge samt andre indfødte varierer derimod næsten ikke med den indfødtes alder. Resultaterne kan eksempelvis afspejle, at sprogbarrierer er mindre mellem yngre kolleger på arbejdspladsen.

FIGUR IV.16 EFFEKTER PÅ INDFØDTE I FORSKELLIGE ALDERSGRUPPER

Læringseffekterne fra beløbsordningen er størst for yngre indfødte medarbejdere.

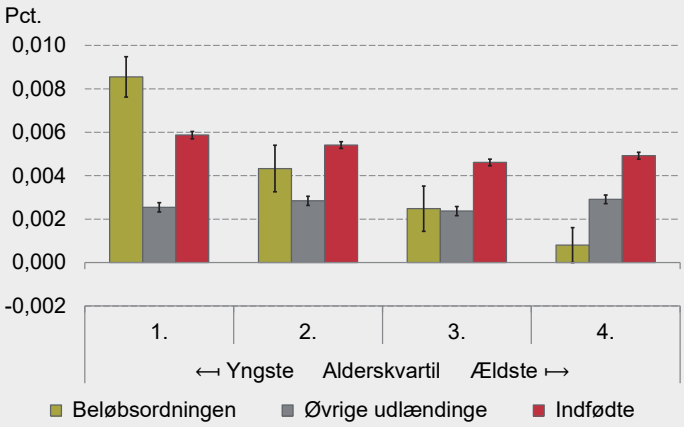

Anm.: Estimater viser procentvise ændringer i indfødte medarbejderes lønninger som følge af en 1 pct. stigning i kollegagruppens gennemsnitsløn. Standardfejl er klynget på arbejdsstedsniveau. De lodrette streger er 95-pct. konfidensintervaller.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Ikke tegn på vidensdeling i de større virksomheder

Der kan ikke påvises nogle signifikante effekter af vidensdeling fra ansatte på beløbsordningen til indfødte kolleger, som er ansat i top 20 pct. virksomheder målt ved omsætning, jf. baggrundsnotatet til kapitlet. Det tyder på, at det er begrænset, hvorvidt der kan hentes ny viden via ansatte på beløbsordningen til de allerstørste danske virksomheder. I de relativt mindre virksomheder er effekterne overordnet set af samme størrelsesorden som hovedresultaterne i kapitlet, og de varierer ikke væsentligt på tværs af virksomhedsstørrelser. Disse resultater understøtter vidensdelingsfortolkningen. Intuitivt vil man forvente at se større løngevinster, hvis den indfødte medarbejder i udgangspunktet har større læringspotentiale: eksempelvis er yngre og arbejder på en mindre virksomhed.

Opsummering

Komplementaritet bliver først tydelig over tid

Analyserne i afsnittet finder, at der på kort sigt (inden for ét år) ikke i gennemsnit er nogen tydelige tegn på komplementaritet mellem kompetencer af udlændinge på beløbsordningen og deres indfødte kolleger på arbejdspladsen. Over en længere periode (efter fire år) antyder resultaterne en vis grad af komplementaritet, hvilket er afspejlet i et højere lønniveau for indfødte ansatte, der tidligere har arbejdet sammen med særligt højtlønnede udlændinge på beløbsordningen. Denne effekt er dog af en beskeden størrelsesorden, når den omregnes til løn.

Forskellige grupper indfødte kan påvirkes forskelligt

Resultaterne indikerer yderligere, at der kan være tale om substitution i opgaver mellem udlændinge på beløbsordningen og indfødte medarbejdere med en mellemlang eller gymnasial uddannelse i enkelte jobtyper på arbejdspladsen. Det kan være udtryk for, at eksempelvis softwareudviklere på beløbsordningen er i direkte konkurrence med indfødte, som arbejder inden for samme område uden at have taget en formel softwareuddannelse. Det kan også afspejle, at virksomhederne søger ansatte med længere uddannelser til visse jobtyper, men ikke nødvendigvis lykkes med at finde dem blandt indfødt arbejdskraft på kort sigt (inden for ét år).

Resultater er i tråd med litteraturen

Resultaterne er generelt i tråd med den empiriske litteratur på området, som ofte kommer frem til beskedne effekter på indfødtes løn ved øget tilgang af udenlandsk arbejdskraft, også især i lande med kollektive lønforhandlinger og områder med høj økonomisk vækst, jf. afsnit IV.2 samt Edo og Özgüzel (2023). En mulig fortolkning kan være, at nogle af gevinsterne via komplementaritet og specialisering mindskes af samarbejdsvanskeligheder, der kan opstå ved eksempelvis sprogforskelle. Det kan heller ikke udelukkes, at effekten ikke er tydelig på kort sigt på grund af træghed i løndannelsen.

Tegn på vidensdeling over tid

Efter fire år antyder resultaterne vidensdeling fra udlændinge på beløbsordningen til indfødt arbejdskraft. Indfødte medarbejdere, der skifter arbejdsplads, oplever en større lønfremgang, hvis de har arbejdet sammen med udenlandske medarbejdere, end hvis de ikke har. Det betyder, at indfødte medarbejdere har tilegnet sig kompetencer, som er nyttige på tværs af arbejdssteder. Det tilsiger tilstedeværelsen af positive eksternaliteter ved udenlandsk arbejdskraft. Desuden er effekten større for yngre indfødte samt indfødte i mellemstore virksomheder. Det understøtter vidensdelingsfortolkningen. Intuitivt vil man forvente at se større løngevinster, hvis den indfødte medarbejder i udgangspunktet har større læringspotentiale. Det skal samtidigt understreges, at størrelsen af effekten omregnet til løn er beskeden.

Øvrige udlændinge

Resultaterne indikerer desuden, at øvrige udenlandske medarbejdere væsentligt adskiller sig fra udlændinge på beløbsordningen. I fremstillingssektoren ses der på kort sigt tegn på substitution, idet indfødte medarbejdere oplever et mindre lønfald under samarbejdet med en højere andel af øvrige udenlandske ansatte. Effekten af vidensdeling er positiv, men mere begrænset sammenlignet med effekten af vidensdeling fra ansatte på beløbsordningen. Disse resultater kan også være udtryk for, at øvrige udlændinge er en meget sammensat gruppe sammenlignet med udlændinge på beløbsordningen.

IV.5 OFFENTLIGE FINANSER OG REGNEPRINCIPPER

Udenlandsk arbejdskraft påvirker de offentlige finanser via en række kanaler

Tilgang af udenlandsk arbejdskraft kan påvirke de offentlige finanser via forskellige kanaler. På kort sigt vil der som udgangspunkt være en gevinst for de offentlige finanser som følge af højere skatteindtægter. Derudover kan der også være en række andre afledte effekter på de offentlige finanser, eksempelvis hvis personerne medbringer familie og får børn.

Finansministeriets regneprincipper indebærer gevinster ved personer på beløbsordningen

Finansministeriets regneprincipper ved ændringer i beløbsordningen indebærer generelt, at der på både kort og længere sigt er en nettogevinst for de offentlige finanser ved at få udenlandsk arbejdskraft til landet, som har indkomster omkring beløbsgrænsen, jf. Finansministeriet (2024). Dette gælder ikke kun, når der tages højde for gevinster i form af højere skatteindtægter, men også når der tages højde for udgifter til overførsler, indirekte effekter via medfølgende familie, øgede udgifter til individuelt kollektivt forbrug (sundhed og uddannelse mv.) og bidrag til kollektivt offentligt forbrug (forsvar og veje mv.). Bemærk, at dette gælder for relativt højtlønnede indvandrere, og konklusionen er ikke nødvendigvis den samme for andre typer af udenlandsk arbejdskraft.

Afsnittets indhold

I dette afsnit fokuseres på Finansministeriets regneprincipper for konsekvenserne for de offentlige finanser af ændringer i beløbsordningen. Først præsenteres kort regneprincipperne. Dernæst belyses i det følgende underafsnit en af de centrale antagelser, der ligger til grund for regneprincipperne; at personer på beløbsordningen indgår på samme måde som anden udenlandsk arbejdskraft med nogenlunde samme indkomster. Dette gøres ved over tid at følge den udenlandske arbejdskraft, der kom til Danmark i 2014 og 2018 og opgøre de direkte virkninger på de offentlige finanser (opgjort som indkomstskat fratrukket

udgifter til offentlige overførsler) for disse grupper.[11] Endeligt diskuteres Finansministeriets regneprincipper til sidst i afsnittet.

FINANSMINISTERIETS REGNEPRINCIPPER

Der skelnes ikke mellem personer på beløbsordningen og øvrige udlændinge

Finansministeriet har siden 2023 haft et regneprincip for, hvordan politiktiltag i form af ændringer i beløbsgrænsen påvirker tilgangen af udenlandsk arbejdskraft, beskæftigelsen og de offentlige finanser, jf. Finansministeriet (2024) og den uddybende beskrivelse i boks IV.5. En gennemgående antagelse i regneprincipperne er, at der ikke skelnes mellem gruppen af personer, der er kommet til Danmark via beløbsordningen, og øvrige udlændinge med omtrent samme indkomstniveau.

Regneprincipper bygger på en estimeret tilgangseffekt …

Grundstenen i regneprincipperne er en opgjort effekt på den samlede årlige tilgang af udenlandsk arbejdskraft med indkomster i det indkomstinterval, der umiddelbart påvirkes ved en ændring i beløbsgrænsen.[12] Baseret på en analyse af forøgelsen af beløbsordningens grænse i 2016, præsenteret i Finansministeriet (2024), antages det, at tilgangen af al udenlandsk arbejdskraft i det påvirkede indkomstinterval reduceres med 25 pct., når beløbsgrænsen hæves, mens tilgangen tilsvarende stiger med 33 pct., når grænsen reduceres. Da den empiriske analyse fokuserer på den samlede tilgang af udenlandsk arbejdskraft, tages der implicit højde for, at ændringer i beløbsordningen kan have afsmittende virkninger på efterspørgslen efter øvrig udenlandsk arbejdskraft.

… og en række beregningsantagelser

I tillæg til den estimerede effekt på tilgangen af udenlandsk arbejdskraft ved ændringer i beløbsgrænsen bygger Finansministeriets regneprincipper på en række beregningsantagelser. Eksempelvis gøres antagelser om tilbøjeligheden for udenlandsk arbejdskraft til at rejse ud af Danmark igen, tilbøjeligheden til at medbringe familie, dødssandsynligheder, beskæftigelsesfrekvenser, træk på individuel offentlig service samt træk på kollektivt offentligt forbrug. I regneprincipperne forudsættes det desuden, at der ikke er afsmittende virkninger på hverken løn eller beskæftigelse blandt den indfødte arbejdskraft.

11) Der medtages både udlændinge med indkomster over og under beløbsgrænsen.

12) Sænkes beløbsgrænsen eksempelvis fra 552.000 kr. til 500.000 kr. på et tidspunkt, hvor den supplerende beløbsordning ikke kan benyttes, vil det have en umiddelbar konsekvens for de udlændinge, der kan opnå en indkomst i Danmark mellem 500.000 kr. og 552.000 kr. Der indregnes derfor en stigning i tilgangen af udenlandsk arbejdskraft med indkomster mellem 500.000 kr. og 552.000 kr.

Lavere beløbsgrænse vurderes at øge beskæftigelsen …

Regneprincipperne indebærer, at en reduktion i beløbsgrænsen i den ordinære beløbsordning på 25.000 kr. øger antallet af beskæftigede udlændinge med lidt mere end 1.000 fuldtidspersoner i 2050 som resultat af øget tilgang af udenlandsk arbejdskraft, jf. Finansministeriet (2024) og tabel IV.3. Det skal bemærkes, at dette ikke kun er udtryk for, hvor meget beskæftigelsen stiger blandt personer på beløbsordningen. Der antages som nævnt også at være afsmittende virkninger på tilgangen af øvrig udenlandsk arbejdskraft, ligesom der også indregnes beskæftigelseseffekter som følge af medfølgende partnere og over tid også børn, der bliver voksne. Ved en forøgelse af beløbsgrænsen indregnes omvendt en reduktion i beskæftigelsen som resultat af en mindre tilgang af udenlandsk arbejdskraft.

… og forbedre de offentlige finanser

Derudover indebærer regneprincipperne, at reduktionen i beløbsgrænsen på 25.000 kr. forbedrer den offentlige saldo med 300 mio. kr. (i 2024-priser) i 2050, hvis det lægges til grund, at der ikke sker en øget vækst i det offentlige forbrug, jf. tabel IV.3. Dette svarer til en forbedring af den offentlige saldo på ca. 285.000 kr. pr. beskæftiget i 2050. Hvis det i stedet antages, at det offentlige forbrug følger stigningen i befolkningen, forbedres den offentlige saldo i 2050 i stedet med 200 mio. kr
.

TABEL IV.3 FINANSMINISTERIETS VURDERING AF ÆNDRINGER I BELØBSGRÆNSEN

Finansministeriets regneprincipper indebærer, at en reduktion i beløbsgrænsen øger beskæftigelsen og styrker de offentlige finanser.

	Reduktion i beløbsgrænse	Stigning i beløbsgrænse
Effekt på beskæftigelse i 2050 (fuldtidspersoner)	1.050	-750
Effekt på offentlig saldo i 2050 uden effekt på offentligt forbrug (mio. kr. 2024-niveau)	300	-200
Effekt på offentlig saldo med effekt på offentligt forbrug (mio. kr. 2024-niveau)	100	-100

Anm.: I tabellen vises effekten af en reduktion hhv. stigning i grænsen i den ordinære beløbsordning på 25.000 kr. gældende fra 2025.

Kilde: Finansministeriet (2024).

BOKS IV.5 FINANSMINISTERIETS REGNEPRINCIPPER

I det følgende skitseres den overordnede beregningsgang i Finansministeriets regneprincipper ved *ændringer* i beløbsordningen, jf. Finansministeriet (2024). Regneprincipperne anvendes både ved ændringer i den ordinære beløbsordning og ved ændringer i den supplerende beløbsordning. Bemærk, at personer på beløbsordningen indgår på lige fod med øvrig udenlandsk arbejdskraft i en samlet gruppe.

Effekterne bygger på en fremskrivning af tilgangen af udenlandsk arbejdskraft i et grundforløb dvs. i fravær af ændringer i beløbsordningerne. Det lægges her til grund, at tilgangen i grundforløbet er konstant over tid.

Tilgangseffekter
Først opgøres en effekt på den samlede årlige tilgang af udenlandsk arbejdskraft med indkomster i det påvirkede indkomstinterval. Sænkes beløbsgrænsen eksempelvis fra 552.000 kr. til 500.000 kr. på et tidspunkt, hvor den supplerende beløbsordning ikke kan benyttes, vil det påvirke udlændinge, der kan opnå en indkomst i Danmark mellem 500.000 kr. og 552.000 kr. Der indregnes derfor en effekt på tilgangen af udenlandsk arbejdskraft med lønindkomster i dette interval.

Ved en forøgelse af beløbsgrænsen indregnes en reduktion i den samlede tilgang af udenlandsk arbejdskraft med indkomster mellem den gamle og nye beløbsgrænse på 25 pct. i forhold til grundforløbet. Størrelsesordenen af denne tilgangseffekt bygger på en undersøgelse af konsekvensen af stigningen i beløbsgrænsen i 2016. Ved en forøgelse af beløbsgrænsen indregnes en stigning i tilgangen af udenlandsk arbejdskraft på 33 pct. Denne størrelsesorden er valgt således, at en forøgelse af beløbsgrænsen og en efterfølgende reduktion af samme størrelsesorden samlet set ikke påvirker tilgangen. Det lægges til grund, at disse tilgangseffekter kan anvendes uanset, hvor meget beløbsordningens grænse ændres.

Ændret befolkningsfremskrivning
Dernæst foretages en ny befolkningsfremskrivning, hvorved der tages højde for, at den ændrede tilgang af udenlandsk arbejdskraft over tid giver sig udslag i ændringer i antallet af udlændinge i Danmark. Her opdeles på køn og alder, og befolkningen inddeles efter socioøkonomiske grupper. Den udenlandske arbejdskraft opdeles i beskæftigede, ikke-beskæftigede og folkepensionister, mens medfølgende familiemedlemmer inddeles i samme grupper samt en gruppe, der inkluderer børn.

Befolkningsfremskrivningen bygger på antagelser om demografiske forhold, herunder tendensen til at rejse ud af Danmark igen, tilbøjeligheden til at medbringe familie og at få børn samt dødssandsynligheder.

BOKS IV.5 FINANSMINISTERIETS REGNEPRINCIPPER, FORTSAT

Effekter på beskæftigelsen
I næste skridt opgøres en effekt på beskæftigelsen ud fra den ændrede befolkningsfremskrivning og antagelser om beskæftigelsesfrekvenser. Den internationale arbejdskraft inddeles efter opholdstid, køn og alder. For de første 14 år efter ankomst tages der udgangspunkt i de observerede beskæftigelsesfrekvenser for de personer, der kom til landet i perioden 2008-22. Dernæst antages gradvis konvergens mod beskæftigelsesfrekvenserne for den generelle befolkning. For medfølgende familiemedlemmer antages samme beskæftigelsesfrekvens som for vestlige indvandrere med samme køn og alder.

Effekter på offentlige finanser
Endelig opgøres virkningerne på de offentlige finanser ud fra de opgjorte effekter på de forskellige typer af socioøkonomiske grupper samt antagelser om den enkeltes nettobidrag til de offentlige finanser. Sidstnævnte baserer sig på en omfattende opdeling af de samlede offentlige indtægter og udgifter på det enkelte individ beskrevet i Finansministeriet (2020). Der indgår ikke kun bidrag til indkomstskatter, men også skatter som ikke umiddelbart er tilknyttet den enkelte, eksempelvis selskabsskat. Ligeledes indregnes ikke kun træk på offentlige overførsler, men også træk på såvel det individuelle offentlige forbrug (eksempelvis sundhed og uddannelse) som det kollektive offentlige forbrug (eksempelvis veje og forsvar).

Nettobidraget for udenlandske lønmodtagere og medfølgende familie opgøres ud fra nettobidraget for personer med dansk oprindelse samt vestlige indvandrere i beskæftigelse med samme køn, alder og lønindkomst.

Supplerende beløbsordning vurderes at øge beskæftigelsen med over 8.000 personer i 2050

Finansministeriets regneprincipper har også været anvendt til at vurdere konsekvenserne af indførelsen af den supplerende beløbsordning i 2024. Denne indebærer en lavere beløbsgrænse i de perioder, hvor ledigheden er lav. [13] I 2026 er grænsen i den supplerende beløbsordning eksempelvis lidt over 100.000 kr. lavere end i den ordinære beløbsordning, jf. boks IV.1 i afsnit IV.3. Finansministeriets regneprincipper indebærer, at den supplerende beløbsordning forøger beskæftigelsen i 2050 med lidt over 8.000 personer og forbedrer den offentlige saldo med lidt over 1 mia. kr., hvis det offentlige forbrug antages at være uændret.

13) De effekter der estimeres i afsnit IV.4 er af datamæssige årsager kun knyttet til personer på den ordinære beløbsordning.

DIREKTE OG INDIREKTE BIDRAG TIL OFFENTLIGE FINANSER

Central antagelse i regneprincipperne belyses

En central antagelse i Finansministeriets regneprincipper er, at personer på beløbsordningen kan betragtes på lige fod med anden udenlandsk arbejdskraft med omtrent samme indkomster. I det følgende undersøges denne antagelse med fokus på konsekvenserne for de offentlige finanser. Der tages udgangspunkt i udenlandsk arbejdskraft, som første gang optræder i befolkningsregistret i årene 2014 eller 2018. Gruppen af personer på beløbsordningen sammenlignes med øvrige udlændinge, som har erhverv som opholdsgrundlag. Sidstnævnte indeholder både personer, der kommer fra EU-lande, og personer fra lande uden for EU, som er kommet til Danmark på andre måder end via beløbsordningen. Gruppen vises generelt og for dem, der har en indkomst større end beløbsgrænsen i det år, de kommer til Danmark.[14] Sidstnævnte er relevant i forhold til at vurdere antagelsen i Finansministeriets regneprincipper.

Direkte bidrag til offentlige finanser

Effekt opgøres som indkomstskat fratrukket indkomstoverførsler

I det følgende fokuseres på, hvordan tilgang af udenlandsk arbejdskraft påvirker skatteindtægter fra indkomstskat og udgifter til indkomstoverførsler opgjort pr. person, der fortsat er i Danmark i et givet år.[15] Dette er et udtryk for den enkelte udlændings direkte bidrag til de offentlige finanser. Der indgår således ikke træk på offentlige udgifter til f.eks. offentlige sundhedsudgifter eller udgifter forbundet med børn (eksempelvis børnepasning og skolegang).

DIREKTE BIDRAG TIL OFFENTLIGE FINANSER

I afsnittet anvendes begrebet *direkte bidrag til offentlige finanser* om den enkelte persons betalte indkomstskat fratrukket udgifter til overførsler. Der indgår dermed ikke den enkeltes træk på hverken individuelt eller kollektivt offentligt forbrug.

14) Det er ca. 15 pct. af gruppen af øvrige udlændinge, der har en indkomst over beløbsgrænsen.

15) Når udlændinge kommer til Danmark, har de som udgangspunkt ikke ret til offentlige ydelser. Over tid vil de imidlertid optjene ret til nogle offentlige ydelser.

Generelt er bidraget til de offentlige finanser positivt

I figur IV.17 er vist det direkte bidrag til de offentlige finanser for de personer, der kom til Danmark i henholdsvis 2014 og 2018. Opgjort på denne måde er der generelt en positiv direkte nettovirkning på de offentlige finanser, når en udlænding kommer til landet for at arbejde. For en person på beløbsordningen er bidraget i omegnen af 200.000 kr. (i 2025-priser) de første år efter indrejse, og bidraget stiger over tid til et niveau på mellem 300.000 og 400.000 kr. for de personer, der kom til Danmark i 2014.

FIGUR IV.17 DIREKTE BIDRAG TIL OFFENTLIGE FINANSER

Der er en positiv effekt på de offentlige finanser opgjort ved skatteindtægter fratrukket overførselsudgifter, når en udlænding kommer til Danmark via beløbsordningen. Gevinsten er væsentligt større for personer på beløbsordningen end for øvrige udlændinge.

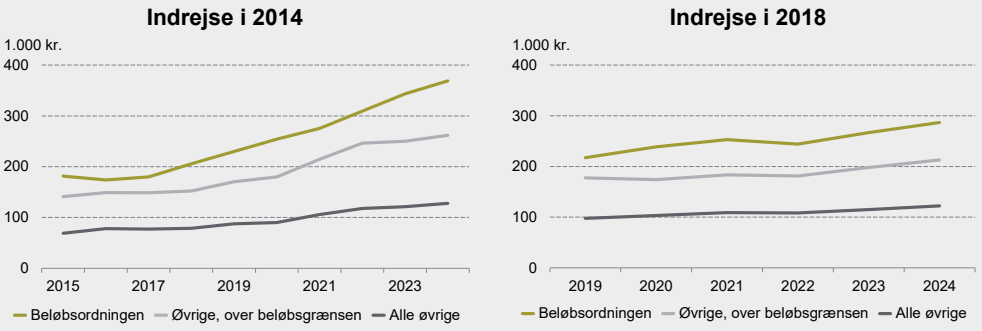

Anm.: Figurerne viser den gennemsnitlige værdi af skatteindtægter fratrukket overførselsudgifter. Figuren til venstre er vist for personer, der kom til Danmark i 2014, mens figuren til højre er vist for personer, der kom til i 2018. Der er deflateret med nettoprisindekset. Der medtages kun personer, som der findes indkomstoplysninger for i det pågældende eller efterfølgende år.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Større gevinst ved personer på beløbsordningen end andre udlændinge, …

Når personer på beløbsordningen sammenlignes med gruppen af øvrige udenlandske lønmodtagere generelt, er det direkte bidrag til de offentlige finanser væsentligt større ved, at en udlænding kommer til Danmark via beløbsordningen.[16] Dette forhold afspejler blandt andet, at personer på beløbsordningen har relativt høje indkomster, jf. afsnit IV.3. Når der udelukkende sammenlignes med gruppen af øvrige udlændinge, som har en indkomst over beløbsgrænsen i det første år, indsnævres forskellen derfor, men der er dog fortsat en vis forskel.

16) Se afsnit IV.3 for en definition af, hvilke personer der er medtaget i kategorien "Øvrig udenlandsk arbejdskraft".

Denne vokser desuden over tid. For personerne, der kom til Danmark i 2014, var det direkte bidrag i 2019 eksempelvis 35 pct. højere for personer på beløbsordningen end øvrig udenlandsk arbejdskraft med indkomster over beløbsgrænsen.

… også når der ses på personer med indkomster tæt på beløbsgrænsen

At personer på beløbsordningen er forbundet med et større direkte bidrag til de offentlige finanser end andre udlændinge er også tilfældet, når der kun medtages personer, som har indkomster mellem beløbsgrænsen og henholdsvis 50.000 kr. og 100.000 kr. over beløbsgrænsen i året, hvor de kommer til landet, jf. figur A i bilag IV.1.

Udrejsetilbøjelighed

Mange udlændinge er kun i Danmark i få år

I det ovenstående blev fokuseret på virkningerne på offentlige finanser opgjort pr. person, der fortsat er i Danmark i et givet år. Der er imidlertid en betydelig andel af de udenlandske beskæftigede, som forlader Danmark igen inden for få år, jf. figur IV.18. Virkningerne på de offentlige finanser af at få udenlandsk arbejdskraft til landet afhænger naturligt nok af, hvor hurtigt arbejdskraften forlader Danmark igen. Hvis den udenlandske arbejdskraft forlader Danmark igen forholdsvis hurtigt, vil de positive beskæftigelsesvirkninger blive mindsket.[17] Samtidig vil muligheden for, at der på længere sigt kan være negative virkninger på de offentlige finanser af tilgang af udenlandsk arbejdskraft (eksempelvis fordi personer overgår til at være uden for beskæftigelse og modtager offentlige ydelser eller på grund af offentlige udgifter knyttet til børn), dog også blive mindsket.

Ikke forskel i udrejsetilbøjelighed for senere årgange

Tidligere har der været en tendens til, at personer på beløbsordningen forlod Danmark hurtigere end anden udenlandsk arbejdskraft, jf. venstre del af figur IV.18. Forskellene indsnævres imidlertid væsentligt, når der fokuseres på de udlændinge, der kom til Danmark i 2018, jf. højre side af figur IV.18. Det samme gør sig gældende for andre år (ikke vist i figurerne). Der ser således ikke længere ud til at være en systematisk forskel i, hvor hurtigt personer på beløbsordningen forlader Danmark relativt til andre udlændinge. Dette kan både afspejle ændringer i gruppen af personer på beløbsordningen og i de kontrakter, virksomhederne tilbyder deres ansatte (eksempelvis som følge af

17) Hvis den enkelte virksomhed indretter sig efter, hvor lang tid de udenlandske arbejdere er i Danmark og har mulighed for at rekruttere anden udenlandsk arbejdskraft, kan man i princippet forestille sig, at den samlede beskæftigelse slet ikke påvirkes af, hvor længe den enkelte udlænding bliver i Danmark. Der vil i dette tilfælde blot ske en kontinuerlig udskiftning af de udenlandske lønmodtagere. Dette må dog anses for at være et hypotetisk ydertilfælde, og det er eksempelvis ikke denne tankegang, der ligger til grund for Finansministeriets regneprincipper.

forøgelsen af beløbsgrænsen i 2016, der for nogle virksomheder gjorde det dyrere at ansætte personer på beløbsordningen).

FIGUR IV.18 TILBØJELIGHED TIL AT FORBLIVE I DANMARK

For de personer, der kom til Danmark i 2018, er der ikke en væsentlig forskel i, hvor hurtigt personer på beløbsordningen forlader Danmark igen relativt til anden udenlandsk arbejdskraft.

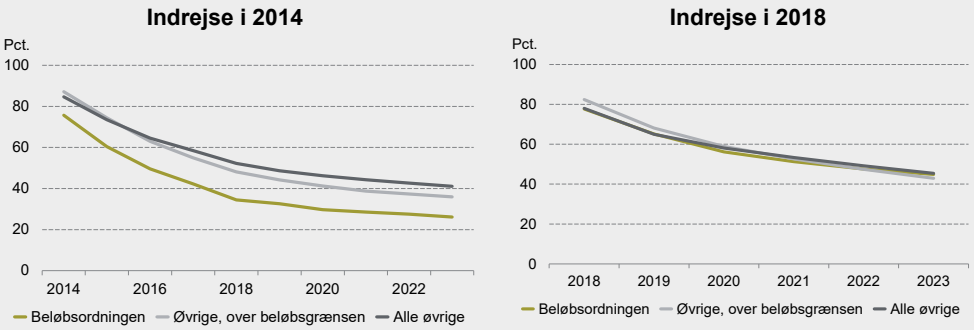

Anm.: Figurerne viser, hvor stor en andel af de personer, der kom til Danmark i 2014 og 2018, som stadig er i Danmark det pågældende år opgjort ud fra befolkningsregistret. Når andelene ikke er 100 pct. i de første år, skyldes det, at nogle personer forlader Danmark igen, inden der er gået et år.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Indirekte effekter via familie

Personer på beløbsordningen er mere tilbøjelige til at medbringe partnere

Udlændinge, der kommer til landet for at arbejde, kan potentielt påvirke de offentlige finanser på længere sigt, hvis de medbringer deres familie. Det kan eksempelvis dreje sig om ægtefæller, der kommer til landet. Dette kan påvirke de offentlige finanser positivt, hvis de kommer i beskæftigelse, men omvendt kan der også være negative effekter på de offentlige finanser, hvis partnere modtager offentlige ydelser, når de har optjent ret hertil. I figur B i bilag IV.1 er vist andelen af udenlandske arbejdere, der kom til landet i 2014 henholdsvis 2018, og som har en udenlandsk ægtefælle, der ikke er i Danmark med erhverv, uddannelse eller asyl som opholdsgrundlag. Personer på beløbsordningen har en væsentligt større tilbøjelighed til at medbringe sådanne partnere end øvrige udlændinge. Partnere har i gennemsnit et positivt direkte bidrag til de offentlige finanser, jf. figur C i bilag IV.1. Der er dog tale om effekter af en begrænset størrelsesorden.

Personer på beløbsordningen har lidt større tilbøjelighed til at have børn

Antallet af børn, som udenlandske lønmodtagere har, mens de er i landet, kan påvirke de offentlige finanser på kort sigt på grund af offentlige udgifter forbundet med udgifter til børnepasning, sundhed, skolegang mv. Når der ses på antal børn pr. person, ligger gruppen af personer på beløbsordningen en anelse højere end gruppen af øvrige udlændinge, jf. figur IV.19. Det trækker i retning af, at personer på beløbsordningen er forbundet med lidt større udgifter til offentligt forbrug end anden udenlandsk arbejdskraft.

FIGUR IV.19 TILBØJELIGHED TIL AT HAVE BØRN

Personer der kom til Danmark via beløbsordningen har lidt større tilbøjelighed til at have børn end andre udlændinge.

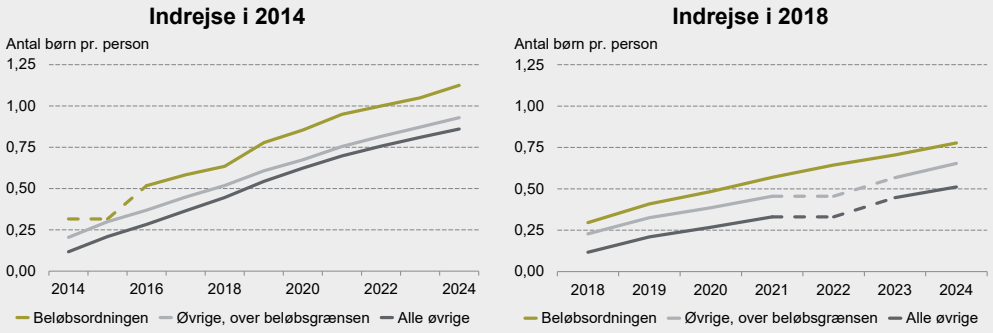

Anm.: Figurerne viser i et givet år antal hjemmeboende børn under 25 år børn pr. person. Stiplede linjer angiver data året før som følge af diskretionshensyn (forskellen i antal af personer mellem årene er lille).

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.11

Kontakter med sundhedsvæsenet

Personer på beløbsordningen har lidt flere lægekontakter end andre udlændinge

En væsentlig del af de offentlige forbrugsudgifter består af udgifter til sundhed. I figur IV.20 er vist et indirekte mål for træk på sundhedsvæsenet i form af antal almene lægebesøg pr. person inklusive partnere og børn.[18] Personer på beløbsordningen har flere kontakter med sundhedsvæsenet end anden udenlandsk arbejdskraft. Det trækker i retning af, at personer på beløbsordninger har lidt større offentlige sundhedsudgifter end anden udenlandsk arbejdskraft.

18) Igen medtages kun partnere, der ikke er i Danmark med erhverv, uddannelse eller asyl som opholdsgrundlag

FIGUR IV.20 KONTAKTER MED SUNDHEDSVÆSENET

Personer på beløbsordningen har flere lægebesøg (inklusive partner og børn) pr. person end øvrige udlændinge.

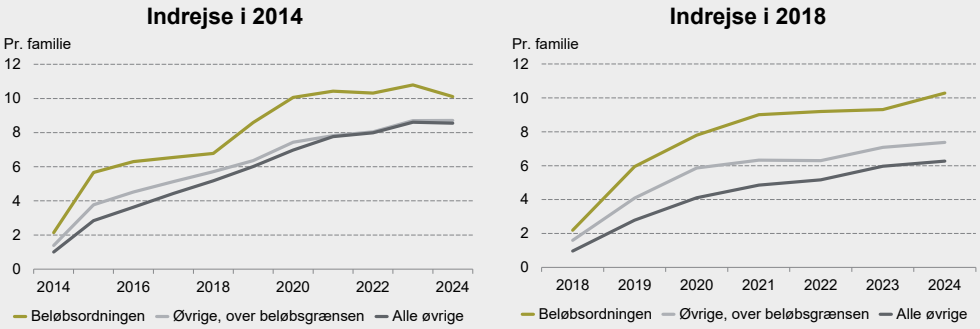

Anm.: Figurerne viser antal almene lægebesøg pr. person i det pågældende år.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Opsummering

Personer, der kommer til landet via beløbsordningen, har et lidt større direkte bidrag til de offentlige finanser (opgjort ved egen betalt indkomstskat fratrukket offentlige overførsler), end andre udlændinge med indkomster over beløbsgrænsen. Personer på beløbsordningen har dog samtidig lidt større tilbøjelighed til at have børn, ligesom de (medregnet partnere og børn) har lidt flere kontakter med sundhedsvæsenet end andre udlændinge.

DISKUSSION AF FINANSMINISTERIETS REGNEPRINCIPPER

Dybdegående regneprincipper

Med Finansministeriets regneprincipper tages der højde for, at ændringer i beløbsordningen må forventes at påvirke tilgangen af udenlandsk arbejdskraft i Danmark, og at dette over tid vil påvirke den samlede beskæftigelse og de offentlige finanser. Der er tale om detaljerede og dybdegående beregninger, som ligger til grund for regneprincippet. Der medtages en lang række kanaler, og designet af regneprincipperne muliggør vurdering af effekter langt frem i tid.

Hensigtsmæssigt, at tilgangseffekt bygger på empirisk analyse

Det er hensigtsmæssigt, at den centrale effekt på tilgangen af udenlandsk arbejdskraft ved ændringer i beløbsordningen bygger på en empirisk analyse af en stigning i beløbsgrænsen. Det øger regneprincippernes troværdighed, at den centrale adfærdseffekt tager udgangspunkt i en undersøgelse foretaget for Danmark.

Personer på beløbsordningen indgår på lige fod med andre udlændinge, …

Som nævnt bygger beregningsgangen i regneprincipperne blandt andet på, at man kan opfatte personer på beløbsordningen på lige fod med øvrig udenlandsk arbejdskraft eksempelvis i opgørelsen af effekter på de offentlige finanser. Antagelsen kan imidlertid være problematisk, hvis der er systematiske forskelle mellem personer på beløbsordningen og øvrig udenlandsk arbejdskraft.

… hvilket kan være problematisk i vurderingen af konkrete politiktiltag

Som illustreret oven for er der visse forskelle på personer, som er tilgået via beløbsordningen, og anden udenlandsk arbejdskraft med lønindkomst over beløbsgrænsen. I særdeleshed er det direkte bidrag til de offentlige finanser (opgjort ved egen indkomstskat fratrukket offentlige overførsler) større for personer på beløbsordningen end andre udlændinge. At Finansministeriets regneprincipper ser bort fra dette forhold, trækker i retning af, at der sker en undervurdering af gevinsten for de offentlige finanser ved en reduktion i beløbsgrænsen. I dette tilfælde vil der således ske et skifte i sammensætningen af udenlandsk arbejdskraft (en relativt større andel på beløbsordningen og relativt færre øvrige udlændinge). I omvendt retning kan dog trække, at personer på beløbsordningen har lidt større tilbøjelighed til at have børn, samt at de i lidt højere grad end andre udlændinge har kontakter med sundhedsvæsenet.

Afspejler generel afvejning i regneprincipper

Det ovenstående afspejler, at der kan være fordele ved en beregningstilgang, hvor personer på beløbsordningen indgår som en særskilt gruppe separat fra øvrige udlændinge. Det afspejler en mere generel afvejning i tilrettelæggelsen af regneprincipper; i princippet er det ønskeligt, at regneprincipper tager højde for systematiske forskelle mellem forskellige grupper, fordi man derved kan vurdere effekterne af forskellige politiske tiltag mere præcist. I praksis kan det imidlertid være vanskeligt at tage højde for forskelle mellem grupper, fordi det gør beregningsgangen mere kompleks og øger kravet til information, når regneprincipperne fastlægges. Dertil kommer, at antallet af personer på beløbsordningen udgør en begrænset andel af den samlede mængde udenlandsk arbejdskraft.

Velstandseffekter via vidensdeling er formentlig små

Finansministeriets regneprincipper ser generelt bort fra afsmittende virkninger af personer på beløbsordningen på den indfødte arbejdskraft. Der ses dermed også bort fra, at der potentielt kan være effekter på den samlede velstand, som ikke virker via den samlede

beskæftigelse, men i stedet via produktiviteten. Resultaterne i afsnit IV.4 viser, at der en positiv effekt på indfødtes lønninger af have arbejdet sammen med personer på beløbsordningen, hvilket indikerer, at der sker produktivitetsfremmende vidensdeling. Som regneeksemplerne i afsnit IV.4 også illustrerer, er der dog tale om effekter af beskedne størrelsesordener.

IV.6 SAMMENFATNING

I kapitlet fokuseres på højtlønnet udenlandsk arbejdskraft

Udenlandsk arbejdskraft er kommet til at spille en større rolle i dansk økonomi, og tilgang af udenlandsk arbejdskraft har ydet et væsentligt bidrag til den kraftige fremgang i beskæftigelsen, der har fundet sted i dansk økonomi de seneste ca. 15 år. I 2008 udgjorde udenlandske lønmodtagere med erhverv som opholdsgrundlag ca. 1½ pct. af den samlede beskæftigelse, mens denne andel var steget til knap 5 pct. i 2024.[19] I dette kapitel fokuseres der på en særlig gruppe af udlændinge på *beløbsordningen*, der kommer fra lande uden for EU for at arbejde i Danmark med en løn højere end en lovbestemt grænse. I kapitlet undersøges det, hvorvidt udlændinge på beløbsordningen påvirker deres indfødte kollegers produktivitet lokalt på den enkelte arbejdsplads. Derudover diskuteres Finansministeriets regneprincipper for effekter af ændringer i beløbsordningen.

Beløbsordning blev indført i 2008

Beløbsordningen blev indført i 2008 og er rettet mod personer fra lande uden for EU/EØS, som har et jobtilbud med en løn over en vis grænse. I 2023 blev der indført en supplerende beløbsordning med en lavere indkomstgrænse. Denne ordning kan dog kun anvendes, når ledigheden er under et vist niveau, hvilket har været tilfældet siden indførelsen. De empiriske analyser af kollegaeffekter i kapitlets afsnit IV.4 omfatter af datamæssige årsager alene effekter på det danske arbejdsmarked af personer fra den oprindelige beløbsordning, dvs. perioden 2008-22.

Anvendelsen af beløbsordning er steget betydeligt

Anvendelsen af beløbsordningen er steget betydeligt siden dens indførelse, men personer på beløbsordningen udgør fortsat en beskeden andel af gruppen af udenlandsk arbejdskraft i Danmark under ét og af arbejdsstyrken som helhed. Personer på beløbsordningen udgjorde således ca. 0,6 pct. af den samlede beskæftigelse i 2022. Da der er

19) Opgørelsen er baseret på udenlandsk arbejdskraft med erhverv som opholdsgrundlag. Der er dermed eksempelvis ikke medtaget studerende, familiesammenførte og personer, der har opnået asyl, ligesom personer fra de nordiske lande ikke er medtaget. Tallene er derfor ikke sammenfaldende med de tal, der er anvendt til at opgøre bidraget til beskæftigelsesudviklingen fra udenlandske statsborgere i kapitel II.

tale om medarbejdere med en relativt høj gennemsnitsløn, udgjorde deres andel af den samlede indkomst noget mere, ca. 0,8 pct.

Personer på beløbsordningen er relativt unge og har lang uddannelse og høj løn

Udlændinge på beløbsordningen er relativt unge. Derudover er de fleste mænd, og en betydelig andel arbejder med softwareudvikling og -analyse. Cirka halvdelen af personerne på beløbsordningen kommer fra Asien. Gruppen er endvidere karakteriseret ved at have et relativt højt uddannelsesniveau, og deres lønninger er i den øvre del af lønfordelingen. En stor del af gruppen har således lønninger, der er væsentlig højere end den lovbestemte indkomstgrænse i beløbsordningen.

Analyserne afdækker graden af komplementaritet samt vidensdeling

Formålet med kapitlets analyser er at afdække graden af komplementaritet mellem kompetencerne hos udenlandsk arbejdskraft på beløbsordningen og deres indfødte kolleger. Derudover fokuserer kapitlets analyser specifikt på, om der sker vidensdeling fra udenlandsk arbejdskraft på beløbsordningen til indfødte medarbejdere. Disse mekanismer kan kun afdækkes på arbejdspladsniveau, hvor det er muligt at identificere, hvem der arbejder sammen med hvem. I analyserne kontrolleres der for de samlede løn- og beskæftigelseseffekter ved øget tilgang af udenlandsk arbejdskraft. Det betyder samtidig, at analyserne ikke kan sige noget om disse typer af effekter.

Ikke tegn på komplementaritet på kort sigt, …

Analyserne finder ikke klare tegn på, at der på kort sigt (ét år) er komplementaritet mellem udlændinge på beløbsordningen og indfødt arbejdskraft. Det er afspejlet i en relativ begrænset gennemsnitlig effekt på indfødte medarbejderes løn af at have en højere andel kolleger på beløbsordningen. Dette kan potentielt skyldes, at der er en vis træghed i, hvor hurtigt lønninger bliver påvirket.

… men tegn herpå over en længere tidshorisont

Når der i stedet anvendes en længere tidshorisont (fire år), finder analyserne tegn på komplementaritet: en indfødt medarbejders løn påvirkes positivt af at have arbejdet sammen med særligt højtlønnede udlændinge på beløbsordningen. Effekten er særlig tydelig i servicesektoren, men den findes også for virksomheder i private byerhverv under ét. Omregnet til løn er effekten dog af en beskeden størrelsesorden.

Komplementaritet taler for at have fokus på den nedre del af kompetencefordelingen

De indfødte kolleger til personer på beløbsordningen består i høj grad af personer med en lang uddannelse. Derfor vil tilgang af udenlandsk arbejdskraft via beløbsordningen trække i retning af øget ulighed i fordelingen af kompetencer. Når der eksisterer komplementaritet, kan fordelingen af kompetencer påvirke det gennemsnitlige produktivitetsniveau. I dette tilfælde vil en større ulighed i kompetencefordelingen trække det gennemsnitlige produktivitetsniveau ned. Det taler for, at det er vigtigt at have fokus på økonomisk-politiske tiltag, der påvirker

gruppen at personer med relativt lave kompetencer ved tilgang af udenlandsk arbejdskraft.

Resultater peger på, at der finder vidensdeling sted

I kapitlet er det endvidere undersøgt, om de komplementaritetseffekter, der kan observeres på lidt længere sigt, afspejler vidensdeling fra udlændinge på beløbsordningen til indfødt arbejdskraft. Dette er gjort ved at undersøge, om der stadig er effekter efter samarbejdet med udlændinge ophører. Det er muligt ved at fokusere på de personer, der skifter arbejdsplads. Resultaterne peger på, at denne gruppe indfødte medarbejdere oplever en større lønfremgang, hvis de har arbejdet sammen med udenlandske medarbejdere, end hvis de ikke har. Det indikerer, at en del af de observerede komplementaritetseffekter på længere sigt afspejler vidensdeling. Der er dog tale om effekter af en beskeden størrelsesorden.

Tydeligere effekter på yngre indfødte

Effekterne er især tydelige hos de yngre indfødte kolleger, hvilket kan afspejle, at disse har et større læringspotentiale. Det understøtter derfor, at resultaterne afspejler effekter via vidensdeling.

Vidensdeling taler principielt for at støtte tilgang af udenlandsk arbejdskraft

Tilstedeværelsen af vidensdeling betyder, at der er positive produktivitetseksternaliteter tilknyttet udlændinge på beløbsordningen. Det har som implikation, at den samfundsøkonomiske gevinst ved tilgang af denne type udenlandsk arbejdskraft overstiger de gevinster, den enkelte virksomhed opnår. I princippet taler det for, at det er hensigtsmæssigt ud fra et produktivitetsperspektiv med offentlig støtte til tilgang af udenlandsk arbejdskraft via beløbsordningen. Det vil dog kræve yderligere analyser af, hvordan udenlandsk arbejdskraft påvirker teknologi, forbrug og kapital, for at afgøre den samlede effekt af udenlandsk arbejdskraft. Hertil kommer den beskedne størrelsesorden af effekterne, som også vil afgøre den praktiske relevans af dette fund for den økonomiske politik.

Regneprincipper vurderes at være dybdegående

I kapitlet er også foretaget en vurdering af Finansministeriets regneprincipper for effekter på beskæftigelse og offentlige finanser ved ændringer i beløbsordningen. Regneprincipperne indebærer, at en reduktion af beløbsordningens indkomstgrænse forøger beskæftigelsen, som resultat af øget tilgang af udenlandsk arbejdskraft, og forbedrer de offentlige finanser. Regneprincipperne vurderes at være dybdegående, og det er hensigtsmæssigt, at den centrale effekt på tilgangen af udenlandsk arbejdskraft ved ændringer i beløbsordningen bygger på en empirisk analyse for Danmark.

Personer på beløbsordningen har et lidt større direkte bidrag til offentlige finanser end andre udlændinge

Det kan dog overvejes at ændre den gennemgående antagelse i regneprincipperne om, at der ikke skelnes mellem personer på beløbsordningen og øvrig udenlandsk arbejdskraft i opgørelsen af virkningerne på de offentlige finanser. Beregninger præsenteret i kapitlet tyder således på, at bidraget til de offentlige finanser (opgjort som indkomstskat fratrukket overførselsudgifter) er større for personer på beløbsordningen end for andre udlændinge med omtrent samme indkomster. Det taler for, at Finansministeriets regneprincipper undervurderer den positive virkning på de offentlige finanser ved at reducere indkomstgrænsen i den ordinære beløbsordning idet al udenlandsk arbejdskraft indgår i en samlet gruppe. I modsat retning kan det dog trække, at personer på beløbsordningen har lidt større tilbøjelighed til at have børn og lidt flere kontakter med sundhedsvæsenet end anden udenlandsk arbejdskraft.

Effekt af vidensdeling er af begrænset størrelse

I Finansministeriets regneprincipper lægges det til grund, at der ikke er afsmittende effekter af udenlandsk arbejdskraft på den indfødte arbejdskrafts løn og beskæftigelse. Kapitlets analyser tilsiger, at denne tilgang er at betragte som konservativ. Omvendt er den økonomiske signifikans af kapitlets resultater ikke af en størrelse, der vil tilsige en anbefaling om at justere regneprincipperne på dette punkt.

LITTERATUR

Acemoglu, D. (1998): Why do new technologies complement skills? Directed technical change and wage inequality. *The Quarterly Journal of Economics*, 113(4), s. 1055-1089.

Arnarson, B.T., J.R. Munch, M. Olsen og E.A. Simonsen (2024): Knowledge Spillovers from Cross Border Commuters: Evidence from a Natural Experiment.

Aubry, A., J. Héricourt, L. Marchal og C. Nedoncelle (2026): Does immigration affect native wages? A meta-analysis. *Labour Economics*, 98.

Bahar, D., P. Choudhury og H. Rapoport (2020): Migrant inventors and the technological advantage of nations. *Research Policy*, 49(9).

Bénabou, R. (1996): Heterogeneity, Stratification, and Growth: Macroeconomic Implications of Community Structure and School Finance. *The American Economic Review*, 86 (3), s. 584-609.

Bentsen, K.H., J.R. Munch og G. Schaur (2019): Education spillovers within the workplace. *Economics Letters*, 175, s. 57-59.

Bitzer, J., E. Gören og S. Kruse-Becher (2021): Absorption of foreign knowledge: the impact of immigrants on firm productivity. *Industrial and Corporate Change*, 30(3), s. 706-739.

Blau, F.D. og L.M. Kahn (2015): Immigration and the Distribution of Incomes. I *Handbook of the Economics of International Migration*, 1. s. 793–843.

Cornelissen, T., C. Dustmann og U. Schönberg (2017): Peer effects in the workplace. *American Economic Review*, 107(2), s. 425-456.

Cornelissen, T., C. Dustmann og U. Schönberg (2025): Knowledge spillovers, competition, and individual careers. Arbejdspapir.

Cortes, P. (2008): The effect of low-skilled immigration on US prices: evidence from CPI data. *Journal of Political Economy*, 116(3), s. 381-422.

Dale-Olsen, H. og H. Finseraas (2020): Linguistic diversity and workplace productivity. *Labour Economics*, 64.

De Økonomiske Råds formandskab (2017): *Dansk Økonomi, forår 2017.*

Dustmann, C. og U. Schönberg (2025): Linking empirical evidence to theory: a framework for understanding immigration's labor market effects. *Handbook of Labor Economics*, 6, s. 447-548.

Edo, A. og C. Özgüzel (2023): The impact of immigration on the employment dynamics of European regions. *Labour Economics*, 85.

Fagbladet 3F (2022): Arbejdsgivere vil have flere udlændinge, men: Udenlandske ansatte bliver snydt på omstridt beløbsordning. Tilgængelig på fagbladet3f.dk.

Finansministeriet (2020): Indvandreres nettobidrag til de offentlige finanser i 2017. Økonomisk Analyse. Juni 2020.

Finansministeriet (2024): Regneprincipper for beløbsordningerne. Økonomisk Analyse. August 2024

Foged, M. og G. Peri (2016): Immigrants' effect on native workers: New analysis on longitudinal data. *American Economic Journal: Applied Economics*, 8(2), s. 1-34.

Jarosch, G., E. Oberfield og E. Rossi-Hansberg (2021): Learning from coworkers. *Econometrica*, 89(2), s. 647-676.

Lach, S. (2007): Immigration and prices. *Journal of Political Economy*, 115(4), s. 548-587.

Lewis, E. (2013): Immigration and production technology. *Annual Review of Economics*, 5(1), 165-191.

Malchow-Møller, N., J.R. Munch og J.R. Skaksen (2012): Do immigrants affect firm-specific wages? *The Scandinavian Journal of Economics*, 114(4), s. 1267-1295.

Malchow-Møller, N., J.R. Munch og J.R. Skaksen (2019): Do foreign experts increase the productivity of domestic firms? *The Scandinavian Journal of Economics*, 121(2), s. 517-546.

Markusen, J.R. og N. Trofimenko (2009): Teaching locals new tricks: Foreign experts as a channel of knowledge transfers. *Journal of Development Economics*, 88(1), s. 120-131.

Nationalbanken (2026): Udenlandske arbejdstagere besidder i højere grad vidensjob end tidligere. Analyse. 7. maj 2026. Tilgængelig på nationalbanken.dk.

Ottaviano, G.I. og G. Peri (2012): Rethinking the effect of immigration on wages. *Journal of the European Economic Association*, 10(1), s. 152-197.

Parrotta, P., D. Pozzoli og M. Pytlikova (2014): Labor diversity and firm productivity. *European Economic Review*, 66, s. 144-179.

Peri, G. (2014): Do immigrant workers depress the wages of native workers? IZA World of Labor.

Peri, G. (2016): Immigrants, productivity, and labor markets. *Journal of Economic Perspectives*, 30(4), s. 3-30.

Peri, G. og C. Sparber (2009): Task specialization, immigration, and wages. *American Economic Journal: Applied Economics*, 1(3), s. 135-169.

Skatteministeriet (2024): Bruttoskatteordningen for forskere og nøglemedarbejdere - fakta og statistik. Tilgængelig på skm.dk.

BILAG IV.5 SUPPLERENDE FIGURER

Virkning på offentlige finanser for personer med indkomster mellem beløbsgrænsen og hhv. 50.000 og 100.000 kr. over.

FIGUR A **DIREKTE BIDRAG TIL OFFENTLIGE FINANSER**

Personer på beløbsordningen har også et større bidrag til de offentlige finanser, når der kun ses på udlændinge, der har indkomster mellem beløbsgrænsen og hhv. 50.000 og 100.000 kr. over beløbsgrænsen.

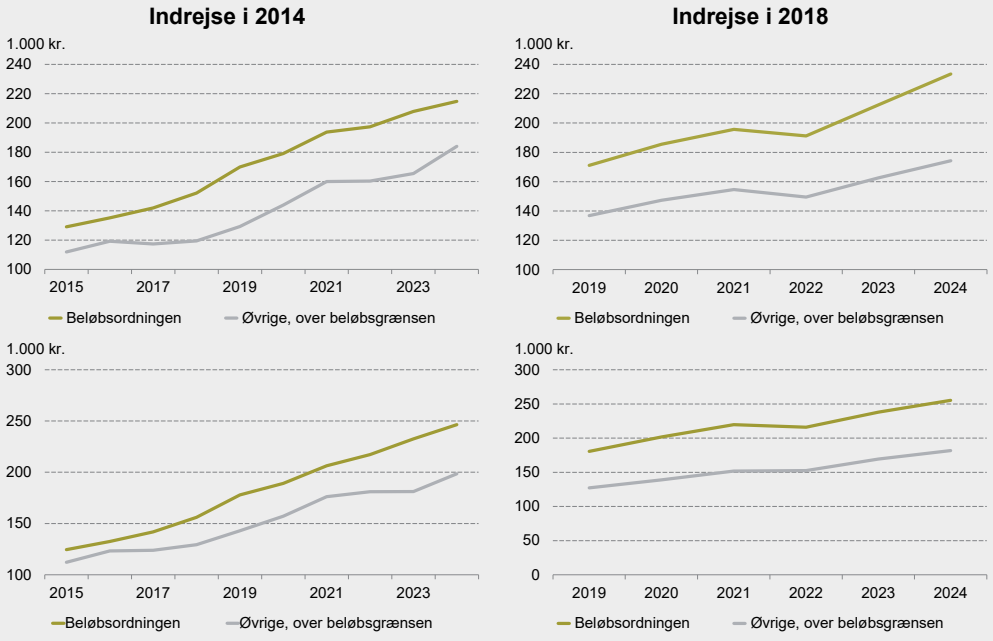

Anm.: Se anm. til figur IV.17. Her ses kun på personer, der har indkomster mellem beløbsgrænsen og hhv. 50.000 og 100.000 kr. over i det første år. De øverste to figurer er 50.000 kr. over, og de nederste to er 100.000 kr. over.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

FIGUR B **TILBØJELIGHED TIL AT HAVE PARTNER**

Personer, der kommer til Danmark via beløbsordningen, har større tilbøjelighed til at have en partner end andre udlændinge.

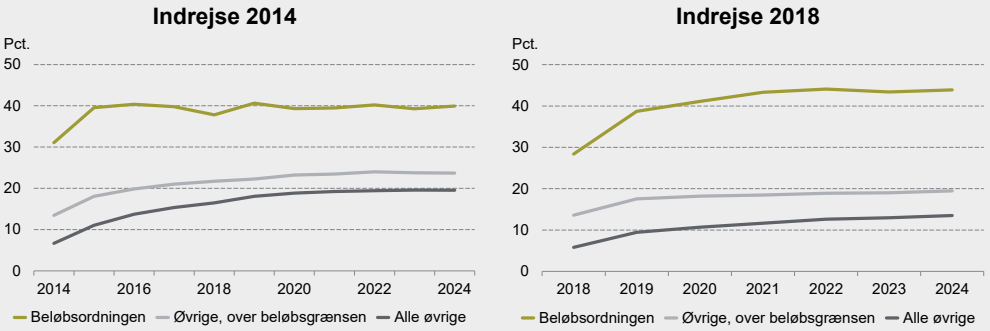

Anm.: Figurerne viser, hvor stor en andel af de personer, der er i Danmark i et givet år, som har en udenlandsk partner, der ikke har erhverv, uddannelse eller asyl som opholdsgrundlag.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

FIGUR C **DIREKTE BIDRAG TIL OFFENTLIGE FINANSER, PARTNER**

Partnere har i gennemsnit et positivt bidrag til de offentlige finanser.

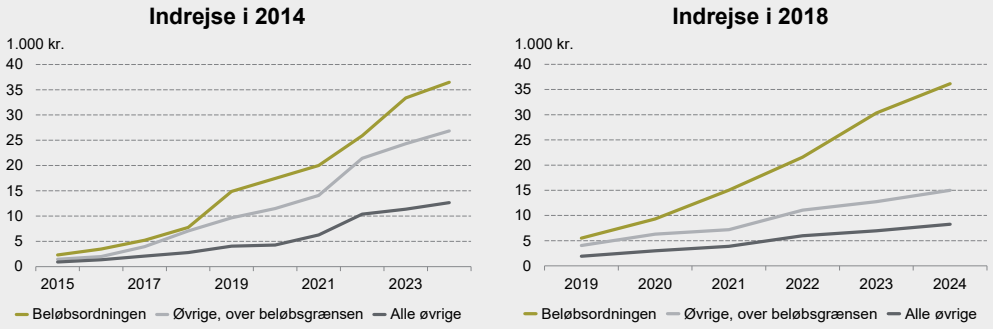

Anm.: Her opgøres det gennemsnitlige bidrag for partnere sat i forhold til antallet af personer i en given gruppe. Over eller under beløbsgrænsen er defineret i forhold til den primære arbejder, som i de tidligere figurer.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

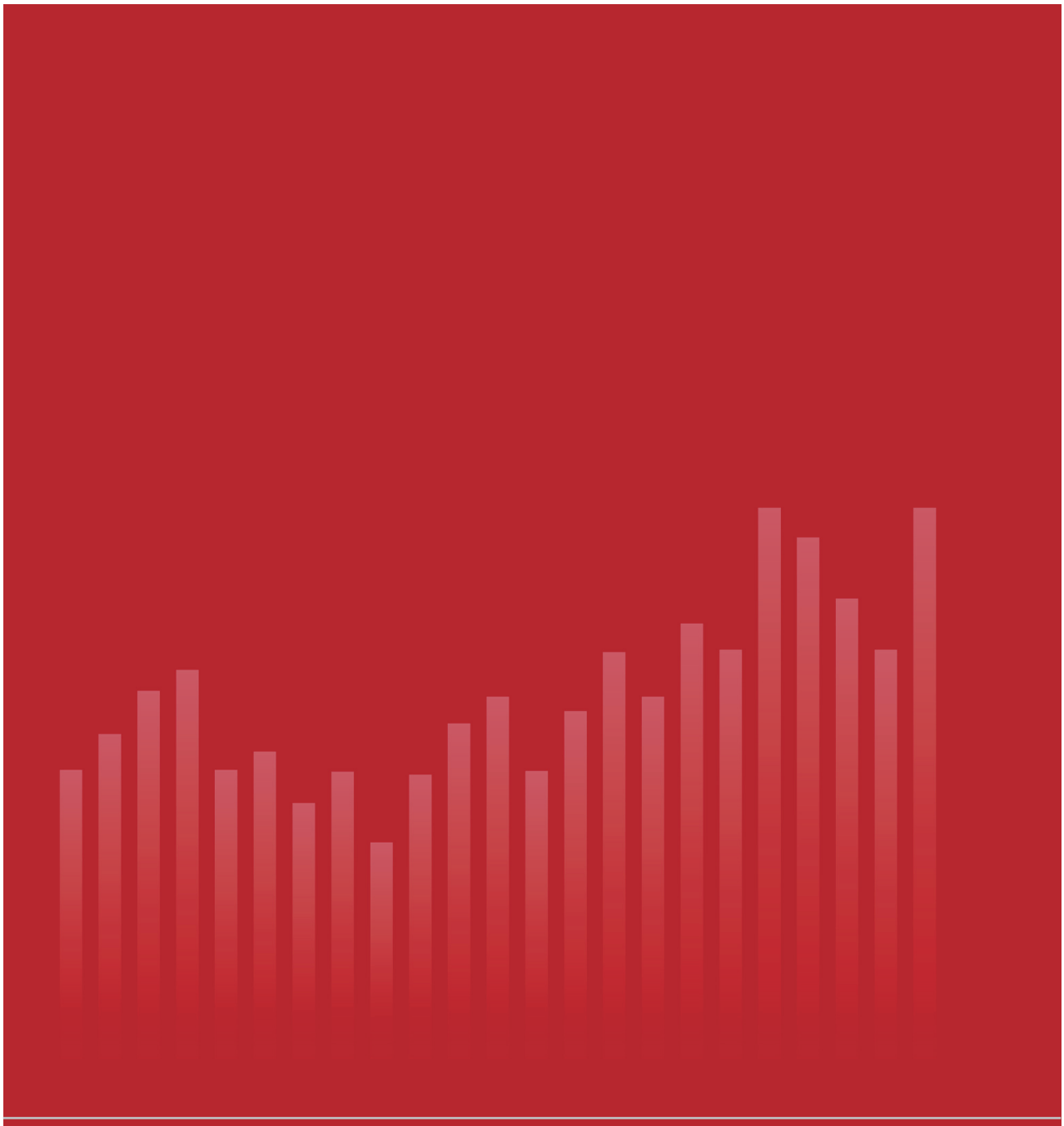

Dansk Økonomi, forår 2026

De Økonomiske Råd
Formandskabet

SKRIFTLIGE INDLÆG FRA DET ØKONOMISKE RÅDS MEDLEMMER

Dansk Økonomi, forår 2026

SKRIFTLIGE INDLÆG FRA DET ØKONOMISKE RÅDS MEDLEMMER

På de følgende sider er gengivet skriftlige indlæg fra medlemmer af Det Økonomiske Råd. Følgende medlemmer har ønsket at give skriftlige bidrag:

Danmarks Nationalbank
Dansk Arbejdsgiverforening
FH – Fagbevægelsens Hovedorganisation
3F - Fagligt Fælles Forbund
Dansk Metal
Akademikerne
DI – Dansk Industri
Landbrug & Fødevarer
Dansk Erhverv
CEPOS
Finans Danmark
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Særligt sagkyndig Anna Piil Damm
Særligt sagkyndig Mette Gørtz
Særligt sagkyndig Torben M. Andersen

Dansk Økonomi, forår 2026

DANMARKS NATIONALBANK

Danmarks Nationalbank deler overordnet formandskabets vurdering af vækstudsigterne samt pris- og lønudviklingen i dansk økonomi i de kommende år. I sin seneste prognose fra marts forventer Nationalbanken – ligesom formandskabet – en afmatning i væksten i dansk økonomi. Krigen i Mellemøsten ventes at løfte inflationen herhjemme, men den underliggende prisudvikling vurderes på lidt længere sigt fortsat at være lav og stabil.

Udsigterne for dansk økonomi er præget af vedvarende høj usikkerhed, som dæmper husholdningernes forbrug samt virksomhedernes investeringslyst og afsætningsmuligheder. Nationalbanken vurderer ligesom formandskabet, at dansk økonomi har et solidt udgangspunkt uden væsentlige ubalancer til at håndtere uventet økonomisk modvind.

Formandskabet vurderer samlet set, at dansk økonomi i de kommende år vil forblive i en moderat højkonjunktur. Formandskabet vurderer også, at der aktuelt er begrænset pres på arbejdsmarkedet, og at de seneste års stigende beskæftigelse og lave ledighed ikke har ført til tilsvarende højere lønstigninger. Nationalbanken deler formandskabets vurdering af, at en stor del af de seneste års beskæftigelsesfremgang er strukturelt betinget. Nationalbanken vurderer, at det samlede kapacitetspres i dansk økonomi aktuelt er omtrent neutralt. Det vil sige, at aktiviteten i økonomien ikke skaber et forhøjet pres på priser og lønninger.

Med afsæt i vurderingen af, at dansk økonomi er i en moderat højkonjunktur, vurderer formandskabet, at finanspolitikken, som planlagt af den tidligere regering, er konjunkturmedløbende og mere lempelig, end et stabiliseringshensyn tilsiger. I sin seneste prognose anførte Nationalbanken i lighed med formandskabet, at der er betydelig usikkerhed om, hvordan finanspolitikken samlet set vil påvirke kapacitetspresset i de kommende år, da det bl.a. afhænger af den præcise udmøntning af forsvarsudgifterne. Nationalbanken vurderer, at der er begrænset ledig kapacitet til at øge produktionen i dansk økonomi uden at skubbe til lønstigningerne og inflationen. Som følge af krigen i Mellemøsten er der risiko for, at kraftigt stigende energipriser vil løfte inflationen betydeligt. Derfor anbefaler Nationalbanken, at den kommende regering i finansloven for 2027 ikke bør skubbe til efterspørgslen ud over det, der allerede er lagt op til i den tidligere regerings 2035-plan, da det kan skubbe yderligere til inflationen.

Nationalbanken noterer, at formandskabets opgørelse af det finanspolitiske råderum i 2035 er væsentligt lavere end Finansministeriets seneste opgørelse fra februar. Det understreger, at opgørelsen af råderummet er behæftet med betydelig usikkerhed. Det gælder især i perioder med stor usikkerhed om den fremtidige udvikling i både dansk og international økonomi. Nationalbanken vurderer derfor, i tråd med formandskabet, at det taler for, at den kommende regering bør udvise forsigtighed med at udmønte hele råderummet.

Formandskabet påpeger, at de seneste års kraftige prisstigninger på det københavnske ejerlejlighedsmarked kræver opmærksomhed. De københavnske boligkøberes økonomiske belastning vurderes endnu ikke uholdbart høj, men priserne i København er steget mere, end det alene kan forklares af udviklingen i indkomster og renter. Nationalbanken vurderer, at høje pris-

stigningstakter i og omkring København kombineret med stigende tegn på en forventningsdrevet udvikling medfører en øget risikoopbygning på det københavnske boligmarked. Reguleringen af husholdningernes boliglån er strammet væsentligt siden finanskrisen, og den seneste udvikling på det københavnske boligmarked understreger behovet for at fastholde sunde kreditprincipper.

Nationalbanken er enig med formandskabet i, at eventuelle kompensationsordninger for højere leveomkostninger bør undgå at gribe ind i prisdannelsen og forstyrre prissignalerne. Eventuelle støtteordninger bør samtidig være målrettede og midlertidige. Nationalbanken deler formandskabets vurdering af, at lavere brændstofafgifter ikke er en hensigtsmæssig reaktion på højere energipriser, da en afgiftsnedsættelse vil forstyrre prissignalet og svække incitamentet til at skifte væk fra fossile brændsler. Ændringer i afgifter og skatter er strukturpolitiske tiltag, der i udgangspunktet ikke egner sig til at blive anvendt konjunkturpolitisk. Nationalbanken er enig i, at der kan være gavnlige struktureffekter af en permanent nedsættelse af elafgiften. En permanent nedsættelse tilskynder til at omlægge energiforbruget fra fossile brændsler til elektricitet. En ensartet CO_2e-afgift kan samtidig sikre det samfundsøkonomisk billigste incitament til lavere udledninger.

DANSK ARBEJDSGIVERFORENING

Udsigter for dansk økonomi og offentlige finanser
Dansk Arbejdsgiverforening (DA) er grundlæggende enig i formandskabets syn på dansk økonomi. Med høj global usikkerhed og geopolitisk uro er det centralt med et godt fundament i form af stærke virksomheder, høj beskæftigelse, lav ledighed og sunde offentlige finanser.

DA hæfter sig endnu en gang ved den store forskel mellem formandskabets og Finansministeriets råderum. I 2035 er forskellen på 30 mia. kr. Det illustrerer tydeligt usikkerheden i disse opgørelser og understreger behovet for forsigtighed hos beslutningstagerne, når råderummet skal disponeres.

Formandskabet peger på at, der – trods usikkerheder – er økonomisk manøvrerum til at kunne prioritere investeringer i forsvar, klima, velfærd mv. Formandskabet mangler dog at belyse den største udfordring om, hvor medarbejderne til disse prioriteringer skal komme fra. Det er især bemærkelsesværdigt, idet der kun er udsigt til begrænset fremgang i den strukturelle beskæftigelse frem mod 2035 ifølge både Det Økonomiske Råds sekretariats og Finansministeriets mellemfristede fremskrivning.

Udbygning af forsvaret og velfærdsydelser inden for sundhed og ældrepleje som følge af den demografisk udvikling er bundne opgaver. Disse prioriteringer vil kræve flere medarbejdere, hvilket peger på, at det er virksomhederne, der risikerer at betale prisen for mangel på arbejdskraft. Når virksomhederne ikke kan udnytte deres fulde vækstpotentiale, kommer det til at gå ud over vækst, investeringer og velstand.

Kapitel I: Aktuel økonomisk politik
Formandskabet fremlægger et forslag om en ny model for satsregulering, hvor det pågældende års inflationsskøn indregnes. DA mener, at det vil kunne skabe en skæv balance mellem overførselsmodtagere og lønmodtagere.

I en situation med høj inflation kan man komme i den situation, at overførselsmodtagere bliver kompenseret hurtigere for prisstigninger end lønmodtagere. Det kan føre til uhensigtsmæssigt lønpres fra overførslerne, og det strider imod et grundlæggende og sundt princip om, at det skal kunne betale sig at arbejde.

Temakapitel om markedsmagt, løn og beskæftigelse
DA har svært ved at genkende kapitlets konklusion om, at store virksomheder bruger deres markedsmagt til at trykke løn og beskæftigelse, afspejle sig i det danske arbejdsmarked.

Antallet af beskæftigede lønmodtagere er steget med ca. 450.000 på 10 år, og beskæftigelsen nåede et historisk højt niveau i 2025 på over 3 mio. lønmodtagere. Det er en udvikling, som de store virksomheder også har givet et pænt bidrag til.

DA har samtidig kortlagt, hvordan danske lønmodtagere på DA-området har genvundet købekraften efter inflationskrisen i 2021 og 2022, og at reallønnen er steget mere end i sammenlignelige europæiske lande. I perioden fra 2015 til 2025 er reallønnen i Danmark samlet set steget med ca. 12 pct. Det er over dobbelt så meget som i Tyskland, hvor reallønnen er vokset ca. 6 pct. i samme periode*, jf. DA-analyse om Danske lønmodtageres købekraft i top i EU, april 2026.*

Temakapitel om højtlønnede udenlandsk arbejdskraft
DA vurderer, at formandskabets analyse af højtlønnet udenlandsk arbejdskraft giver et grundigt og nuanceret billede af de positive bidrag, som internationale medarbejdere har for dansk økonomi og danske virksomheder.

Analysen understreger, at internationale medarbejdere spiller en vigtig rolle for virksomhedernes muligheder for at rekruttere de nødvendige kompetencer og dermed understøtte vækst, produktivitet og beskæftigelse i Danmark.

DA er enig i, at internationale medarbejdere på beløbsordningerne bidrager positivt til både arbejdsudbuddet og de offentlige finanser. Det ligger i forlængelse af mange tidligere analyser. Blandt andet har DA kortlagt, at internationale medarbejdere på beløbsordningerne bidrager med omkring 6,4 mia. kr. årligt netto til de offentlige finanser, når der tages højde for eget og medfølgende families brug af offentlige ydelser og service*, jf. DA-analyse om Internationale medarbejdere er en stor gevinst for de offentlige finanser, maj 2025.*

DA finder det samtidig positivt, at formandskabet i analysen afgrænser sig til internationale medarbejdere på erhvervsordninger og dermed skelner mellem indvandring, hvor opholdet er knyttet til beskæftigelse, og andre former for indvandring, herunder eksempelvis asyl og studerende.

DA hæfter sig desuden ved, at formandskabet finder positive effekter for de danske medarbejdere, som arbejder sammen med internationale kolleger. Analysen peger på, at samarbejdet med internationale medarbejdere bidrager til kompetenceoverførsel og øget produktivitet blandt danske medarbejdere. Det medfører også en positiv afledt effekt på lønnen for de danske medarbejdere.

FH – FAGBEVÆGELSENS HOVEDORGANISATION

Kapitel I: Aktuel økonomisk politik

Tiltag afledt af prisstigninger
FH kvitterer for en god diskussion af et meget aktuelt emne i den politiske og fagøkonomiske debat. Derudover er FH glad for, at formandskabet i høj grad vurderer forslagene ud fra fordelingspolitiske hensyn. Uligheden er steget markant i Danmark igennem tre årtier, og når prisstigningerne rammer lavindkomstgrupperne hårdest, bliver de høje fødevarer- og energipriser et billede på den højere ulighed.

FH er derfor også enig i, at det er hensigtsmæssigt at målrette kompensation mod personer med relativt lave indkomster, for også at bruge midlerne fornuftigt.

Ligeledes kvitterer FH for at tage satsreguleringen af overførselsindkomster op. FH er enig med formandskabet i, at det kan overvejes at justere mekanismen, for at modtagere af overførselsindkomster i fremtiden vil være mindre sårbare over for pludselige stigninger i inflationen, og langt hurtigere end ved den nuværende model vil genvinde købekraften. FH mener også, at modellen foreslået af Torben M. Andersen m.fl. virker hensigtsmæssig, da overførslerne over tid skal afspejle lønudviklingen.

Ministeriernes regneprincipper vedr. seniorer
FH er enig i, at der behov for et samlet overblik over de mange forskellige tiltag rettet mod seniorer og variationen i størrelsesorden af effekterne af disse.

Tabel 1.1 i forårsrapporten viser, at der generelt er tale om små effekter, målt ift. de økonomiske udgifter, ved at lave skattelettelser/økonomiske incitamenter til seniorer. Fx koster det 2,5 mio. kr. pr. beskæftiget at øge det særlige beskæftigelsesfradrag for seniorer og hele 4,6 mio. kr. pr ekstra beskæftiget ved at hæve seniorpræmien i det første år. Derfor kunne et samlet overblik være med til at tydeliggøre, hvor stort et dødvægtstab, den slags forslag er forbundet med, når der efterspørges politik til at øge arbejdsudbuddet blandt seniorer.

Som opfølgning på rapporten kunne det overvejes at se på andre greb ift. at øge seniorers tilknytning til arbejdsmarkedet, fx. styrket arbejdsmiljøindsats, bedre mulighed for sporskifte mv.

Kapitel III: Markedsmagt, løn og beskæftigelse
FH kvitterer for et meget vigtigt kapitel, der understreger vigtigheden af den danske aftalemodel.

Formandskabets analyser viser, at virksomheder med markedsmagt på arbejdsmarkedet presser lønnen ned og ansætter færre medarbejdere, end hvad der er samfundsøkonomisk hensigtsmæssigt. Dermed er markedsmagt på arbejdsmarkedet ikke alene et fordelingsspørgsmål, men også et spørgsmål om beskæftigelse, produktivitet og velstand.

FH hæfter sig særligt ved, at formandskabet viser, at stærke overenskomstbærende fagforeninger modvirker virksomhedernes markedsmagt. Kollektive og lokale lønforhandlinger bidrager til, at lønnen løftes og i højere grad afspejler arbejdskraftens værdiskabelse. Når lønnen kommer tættere på det samfundsøkonomisk hensigtsmæssige niveau, kan virksomhederne tiltrække mere arbejdskraft, og arbejdskraften kan i højere grad anvendes dér, hvor den skaber størst værdi.

Det er en central konklusion, at stærke overenskomstbærende fagforeninger kan øge både løn og beskæftigelse. Det gør op med den forsimplede forestilling om, at fagforeninger alene løfter lønnen på bekostning af beskæftigelsen.

Formandskabets analyser viser, at en højere organiseringsgrad øger lønnen. I virksomheder med høj markedsmagt øges beskæftigelsen også – både målt i antal ansatte og arbejdstimer. Det understreger, at stærke fagforeninger kan bringe dansk økonomi tættere på et samfundsøkonomisk hensigtsmæssigt niveau.

Selvom formandskabet finder, at øget beskæftigelse isoleret set kan sænke timeproduktiviteten, understreges det samtidig, at en højere løn tættere på det samfundsøkonomisk optimale niveau kan give en bedre allokering af arbejdskraften. Det styrker den samlede produktivitet og velstand.

Når færre lønmodtagere er organiseret i overenskomstbærende fagforeninger, svækkes den kollektive modvægt til virksomhedernes markedsmagt. Det kan betyde lavere løn, lavere beskæftigelse og en mindre hensigtsmæssig anvendelse af samfundets ressourcer.

De seneste år har store virksomheder fået en stigende betydning for dansk økonomi. FH kvitterer for, at formandskabet viser, at øget organisering kan modvirke virksomhedernes markedsmagt og øge lønkvoten. Når lønmodtagerne får en mere fair del af værditilvæksten, styrker det ligheden i samfundet. Det er på linje med Arbejderbevægelsens Erhvervsråds analyser fra 2023, som også viser, at fagforeninger øger ligheden og velstanden.

FH kvitterer samtidig for, at formandskabet fremhæver betydningen af efter- og videreuddannelse for lønmodtagernes mobilitet. Fagbevægelsen bidrager også her til at styrke lønmodtagernes muligheder for omstilling og kompetenceudvikling. Det er med til at øge mobiliteten på arbejdsmarkedet og modvirke virksomhedernes markedsmagt.

FH hilser det velkomment, at formandskabet peger på et fagøkonomisk argument for skattefradrag for medlemskontingenter til overenskomstbærende fagforeninger. Formandskabets ana-

lyser understøtter FH's synspunkt om, at bedre vilkår for organisering er god arbejdsmarkedspolitik og god samfundsøkonomi. Et højere fagforeningsfradrag ligger i direkte forlængelse af FH's politik om at styrke den danske aftalemodel.

FH foreslår, at formandskabet arbejder videre med emnet i kommende analyser og herunder forsøger at udarbejde et samlet skøn tal på den makroøkonomiske betydning af politiktiltag som et ændret fagforeningsfradrag målrettet overenskomstbærende fagforeninger.

Samlet bekræfter rapporten, hvad FH-fagbevægelsen altid har vidst: Kollektive og lokale lønforhandlinger øger løn, beskæftigelse og produktivitet – og gør Danmark rigere.

Kapitel IV: Højtlønnet udenlandsk arbejdskraft
FH kvitterer for en dybdegående analyse af påvirkningen på lønudviklingen for herboende lønmodtagere, når der kommer flere udenlandske lønmodtagere på beløbsordningen. Det er dog ærgerligt, at der kun undersøges én særlig ordning – målrettet højtlønnede udenlandske arbejdstagere – som udgør beskedne 0,6 pct. af beskæftigelsen, når de udenlandske lønmodtagere samlet set udgør 13,8 pct. af beskæftigelsen i 2025. Derfor kunne det overvejes, at der arbejdes videre med at se på andre grupper af udenlandske lønmodtagere, hvor resultaterne forventeligt vil se anderledes ud, jf. første del af analysen vedr. de teoretiske mekanismer og tidligere empiriske resultater. FH noterer sig i den forbindelse, at analysens konklusioner ikke kan bruges til at sige noget generelt om effekterne af flere udenlandske lønmodtagere – hvoraf en meget stor del fx arbejder i faglærte og ufaglærte jobs.

FH er bekymret for, om en grundlæggende antagelse i analysen holder, nemlig at en øget rekruttering af medarbejdere på beløbsordningen ikke skulle påvirke ens egen fremtidige lønforventning, da det er "uventet". Når det samtidig typisk er jobs inden for områder, hvor der gang på gang bliver fremhævet udfordringer med mangel på medarbejdere, og der pludselig kommer flere udenlandske kolleger i en stor vækstvirksomhed, så kan det umiddelbart godt forventes at skabe en ekstra høj forventning til ens egen fremtidige løn, selv når der tages højde for den generelle lønudvikling for den type stillinger og lønudviklingen i virksomheden.

3F – FAGLIGT FÆLLES FORBUND

Vi glæder os over vurderingen af dansk økonomi, der fortsat tegner robust trods ny geopolitisk uro. Selv med vedvarende høje energipriser holder dansk økonomi et højt niveau. Det understreger styrken af vores økonomi.

Vi deler også vurderingen af, der ikke er tegn på større ubalancer. Vi er dog bekymrede for udviklingen på boligmarkedet ikke mindst perspektiverne for, at 3Fs medlemmer kan bosætte sig i og omkring de store byer i fremtiden. Vi har anbefalet, at der politisk sættes initiativer i søen, der sikrer en bedre balance på boligmarkedet. Det være sig progressiv ejendomsværdibeskatning, lavere skattefradrag for høje renteudgifter og lign.

Vi noterer os, at Vismændene det seneste år har nedjusteret vurderingen af kapacitetspresset på arbejdsmarkedet markant, ved at have opjusteret den strukturelle beskæftigelse svarende til ca. 50.000 personer. Det bærer til fortællingen om, at den strukturelle beskæftigelse – "reform-valutaen" – er opjusteret meget mere, end nye reformer tilsiger. Den private beskæftigelse skønnes i år at ligge omkring 155.000 personer højere end det, man forventede for 2026, inden SVM-regeringen kom til magten. Det svarer til, at 87% af det opjusterede beskæftigelsestal er tilgået den private sektor. Det er på alle måder vildt og uforståeligt, at erhvervslivet ikke har armene helt oppe over hovedet, i stedet for at blive ved med at hænge med mulen og kræve nye reformer, der kan give endnu mere arbejdskraft.

For 3F viser historien, at folk strømmer ind på arbejdsmarkedet, så kapacitetsgrænsen rykkes op ad, når der er pres på arbejdsmarkedet. Når vi befinder os i det, der kan kaldes "højtryksøkonomi", bliver virksomhederne bedre til at rekruttere, bedre til at fastholde ældre og bedre til at inddrage personer fra kanten af arbejdsmarkedet. Vores attraktive løn- og ansættelsesvilkårene i Danmark tiltrækker samtidig flere og flere udlændinge. Så det gælder om at holde fast i "højtryksøkonomien", så luften ikke går ud af arbejdsmarkedet. Og samtidig reelt tilbyde ordentlige løn- og ansættelsesvilkår. Sikrer vi det, er det vores klare opfattelse, at kapacitetsgrænsen fortsat vil flytte sig op ad uden nye store reformer.

Det er også glædeligt, at de offentlige finanser er supersunde, trods de enorme stigninger i forsvarsudgifterne. Vismændenes prognose understreger igen, hvor stor betydning forsvarsudgifterne har for de offentlige finanser, og hvor vigtigt det er at få udskilt forsvarsudgifterne i særlige poster. Hvad der trækker så meget ned i den strukturelle saldo ud over øgede forsvarsudgifter frem mod 2027, står stadig ikke klart, og der savnes en nærmere analyse heraf. Vismændene forholder sig fortsat heller ikke til, at det offentlige forbrug systematisk har været lavere end det, der var planlagt og forventet i budgetterne igennem mange år nu. Endelig bemærker vi, at den strukturelle saldo i udgangsåret 2025 er opjusteret med 2 pct. af BNP siden forårsprognosen 2025. Der har også i Vismændenes vurdering været tale om systematiske oprevisioner af den strukturelle saldo gennem flere år. Det afspejler i høj grad oprevisionerne af den strukturelle beskæftigelse, men også systematiske offentlige underforbrug.

Vi undrer os over, at der kan været et frit råderum – efter øgede forsvarsudgifter og fuld velstandskorrektion af den offentlige velfærd – på 41 mia. kr., når Vismændene samtidig vurderer, at råderummet er 30 mia. kr. lavere end Finansministeriets. Vismændenes opgørelse tyder således ikke på, at "gryden er ved at være tom", som vi ellers har hørt det udlagt i den politiske debat. Det er ekstremt svært – for ikke at sige umuligt – at gennemskue, hvad der er op og ned her. Vi opfordrer – også Finansministeriet – til at få forklaret råderummet og de frie råderum, så alle kan forstå det. Vi har også tidligere efterlyst en debat om begrebet råderum, der besynderligt nok måles med udgangspunkt i nulvækst i det offentlige forbrug.

Vi forstår de teoretiske argumenter mod at pille i afgifterne for at adressere de stigende leveomkostninger, herunder at der er administrative omkostninger. Men vi kan også konstatere, at alle vores nabolande tilsyneladende er i fuld gang med at gøre netop det, som Vismændene advarer imod. Er der argumenter, vi overser? Og hvad betyder grænsehandel i den sammenhæng? Grænsehandel er ikke nævnt i argumentationen med et ord.

Det er med det aktuelle billede – hvor de fleste indkomstoverførsler først i 2029 forventeligt får indhentet købekraftstabet efter inflationskrisen – oplagt at få genovervejet reguleringsmodellen. Det kunne være efter de samme principper, som man regulerer de offentlige lønninger, om end referencegrundlaget for de private lønninger skal være mere veldefineret og forståeligt. Den offentlige lønregulering baserer sig i dag på Danmarks Statistiks standardberegnede lønindeks, der systematisk har vist lavere lønstigninger på det private arbejdsmarked sammenlignet med DAs opgørelse.

Analysen i kap. 3 viser – modsat den normale forståelse – at der er en bagside af markedsmagt fra de store danske stjernevirksomheder. Men også at stærke, overenskomstbærende fagforeninger giver højere løn, flere job og en mere effektiv anvendelse af samfundets ressourcer. Det står i kontrast til de politiske tiltag over årene med lavere skattefradrag for fagforeningskontingentet, løsere kobling til de faglige a-kasser mv. Tiltag der har svækket opbakningen til vores fagbevægelse.

Når konklusionen er så klar: At Stærke fagforeninger gør Danmark rigere, mens svækkelser gør Danmark fattigere, bør analysen være et ”wakeup call” til politikerne om at understøtte den danske model.

3F bakker ideerne op om højere fradrag for fagligt kontingent, meget gerne differentieret ift. de overenskomstbærende fagforeninger, mere efteruddannelse, bedre befordringsfradrag, investeringer i transport og lettere adgang til jobinformation. Derudover foreslår vi også skattemæssige fordele til virksomheder med overenskomst, der investerer i den danske model.

Vismændenes analyse af beløbsordningen handler om en meget specifik og relativt lille gruppe af højtlønnede udlændinge fra tredjelande. Resultaterne herfra kan således ikke bare overføres til andre områder. Heller ikke til den supplerende beløbsordning, hvor beskæftigelse i hotel og restauration fylder markant, og hvor det er en helt anden type arbejdskraft.

Det er en spændende analyse om de positive afsmittende effekter fra de højtlønnede og veluddannede udlændinge. Tanken har jo været, at de kom med afgørende viden og nye ideer, som vi kunne lære af herhjemme, til gavn for produktivitet, vækst og velstand. Det er derfor mildest talt undervældende, at en ny kollega på beløbsordningen (med en løn på 70.000 kr. om måneden) kun løfter de danske kollegers månedsløn med ca. 46 kr. svarende til omkring 29 øre i timen for en fuldtidsansat. Vel og mærke efter fire år.

For ordningerne, der rammer det faglærte og ufaglærte arbejdsmarked, kan situationen se anderledes ud. Her kan udenlandsk arbejdskraft i højere grad være direkte substitutter til danske lønmodtagere, og risikoen for pres på løn- og arbejdsvilkår kan derfor være større.

For os understreger kapitlet behovet for en mere differentieret analyse af udenlandsk arbejdskraft og deres bidrag til dansk økonomi. En analyse hvor der skelnes mellem højtlønnede specialister, lavere lønnede grupper, brancher og konkrete arbejdsvilkår.

DANSK METAL

Aktuel økonomisk politik

Fødevaremoms/differentieret moms
Et bredt folketingsflertal indgik i januar 2026 en aftale om at prioritere 6 mia. kr. årligt fra 2028 til enten at nedsætte momsen på alle fødevarer eller fjerne momsen på frugt og grønt for at reducere leveomkostningerne. Vismændene mener, at differentieret moms er en dårlig idé.

Det er Dansk Metal enig i:

For det første er det ikke sikkert, at fødevarepriserne falder, bare fordi momsen bliver sat ned. En undersøgelse af momsændringerne i EU[1] for perioden 1996 til 2015 viser, at priserne ikke faldt mærkbart, fordi virksomhederne beholdt en del af den sparede moms som profit. Samtidig er der administrationsomkostninger, som kan blive lagt oven i priserne. For eksempel vil der være dokumentationskrav over for skattemyndighederne og omkostninger til at håndtere forskellige momssatser. Den regning ender hos forbrugerne.

For det andet er lavere fødevaremoms ikke målrettet dem, der har hårdest brug for en økonomisk håndsrækning. Familier med høj indkomst profiterer også af forslaget, og hvis det er lavindkomstfamilierne, man vil hjælpe, er det en virkelig dyr måde at hjælpe dem på.

For det tredje skaber forslaget en masse administrativt bøvl. Der bliver et slagsmål om, hvad der kan opfattes som fødevarer. Hvad med hundemad, chips og kosttilskud?

For det fjerde er forslaget dyrt. Vil man virkelig bruge 6 mia. kr. årligt fra råderummet, som ikke er målrettet nok mod lavindkomstgrupperne, og som tilmed måske ikke har den ønskede effekt på fødevarepriserne? Nok er råderummet stort på de offentlige budgetter, men pengene skal bruges klogt. Vi står over for store investeringer i vores forsvar, velfærd og klima de kommende år. I det lys virker det ikke klogt at bruge så mange penge på at sænke momsen på fødevarer.

Vismændene peger i stedet på en lavere elafgift som en mulighed for at sænke leveomkostningerne eller en generelt lavere momssats. I Dansk Metal støtter vi, at elafgiften permanent sættes ned til EU's minimum. En generel momsnedsættelse er dog dyr, og for 6 mia. kr. kan momssatsen sænkes med mindre end 1 procentpoint.

Dansk økonomi står stærkt trods stigende energipriser
Trods de kraftigt stigende energipriser mener vismændene, at dansk økonomi har udsigt til vækst og yderlige jobfremgang. I 2026 og 2027 forventer vismændene en vækst på henholdsvis 1,9 procent og 1,3 procent. Samtidig ventes beskæftigelsen at vokse med 14.000 personer i 2026 og med 1.000 personer i 2027. Inflationen ventes at holde sig omkring 2 procent i både 2026 og 2027.

1) https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/710558

Vismændene har udarbejdet et risikoscenarie, hvor krigen i Mellemøsten trækker ud, og skibstrafikken i Hormuzstrædet ikke kommer i gang i 2026. I det scenarie er der udsigt til en vækst i BNP på 1,4 procent i 2026 og 0,7 procent i 2027. Beskæftigelsen er i det scenarie stort set uændret i 2026 og ventes at falde med 14.000 personer i 2027. Der er dog ikke tale om en voldsom nedtur, og Dansk Metals læsning af vismændenes beregninger er, at dansk økonomi står særdeles stærkt og kan tåle meget store olieprischok uden at vælte omkuld.

Til gengæld vil inflationen blive meget højere i risikoscenariet og kan i 2027 komme helt op på 4,7 procent. Med forventede lønstigninger i intervallet 3 - 3,5 procent, vil det betyde et markant fald i købekraften.

Råderum på 90 mia. kr. kan dække både forsvar, velfærd og mere til
Vismændene har foretaget deres egen råderumsberegning og kommer frem til et finanspolitisk råderum på 90 mia. kr. frem mod 2035. Men selvom det er 30 mia. kr. mindre, end Finansministeriet kommer frem til, er der stadig plads til det planlagte løft af forsvarsudgifterne og samtidig lade de offentlige serviceudgifter følge med både demografien og velstanden (det fulde demografiske træk).

Faktisk vurderer vismændene, at når man har løftet forsvarsudgifterne til 3,5 procent af BNP og lader det offentlige forbrug følge det fulde demografiske træk, vil der fortsat være 41 mia. kr. tilbage i råderum.

Beregningerne viser med al tydelighed, at de offentlige finanser er ekstremt sunde, og selvom vi lever i en meget uforudsigelig verden med store udfordringer, har Danmark det nødvendige finanspolitiske råderum til at styrke forsvaret, velfærden, klimaet og mere til.

Vismændene om fagforeninger og magtfulde virksomheder
Dansk Metal kvitterer for en grundig analyse, som sort på hvidt viser, at stærke fagforeninger og højere organisering giver højere løn og flere ansatte på virksomheder, der ellers holder lønnen kunstigt nede.

Vismændene vurderer desuden, at tidligere politiske indgreb mod fagforeningerne har svækket organiseringen og kostet på både løn, beskæftigelse og produktivitet.

Analysen dokumenterer, at overenskomstbærende fagforeninger er en stor fordel for Danmark. Det er den bedste måde, hvorpå man kan sikre, at arbejdet bliver udført på danske løn- og arbejdsvilkår. Samtidig medvirker en høj organisering til, at virksomhederne bliver presset til at investere mere i teknologi og øge produktiviteten, fordi virksomhederne ikke bare kan dumpe lønnen.

Vismændene peger blandt andet på, at loftet over skattefradrag for fagforeningskontingenter har svækket organiseringen, og de foreslår, at skattefradraget bliver målrettet medlemmer af de overenskomstbærende fagforeninger. Det bakker Dansk Metal op om. Det handler ikke om særbehandling eller privilegier. Det handler om at anerkende den rolle, overenskomstbærende

fagforeninger spiller for hele samfundet. Den danske model og overenskomster kommer ikke af sig selv.

Overenskomster bliver skabt gennem forhandlinger og forsvaret ude på arbejdspladserne. Når udenlandske virksomheder kommer til Danmark uden ordnede forhold, er det fagforeningerne og de tillidsvalgte, der tager kampen for at sikre danske løn- og arbejdsvilkår. Det kræver tid, kræfter og mennesker, der organiserer deres kolleger og tager ansvar.

Når dansk økonomi i stigende grad domineres af få, store virksomheder, der kan presse lønnen ned, så er det bedste middel højere organisering.

Sammenfattende viser kapitlet vigtigheden af at styrke den danske model, som ikke kun har været med til at gøre Danmark til et af de rigeste lande i verden, men også til et af de mest lige lande i verden.

AKADEMIKERNE

Kapitel I: Aktuel økonomisk politik
Formandskabet beskriver en overordnet sund dansk økonomi med lav ØMU-gæld og holdbare offentlige finanser. Der er større usikkerhed end normalt, både i opgørelserne af råderummet og i den internationale økonomi, bl.a. pga. situationen i Mellemøsten og dens indvirkning på oliemarkedet.

Vi er enige med Formandskabet i, at den øgede usikkerhed tilsiger finanspolitisk varsomhed, herunder tilbageholdenhed med at udmønte hele råderummet. Det er dog værd at gentage, at de offentlige finanser grundlæggende er sunde, og at den offentlige økonomi de seneste år har vist sig at være bedre end forventet.

Vi mener, at vi i en usikker tid bør prioritere investeringer, der ikke stimulerer økonomien i uhensigtsmæssig grad på kort sigt, men hæver produktiviteten på længere sigt. Danmark er i en vis grad et mønsterland i den analyse, som Mario Draghi har lavet af EU, men det ændrer ikke på, at vi også i Danmark har behov for at kunne navigere i en verden med stadig større teknologisk og videnskabelig konkurrence. Det kræver investeringer i uddannelsessystemet samt bedre og bredere adgang til livslang læring. Og det kræver fokus på rammerne for forskning, udvikling og innovation.

Kapitel II: Konjunkturer og offentlige finanser

Usikkerhed og offentlig økonomi
Formandskabet tegner et overordnet billede af en sund dansk økonomi, men med store usikkerhedsmomenter. Vi mener derfor, at man – som både Formandskabet og Nationalbanken allerede gør – bør tage højde for denne usikkerhed ved at lave scenariemodellering i beregningerne af fremtidige reformer. Det vil sikre politikerne det bedst mulige beslutningsgrundlag.

Formandskabets opgørelse af det finanspolitiske råderum er positiv, og råderummet vurderes at være 90 mia. kr. i 2035, heraf 41 mia. kr. efter udgifter til forsvar og demografisk træk. Dette skal sættes op mod Finansministeriets opgørelse af råderummet på 120 mia. kr. i 2035.
Det er positivt, at afstanden mellem råderumsberegningerne fra formandskabet og Finansministeriet er indsnævret siden efteråret 2025, fra 30 mia. i 2030 til 10 mia. Og vi noterer os, at vurderingen af den strukturelle beskæftigelse er opjusteret. De to estimater ligger dog fortsat langt fra hinanden, og vi vil opfordre til, at der i fremtidige rapporter er fokus på, hvor stor en del af beskæftigelsesvæksten der er strukturel.

Derudover er vi i tvivl, om opgørelsen af råderummet er for pessimistisk. Det skyldes forholdet mellem på den ene side lønudviklingen på det private arbejdsmarked og på den anden side reguleringen af offentlige lønninger og sociale overførsler. Vores tal tyder på, at de private lønninger og dermed beskatningsgrundlaget (indtægtssiden) vokser hurtigere end udgiftssiden. Vi er i tvivl, om og i hvilken grad dette kan påvirke opgørelsen af råderummet. Vi vil opfordre til at have fokus på dette emne.

Dette er ikke kun vigtigt i forhold til den offentlige økonomi, men også driften af den offentlige sektor. Bennedsen et al., 2024[2] viser, at der er udfordringer i den offentlige sektor med at rekruttere kandidater med de højeste karaktergennemsnit. Analysen viser, at løndifferentialet mellem det offentlige og private er stigende for den øverste halvdel af karakterfordelingen. Det har i sagens natur betydning for driften af den offentlige sektor, hvis det er svært at rekruttere de dygtigste medarbejdere.

Forbrug og investeringer
Der ser ud til at være en generel tilbageholdenhed i det private forbrug på trods af en pæn genopretning af købekraften. Der kan være flere årsager til dette. En psykologisk forklaring er, at usikkerheden på de internationale markeder får folk til at være mere tilbageholdende. En anden forklaring kan være, at forbrugerprisindekset ikke i fuldt omfang opfanger de oplevede prisstigninger i den brede befolkning, eksempelvis som følge af valget af plutokratiske vægte i prisindekset.[3]

Mens de offentlige investeringer stiger, falder de private investeringer fra erhvervslivet. Dette kan skyldes den øgede usikkerhed, men uanset forklaringen er det bekymrende. Der bør fra centralt hold være fokus på at understøtte virksomhedernes investeringer. Vi mener, at man med fordel kan hæve fradraget for investeringer i forskning og udvikling. I en international sammenhæng ligger Danmark lavt fsva. skattemæssig understøttelse af disse investeringer.[4] Dette styrker i sagens natur ikke investeringerne.

2) The Missing Talent in Public Sector - ROCKWOOL Fonden

3) Investigating the impact of different weighting methods on CPIH - Office for National Statistics

4) https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/rd-tax-incentives.html

Mere generelt mener vi, at der de kommende år bør være fokus på at understøtte, at Danmark i højere grad kan blive en specialiseret og videnstung økonomi. Det kunne være et emne i fremtidige rapporter.

Arbejdsmarked og beskæftigelse
Formandskabet viser, at der i den seneste periode er sket markante positive udviklinger i beskæftigelsesfrekvenserne over hele aldersfordelingen. Der er ingen tegn på et omslag på arbejdsmarkedet, hverken gennem et fald i beskæftigelsen eller en stigning i ledigheden.

Formandskabet viser, at indvandringen til Danmark først og fremmest sker til hovedstadsområdet, hvilket er med til at presse boligpriserne op, og at indvandringen i store træk følger erhvervsdemografien i Danmark. Vi er bekymrede over, at de andre store byer i Danmark ikke har samme tiltrækningskraft, og vi mener, at der bør udarbejdes en national strategi for international arbejdskraft i hele landet – ikke bare i København.

Kapitel III: Markedsmagt, løn og beskæftigelse
Vi vil gerne rose Formandskabet for at have fokus på vigtigheden af forhandlingsstærke fagforeninger og for at belyse, at ændringer i fradraget for fagforeningskontingent kan have betydning for fordelingen af arbejdskraften.

Formandskabet viser, at der er øget markedsmagt, som er særlig koncentreret omkring de store virksomheder, der giver en lavere løn, end Formandskabet vurderer er samfundsmæssigt optimalt. Vi mener, at enhver økonomisk ansvarlig regering bør tage udfordringen med virksomhedernes markedsmagt seriøst og søge at balancere den mellem virksomheder og lønmodtagere. Rapportens eksempel fra Frankrig viser, at det er en af nøglerne til at gøre Danmark rigere.

Vi har ud over en styrkelse af de overenskomstbærende fagforeninger flere forslag til, hvordan en regering kan arbejde med at sikre en mere lige fordeling af markedsmagten mellem virksomheder og lønmodtagere. Disse emner kunne undersøges i kommende rapporter:

- Forbud mod ansættelsesklausuler. Disse hæmmer i sagens natur dynamikken på arbejdsmarkedet og understøtter virksomhedernes markedsmagt.

- Bedre mulighed for efter- og videreuddannelse i beskæftigelsessystemet for alle – ikke kun dem med de korteste uddannelser. Dette skal ses i lyset af, at arbejdslivene de kommende årtier vil blive længere, og at den teknologiske udvikling stiller krav om livslang læring.

- Nationalt kompetenceråd, der kan tilvejebringe uafhængig viden om de reelle behov på fremtidens arbejdsmarked. Det kan øge mobiliteten og reducere markedsmagten, hvis en større andel af arbejdskraften har kompetencer, der er stor efterspørgsel på.

Kapitel IV: Højtlønnet udenlandsk arbejdskraft

Løn og produktivitet
Rapporten dokumenterer både, at der er en stor direkte gevinst for statskassen ved at tiltrække højtlønnet udenlandsk arbejdskraft til landet, men også, at der er en lille indirekte effekt på deres kollegaer. For nylig har Dansk Erhverv udarbejdet en analyse, der viser, at udenlandsk arbejdskraft bidrog med næsten 390 mia. kr. til BNP i 2025.[5]

Rapporten dokumenterer, at lønnen stiger for de danskere, der har arbejdet sammen med højtlønnet og -kvalificeret udenlandsk arbejdskraft, særligt i private byerhverv og i servicesektoren. Effekten er beskeden, men statistisk signifikant, og skyldes komplementaritet: De indfødte medarbejdere bliver dygtigere gennem videnspredning fra de udenlandske kolleger.

Vi er enige med Formandskabet i, at videnspredningen taler for at støtte tilgangen af udenlandsk arbejdskraft, og at det ud fra et produktivitetsperspektiv er hensigtsmæssigt med offentlig støtte til tilgang via beløbsordningen. Men videnspredningen bør også give anledning til at overveje, om vi gør nok for at uddanne den danske arbejdsstyrke.

Offentlige finanser og regneprincipper
Resultaterne peger på, at der er en gevinst for de offentlige finanser ved at få højtlønnet, udenlandsk arbejdskraft til landet. Personer på beløbsordningen har et større direkte bidrag til de offentlige finanser end andre udlændinge – også når der tages højde for udgifter til overførsler, medfølgende familie, individuelt og kollektivt offentligt forbrug.

Vi støtter Formandskabets anbefaling om at overveje at ændre regneprincipperne, så der skelnes mellem personer på beløbsordningen og øvrig udenlandsk arbejdskraft i opgørelsen af virkningerne på de offentlige finanser.

Politiske anbefalinger
Samlet set mener vi, at kapitlets resultater lægger en bane for, hvordan vi kan styrke Danmarks produktivitet. Disse emner kunne undersøges i kommende rapporter:

- Øgede investeringer i uddannelse. Kapitlet viser, at højtlønnet/-uddannet international arbejdskraft er en central del af det danske arbejdsmarked. Dette rejser også spørgsmålet om, hvorvidt vi i Danmark i tilstrækkelig grad prioriterer uddannelse og specialisering og løfter personer her i landet.

- En national strategi for international arbejdskraft. Der er de kommende år udsigt til øget konkurrence om arbejdskraften både ind i EU og mellem EU-landene, hvor befolkningerne bliver ældre. Det kræver en systematisk indsats.

5) Internationale kollegaer bidrog med 386 mia. kr. til Danmarks BNP i 2025

- Bedre rammer for højt specialiseret international arbejdskraft. Dette kan eksempelvis være igennem et højere fradrag for virksomhedernes investeringer i forskning og udvikling, hvilket kan understøtte de specialiserede og forskningstunge dele af erhvervslivet. Det kan også ske ved at øge målsætningen for investeringer i forskning og udvikling som andel af BNP.

DI – DANSK INDUSTRI

Kapitel I: Aktuel økonomisk politik
DI er generelt enig i, at krigen i Mellemøsten og de høje energipriser skaber ekstraordinær usikkerhed om vækst og inflation i de kommende år. DI vurderer, at der kan være behov for finanspolitiske stramninger, da en videreførelse af SVM-regeringens 2035-plan vil indebære en meget høj vækst i det offentlige forbrug. DI venter en større udgiftsvækst og et større kapacitetspres end formandskabet, og er derfor også mere bekymrede omkring finanspolitikkens skub til økonomien.

DI er helt enig med formandskabet i, at differentieret moms ikke er et hensigtsmæssigt politisk instrument til hverken at reducere udledningen af drivhusgasser, fremme folkesundheden eller forbedre udsatte befolkningsgruppers forbrugsmuligheder. Differentieret moms vil derimod med garanti medføre betydelige administrative omkostninger for stort set samtlige aktive virksomheder. DI har estimeret disse omkostninger til op mod 4,2 mia. kr. årligt.

Ligesom formandskabet, peger også DI på, at det vil være et bedre alternativt at sænke husholdningernes elafgift permanent, når den midlertidige vedtagne lempelse udløber med udgangen af 2027. Såfremt en permanent lempelse af elafgiften sammentænkes med en omlægning af bilbeskatningen, bør det være muligt at sikre finansiering nok til at kunne holde elafgiften permanent på EU's mindstesats.

DI er enig med formandskabet i, at strukturelle tiltag, der understøtter konkurrence og effektivitet, er en mere hensigtsmæssig tilgang til at reducere forbrugerpriser end differentieret moms. DI vurderer, at planlovens begrænsninger på butiksstørrelser kan hæmme konkurrencen i detailhandlen og dermed bidrage til et højere prisniveau for forbrugerne.

Formandskabet anbefaler en genberegning af samfundsøkonomien i "Energiø Bornholm", herunder sammenligning med alternative havvindprojekter tættere på Sjælland. DI vurderer, at det er afgørende, at referencescenarier og sammenligninger foretages på et korrekt og fyldestgørende grundlag, hvor projektets unikke teknologiske og markedsmæssige karakteristika samt forsyningssikkerhed og eksterne effekter anerkendes og indgår i vurderingen.

Som formandskabet er DI positive over for at omlægge registreringsafgiften til kørselsafgifter. I den forbindelse understreges det, at en sådan øvelse ikke behøver afvente et fuldt og gennemtestet system for kørselsafgifter. DI foreslår således hurtigst muligt og permanent at afskaffe registreringsafgiften på elbiler, finansieret via dels højere ejerafgifter på elbiler (eventuel vægt-

baseret), og dels en flad vejafgift for alle biler. Sidstnævnte kan på sigt omdannes til en individuel og variabel kørselsafgift, når der måtte være politisk ønske om dette, og en teknisk løsning foreligger. En omlægning af bilafgifterne må ikke øge den samlede beskatning på mobilitet og skal tage hensyn til behovet for arbejdskraftens mobilitet.

DI deler formandskabets opfattelse af behovet for større klarhed om effekterne af bo- og gaveafgiften på arvelader, herunder særligt en afdækning af de forskellige kanaler, hvorigennem arveladers opsparing påvirkes. Formandskabet nævner eksempelvis fraværet af adfærdseffekter i Skatteministeriets svar vedr. formueskat. Det er DI's opfattelse, at der er klart belæg i forskningen – herunder direkte på dansk data for at indregne væsentlige negative adfærdseffekter på dette område. Debatten om formueskatten under det netop afholdte folketingsvalg viste, at fraværet af velbegrundede regneprincipper fra de økonomiske ministerier udgør en svaghed i fundamentet for den demokratiske debat. DI opfordrer til, at der udvikles en systematisk tilgang til at vurdere adfærdseffekter på tværs af kapitalskatteområdet, herunder på spørgsmål om ændringer i aktieskat, aktiesparekonto, rentefradrag, formueskat mv.

Kapitel II: Konjunktur og offentlige finanser
DI ser lidt mere optimistisk på væksten og udviklingen på arbejdsmarkedet i vores prognose fra maj 2026. Det betyder, at DI skønner, at kapacitetspresset i dansk økonomi er større end vurderingen af formandskabet. Det er afgørende, at der holdes nøje øje med kapacitetspresset i dansk økonomi, og at finanspolitikken afstemmes i forhold til konjunkturerne.

Generelt kan DI tilslutte sig formandskabets vurdering af de offentlige finanser, som de anser i god forfatning både på kort og lang sigt. DI mener dog, at usikkerheden om kapacitetspresset i dansk økonomi taler for, at man følger udviklingen nøje og indgår økonomiaftaler og en finanslov, som strammer finanspolitikken i 2027 ift. det forløb, som ligger til grund for DK2035.

Formandskabet skønner, at råderummet i 2035 er 30 mia. kr. lavere end Finansministeriets opgørelse. I SVM-regeringens planforløb skønner de et frit råderum på ca. 40 mia. kr. Når formandskabet vurderer, at råderummet reelt er 30 mia. kr. mindre, indebærer det, at hele råderummet dermed er tæt på opbrugt. DI mener, at man politisk bør skabe større sikkerhed for råderummet ved at sikre bedre rammevilkår for erhvervslivet samt gennemføre reformer, som vil øge råderummet og mulighederne for at prioritere grøn omstilling og investeringer i fremtiden.

Kapitel III: Markedsmagt, løn og beskæftigelse
Formandskabets analyse bygger på en teoretisk tilgang, der er afkoblet fra den hverdag, som danske virksomheder oplever. Formandskabets konklusion om, at de største virksomheder bruger deres størrelse og markedsmagt til at ansætte færre og holde lønningerne nede finder DI bemærkelsesværdig og totalt afkoblet fra virkeligheden, hvor få store virksomheder fungerer som vækstlokomotiver for hele Danmark. Herudover er analysen også forbundet med betydelig usikkerhed.

Analysen tager ikke højde for de udenlandske aktiviteter i form af merchanting og processing (M&P), som udgør en stadigt større andel af værdiskabelsen især i de største fremstillingsvirksomheder. M&P nævnes ikke med et ord i kapitlet, hvilket ærligt talt virker mystisk, når det er så afgørende for faldet i lønkvoten. Dette er stærkt problematisk, da analysens påvisning af en negativ sammenhæng mellem øget markedsmagt og lavere lønninger udelukkende baseres på virksomhedernes produktivitet, som kunstigt forhøjes af M&P-aktiviteter. Baggrunden er, at hele værdiskabelsen fra M&P-aktiviteter registreres i Danmark, mens kun den del af beskæftigelsen, der udføres i Danmark, indgår i opgørelsen af produktivitet.

Analysen bygger på en antagelse om, at virksomhedernes beskæftigelse og lønninger primært bestemmes af koncentrationen på det lokale arbejdsmarked, som anvendes til at begrænse beskæftigelsen og holde lønningerne nede. Det stemmer dårligt overens med den faktiske udvikling, vi har set i de senere år, hvor mange af landets største virksomheder tværtimod har udvidet produktionen markant og har rekrutteret bredt på de lokale arbejdsmarkeder over hele landet efter medarbejdere med de rette kompetencer – samt hentet et betydeligt antal medarbejdere fra udlandet på alle niveauer for at opretholde væksten i Danmark.

Ifølge en analyse fra DI har Danmarks 20 mest værdiskabende globale virksomheder stået for mere end en fjerdedel af de nye jobs i den private sektor. DI mener, at dette er et klart bevis på, at de bidrager til vækst og udvikling til gavn for danske lønmodtagere i hele Danmark – ikke til tilbageholdenhed.

Formandskabets analyse viser, at den stigende markedsmagt på arbejdsmarkedet i de senere år især har været knyttet til udviklingen i de store fremstillingsvirksomheder, mens øvrige virksomheder har oplevet faldende markedsmagt. En lignende udvikling ses for fremstillingsindustriens lønkvote, hvor de seneste års fald i høj grad har været drevet af enkelte store virksomheder, der opererer globalt og adskiller sig markant fra resten af erhvervslivet. Det er derfor vigtigt at udvise forsigtighed med at drage bastante konklusioner i denne type analyser, der i høj grad afhænger af udviklingen i enkelte store virksomheder. Dette understreger behovet for yderligere undersøgelser af store virksomheders betydning for dansk økonomi – et område, som DI allerede har stort fokus på og vil følge nøje fremover.

Formandskabet behandler også lønmodtageres markedsmagt og antyder, at der kan være en sammenhæng mellem den faldende organiseringsgrad og den faldende lønkvote i de senere år. DI vurderer imidlertid – bl.a. på baggrund af udfordringerne med at der ikke tages højde for M&P-aktiviteter – ikke, at formandskabets analyse giver et tilstrækkeligt grundlag til at fastslå en årsagssammenhæng mellem den faldende organiseringsgrad og lønkvotens udvikling. DI mener ikke, at analysen giver grundlag for at åbne en diskussion om fradrag for fagforeningskontingenter. Det nuværende fradrag dækker desuden allerede fuldt ud de fleste kontingenter. DI anerkender fagbevægelsens vigtige rolle i den aftalebaserede danske arbejdsmarkedsmodel, men foretrækker at indkomstskattelettelser målrettes til lavere marginalskatter.

Kapitel IV: Højtlønnet udenlandsk arbejdskraft

DI vil gerne kvittere formandskabet for at sætte fokus på udenlandsk arbejdskraft, som har været en afgørende ressource for de seneste års fremgang i dansk økonomi. Formandskabet

påviser, at der er små positive effekter for danske medarbejdere af at have udenlandske kolleger på beløbsordningen. Selv om effekterne er beskedne, er det et interessant og hidtil overset element ved beløbsordningen. Formandskabet vurderer samtidig, at Finansministeriets regneprincipper for beløbsordningen generelt er solide, men at de sandsynligvis undervurderer de positive effekter, fordi personer på beløbsordningen bidrager mere til de offentlige finanser end øvrige udlændinge over beløbsgrænsen. DI mener, at Finansministeriet bør justere regneprincipperne, så den fulde gevinst af beløbsordningen afspejles.

LANDBRUG & FØDEVARER

Kapitel I: Aktuel økonomisk politik

Finanspolitik og finanspolitisk holdbarhed
L&F deler formandskabets vurdering af den aktuelle tilstand for dansk økonomi.

Kompensation for højere energipriser
L&F er uenig i, at Danmark bør undlade at sænke energiafgifter og brændstofpriser. Selvom lavere priser kan øge efterspørgslen på olie i en situation med knaphed, vurderer L&F, at højere energiomkostninger end i nabolandene, som allerede har sænket afgifterne, er konkurrenceforvridende og svækker danske virksomheder, herunder fødevare- og landbrugssektoren. Formandskabets forslag om øget befordringsfradrag eller støtte til elbiler retter sig primært mod pendlere og har begrænset effekt for energitunge virksomheder uden realistiske alternativer.

Differentieret moms
L&F er enig i formandskabets analyse om, at differentieret moms ikke er den mest hensigtsmæssige løsning til at reducere leveomkostningerne, bl.a. på grund af de forventeligt høje administrative omkostninger for både virksomheder og stat. L&F deler derfor formandskabets vurdering af, at en generel momsnedsættelse vil være administrativt enklere og have en bredere effekt for befolkningen. Samtidig tilslutter L&F sig vurderingen af, at en permanent afskaffelse af elafgiften vil indebære en strukturel forbedring, idet afgiften ikke er målrettet eksterne omkostninger.

Regulering af kvælstofudledninger
L&F er uenig i, at en høj andel kvotebaseret regulering nødvendigvis er samfundsøkonomisk billigst, da den bagvedliggende litteratur forudsætter fravær af væsentlige transaktionsomkostninger og afledte effekter – en forudsætning, der ikke er opfyldt i praksis. Tildeling af gratis kvoter afspejler eksisterende produktionsmuligheder, og når kvoterne strammes fra 2027, reduceres disse markant for nogle bedrifter, hvilket ikke indgår i standardvurderingen.

En retvisende samfundsøkonomisk vurdering bør derfor ikke kun baseres på marginale reduktionsomkostninger, men også inddrage tilpasningsomkostninger, usikkerhed om fremtidige rammer og potentielle offentlige udgifter til kompensation, særligt i en model med stor differentiering mellem bedrifter. Udelades disse forhold, undervurderes de samlede omkostninger ved kvoteregulering, og sammenligningen med andre virkemidler bliver metodisk skæv. Samtidig

kan vægtning af kvoter øge reguleringsintensiteten for enkelte bedrifter, hvorfor analyserne bør udvides til også at omfatte implementeringsomkostninger, tilpasningstab og kompensation, hvis indgrebene bliver så vidtgående, at de udløser erstatning.

Drikkevand
L&F vurderer, at formandskabet gengiver Miljø- og Ligestillingsministeriets rapport om drikkevandsbeskyttelse ukritisk og uden tilstrækkelig nuancering. Rapporten er ikke fagfællebedømt, bygger på udokumenterede præmisser, mangelfuldt datagrundlag og har væsentlige metodiske mangler, hvilket også understøttes af interne uenigheder i centraladministrationen og kritik fra uafhængige eksperter.

Formandskabet skriver bl.a., at "Ministeriets opgørelse viser at gevinsterne ved at sikre rent drikkevand overstiger omkostningerne markant." Dette er en misvisende konklusion. Man kan ikke sammenligne de to beløb – jordværditab ved et nationalt sprøjteforbud vs. omkostninger til rensning af alt indvundet drikkevand i landet – i ministeriets rapport. Der mangler en cost-benefit-analyse, som er udført efter anerkendte metoder til samfundsøkonomiske konsekvensberegninger. En sådan analyse bør fokusere på de marginale omkostninger ved øget rensning i fravær af et forbud.

Ministeriets rapport giver et misvisende billede af behovet for yderligere regulering. Pesticider i Danmark er allerede underlagt et strengt nationalt og europæisk godkendelsessystem. VAP-marker (Varslingssystem for udvaskning af pesticider til grundvand), beskyttelseszoner (BNBO m.v.) og kommunale indsatsplaner giver et solidt og målrettet grundlag for beskyttelsen af drikkevandet. Ministeriets rapport skelner ikke tilstrækkeligt mellem historiske forureninger fra forbudte stoffer og nutidens godkendte midler eller andre kilder som industri og diffuse udledninger. Der foreligger således ikke dokumentation for at konkludere, at der er stigende forurening af grundvandet som følge af landbrugets nutidige landbrugsdrift.

I lyset af ovenstående mener L&F ikke, at der er tilstrækkelig dokumenteret grundlag for formandskabets bemærkning: "Formandskabet bemærker dog, at rensning, trods usikkerhed på begge estimater, skal blive meget billigt, før det vil være at foretrække frem for forbud ud fra en samfundsøkonomisk beregning."

Omlægning af bilbeskatning til kørselsafgifter
L&F kvitterer for formandskabets analyse, men bemærker med forbehold, at en omlægning fra bilbeskatning til kørselsafgift i praksis især vil ramme transportsektoren. Det vil øge omkostningerne for bl.a. fødevaretransport og forventes i sidste ende at slå igennem i højere forbrugerpriser.

Kapitel II: Konjunktur og offentlige finanser

Konjunkturudsigter for dansk økonomi
L&F deler formandskabets vurdering af usikkerheden forbundet med prognosen for dansk økonomi som følge af krigen i Iran. L&F understreger, at højere forsynings- og råvarepriser har

vidtgående konsekvenser for flere brancher – heriblandt landbruget. Højere energiomkostninger kan reducere den globale fødevareproduktion og øge transportomkostningerne, hvilket med forsinkelse vil påvirke fødevarepriserne.

Offentlige finanser frem mod 2035
L&F noterer sig, at der er en forskel på råderummet opgjort af formandskabet og Finansministeriet på 30 mia. kr. i 2035. Opgørelsen af råderummet er usikkert, og der bør af den grund udvises forsigtighed omkring planlagte tiltag, der skal understøttes af råderummet. L&F understreger, at med den fortsatte størrelse af råderummet bør der afsættes midler til at fremme teknologier til at understøtte den grønne omstilling.

Effekter af begrænset energiudbud
L&F kvitterer for analysen af begrænset energiudbud og de afledte konsekvenser. L&F understreger, at det begrænsede energiudbud også kan lede til lavere global produktion af fødevarer, der vil påvirke fødevarepriserne. L&F deler betragtningen om, at en grundig afvejning af finanspolitiske tiltag for at begrænse effekten af stigende priser ift. væksten er nødvendig.

Kapitel III: Markedsmagt, løn og beskæftigelse
L&F kvitterer for analysen. L&F finder det uklart, om analysen eksplicit tager højde for, at en stigende del af især store virksomheders værditilvækst kan være drevet af fabriksløs produktion i udlandet (M&P). Hvis en betydelig del af værdiskabelsen reelt genereres af udenlandsk arbejdskraft, vil den målte værditilvækst fremstå høj i forhold til dansk beskæftigelse, hvilket kan føre til en overvurdering af det estimerede lønafslag. Dermed kan en del af den observerede "markedsmagt" afspejle ændringer i virksomhedernes produktionsstruktur snarere end monopsoni på det danske arbejdsmarked.

Kapitel IV: Højtlønnet udenlandsk arbejdskraft
L&F kvitterer for en interessant og relevant analyse af effekterne af højtlønnet udenlandsk arbejdskraft. L&F bemærker, at Formandskabets gennemgang af Finansministeriets regneprincipper peger på, at en lavere beløbsgrænse vil øge beskæftigelsen og forbedre de offentlige finanser. L&F bakker på den baggrund op om en lavere beløbsgrænse, da der er en væsentlig mangel på arbejdskraft i landbruget.

I landbruget er der aktuelt en vedvarende mangel på arbejdskraft, og under disse forhold vurderes udenlandsk arbejdskraft i højere grad at supplere snarere end fortrænge indenlandsk arbejdskraft. Øget adgang til udenlandsk arbejdskraft i landbruget vil derfor ikke presse lønningerne, men bidrage til at opretholde produktion, værdiskabelse og aktivitet i erhvervet.

DANSK ERHVERV

Dansk økonomi står stærkt på trods af global uro, men der er risiko for lavere vækst og højere inflation
DØRS forventer BNP-væksten i Danmark bliver 1,9 pct. i 2026 dalende til 1,3 pct. i 2027. Men der er betydelig usikkerhed forbundet med krigen i Iran og de kraftige prisstigninger på energi.

Samtidig forventer regeringen en stort set flad udvikling i den strukturelle beskæftigelse frem mod 2035. Det dækker over en udvikling, hvor personer over 67 år i arbejdsstyrken vil vokse, mens aldersgrupperne under vil skrumpe. Indvandrere og efterkommere vil bidrage positivt, mens personer med dansk herkomst vil skrumpe.

Det er først og fremmest positivt, at økonomien i Danmark de senere år har været så modstandsdygtig over for den globale uro. Det kan vi takke stærke danske virksomheder og dygtige medarbejdere for. Men det er også værd at bemærke, at usikkerhederne er store. Og at det kan medføre lavere vækst, højere inflation, højere renter og lavere investeringer. Det bør en kommende regering følge tæt og være klar til at handle på, hvis der opstår et behov. Og så er det positivt her at konstatere, at arbejdsstyrken og den strukturelle beskæftigelse er vokset med imponerende 375.000 de sidste ti år. Og ledigheden er stadigvæk lav. Men det stopper nu. De næste ti år står den strukturelle beskæftigelse næsten stille. Og står til at falde for de private virksomheder, eftersom den demografiske udvikling forventes at øge beskæftigelsen yderligere i den offentlige sektor. Det kalder på handling. For Dansk Erhverv understreger det behov for, at en kommende regering gennemfører ambitiøse reformer, der kan øge arbejdsstyrken markant og effektivisere den offentlige sektor. Det er i modsætning til mange politiske meldinger, der omvendt vil trække flere ud af arbejdsstyrken.

Effekter af begrænset energiudbud

DØRS peger på, at stigende energipriser øger virksomhedernes produktionsomkostninger direkte gennem dyrere energi og indirekte gennem højere priser på en række inputvarer som plastik, gødning og transport. Samtidig kan højere og mere volatile energipriser føre til lavere investeringer, højere inflation og svagere økonomisk aktivitet, fordi virksomhederne i vidt omfang sender omkostningsstigninger videre til forbrugerne. DØRS fremhæver samtidig, at politiske tiltag som øget produktion af grøn energi og udbygning af energiinfrastruktur kan reducere afhængigheden af fossile energikilder og dermed dæmpe gennemslaget fra globale energiprisstigninger på længere sigt.

Det er positivt at få kortlagt behovet for at øge udbuddet af fossilfri energi og den grønne omstilling og betydningen for erhvervslivet. Rådets analyse understreger, at udbygning af energiproduktion og omstilling af energisystemet, herunder vedvarende energi, elektrificering og energiinfrastruktur, ikke alene er klimapolitik, men også central økonomisk politik. Det vi ser igen nu er, at høj afhængighed af fossile energikilder gør europæisk økonomi sårbar over for geopolitiske kriser og volatile energipriser, som driver inflation og øger virksomhedernes omkostninger. Mere dansk og europæisk energiproduktion baseret på vedvarende energi kan derimod bidrage til lavere energipriser, styrke forsyningssikkerheden og reducere det inflationære pres fra internationale olie- og gasmarkeder. Dansk Erhverv mener derfor, at investeringer i grøn energi, netudbygning og elektrificering også bør ses som investeringer i økonomisk robusthed, konkurrenceevne og langsigtet prisstabilitet.

Betydningen af international arbejdskraft på beløbsordningen

DØRS analyse viser, at internationale kolleger på beløbsordningen typisk unge, veluddannede

mænd med høje lønninger, ofte ansat i software- og IT-relaterede job. Mange kommer fra Asien. Analyserne viser, at danske medarbejdere, der arbejder sammen med udenlandske kolleger på beløbsordningen, over tid oplever en lønstigning, ikke et lønfald. Effekten er størst for yngre danske medarbejdere og ser også ud til at styrke deres produktivitet i fremtidige job. Analysen peger samtidig på, at personer på beløbsordningen bidrager positivt, og mere positivt til de offentlige finanser end anden udenlandsk arbejdskraft med tilsvarende løn, selvom de også bruger lidt flere velfærdsydelser som sundhedsvæsen og børnerelaterede ydelser.

Det er meget positivt at få dokumenteret, at internationale kolleger på beløbsordningen gennem deres kompetence spill-over til deres danske kolleger bidrager positivt til lønudviklingen hos disse danske kolleger. Og at de danske kolleger øger deres produktivitet i fremtidige jobs. Og at de samtidig bidrager positivt til de offentlige finanser. Det understreger igen, at internationale kolleger, der kommer her med det formål at arbejde, er godt for os og dansk økonomi på flere måder. Med den demografiske modvind vi står over for fremover – og som Rådet også viser – er det vigtigt, at vi fremover har gode muligheder for at tiltrække flere internationale kolleger til vores virksomheder, så de fortsat kan vokse i Danmark.

CEPOS

Kapitel I: Aktuel økonomisk politik

Oliepriser
CEPOS er enig med formandskabet i at fraråde midlertidige nedsættelser af brændstofafgifterne. Dels fordi tiltaget kan udmønte sig i højere før-afgift-priser, hvis mange lande gør det samme, og dels fordi midlertidige afgiftslettelser begrundet i markedsprisudsving er forvridende og fungerer som skjult udgiftspolitik frem for som faktiske skattelettelser.

CEPOS undres dog over formandskabets forslag til alternative kompensationsordninger, herunder en midlertidig forhøjelse af befordringsfradraget, tilskud til leasing af elbiler og tilskud til varmepumper. Forslagene er ikke specielt målrettede, hvis formålet er at kompensere lavindkomsthusholdninger, der særligt påvirkes af stigende oliepriser. Mere grundlæggende kan der stilles spørgsmålstegn ved, om det er en hensigtsmæssig udbygning af velfærdsstaten, at staten kompenserer arbitrært for indkomstvirkningen af prisudsving på varer med stor politisk synlighed. Vismændene synes at finde, at hensynet til danske klimamål underbygger disse forslag. Hvis hensynet til opnåelse af klimamål vægtes i vurderingen af kompensationstiltagene, bør der som udgangspunkt beregnes skyggepriser og som minimum gøres opmærksom på, at det vil være en dyr og ineffektiv måde at opnå klimamålene på. Vismændene har selv tidligere påpeget, at tilskud øger de samfundsøkonomiske omkostninger ved den grønne omstilling sammenlignet med prissætning af drivhusgasser.

Omlægning af bilafgifter
CEPOS anbefaler, ligesom formandskabet, en omlægning af bilafgifterne. En omlægning til trængselsafgifter kræver dog et system, der med juridisk acceptabel lille fejlmargen kan opkræve afgifter alt efter, hvor og hvornår kørslen finder sted. Er dette ikke muligt på kortere sigt,

er der fortsat potentiale for at omlægge bilafgifterne og mindske forvridningen og udskyde prissætningen af trængsel, til tiden er moden. Dette er skitseret i CEPOS' bilreform[6]. Omlægningen indebærer bl.a. at afskaffe registreringsafgiften for alle biltyper samt at reducere brændstofafgifterne permanent, når brændsler indgår i EU's nye kvotesystem.

Positivt at lempe planloven og opnå lavere priser
Det er positivt, at formandskabet gentager, at differentieret moms er problematisk af mange årsager. I stedet foreslås alternativer til at reducere leveomkostninger i form af en permanent sænkelse af elafgiften samt en lempelse af planloven. Begge anbefalinger må bifaldes, primært fordi de har positive, permanente samfundsøkonomiske gevinster.
En permanent sænkelse af elafgiften er helt oplagt, idet afgiften ikke effektivt varetager noget samfundsøkonomisk hensyn. Derudover er en lempelse af planloven et særligt interessant og relevant forslag, der endda er billig at gennemføre, da det ikke kræver politisk finansiering at lempe reglerne for butiksstørrelse.

Det kunne dog være relevant at stille hhv. lavere moms på fødevarer, lavere elafgift og en lempelse af planloven op mod hinanden, for at illustrere størrelsesordenen af reducerede leveomkostninger og samfundsøkonomiske omkostninger ved de forskellige tiltag.

Forsigtighedsprincippet
På grund af den store usikkerhed i beregninger af råderum og holdbarhed anbefaler vismændene at følge et forsigtighedsprincip i udmøntningen af råderummet. Hertil er det dog værd at bemærke, at så længe skønnene er middelrette, går usikkerheden begge veje. Samtidig skaber skatter forvridningstab – og jo højere skatter, desto større forvridningstab. Der er derfor en samfundsmæssig omkostning ved at opkræve flere skattekroner, end de forventede udgifter tilsiger. Særligt i lyset af den store overholdbarhed forekommer det langt fra oplagt, at fordelene ved forsigtighedsprincippet overstiger omkostningerne ved at opkræve for meget i skat. Det udestår for vismændene at argumentere herfor.

Fødevarecheck
CEPOS er enig med vismændene i, at gentagne kompensationsordninger kan påvirke husholdningernes forventninger og dermed bidrage til højere inflationsforventninger og forstærket prispres. Hertil er det værd at bemærke, at mange af modtagerne af fødevarechecken har større købekraft i dag end før inflationschokket i 2022, og at der i tildelingen ikke synes at være en sammenhæng med udviklingen i købekraft. Desværre indgår disse forhold ikke i vismændenes vurdering af ordningen.

Kapitel II: Konjunktur og offentlige finanser

Råderum frem mod 2035
Vismændene opgør råderummet frem mod 2035 til 90 mia. kr., hvilket er 30 mia. kr. mindre end Finansministeriets opgørelse. Forskellen skyldes primært, at vismændene har et lavere skøn for aktieindkomstskat og strukturel beskæftigelse end Finansministeriet. Det ændrer dog ikke

6) https://cepos.dk/artikler/cepos-bilreform-et-opgor-med-skaeve-og-hoje-afgifter/

på, at de offentlige finanser er stærke, og at nettoformuen overstiger 800 mia. kr. Når råderummet skal udmøntes, er det derfor oplagt at anvende en del af det på skattelettelser, der kan styrke den strukturelle vækst og velstanden.

Det fremstår desuden ikke neutralt, at vismændene tager udgangspunkt i et såkaldt politisk ønske om at lade det offentlige forbrug følge det velstandskorrigerede demografiske træk frem mod 2035. Det vil være nærliggende også at opgøre det demografiske træk alene.

Kapitel III: Markedsmagt, løn og beskæftigelse
Det er paradoksalt, at vismændene anbefaler at styrke fagbevægelsens markedsmagt og dermed svække konkurrencen på arbejdsmarkedet. Vismændene har tidligere – da Danmark led under højere strukturel ledighed – været kritiske over for netop denne markedsmagt og de insider-outsider-problemer, den giver anledning til. Begrundelsen denne gang er, at vismændene mener at have fundet indikationer på markedsmagt på arbejdsgiversiden (monopson), og at bilateral markedsmagt i et second best-perspektiv muligvis kan give en efficiensgevinst.

Anbefalingen er imidlertid svagt underbygget på tre punkter:

For det første mangler der en cost-benefit-beregning, der kan godtgøre den potentielle efficiensgevinst i fremstillingssektoren ved at øge fagforeningernes markedsmagt.

For det andet forholder vismændene sig ikke til risikoen for øget strukturel ledighed, hvis markedsmagtforholdene ikke bliver velbalancerede.

For det tredje bygger anbefalingerne på en analyse af en meget begrænset del af arbejdsmarkedet, selv om eksempelvis et forøget fradrag for fagforeningskontingent vil påvirke hele arbejdsmarkedet.

Det undrer desuden, at beregningen af markdown udelukkende fokuserer på fremstillingssektoren. Koncentrationsmålene indikerer, at den klart største udfordring findes på det offentlige arbejdsmarked. De data, der findes for fremstillingsindustrien, mangler naturligvis her, fordi den offentlige sektor ikke fungerer på markedsvilkår – men det er en selvstændig og potentielt langt mere alvorlig problemstilling set fra et efficienssynspunkt, som havde fortjent en udførlig behandling. Det offentlige arbejdsmarked er ikke alene præget af betydelig koncentration på arbejdsgiversiden, men også af politisering af løndannelsen samt mangel på klare kriterier for prioritering af produktionen og mekanismer til at sikre efficiens.

Kapitel IV: Højtlønnet udenlandsk arbejdskraft
Betydningen af udenlandsk arbejdskraft er steget betydeligt i de senere år. Vismændene skal derfor have ros for at sætte fokus på effekten af udenlandsk arbejdskraft på danskernes produktivitet og lønninger.

Analysen indikerer, at højtlønnet udenlandsk arbejdskraft over tid har en beskeden, men signikant positiv effekt på den enkelte kollegas lønninger via vidensdeling. Men da udenlandsk ar-

bejdskraft på beløbsordningen i gennemsnit har 41 indførte kollegaer, og da effekten må formodes at være varig, bliver den samlede effekt ganske stor ift. den udenlandske arbejdskrafts lønniveau.

I forlængelse af analysen undersøger vismændene Finansministeriets regneprincipper vedrørende betydningen af ændringer i beløbsordningens beløbsgrænse for den offentlige saldo. Det kan undre, at vismændene ikke forholder sig seriøst til beregningernes centrale antagelse om sammenhængen mellem ændringer i beløbsgrænsen og antallet af udenlandske medarbejdere.

Vismændenes gennemgang af opholdsgrundlagets betydning for den udenlandske arbejdskrafts gennemsnitlige nettotræk på de offentlige kasser er desværre for overfladisk til at vurdere, om Finansministeriet bør justere i deres beregningsprincipper. Vi opfordrer vismændene til fremadrettet at præsentere analyser, der er tilstrækkelig detaljerede til en egentlig stillingtagen til ministeriernes regneprincipper.

FINANS DANMARK

Konjunktursituationen og finanspolitikken
Finans Danmark deler grundlæggende formandskabets vurdering af dansk økonomi, som aktuelt befinder sig i en moderat højkonjunktur. Usikkerheden for den internationale økonomi er fortsat høj, senest som følge af krig og blokader i Mellemøsten, men Danmark står godt rustet til at håndtere mulige stød til økonomien. Det gælder også den danske finanssektor, som er velkonsolideret og klar til at hjælpe virksomheder, der rammes af finansielle udfordringer – som vi så det under både coronapandemien og inflationskrisen.

Formandskabet konstaterer igen, at finanspolitikken er konjunkturmedløbende. Det er Finans Danmark enig i, men vi finder også fortsat, at hensynet til at investere massivt i forsvar, beredskab og en robust energiforsyning opvejer et ensidigt fokus på stabilisering af konjunkturerne – ikke mindst i en situation uden tydelige tegn på noget markant indenlandsk løn- eller prispres og med stærke økonomiske balancer, inklusive vedvarende store overskud på betalingsbalancen.

Formandskabet har fulgt regeringens udvidelse af den mellemfristede finanspolitiske horisont til 2035 og estimerer et pænt økonomisk råderum, om end markant mindre end Finansministeriets skøn. Finans Danmark bemærker i den forbindelse, at når dansk økonomi i dag står stærkere end de fleste andre økonomier, så skyldes det ikke mindst årtiers vedvarende fokus på reformer og sunde strukturer. Derfor bør udmøntningen af råderummet prioritere, at dansk økonomi og erhvervsliv også i fremtiden har attraktive og robuste rammevilkår, så virksomhederne kan forblive konkurrencedygtige på de internationale markeder, hvor normer og retsorden er i opbrud. Dette behov understreges af de senere års produktivitetsudvikling, som i store dele af dansk økonomi ikke har været prangende.

Boligmarked og finansiel regulering
Finans Danmark er grundlæggende enig i formandskabets vurdering af boligmarkedet, herunder at der ikke er klare tegn på ubalancer. Formandskabet nævner de høje prisstigninger på lejligheder i København, som med rette påkalder sig opmærksomhed. Finans Danmark deler vurderingen af de fundamentale forhold, der – som formandskabet peger på – alle bidrager til de høje priser: højere indkomstvækst, begrænset nybyggeri, lavt udbud, præferenceskift mod lejligheder samt høj indvandring fra udlandet.

Vi deler også formandskabets vurdering, at prisudviklingen i København ikke i sig selv udgør en risiko – hverken for samfundsøkonomien eller den finansielle stabilitet. Man bør i den sammenhæng som formandskabet hæfte sig ved, at de københavnske boligkøbere kommer med en stærk økonomi og betydelige udbetalinger, at restanceprocenterne er historisk lave, at der ikke er tegn på kreditdreven forbrugsvækst, og at formelle tests ikke indikerer bobledannelse. Det vidner om en robust privatøkonomi blandt boligejerne og om, at den finansielle regulering, der er strammet væsentligt siden finanskrisen, virker efter hensigten. Samtidig viser myndighedernes stress-test af bankerne, at de er ganske velkapitaliserede og kan modstå voldsomme tilbageslag i økonomien og på ejendomsmarkedet.

Finans Danmark er dermed også enige med formandskabet i, at udviklingen på boligmarkedet ikke giver behov for yderligere tiltag i den finansielle regulering. Om noget er der derimod behov for bedre muligheder for nybyggeri i København, som kan imødekomme den stigende efterspørgsel på boliger i hovedstaden.

Formandskabet fremhæver vigtigheden af, at den finansielle regulering virker effektivt for både private ejerboliger og erhvervsejendomme. Finans Danmark finder det i den sammenhæng helt afgørende, at reguleringen afvejer hensynet til finansiel og økonomisk stabilitet med hensynet til udvikling af ejendomsmarkedet i form af nybyggeri, hvor danskerne vil bo, og en bæredygtig omstilling af den eksisterende ejendomsmasse. Det taler stærkt imod den systemiske buffer på ejendomsselskaber, som er unødvendig, da risici allerede er håndteret i finanssektoren under den øvrige regulering, og bufferen i stedet ender som en finansiel hæmsko for den nødvendige tilpasning på boligmarkedet.

Energipriser, fødevarecheck og satsregulering
Finans Danmark mener ligesom formandskabet, at tiltag, der skal understøtte husholdningers købekraft, når priser stiger uventet, skal designes klogt: De bør så vidt muligt ikke svække prissignalet, når knappe varer stiger i pris, og de bør om muligt også understøtte en strukturel forbedring og øget resiliens mod fremtidige prisstigninger.

Den aktuelle stigning i olie- og gaspriserne viser igen behovet for en omstilling i energiforbruget. Finans Danmark er enig med formandskabet i, at målrettet støtte til at installere varmepumper som erstatning for olie- og gasfyr derfor er et godt eksempel på et sådant klogt tiltag – det virker som en kompensation til ramte husholdninger og bidrager samtidig til klimaomstilling og til øget resiliens, såvel økonomisk som geopolitisk.

Fødevarechecken er et andet eksempel på et tiltag, som undgår både at svække prissignalet og at forværre de samfundsøkonomiske strukturer. Finans Danmark er imidlertid enig med formandskabet i, at de seneste års mange kompensationsordninger i tråd med fødevarechecken kan skabe forventninger om tilsvarende i fremtiden, når stød rammer økonomien. Det kan føre til en uheldig finanspolitisk dynamik og på sigt øge inflationsforventningerne.

Som formandskabet fremhæver, afspejler presset for disse tiltag bl.a. den betydelige forsinkelse i satsreguleringen af overførselsindkomster, der bliver problematisk i perioder med store prisstigninger. Det kan derfor med fordel overvejes at mindske forsinkelsen og dermed håndtere udfordringen ved store prisstigninger strukturelt.

Finans Danmark vil dog opfordre til, at en sådan korrektion bygger på et skøn over den aktuelle lønudvikling snarere end inflationen. En automatisk kobling til inflation risikerer at kompensere overførselsmodtagere hurtigere og mere end lønmodtagere i perioder med stigende priser — hvilket ikke bør være tilfældet i et system, hvor løndannelsen sker på det private arbejdsmarked gennem forhandling mellem arbejdsmarkedets parter. At benytte et skøn over lønstigningen svarer i øvrigt også til den norske praksis, som formandskabet selv peger på.

Drikkevand og regulering af kvælstofudledninger

Danmarks grundvand og drikkevand skal beskyttes og fremtidssikres. Det er vigtigt, at vejen dertil bygger på videnskabeligt og fagligt grundlag, og at det sker på en måde, der giver landbruget mulighed for at tilpasse sig. En velfungerende kvælstofreguleringsmodel skal være med til at forbedre det danske vandmiljø og opfyldelse af EU's vandrammedirektiv, mens det sikrer stabile rammer for investeringer og en bæredygtig udvikling af dansk landbrug. Det bakker den finansielle sektor op om. Et sprøjteforbud kan være et legitimt miljøtiltag. Det er dog vigtigt, at der forinden bliver gennemført grundige analyser af både de faktiske miljøpåvirkninger i dag – og af et potentielt forbud, og af de økonomiske konsekvenser for de berørte lodsejere. Der skal samtidig ske inddragelse af panthavere for at skabe den nødvendige økonomiske sikkerhed for både lodsejere og långivere og sikre forsat gode finansieringsvilkår i landbruget.

Aftalen om et Grønt Danmark fastsætter, at det danske landbrug skal udvikles, ikke afvikles. Det er vigtigt, at omstillingen sker på en økonomisk bæredygtig måde, samtidig med at Danmark opfylder sine miljø- og kvælstofmål, og at ny regulering er fagligt og videnskabeligt underbygget.

Højt uddannet udenlandsk arbejdskraft

Finans Danmark kvitterer for et grundigt kapitel om højtlønnet international arbejdskraft via beløbsordningen og deler overordnet formandskabets konklusioner.

For finanssektoren er adgangen til international arbejdskraft afgørende. Den digitale omstilling stiller i stigende grad krav om specialister inden for softwareudvikling, dataanalyse og it-sikkerhed — kompetencer, der ikke kan dækkes fuldt ud af den danske arbejdsstyrke alene. International arbejdskraft er derfor ikke et supplement, men en forudsætning for, at finanssektoren kan fastholde sin konkurrenceevne til gavn for danske virksomheder og forbrugere.

Finans Danmark finder det særligt værdifuldt, at formandskabet dokumenterer, at højtlønnet international arbejdskraft løfter danske kolleger – også når de skifter arbejdsplads. Vi er samtidig enige med formandskabet i, at Finansministeriets regneprincipper med fordel kan opdateres, så personer på beløbsordningen ikke behandles på linje med anden udenlandsk arbejdskraft, når empirien dokumenterer mærkbare forskelle.

ARBEJDERBEVÆGELSENS ERHVERVSRÅD

Kapitel I og II: Aktuel økonomisk politik og Konjunktur og offentlige finanser
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) er enig i, at dansk økonomi har et stærkt udgangspunkt til at komme igennem denne nye oliekrise.
AE kvitterer derudover for den grundige gennemgang af både effekterne af udbudschokket og effekterne af de amerikanske toldsatser.

Formandskabet har øget skønnet for den strukturelle beskæftigelse med 20.000 personer i 2025.

AE kvitterer for opjusteringen af den strukturelle beskæftigelse, som AE også tidligere har argumenteret for, har været undervurderet. Den nye strukturelle beskæftigelse virker mere realistisk, om end der fortsat er et positivt beskæftigelsesgab.

Formandskabet vurderer, at differentieret moms er en uhensigtsmæssig måde at reducere leveomkostningerne på. AE er enige i formandskabets vurdering. Hvis man ønsker at styrke husholdningernes købekraft, bør der i stedet anvendes mere målrettede og effektive redskaber.

Formandskabet angiver, at oliekrisen vil ramme realindkomsterne, der vil vokse mindre end ellers samt oplister flere bud på, hvordan man kan mitigere denne effekt for dem med de laveste indkomster, som ikke øger efterspørgslen efter det knappe gode, olie.

AE kvitterer for en række gode bud på, hvordan man kan afhjælpe mangelsituationen uden at øge efterspørgslen efter olie. AE er enig i, at en sænkelse af afgifterne på benzin og diesel ikke er det rette svar.

Formandskabet foreslår, at reguleringen af overførselsindkomster ændres, så inflationschok ikke rammer overførselsmodtagerne lige så hårdt som set siden 2022.

AE er enige i behovet for at justere reguleringen. AE mener derfor, at reguleringen i højere grad bør tage udgangspunkt i den forventede prisudvikling og korrigeres efterfølgende, f.eks. som foreslået af Torben M. Andersen, Michael Svarer m.fl.[7]

7) https://politiken.dk/debat/kroniken/art10704750/F%C3%B8devarechecken-er-en-lappel%C3%B8sning.-Tag-dog-fat-om-problemets-rod

Stort råderum efter udgifter til forsvar og velfærd – trods konservativt skøn
Formandskabet opgør råderummet frem mod 2035 til 90 mia. kr. mod Finansministeriets 120 mia. kr. i DK2035 – Et stærkt Danmark i en usikker verden. Dette skyldes flere forhold, herunder lavere strukturel beskæftigelse, lavere indtægter fra aktieindkomstskat og lavere produktivitetsvækst i formandskabets fremskrivning.

Formandskabet skønner, at indfrielse af 3,5%-målsætningen samt demografi- og velstandstræk tilsammen lægger beslag på 49 mia. kr. frem mod 2035, hvormed der er et resterende råderum på 41 mia. kr., såfremt disse udgiftsposter dækkes.

AE kvitterer for en overskuelig gennemgang af råderumsopgørelsen samt forklaringer bag afvigelsen til Finansministeriets opgørelse. AE mener dog, at formandskabet med fordel kunne sammenligne ikke blot "bruttoråderummet", men også forskellene til Finansministeriet i et scenarie, hvor demografi- og velstandstræk er dækket ("nettoråderum").

Kapitel III: Markedsmagt, løn og beskæftigelse
AE kvitterer for en grundig analyse, der sætter streg under vigtigheden af en høj organiseringsgrad for overenskomstbærende fagforeninger og den danske model for både produktiviteten og fordelingen af indkomst.

Markedsmagt blandt store virksomheder reducerer produktivitet og lønninger
Kapitlet viser, at store virksomheder i fremstillingsindustrien har en betydelig markedsmagt på arbejdsmarkedet, hvilket blandt andet kommer til udtryk ved højere lønafslag. Det indikerer, at disse virksomheder i højere grad kan holde lønningerne under medarbejdernes værdiskabelse og dermed ansætter færre, end hvad der er samfundsøkonomisk optimalt.

AE kvitterer for en grundig teoretisk og empirisk analyse af markedsmagten på arbejdsmarkedet for store virksomheder. Analysen viser, at de store fremstillingsvirksomheder er helt centrale ift. at drive produktivitetsudviklingen i dansk økonomi, men at markedsmagten på arbejdsmarkedet bidrager til et for lavt lønniveau og beskæftigelse i disse virksomheder, hvilket trækker ned i produktiviteten og lønkvoten. Man kunne også have inddraget den omfattende litteratur byggende på Burdett-Mortensen ligevægts søge-modellen, hvor virksomhedernes monopsonmagt opstår blandt andet som følge af søge-friktioner, og virksomhedsspecifik human kapital og lønstigningsstier. Dette trækker i samme retning.

Fagforeninger tæmmer virksomhedernes markedsmagt og øger produktiviteten
Overenskomstbærende fagforeninger spiller en vigtig rolle som modvægt til virksomhedernes markedsmagt. Når organiseringen er højere, kan lønningerne presses tættere på den marginale merværdi, som arbejdskraften skaber.

I virksomheder med markedsmagt betyder det ikke kun højere løn, men også højere beskæftigelse. Det bidrager til, at flere ansatte arbejder i de mest produktive virksomheder og dermed øger den samlede produktivitet i samfundet.

AE er enig med formandskabet i, at de overenskomstbærende fagforeninger er ekstremt vigtige ift. at sikre et lønniveau, der skaber fornuftig allokering af arbejdskraft imellem virksomheder. AE er også enig med formandskabet i, at man politisk bør tilskynde til at fremme organiseringsgraden i overenskomstbærende fagforeninger.

Det ville være interessant at udvide analysen med en undersøgelse af, hvordan produktiviteten og lønniveauet havde udviklet sig siden 2010 i kontrafaktiske scenarier, f.eks. 1) hvor organiseringsgraden ikke var faldet eller 2) hvis alle lønmodtagere var organiseret i overenskomstbærende fagforeninger.

Højt pres på arbejdsmarkedet sænker lønafslaget
Formandskabet viser, at når der er lavt pres på arbejdsmarkedet med høj ledighed øges lønafslaget som i årene efter finanskrisen.

AE mener, at dette endnu engang understreger det samfundsøkonomisk gavnlige i at have et højt pres på arbejdsmarked og lav ledighed, samt vigtigheden af at føre en ekspansiv finanspolitik i lavkonjunkturer.

Formandskabet anbefaler at målrette fradrag til overenskomstbærende fagforeninger
Formandskabet påpeger, at det eksisterende fagforeningsfradrags ret også kan udnyttes af medlemmer af gule fagforeninger, der ikke bidrager til lønmodtagernes markedsmagt ved at tegne overenskomst. Derfor bør fradraget målrettes de overenskomstbærende fagforeninger.

AE er enig med formandskabet i, at fagforeningsfradraget bør målrettes overenskomstbærende fagforeninger. Formandskabets analyse peger desuden på, at organiseringen generelt bør styrkes for at øge produktiviteten i samfundet. Det kan fx ske ved at øge skatteværdien af fagforeningsfradrag til overenskomstbærende fagforeninger.

Formandskabet viser også, at en væsentlig kilde til virksomhedernes markedsmagt er manglende mobilitet. Politikker, der øger mobiliteten, kan derfor mindske virksomhedernes markedsmagt. Sådanne politikker omfatter f.eks. befordringsfradraget, infrastrukturinvesteringer samt støtte til efter- og videreuddannelse.

AE er helt enig med formandskabet i, at befordringsfradraget, infrastrukturinvesteringer og støtte til efter- og videreuddannelse er centrale ift. at sikre mobilitet på arbejdsmarkedet og begrænse virksomheders markedsmagt.

SÆRLIGT SAGKYNDIG ANNA PIIL DAMM

Det er en velskrevet, veludført og højaktuel rapport om dansk økonomi.

Kapitel I: Aktuel økonomisk politik
Formandskabets vurderinger og anbefalinger til den økonomiske politik og ministeriernes regneprincipper er generelt velfunderede i økonomisk teori og evidens.

Kapitel II: Konjunktur og offentlige finanser
Generelt hviler formandskabets prognose for dansk økonomi på rimelige forudsætninger, jf. forudsætningerne i SMEC-modellen. Prognosen anvender - så vidt jeg forstår - befolkningsfremskrivningen for Danmark udarbejdet af Danmarks Statistik i samarbejde med DREAM. Formandskabet finder, at ledigheden er steget en smule i slutningen af 2025, særligt for unge, og vurderer, at det indikerer, at konjunktursituationen er ved at blive normaliseret. Forventes på den baggrund et fald i tilstrømningen af udenlandsk arbejdskraft i 2026-2027 i forhold til de seneste par år? Tager befolkningsfremskrivningen højde for konjunktursituationen? Ifølge min forståelse af SMEC-modellen fører befolkningstilvækst til øget efterspørgsel, herunder boligefterspørgsel. I så fald vil det give mening at tilføje på s. 66, at befolkningstilvækst endnu en faktor, som understøtter boligefterspørgslen. Kapitlet indeholder en kort og aktuel diskussion af mulige årsager til den betydeligt højere årlige vækst i salgspriser for ejerlejligheder i Kbh. by end for huse i Kbh. by og øvrige regioner i 4. kvartal af 2025. Har de årlige prisstigninger for ejerlejligheder i Kbh. by også været markant højere end i Aarhus? Det vil være en relevant sammenligning, da Kbh. by kan betragtes som centrum af det største lokale boligmarked, mens Aarhus kan betragtes som centrum af det næststørste lokale boligmarked, og da lejligheder typisk opføres i centrum af lokale boligmarkeder, hvor jorden er relativt dyr (faktorsubstitution), jf. Danmarks Statistiks inddeling af Danmark i pendlingsområder. Men et positivt stød til boligefterspørgslen kan alt andet lige forventes at føre til højere lejlighedspriser i Kbh. by på lang sigt end i Aarhus, i det omfang at den højere befolkningstæthed i Kbh. by forårsager en mere træg tilpasning af boligudbuddet.

Kapitel III: Markedsmagt, løn og beskæftigelse
I lyset af den aftagende lønkvote, aftagende fagforeningstilslutning, store virksomheders stigende betydning for BNP-vækst og produktivitet og økonomisk teori om monopsoni, er det yderst relevant at undersøge omfanget af virksomheders markedsmagt på lokale arbejdsmarkeder, og hvorvidt fagforeningstilslutning kan mindske det samfundsøkonomiske tab fra virksomheders markedsmagt. Den empiriske analyse af arbejdsmarkedskoncentrationen i Danmark anvender en relevant markedsafgrænsning, hvor det lokale arbejdsmarked for hver stillingskategori afgrænses geografisk til pendlingsområdet (DST, 2016). Arbejdsmarkedskoncentrationen beregnes derefter for et relevant koncentrationsmål for hvert af de ca. 3500 lokale arbejdsmarkeder, HHI. Et interessant fund er, at yderområder har både har højere arbejdsmarkedskoncentration og organiseringsgrad end byområder. Det kan være med til at forklare, hvorfor arbejdstagere typisk får et højere afkast af deres uddannelse i byer, nemlig pga. mindre lønnedslag snarere end øget vidensdeling, jf. litteraturen om agglomerationseffekter. Effektevalueringen anvender en god fremgangsmåde, herunder eksogen variation i organiseringsgraden fra en reform i 2011, som introducerede et loft på 3.000 kr. for skattefradraget for fagforeningskontingenter. Effektevalueringen viser, at reformen medførte et fald i organiseringsgraden og medvirkede til at reducere løn og beskæftigelse, særligt i virksomheder med markedsmagt på arbejdsmarkedet, samt højere timeproduktivitet og lavere lønkvote. Formandskabets anbefalinger om større skattefradrag for fagforeningsmedlemsskaber, evt. målrettet overenskomstbærende fagforeninger, er både teoretisk og empirisk underbyggede.

Kapitel IV: Højtlønnet udenlandsk arbejdskraft

Indvandring af udenlandsk arbejdskraft har bidraget til, at dansk økonomi i dag står stærkt, herunder ved at afhjælpe mangel på kvalificeret arbejdskraft og dæmpe lønpresset i perioder med højkonjunktur. Kapitlet viser, at antallet af indvandrere med erhverv som opholdsgrundlag er steget betydeligt siden 2008 og udgør 5 pct af den samlede beskæftigelse i 2024. Hovedparten kommer fra EU/EØS-lande, mens en mindre andel er indvandret fra et ikke-EU/EØS-land via beløbsordningen, som blev indført i 2008 for at tiltrække højt-kvalificeret arbejdskraft uden for EU. I 2022 arbejdede ca. 24 pct. af udlændinge på beløbsordningen inden for softwareudvikling, mens den næststørste gruppe arbejdede som ingeniører. Kapitlets formål er at undersøge, hvordan kollegaer ansat på beløbsordningen påvirker deres danske kollegaers løn og offentlige finanser. Ifølge økonomisk teori kan en udenlandsk kollega overtage en indfødt ansats arbejdsopgaver (substitution) eller øge værdien af en indfødt ansats arbejde (komplementaritet). Dette er en relevant, men snæver problemstilling, eftersom eventuelle kollegaeffekter må forventes at være små i forhold til de makroøkonomiske og fordelingsmæssige effekter af indvandring, som eksisterende studier finder (omtalt i kap. 2 og 4 i rapporten). Sådanne makroøkonomiske og fordelingsmæssige virkninger af indvandring vanskeliggør beregning af eventuelle effekter på kollegaers løn. Beregning af kollegaeffekter er ydermere vanskeligt, fordi det ikke er tilfældigt, hvilke danskere, der arbejder i virksomheder med ansatte på beløbsordningen. Formodentligt er danskere med gode engelskkundskaber mere tilbøjelige til at have kollegaer ansat på beløbsordningen. Den anvendte fremgangsmåde udnytter paneldata til at tage højde for danske ansattes baggrundskarakteristika såsom engelskkundskaber. I analysen følges individets lønninger i de første fire år efter ansættelse af en kollega på beløbsordningen. Det betyder, at analysen foretages for en særlig gruppe af danske ansatte, som hverken bliver ledige eller skifter job i løbet af de første fire år, dvs. danske ansatte som oplever et lavt omfang af substitution. Mulige effekter af tilstrømning af indvandrere til et lokalt arbejdsmarked på lønniveauet for den pågældende type arbejdskraft fanges derimod kun af kontrolvariabler i modellen (vha. faste effekter for stillingskategori interageret med år), hvis lønpresset er ens på tværs af lokale arbejdsmarkeder. Det er en stærk antagelse. Endelig vil det være relevant at sætte de beregnede kollegaeffekter for en bestemt type af arbejdskraft i perspektiv ved at diskutere, om de forventede makroøkonomiske og fordelingsmæssige effekter for den pågældende type af arbejdskraft trækker i samme eller modsatte retning og hvilke effekter, som forventes at dominere. Det er interessant, at delanalysen af kollegaeffekter på danske ansattes løn fire år efter ansættelse af en kollega på beløbsordningen viser, at der også er en løngevinst ved at have arbejdet sammen med højtlønnede danske kollegaer. Er løngevinsten statistisk større ved at have arbejdet sammen med højtlønnede danske kollegaer end udenlandske? I så fald kan det indikere, at sprogbarrierer mindsker omfanget af vidensdeling og understrege behovet for (efter-)uddannelsespolitikker, som øger udbuddet af kvalificeret arbejdskraft med gode dansk og engelskkundskaber. Formandskabets anbefaling til Finansministeriet om at bevare sine nuværende regneprincipper om virkninger af udenlandsk arbejdskraft på de offentlige finanser er empirisk underbygget.

SÆRLIGT SAGKYNDIG METTE GØRTZ

Rapporten indeholder fire kapitler, der alle behandler vigtige og aktuelle problemstillinger for dansk økonomi.

Kapitel I redegør for formandskabets vurdering af aktuel økonomisk politik set i lyset af væsentlige internationale udfordringer knyttet til krigen i Mellemøsten og fortsat uklarhed om toldsatser. Trods usikkerhed om internationale forhold skønnes det, at dansk økonomi befinder sig en i en moderat højkonjunktur. Aktuel finanspolitik vurderes dermed som konjunkturmedløbende.

Der er grund til at advare mod finanspolitiske tiltag rettet mod at begrænse midlertidige udbudsstød med betydning for prisudviklingen. Som følge af en fagøkonomisk vurdering advarer formandskabet mod nyligt foreslåede tiltag som fx en midlertidig nedsættelse af brændstofafgifterne, der har været tænkt som kompensation for aktuelt højere energipriser, men som i sig selv vil øge energiefterspørgslen i en tid med knaphed på energi. Rapporten fremlægger en række velargumenterede forslag om målrettede tiltag, der fokuserer på at lette byrden for de forbrugere, der er hårdest ramt af stigende energipriser.

Kapitlet peger endvidere på en række velkendte problemer ved en omlægning til differentieret moms. En nedsættelse af momsen på udvalgte varer eller varegrupper kan potentielt reducere priserne, om end effekten er usikker. Dette skal ses i forhold til de væsentlige administrative byrder forbundet med at differentiere momssatsen, ligesom et provenutab ved en reduktion af momsen på visse varegrupper kan føre til forvridningstab andre steder i skattesystemet. Det vil være relevant at inddrage disse overvejelser i fremtidige drøftelser af differentieret moms.

Kapitel II's redegørelse for den aktuelle situation for konjunktur og offentlige finanser bygger på en grundig analyse af den internationale situation med fokus på implikationerne af krigen i Mellemøsten samt usikkerhed om toldsatser pålagt eksport til det amerikanske marked. Det er bemærkelsesværdigt, at formandskabet vurderer, at der aktuelt er usædvanligt stor usikkerhed, hvorfor man i analyserne opererer med et egentligt risikoscenarie. I risikoscenariet opereres således med en fremskrivning, hvor energipriserne fortsat ligger på et højt niveau i 2026-27, som sammen med en aftagende vækst i Danmarks aftagerlande samt højere renteniveauer lægger en dæmper på indenlandsk vækst i BNP og beskæftigelse.

Kapitlet belyser de senere års udvikling på boligmarkedet, hvor prisstigninger især i København og Hovedstaden kan give anledning til bekymring, hvis disse er forventningsdrevne. Modsat trækker høje udbetalinger ved boligkøb, en stabil gældsfaktor og en mere omfattende regulering af husholdningernes boliglån siden finanskrisen. Det vil være relevant at følge denne udvikling nøje i forbindelse med kommende diskussioner om boligbeskatningens indretning.

Kapitlet beregner det finanspolitiske råderum til at ligge på omkring 90 mia. kr. frem til 2035. Forsvarsløftet og demografi- og velstandstrækket lægger beslag på en væsentlig del af råderummet frem mod 2035. Det understreger behovet for i de kommende år at foretage nogle væsentlige politiske prioriteringer.

Kapitel III. Specialkapitlet giver en grundig og fagligt solid analyse af markedsmagt, løn og beskæftigelse på det danske arbejdsmarked, der i de seneste årtier har undergået strukturelle ændringer i form af faldende tilslutning til fagforeninger, faldende lønkvote samt flere store virksomheder. Kapitlet giver en pædagogisk fremstilling af teoretiske implikationer af markedsmagt på arbejdsmarkedet – monopsoni – som potentielt kan medføre væsentlige velfærdstab i form af lavere beskæftigelse og lønninger end under fuldkommen konkurrence. Det kan give anledning til misallokering af ressourcer og større indkomstulighed. Den teoretiske analyse suppleres af en grundig deskriptiv analyse, som påpeger aktuelle udfordringer.

Kapitlets væsentligste bidrag er i form af en økonometrisk analyse på registerdata, hvor man spørger: Hvilken betydning har organiseringsgrad for virksomheders omsætning, timeproduktivitet og lønkvote? Analysens metodiske tilgang er baseret på instrumentvariabelmetoden, hvilket muliggør kausal fortolkning af resultaterne. Som instrument for fagforeningsdeltagelse anvendes politisk bestemte eksogene ændringer i loftet for fradrag for fagforeningskontingenter over tid.

Analyserne peger på, at højere organiseringsgrad medfører højere omsætning, fald i timeproduktivitet (marginalt signifikant), og en højere lønkvote, primært drevet af virksomheder med markedsmagt (HHI>500). Konklusionen på analysen er, at organisering i fagforeninger delvist kan imødegå negative virkninger af markedsmagt på produktion og lønkvote.

Analysen nyder godt af excellente danske registerdata. Inddragelse af forskning baseret på data fra bl.a. Norge tyder på, at resultat kan genfindes i andre lande. Man savner dog, at analyserne bliver sat ind i et bredere internationalt perspektiv. Blandt andet savnes en diskussion af udviklingen i lønkvoten internationalt samt en analyse af, om de på danske data fundne fænomener mht. monopsoni på arbejdsmarkedet genfindes på internationalt niveau, og om lignende konklusioner mht. organiseringsgrad kan genfindes bredt. Mange af de store virksomheder, hvis arbejdsmarkeder kan være kendetegnet ved monopsoni, er formodentlig internationale virksomheder. Det rejser spørgsmålet om, hvilken betydning lønniveauet har for, hvor store internationale virksomheder nedsætter sig.

Kapitel IV. Hovedspørgsmålet i dette specialkapitel er, hvilken betydning (højtlønnet) udenlandsk arbejdskraft under Beløbsordningen har for indfødt arbejdskrafts løn og produktivitet. Baggrunden for at stille dette spørgsmål kan findes i den kraftige vækst i udenlandsk arbejdskraft, der i 2024 androg ca. 5% af den samlede beskæftigelse. Personer på beløbsordningen er dog fortsat en mindre del af den samlede beskæftigelse.

Kapitlet undersøger konkret 1) om kompetencer hos udenlandsk versus indfødt arbejdskraft er komplementære eller substitutter, samt 2) om der foregår vidensspredning fra udenlandsk til indfødt arbejdskraft. Kapitlets væsentligste bidrag er i form af en empirisk analyse på longitudinale registerdata. Den metodiske tilgang læner sig tæt op ad nyere international forskning om kollegaeffekter. Ved at anvende datas panelstruktur er det muligt at følge individer over tid i et "fixed effects" setup, hvor man kan estimere effekterne for indfødte medarbejdere af ændringer i andele af og gennemsnitlige timelønninger for udenlandske kolleger. Analysen anvender to

komplementære estimationsmetoder, der undersøger effekterne på henholdsvis kort sigt og lidt længere sigt (4 år).

Resultaterne peger på, at der på kort sigt er små (negative) effekter på lønnen for indfødte medarbejdere, der kan tyde på substitution mellem indfødte og udenlandske medarbejdere. Effekten er størst for de lavere-uddannede, men insignifikant for højtuddannede. På lidt længere sigt (4 år) findes små (positive) effekter på løn, især i servicesektoren. Det er interessant, at effekterne genfindes for personer, der skifter job, idet det peger på, at der kan være positive spillovers - eksternaliteter - af udenlandsk arbejdskraft på tværs af virksomheder.

Generelt finder analyserne meget små effekter, hvilket vanskeliggør faste policy-konklusioner. I forhold til analysen med fokus på personer, der skifter job, kan det noteres, at beslutningen om jobskifte er resultatet af en individuel beslutning, som bl.a. kan være bestemt af den interne konkurrence mellem medarbejdere på en virksomhed. Dermed er jobskifte endogen. Det er muligt, at jobskiftere er anderledes end øvrige beskæftigede, de kan fx være relativt mere eller mindre kvalificerede end øvrige medarbejdere målt på uobserverbare kvalifikationer og evner, og beslutningen om at rejse til næste job kan fx være udløst af den interne konkurrence på arbejdspladsen. I så fald kan man måske undervurdere produktivitets-spillovers ved at fokusere på medarbejdere, der rejser fra virksomheden.

SÆRLIGT SAGKYNDIG TORBEN M. ANDERSEN

Rapporten tegner et gunstigt billede af dansk økonomi med udsigt til pæn vækst og høj beskæftigelse. Den aktuelle usikkerhed knyttet til en række politiske og økonomiske forhold fremhæves, og der fremlægges også en alternativ prognose under mere pessimistiske antagelser. Men selv i dette scenarie bliver dansk økonomi ikke kastet ud i en dyb krise. Det konkluderes, at finanspolitikken er til den ekspansive side, og dette er også tilfældet, såfremt risikoscenariet realiseres.

Rapporten indeholder flere vigtige punkter i forhold til den aktuelle økonomiske politik, og det kan især være vigtigt at fremhæve følgende:

Der er en udmærket diskussion af problemerne ved, at man politisk vil forsøge at styre priserne. Erfaringerne fra 70'erne, hvor det blev forsøgt, var ikke gode. Det er generelt ikke hensigtsmæssigt at undertrykke markedets prissignaler, og aktuelt er stigende priser på blandt andet energi og brændstoffer et tegn på øget knaphed som følge af faldende udbud. Der kan være grunde til at støtte bestemte grupper, som kan være særlig hårdt ramt af prisstigningerne, men det bør ske på andre måder end ved reguleringen af skatter og afgifter i et forsøg på at undertrykke prisudviklingen. Det er en politisk beslutning, at overførselsindkomster ikke alene skal reguleres i forhold til prisudviklingen men også til lønudviklingen. I perioder med uventede stigninger i priserne opstår der problemer, fordi tilpasningen til den faktiske udvikling sker med betydelig forsinkelse. Det er muligt at ændre reguleringsmekanismen, så der sikres en hurtigere tilpasning til ændringer i prisudviklingen. Det skaber mere forudsigelighed for borgerne og er

en bedre fremgangsmåde end ad-hoc tiltag, som også uvilkårligt giver diskussioner om, hvem der skal have, og hvem der ikke skal have.

Kapitlet indeholder også en udmærket diskussion af problemerne ved at differentiere momssatser og ikke mindst de administrative problemer, det giver anledning til. Enhedsmomssystemet har fungeret rigtig fint, og der er ingen grund til at ændre på det. Andre hensyn kan mere hensigtsmæssigt tilgodeses med andre virkemidler.

Kapitel II indeholder en analyse af rådighedsrummet og nu med en horisont frem til 2035. Formandskabets vurdering er, at rådighedsrummet vil være cirka 90 milliarder kr., hvilket er 30 milliarder kr. lavere end skønnet fra Finansministeriet. Usikkerheden knyttet til beregningerne fremhæves (side 89): ”Når der er en væsentlig forskel på opgørelsen af råderummet i nærværende fremskrivning og i Finansministeriets fremskrivning, illustrerer det, at der er en stor grad af usikkerhed knyttet til opgørelsen af råderummet. Den faktiske usikkerhed på størrelsen af råderummet kan ikke opgøres og må nødvendigvis være større end forskellen på det opgjorte råderum i de to opgørelser, da der i begge fremskrivninger er usikkerhed i begge retninger, når råderummet beregnes”. Igennem en årrække har det været sådan, at råderummet løbende er blevet opjusteret, og derfor har der ikke været de store problemer i at håndtere revisioner. Det har været en helt særlig udvikling, og tilsvarende justeringer kan ikke lægges til grund fremadrettet, og derfor er der god grund til at tage usikkerheden alvorligt og ikke disponere hele råderummet.

Rapportens kapitel III indeholder en større analyse af markedsmagt, løn og beskæftigelse. Det er vigtige og interessante emner, og kapitlet fremlægger en række nye empiriske analyser med hovedvægt på såkaldt prispålæg, lønafslag samt betydningen af lønmodtagernes organiseringsgrad.

Kapitlets udgangspunkt er, at det danske arbejdsmarked kan opdeles i 3500 del-arbejdsmarkeder, der ”afgrænses i forhold til geografi, da lønmodtagere er afgrænset til et bestemt geografisk område på grund af transporttid til og fra hjemmet”. Der savnes en nærmere begrundelse for denne afgrænsning, selvom lokation og transport skaber tilpasningsomkostninger, er arbejdsmarkedet af en række kanaler, ikke mindst handel, gensidigt afhængigt. Der fremlægges ikke en klar empirisk dokumentation for, at dette er en hensigtsmæssig tilgang til at analysere det danske marked. I afsnit III.5 side 186 konkluderes det, at ”øget magt til lønmodtagerne generelt fører til øget løn uanset virksomhedernes markedsmagt”, og synes ikke at understøtte hypotesen om et større antal del-arbejdsmarkeder.

Analysen af prispålæg og lønafslag tager udgangspunkt i en omkostningsminimerende virksomhed, hvilket isoleret set er en rimelig antagelse. Det er imidlertid antaget, at virksomheden ikke har nogen tilpasningsomkostninger og derfor hele tiden har den optimale faktorsammensætning, dvs. der er ingen dynamik og tilpasning. Dette er ikke umiddelbart en fremgangsmåde, der er velegnet til at belyse mere makrofokuserede spørgsmål om arbejdsmarkedet. Det bemærkes, at lønbegrebet her er løn per årsværk udregnet som personaleudgifter per årsværk. Personaleudgifter inkluderer alle udgifter til personale inklusive direktion og bestyrelse og omfatter løn, pension, vederlag, løn under sygdom og graviditet osv. Det er svært at relatere dette

og dermed de estimerede lønafslag til overenskomsterne og den decentrale løndannelse og dermed den generelle lønudvikling.

Det er påfaldende, at selvom teksten omtaler forhandlinger, så tager ingen af de empiriske analyser et eksplicit udgangspunkt i forhandlinger. Der er en omfattende arbejdsmarkedslitteratur om dette spørgsmål – den er kort refereret men ikke anvendt i analyserne. En central indsigt her er, at forhandlingsudfaldet afhænger af både arbejdsgivernes og lønmodtagernes outside-options, der igen kan være afhængige af konkurrenceforhold, mulighed for rekruttering i udlandet osv. En anden vigtig indsigt er, at mens arbejdsgiver ser lønnen (inklusive arbejdsgiverbidrag m.m.) i relation til output-prisen, så er det lønnen efter forskellige former for skatter og afgifter set i forhold til forbrugerpriserne, der er afgørende. Disse forhold indgår ikke i analyserne, og det gør det meget svært at tolke resultaterne.

Rapporten operationaliserer uden dybere diskussion fagforeningernes styrke ved organiseringsgraden. Det er selvsagt ikke en irrelevant faktor, men flere andre forhold er af betydning. Det er et faktum, at en stor del af lønmodtagerne er dækket af overenskomst, og dermed også lønmodtagere, der ikke er medlem af en overenskomstbærende fagforening. Analysen synes også at være baseret på den antagelse, at arbejdsgiverne ikke har nogen interesse i et organiseret arbejdsmarked med løn og arbejdsvilkår fastlagt ved overenskomst. Kapitlet henviser til Mogstad et al. (2025), der netop betoner det særligt nordiske træk i arbejdsmarkedet med en to-delt forhandlingsstruktur. Centraliserede forhandlinger (koordinering) fastlægger generelle forhold, mens løndannelsen er overvejende decentraliseret. Endvidere sikrer en såkaldt ”pattern bargaining” struktur, at centrale erhverv i udenlandsk konkurrence først indgår overenskomst, som så er normsættende for de øvrige overenskomster. Disse institutionelle forhold er ikke omtalt eller medtaget i de empiriske analyser.

Det er et velkendt fænomen, at organisationsgraden har været faldende over tid. Dette kan afspejle et free-rider problem, hvor man afstår fra medlemskab, men nyder godt af løn og arbejdsvilkår fastlagt ved overenskomster. Alene dette forhold gør det uklart snævert at knytte fagforeningernes betydning eller magt til organisationsgraden.

I kapitlet instrumenteres ændringen i organiseringsgrad forklaret ved ændringer i fagforeningskontingent som følge af en skattereform, der i 2011 ændrede skattefradragsloftet for fagforeningskontingenter. Den specificerede relation relaterer organisationsgraden til prisen på medlemskab. Ud fra en teoretisk betragtning er det ikke klart, hvorledes denne relation mellem en ratio og en nominel variabel kan begrundes. Det er heller ikke klart, hvorledes estimater baseret på gennemsnitslønninger skal tolkes i forhold til fx betydningen af sammensætningseffekter blandt de ansatte. Det er ikke klart dokumenteret, hvilket lønbegreb analysen er baseret på.

Man kunne forvente, at en analyse af de spørgsmål kunne bidrage til en forståelse af udviklingen på det danske arbejdsmarked de senere år. Kapitlet er relativ tavst om det spørgsmål, og der er kun en meget kort bemærkning herom i det afsluttende opsamlingsafsnit, hvor det anføres, at stigende markedsmagt til virksomhederne kan have bremset lønvæksten. Det er umiddelbart lidt svært at forene med konklusionen i afsnit III.5 (jf. citat ovenfor), at øget magt til lønmodtagerne generelt fører til øget løn uanset virksomhedernes markedsmagt. Det savnes,

at analysen ikke mere eksplicit diskuterer løndannelsen i relation til åbenhed (produktmarkedsintegration) og dermed dels de direkte konkurrencevilkår, virksomhederne står over for i forhold til afsætning, og dels mulighederne for at flytte produktion og rekruttering af udenlandsk arbejdskraft. Disse forhold er kun kortfattet omtalt med en sætning omkring udflytning af arbejdspladser, og det konkluderende afsnit har en kort men ikke særlig dybtgående diskussion af, hvordan analysen kan bidrage til at forstå den udvikling, der har været på det danske arbejdsmarked de senere år.

Den såkaldte beløbsordning for udenlandsk arbejdskraft analyseres i kapitel IV, med fokus på betydningen af højtlønnede udlændinges betydning for kollegers løn samt de offentlige finanser. Det konkluderes blandt andet, at lønnen stiger for de danskere, der har arbejdet sammen med højtlønnet udenlandsk arbejdskraft på beløbsordningen. Selvom effekterne er signifikante, så er de små. Det er også påfaldende, at der efter fire år (Figur IV.14 og Figur IV.15) efter jobskifte ikke er en signifikant forskel mellem effekten af udlændinge under beløbsordningen og indfødte. I forhold til tolkningen af estimationer er det ikke helt klart, hvordan selektionseffekter skal håndteres, da der er tale om personer, der er tilbudt et job i landet. Tilsvarende er der også selektion for dem, der skifter jobs, og her er det endvidere heller ikke helt klart om estimationerne i tilstrækkeligt omfang tager hensyn til oparbejdet erfaring efter fire år.

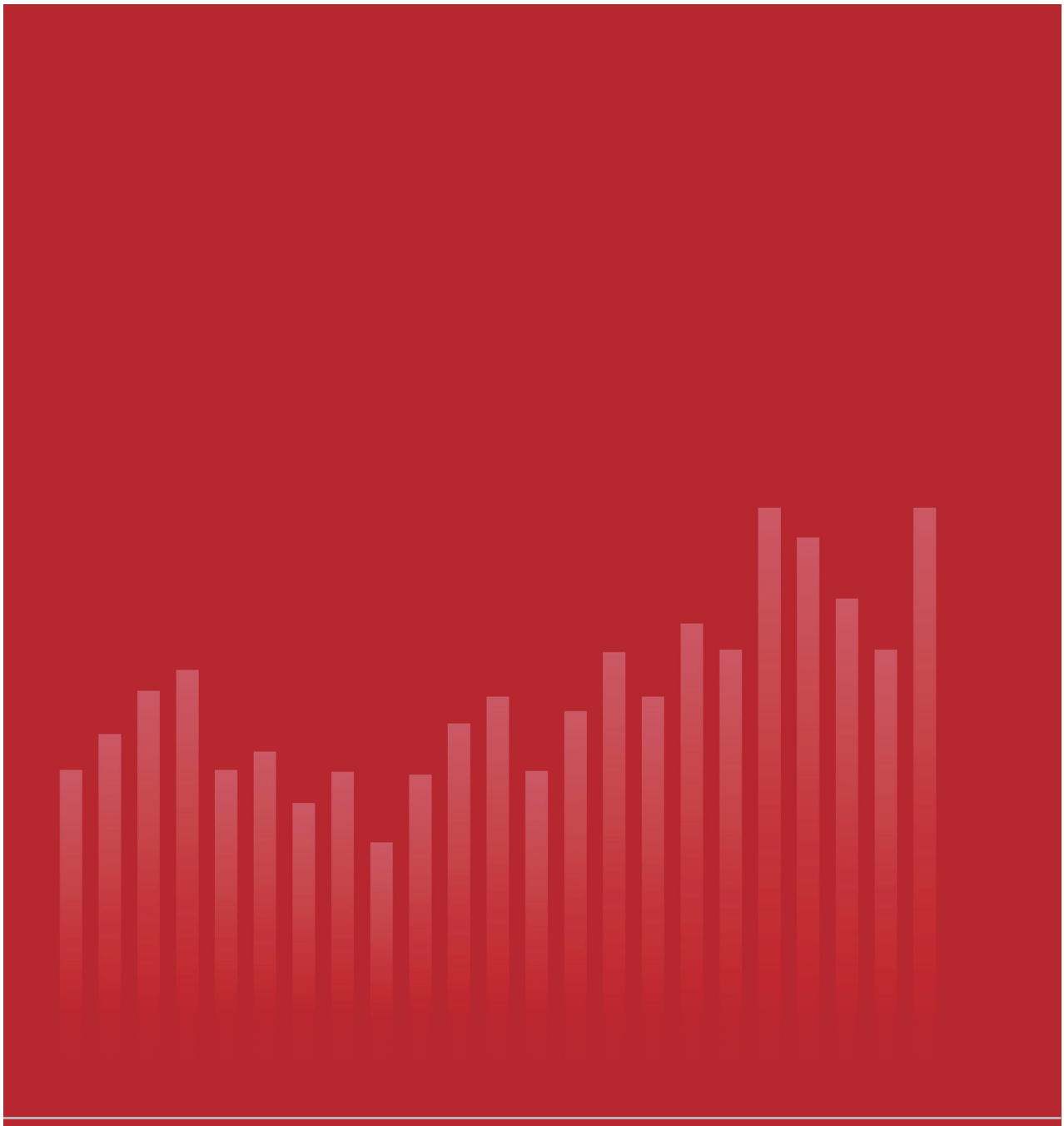

Dansk Økonomi, forår 2026

De Økonomiske Råd
Formandskabet

DANISH ECONOMY SPRING 2026

SUMMARY AND RECOMMENDATIONS

SUMMARY AND RECOMMENDATIONS

Chapter I comments on current economic policy, including fiscal policy and the ministries' policy assessment criteria.

Chapter II presents a forecast for the Danish economy which, despite geopolitical uncertainty and rising energy prices, remains resilient, with the outlook being for subdued growth in the coming years. The Chairmanship assesses that there are currently no clear signs of imbalances in the Danish economy. The planned fiscal policy is assessed to be pro-cyclical.

Chapter III maps the extent to which firms have market power in parts of the Danish labour market. An increased degree of unionisation can increase wages and employment in firms with labour market power, thereby reducing the associated economic loss.

Chapter IV examines how highly paid foreign nationals working in Denmark under the Pay Limit Scheme affect the wages of their Danish colleagues as well as the public finances. The Pay Limit Scheme is targeted at foreign nationals from countries outside the EU/EEA who obtain a high-paying job in Denmark.

SUMMARY AND RECOMMENDATIONS

The report by the Chairmanship of the Economic Councils contains four chapters.

- Current economic policy
- Economic outlook and public finances
- Market power, wages and employment
- Highly paid foreign labour

CHAPTER I: CURRENT ECONOMIC POLICY

Chapter I summarises the assessments of and recommendations for economic policy and addresses various issues in relation to the policy assessment criteria employed in analyses conducted by government ministries. The most important messages in the chapter are as follows.

- The Danish economy is assessed to be in a moderate upswing. However, the economic outlook for the coming years is associated with considerable uncertainty due to the war in the Middle East and its consequences, which may prove to be greater than assumed in the forecast. The Chairmanship assesses that the planned fiscal policy for 2026–27 is pro-cyclical. Although the Chairmanship does not currently see clear signs of significant cyclical imbalances in the Danish economy, the risk of such imbalances developing increases when fiscal policy is pro-cyclical.

- The public finances are assessed to be fundamentally sound. The EU's limits for the budget balance and government debt are expected to be complied with by a wide margin. Under the adopted policy, it is assessed that the structural deficit limit of 1 percent of GDP stipulated in the Budget Act will be complied with through to 2035; additionally, the targets for a deficit of 0.5 percent of GDP in 2030 and 0.6 percent of GDP in 2035 are also expected to be met.

- The Chairmanship's assessment of the public finances through to 2035 is less optimistic than that of the Ministry of Finance. In the present projection, the fiscal space is estimated to be DKK 90 billion, which is DKK 30 billion lower than the Ministry of Finance's projection. The calculation of the fiscal space is associated with significant uncertainty, which suggests that caution should be exercised in the allocation of the fiscal space.

- On 26 February 2026, the Danish Parliament approved the distribution of approximately DKK 5.5 billion in lump-sum payments to selected citizens affected by rising food prices. These payments are a more appropriate instrument than measures that interfere with price formation, since higher food prices reflect scarcity and encourage households and businesses to substitute away from the goods that have increased most in price.

- The current indexation of social transfers tracks wage growth with a two-year lag. This leaves recipients vulnerable to sudden spikes in inflation. Consideration could be given to adjusting the scheme so that the indexing incorporates updated inflation forecasts in the short term, without breaking the long-term alignment with wage growth.

- In January 2026, a broad parliamentary majority reached an agreement to earmark DKK 6 billion annually from 2028 for either a reduction in VAT on all food items or the elimination of VAT on fruit and vegetables to reduce living costs. However, the introduction of a differentiated VAT is an inefficient means of reducing the cost of living. Alternative paths to lower prices, such as a reduction in the electricity tax or a broader VAT cut, would be more economically sound. Furthermore, relaxing the Planning Act's restrictions on the size of supermarkets could be expected to lower the general price level, though such a change must be weighed against the structure of the retail sector as reflected in current legislation.

- The Chairmanship advises against temporary reductions in fuel taxes in Denmark, because lower taxes weaken the price signal and increase demand for oil in a situation of scarcity. If the political objective is to support households affected by rising fuel and energy prices, the assistance should instead be targeted at those households most severely impacted and with limited capacity to reduce their fuel consumption. A temporary increase in the commuter tax deduction for commuters with low price sensitivity, or targeted support for heat pumps for low-income homeowners, would be less distortionary than lower fuel taxes.

- In a January 2026 analysis, the Ministry of Environment and Gender Equality concluded that, from an economic perspective, it is more efficient to ensure clean drinking water through geographically targeted bans on pesticides and fertilisation than through increased groundwater purification. Although the Ministry's cost estimates of such bans and purification measures are subject to a degree of uncertainty, and the specific assumptions may be debated, the Chairmanship likewise assesses that targeted bans are the most economically viable long-term solution for ensuring clean drinking water.

CHAPTER II, ECONOMIC OUTLOOK AND PUBLIC FINANCES

The war in the Middle East, which broke out in early 2026, has led to a sharp resurgence of geopolitical uncertainty and rising energy prices. This affects both the Danish and international economies, though the full impact is associated with great uncertainty. For instance, it remains unknown whether energy prices will recede during 2026 or remain at a higher level over a more prolonged period. Chapter II of the report presents a forecast for the Danish economy based on current financial market expectations that energy prices will fall during 2026. However, the uncertainty surrounding the effects of the war in the Middle East are so significant that the chapter also present a risk scenario involving more persistent energy price increases. The chapter leads to the following conclusions:

- The Danish economy is currently in a strong position, and if the higher energy prices gradually decline during 2026 in line with current financial market expectations, there is a prospect of moderate growth in the coming years, see the dark green bars on the left side of Figure A. The Chairmanship currently assesses that there are no clear signs of imbalances in the Danish economy.

- There were steep price increases in the apartment market in Copenhagen during 2024–25, but this is currently not assessed to constitute a risk to the economy as a whole or to financial stability. The actual loan-to-value ratio has not increased correspondingly, as homebuyers have been making large down payments. Furthermore, financial regulations have been tightened since the financial crisis, and, overall, it is assessed that regulations address the economic risks associated with the housing market.

- The energy price increases resulting from the war in the Middle East may prove to last longer than was assumed in the forecast described above. If the situation in the Middle East does not improve and the Strait of Hormuz is not reopened to shipping in the coming months, this could lead to more significant energy price increases affecting both the international and Danish economies. Modelling of a risk scenario for the Danish economy show that if oil prices remain high during 2026–27, thereby worsening international growth prospects, this would also lead to higher consumer prices in Denmark than were assumed in the forecast, see the light green bars on the left side of the Figure A. This would dampen growth in the Danish economy; however, the prospects would still be for lower but positive growth.

- The previous Government's planned fiscal policy implies strong growth in public expenditure in the coming years, partly as a result of rising defence spending. However, there is significant uncertainty as to whether this expenditure can be carried out as planned, as well as the extent to which the defence spending will be on Danish produced or foreign purchased defence equipment, for example. Despite this uncertainty, the planned fiscal policy is assessed to be pro-cyclical. Even in the risk scenario, where growth in the Danish economy is weaker and the worsening economic outlook, in isolation, could justify some easing of fiscal policy, the planned easing is considered greater than stabilisation concerns warrant, regardless of whether the import content is average or high.

- The public finances are assessed to be fundamentally sound. It is estimated that the budget balance complies with the EU Stability and Growth Pact deficit limit and that the structural balance complies with the Budget Act deficit limit, see the right side of Figure A. Based on the projection for the public finances, it is estimated that there will be significant fiscal space amounting to DKK 90 billion through to 2035. It is estimated that covering demographic- and prosperity-adjusted expenditure pressures and the increase in defence spending to 3.5 percent of GDP will absorb DKK 49 billion of the calculated fiscal space by 2035. If these expenditures were earmarked, DKK 41 billion would remain available for other priorities through 2035.

FIGURE A DECREASING ECONOMIC GROWTH IN DENMARK, BUT HEALTHY PUBLIC FINANCES

The Danish economy is in a strong position to withstand the rising energy prices resulting from the war in the Middle East. As a starting point, moderate growth in the Danish economy is expected in the upcoming years, see the dark green bars in the left figure. In the event of prolonged high energy prices, the Danish economy, like the international economy, will be hit harder, see the light green bars in the left figure. Public finances are fundamentally sound, and the projection indicates that both the Stability and Growth Pact government deficit limit and the structural deficit limit stipulated in the Budget Act will be met, see the right figure.

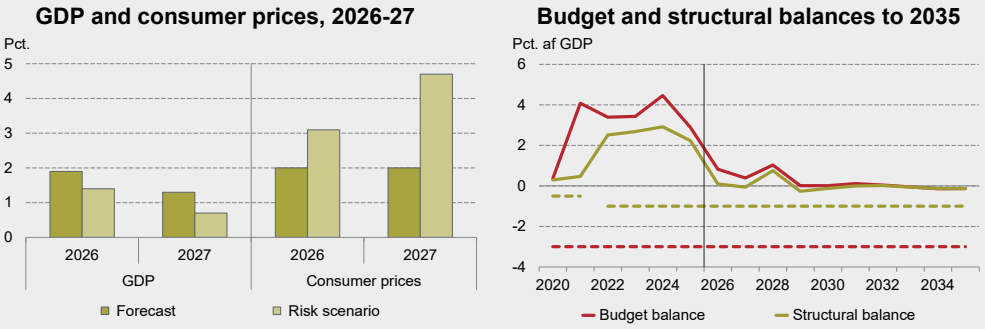

Notes: In the left figure, 'Forecast' shows GDP growth and consumer price growth in 2026 and 2027. 'Risk scenario' shows the corresponding growth rates in a situation where energy price increases are more persistent. In the figure on the right, the dashed red line indicates the Stability and Growth Pact deficit limit for the budget balance, while the dashed green line indicates the Budget Act deficit limit for the structural balance. The vertical line marks the transition to projection.

Source: Statistics Denmark, ADAM's databank and own calculations.

CHAPTER III, MARKET POWER, WAGES AND EMPLOYMENT

When firms have market power in a local labour market, they may be inclined to reduce employment and pay lower wages in order to limit labour costs. However, this market power can be counteracted if employees organise themselves into trade unions. This is because trade unions can commit firms to pay wages that ensure better alignment between the firm's labour costs and the value created by labour, which can increase employment and generate economic gains. The chapter maps market power in the Danish labour market and examines how market power affects wages and employment. The analyses leads to the following conclusions:

- Several indicators show that firms have market power in parts of the Danish labour market, with variations depending on location and firm size. In manufacturing firms, market power gives rise to a significant wedge between the value created by labour and wages, see Figure B. The gap is larger for large manufacturing firms than for other manufacturing firms.

- Wage bargaining between labour market parties has reduced the wedge between labour's value creation and wages, especially in large manufacturing firms.

- Trade unions play a central role in bargaining between employees and firms, both in centralised collective bargaining agreements and at individual workplaces. However, the unionisation rate among Danish employees has declined since 2000. The decline is broad-based across occupations and geographic areas and may have weakened employees' ability to counter the market power of firms.

- The chapter's analyses show that for firms with market power, higher unionisation rates increase both wages and employment, see Figure C.

- Thus, the results indicate that higher unionisation rates can reduce economic losses arising from firms' market power. In light of this, the market power firms combined with declining unionisation may have led to a less efficient allocation of the economy's resources and lower productivity growth.

- Therefore, in isolation, there is an economic argument for a tax deduction for membership fees paid into collective bargaining trade unions. To the extent that the purpose of the deduction is to support trade unions responsible for collective bargaining agreements as a counterweight to firms' market power in the labour market, the deduction could be targeted specifically at such unions.

- A significant source of the market power of firms is the limited labour mobility due to geographic and skill-related barriers. Therefore, policies that increase mobility can reduce this market power. Such policies include, for example, commuter tax deductions, infrastructure investments, and support for continuing and further education.

FIGURE B **MARKET POWER OF FIRMS**

Between 2000 and 2021, manufacturing firms generally had market power in the labour market. This resulted in a wedge between the value created by labour and the wages paid, which was most pronounced in large firms. However, bargaining over profit shares have contributed to reducing this wedge.

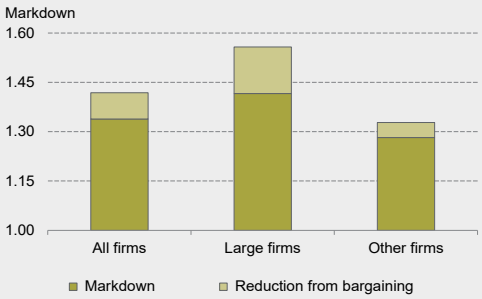

FIGURE C **EFFECTS OF UNIONISATION**

A higher degree of unionisation leads to higher wages. Furthermore, in firms with market power, the higher degree of unionisation increases employment, whereas there is no effect in firms with low market power.

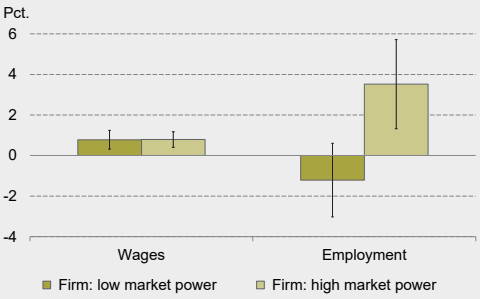

Notes: Figure B shows the markdown (the difference between the value added of the labour force and the wages paid) for Danish manufacturing firms over the period 2000-2021 and the reduction in the markdown resulting from bargaining between employees and firms over the distribution of profits. The markdown is split according to the value added of the firms. Large firms cover the 123 manufacturing firms that are in the top 1 percent of the value-added distribution in all years during the period 2000-2021. Figure C shows the effect on wages and employment of an increase in the degree of unionisation for firms with low and high market power, respectively.

Source: Own calculations based on register data from Statistics Denmark.

CHAPTER IV: HIGHLY PAID FOREIGN LABOR

Foreign labour has become an important factor in the Danish economy. This chapter focuses on a particular category of foreign labour: non-EU nationals who have come to Denmark through the Pay Limit Scheme. The Scheme, introduced in 2008, applies to foreigners who have a job offer in Denmark with a salary above a specified threshold. Use of the Pay Limit Scheme has increased significantly since its introduction, although individuals under the Scheme still make up only a modest share of foreign labour and of the total labour force. In 2025, just over 25,000 people were residing in Denmark under the Pay Limit Scheme. The analyses in this chapter examine whether foreign workers under the Scheme affect the wages of their native colleagues within individual workplaces. The chapter also discusses the Ministry of Finance's policy assessment criteria for analysing changes to the Pay Limit Scheme. The analyses in the chapter lead to the following conclusions:

- Foreign nationals under the Pay Limit Scheme are relatively young, often male, well-educated, and earn incomes in the upper tail of the wage distribution. Their wages are also typically well above the threshold, i.e., the statutory minimum monthly salary for foreign nationals to be eligible for the Scheme. A significant proportion are employed in software-related roles, and approximately half originate from Asia.

- Two key mechanisms are examined through which inflows of foreign labour may potentially affect labour demand: namely the degree of skill complementarity and the extent of knowledge spillovers from highly paid foreign workers under the Pay Limit Scheme to their native colleagues.

- The analyses suggest that skill complementarity materializes over time: the results show that after four years, there is an increase in the wages of a native employee who has worked with a highly paid foreign colleague under the Pay Limit Scheme, relative to a native employee who has not. However, the wage increase is modest. The wage increase is more pronounced for younger native colleagues than for older ones, see Figure D.

- The analyses further suggest that the skills acquired by natives through collaboration with foreigners under the Pay Limit Scheme increase the natives' future productivity in new work contexts (new jobs and workplaces). This is reflected in the results showing that there are modest positive wage effects over time for natives who have moved to a new workplace after having worked with foreigners under the Scheme, relative to natives who have not.

- The Ministry of Finance's policy assessment criteria for the effects on employment and public finances resulting from the changes to the Pay Limit Scheme are assessed to be thorough. The Chairmanship sees it as positive that the main effect on the inflow of foreign labour, which is taken into account when changes are made to the minimum-salary threshold, builds upon an empirical analysis in Denmark of the actual threshold increase in 2016.

- However, consideration could be given to changing the default assumption in the policy assessment criteria that no distinction is made between individuals under the Pay Limit Scheme and other foreign labour when estimating effects on public finances. Calculations

presented in the chapter suggest that the direct contribution to public finances is greater for individuals under the Pay Limit Scheme than for other foreign workers who also have wage incomes above the Scheme's threshold, see Figure E. Offsetting this, however, is the fact that individuals under the Pay Limit Scheme have a slightly greater tendency to have children and more contacts with the healthcare system than other foreign workers.

FIGUR D **EFFECTS ON NATIVES' SALARIES AFTER 4 YEARS**

Greater gain for younger natives from having worked with highly paid people in the Pay Limit Scheme. Effects are also present for natives who change jobs.

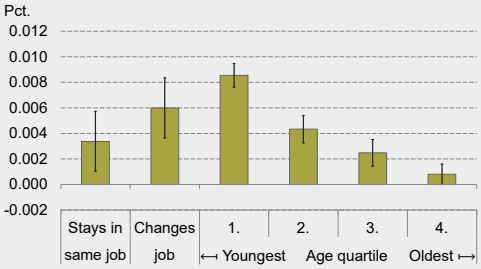

FIGUR E **DIRECT CONTRIBUTIONS TO PUBLIC FINANCES**

Workers in the Pay Limit Scheme make a slightly larger direct contribution to the public finances than other types of foreign workers who also have a salary above the amount limit.

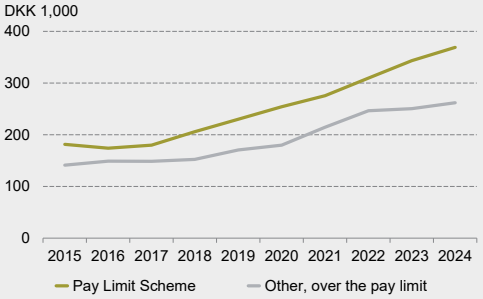

Notes: Estimates in Figure D on the left show percentage changes in the wages of native-born workers as a result of a 1 percent increase in the average wage of their colleagues in the Pay Limit Scheme. The vertical lines are 95 percent confidence intervals. The direct contribution to public finances in Figure E on the right is calculated for the workers in the Scheme who came to Denmark in 2014. The direct contribution is calculated as income taxes less transfer costs and does not include costs for health, education, childcare and other public expenditure. It is calculated in 2025 prices.

Source: Own calculations based on register data from Statistics Denmark and the Danish Agency for Labour Market and Recruitment.

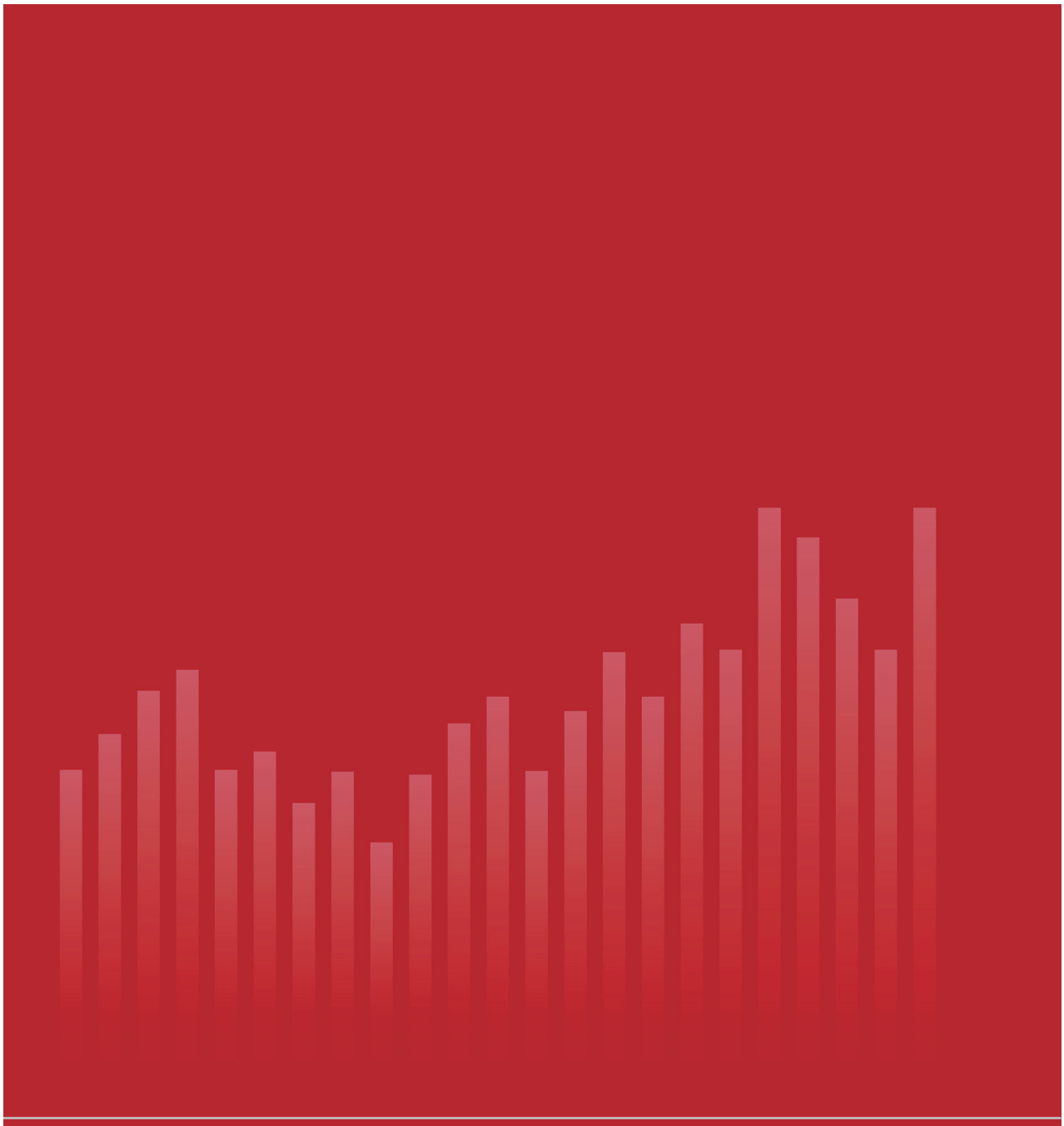

Danish Economy, Spring 2026

FORMANDSKABETS REDEGØRELSER

135. Dansk Økonomi, forår 2021. Aktuel økonomisk politik. Konjunktur og offentlige finanser. Tilbagetrækningsaftalen. Tidlig indsats. 175 kr.
136. Dansk Økonomi, efterår 2021. Aktuel økonomisk politik. Konjunktur og offentlige finanser. Finanspolitisk holdbarhed. Helbred og ældres beskæftigelse. Regneprincipper og konsekvensvurderinger. 175 kr.
137. Økonomi og Miljø, 2021. Beskatning af privatbilisme. Beskæftigelseseffekter af drivhusgasbeskatning. 175 kr.
138. Produktivitet, 2022. Aktuel økonomisk politik. Udviklingen i produktiviteten. Udviklingen i danske virksomheders markedsmagt. Forklaringer på udviklingen i virksomhedernes markedsmagt. 175 kr.
139. Dansk Økonomi, forår 2022. Aktuel økonomisk politik. Konjunktur og offentlige finanser. Lånereguleringer på boligmarkedet. Tilgangseffekter ved ændrede dagpengeregler. 175 kr.
140. Dansk Økonomi, efterår 2022. Aktuel økonomisk politik. Konjunktur og offentlige finanser. Finanspolitisk holdbarhed. Lærerbidrag i folkeskolen. 200 kr.
141. Økonomi og Miljø, 2022. Aktuelle miljøøkonomiske problemstillinger. Klimaregnskaber i landbruget. Fremstillingsvirksomheder og energipriser. 200 kr.
142. Produktivitet, 2023. Aktuel økonomisk politik. Udviklingen i produktiviteten. Automatisering i fremstillingssektoren. 200 kr.
143. Dansk Økonomi, forår 2023. Aktuel økonomisk politik. Konjunktur og offentlige finanser. Velstand og velfærd. Virkninger af selskabsskat. 200 kr.
144. Dansk Økonomi, efterår 2023. Aktuel økonomisk politik. Konjunktur og offentlige finanser. Finanspolitisk holdbarhed. Regulering af private lejeboliger. Tidlig sundhedsindsats. 200 kr.
145. Økonomi og Miljø, 2023. Aktuelle miljøøkonomiske problemstillinger. Klimatilpasning i kystzonen. Kødforbrug og drivhusgasafgifter. 200 kr.
146. Produktivitet, 2024. Aktuel økonomisk politik. Virksomhedernes brug af merchanting og processing. Betydningen af merchanting og processing for økonomien. 200 kr.
147. Dansk Økonomi, forår 2024. Aktuel økonomisk politik. Konjunktur og offentlige finanser. Arv og arbejdsudbud. Skatter og arbejdsmarkedsdeltagelse. 200 kr.
148. Dansk Økonomi, efterår 2024. Aktuel økonomisk politik. Konjunktur og offentlige finanser. Finanspolitisk holdbarhed. Erhvervsuddannelse. 200 kr.
149. Økonomi og Miljø, 2024. Aktuel miljøøkonomisk politik. Klimapolitik under usikkerhed. F&U-støtte, innovation og grøn teknologi. 200 kr.
150. Dansk Økonomi, forår 2025. Aktuel økonomisk politik. Konjunktur og offentlige finanser. Fusioner, konkurrence og produktivitet. 200 kr.
151. Dansk Økonomi, efterår 2025. Aktuel økonomisk politik. Konjunktur og offentlige finanser. Finanspolitisk holdbarhed. Ventetider i børne- og ungdomspsykiatrien. Tilskyndelser af kommunal udligning. 200 kr.
152. Økonomi og Miljø, 2025. Aktuelle miljøøkonomiske problemstillinger. Forurening med PFAS. Tilskud til varmepumper. 200 kr.
153. Dansk Økonomi, forår 2026. Aktuel økonomisk politik. Konjunktur og offentlige finanser, Markedsmagt, løn og beskæftigelse. Højtlønnet udenlandsk arbejdskraft. 200 kr.

De Økonomiske Råd
Formandskabet